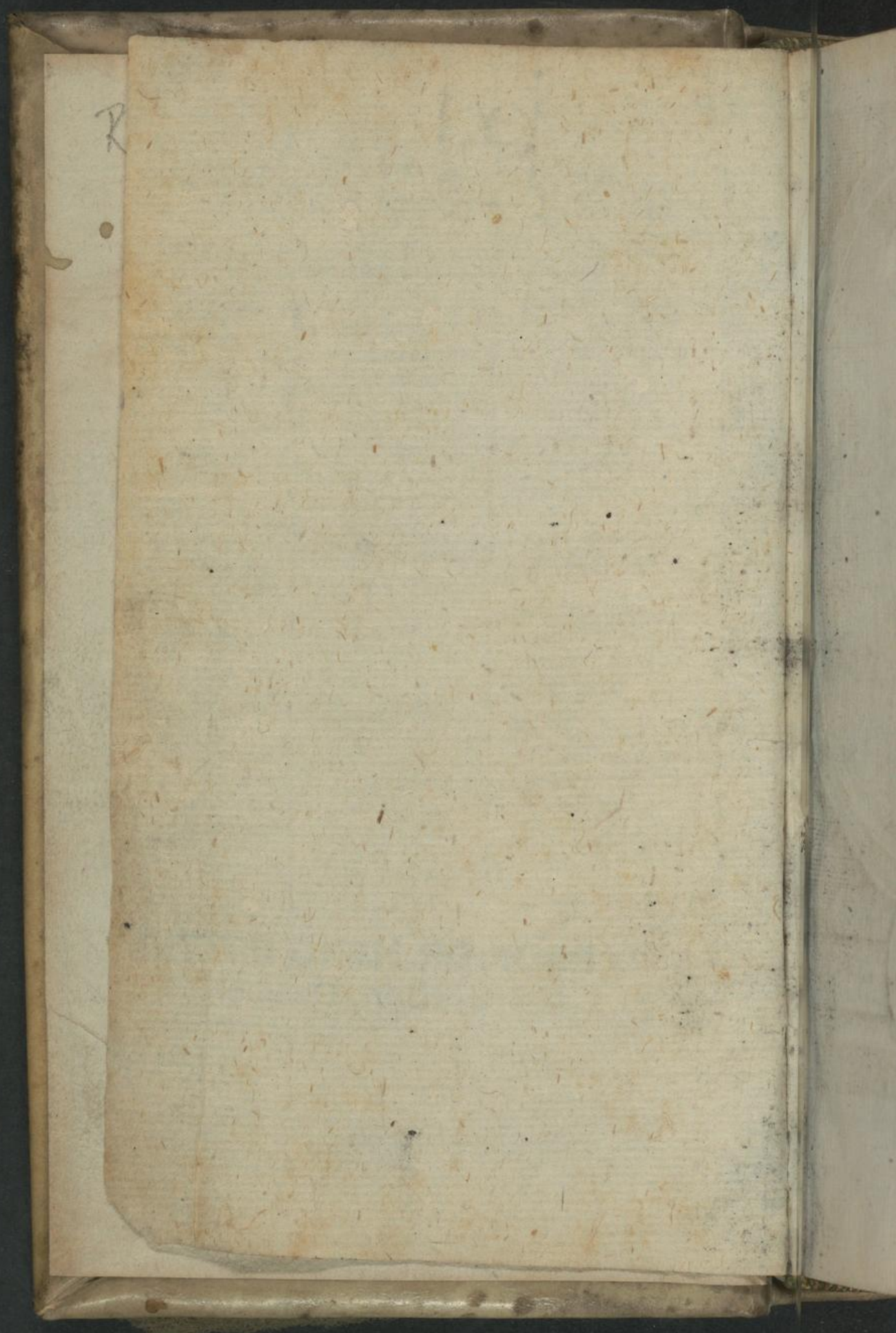

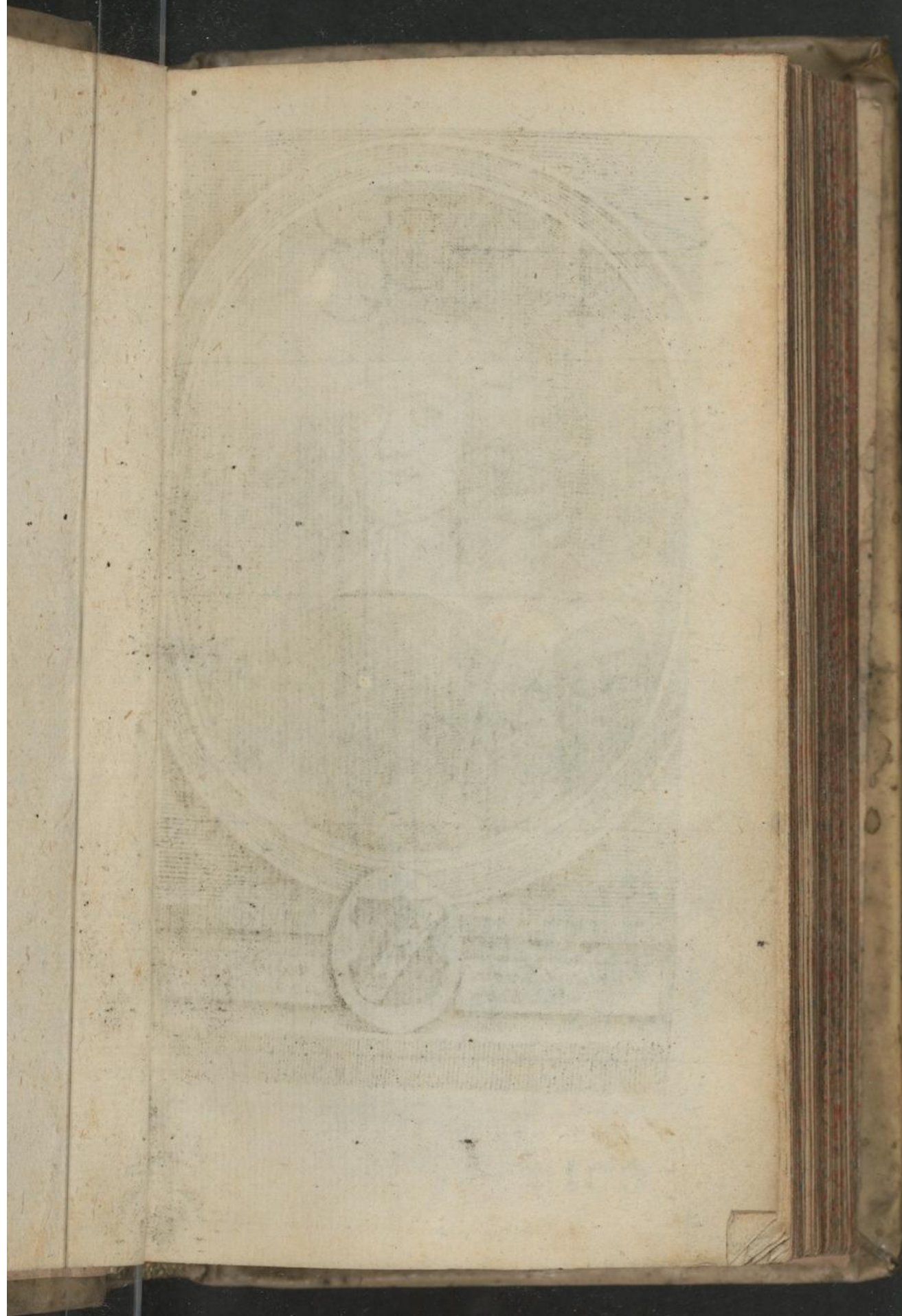
1092.

Rara 4324

PROF. I
-63 G

PROF. DR. HANS RE
63 Gießen, Oberh

FRANCISCI
Med. D. & Præf. pub. in
Collegio Medicorum

TRACT
DE

ACH I

SIV

MORBO P

Salutis manū O

GEORGI

&

HAUERI RE

Medicæ Doctum egi

Univerſitatis Sc

Urbis Padu

HAG. & C.

ARNOLD

M.D.C.

I.B.

FRANCISCI GLISSONII,

Med. Doct. & Profess. pub. in Alma Cantab. Acad. &
Collegii Medicorum Londin. Socii.

**TRACTATUS
DE
RACHITIDE
SIVE**

MORBO PUERILI,

Subtextis continuè Observationibus

GEORGII BATE

&

AHASUERI REGEMORTERI;

Medicinæ Doctorum ejusdemque Collegii
Londinensis Sociorum.

Editio Postrema.

HAGÆ-COMITIS,

Apud **ARNOLDUM LEERS.**

M. DC. LXXXII.

I. B. SCHMIGD.

PLacet nobis ; ut Tractatus de *RACHITI-*
DE five Morbo Puerili, qui vulgo *The Rickets*
hæc dicitur, imprimatur.

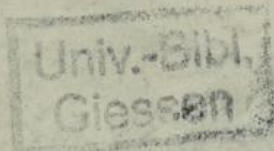
Joh. Clerck, Præses.

Mauritius Williams, Eq. Aur.
Censor.

Georgius Ent, Censor.

Joannes Micklethwait, Censor.

Ahasuerus Regemorter, Censor.

27 023 347

PRÆ

ANequin
benevol
affectum
tis conv

Medici, exercit
gratia, interdum
tuo invicem scripti
vinus. Quom e
conditionis, tum

bi indaginem, e
sent; operæ præ
chartas illas ad inc
(excerptis ex iis
accommodata) in

Tractatum concin
muni suffragio co

Glissonio, Doctori
gemortero; quibus
tum hoc, secundu
tates, inter se d
priorum suum per
cum doctor *Glissonio*

P R Æ F A T I O.

Ntequinquennium, (Lector benevole) nonnulla, hunc affectum spectantia, in privatis conventibus (quos aliquot Medici, exercitationis in Artis operibus gratia, interdum habere solemus) mutuo invicem scriptis chartis communicavimus. Quum ea viam ad ulteriorem conditionis, tum curationis hujus morbi indaginem, quoddammodo stravissent; operæ pretium postea visum fuit chartas illas ad incudem denuo revocare, & (excerptis ex iis, quæ huic usui essent accommodata) integrum de hoc affectu Tractatum concinnare. Cura ista communi suffragio concredita fuit Doctori *Glissonio*, Doctori *Bate*, & Doctori *Regemortero*; quibus primo placuit negotium hoc, secundum futuri Tractatus partes, inter se dividere, singulisque proprium suum pensum assignare. Sed cum Doctor *Glissonius* suam partem (quæ
* in-

de RACHITI-
i vulgo Th. Ric.

es.
q. Aur.

for.
Censor.
Censor.

P R Æ F A T I O.

investigationem Essentiæ hujus Morbi comprehendebat) accurate utriusque iudicio contexuisset, atque in ea multa à communibus Medicorum placitis (licet forte minus à veritate) aliena in medium attulisset; mutavimus consilium, primaque totius operis stamina ipsi soli per-textenda commisimus, ne partes nimium heterogenæ, sibi que diffformes, tandem exsurgerent. Accepit conditionem ea tamen lege, ut, dum in hac *Sparta* ornanda occupatus esset, cæteri duo sæpius cum ipso convenirent, & symbola sua, ex propriis circa hunc affectum observationibus, in subtegmen conferrent, quæ que illius studio delineata & constructa proferrentur, horum examen, tum iudicium, mox ut sub manibus nascebantur, subirent. Atque ita tandem hoc, qualecunque, opus ad umbilicum perductum est; idque jam in publicum producimus, nequaquam impulsus scribendi prurigne: (quod *Epidemicum* hujus ævi est *Cacoëthes*) sed eo tantum fine; ut, cum nobis solis nati non simus, hæc qualiacunque, quæ

P
que cum ad ter
ex parte præfer
genus humanum
tum Republic
utrunque facer
deremus; quo
tum ingenia ad
borum eorum
ciendas, & no
examinandas p
reddendas inv
scura hujus Af
in hoc novo fl
veniam (vel)
postulant, & n
que horum co
genus centum
tant. Denique
pictum sermo
lis conspersum
Nobis non
Qui M
Neque etia
turi modum f

P R Æ F A T I O.

quæ cum ad tenellæ ætatis (in qua magna ex parte præsens, totum vero futurum genus humanum conclusum est) salutem, tum Reipublicæ literariæ incrementum utcunque facere possent, communia redderemus; quo etiam aliorum doctissimorum ingenia ad similes in Essentias morborum eorumque causas inquisitiones faciendas, & nostras hæc Lucubrationes examinandas perfectioresque aliquando reddendas invitaremus, Cæterum obscura hujus Affectus essentia, & nostrum in hoc novo stadio percurrendo ausum, veniam (vel tacentibus nobis) apud te postulant, & ut defectus, lapsus, erroresque horum conatuum mitiori perstringantur censura, jure meritoque efflagitant. Denique noli à nobis hic expectare pictum sermonem, & Rhetorum flosculis conspersum;

*Nobis non licet esse tam disertis,
Qui Musas colimus severiores.*

Neque etiam materiæ conditio patitur ejusmodi fucum: isto modo.

P R Æ F A T I O.

Ornari res ipsa negat, contenta doceri.

Vale, (Amice Lector) atque eo animo hæc evolve, quo Tibi damus; hoc est, candido & benevolo.

F. GLISSONIUS.

G. BATE.

A. REGEMORTERUS.

Nomina eorum Doctorum, qui scriptis chartis Observationes suas in prima nostra super hoc affectu Exercitatione contulerunt.

Dr. F. Glisson. Dr. T. Sheaf, Dr. G. Bate, Dr. A. Regemorter, Dr. J. Wright, defunctus, Dr. N. Paget, Dr. J. Goddard, Dr. E. Trench : Collegii Medicorum Londinensium Socii.

ELEN.

ELENCHUS CAPITUM,

Brevisque Synopsis Articulorum præcipuorum in singulis contentorum.

CAP. I.

Antiquitas & prima origo hujus morbi, nomen ejusdem. hujusque derivatio.

MOrbum hunc esse novum. Pag. 1.
Primus ejus locus natalis. 3.
Nomen vulgare. *ibid.*
Nomen huic morbo appositè quadrans. 4.

CAP. II.

Anatomicae Observationes, collectæ ex inspectione & dissectione corporum hoc morbo extinctorum.

Observata, quæ citra dissectionem, denudato defuncto, exterius occurrunt. 9.
Quæ aperto Abdomine. 11.
Quæ aperto Thorace. 13.
Quæ aperto Capite observantur. 14.

CAP. III.

Ad faciliorem inventionem Essentia morbi, supposita quædam proponuntur. Primam, de Essentia sanitatis. Secundam, de Essentia morbi. Tertium, de triplici divisione sanitatis & morbi. Explicatio tertio tertie divisionis, usque ejusdem Descriptio constitutionis naturalis, ejusdem exalatio. Quartum suppositum de combinatione trium constitutionum in iisdem partibus.

Divisio constitutionis, in qua consistit Essentia sanitatis & morbi, in naturalem, vitalem, & animale, hujusque divisionis explicatio. 16.
Descriptio constitutionis naturalis. 22.

CAP. IV.

Essentiam hujus morbi non consistere in constitutione Animalis, nec Vitali. sed Naturali; non qua Organica, sed qua Similari.

Limitationes tres proponuntur. 34.
Pri-

Elenchus Capitula.

Primam, ac radicalem hujus morbi essentiam, consistere in frigida ac humida intemperie, cum defectu ac torpore spirituum insitiorum concurrentibus, in constitutione insua partium primo affectarum. *ibid.*

CAP. V.

Examinatio sententiae propositae per partes. 1. Morbum esse intemperiem frigidam Objecti & Resp 2. Esse humidam. 3. Consistere in spirituum inopia Objecti & Resp. 4. In spirituum torpore.

Plura concurrere ad temperamentum calidum insitum constituendum, quam solum spiritum insitum. 42.

CAP. VI.

Pars primo in hoc morbo affecta.

Non Cor, aut Cerebrum. 45.

An Hepar sit subiectum primae Essentiae hujus morbi? *ibid.*

Argumentorum, quae Affirmative suadeant, solutio. 46.

Negativa asseritur. 50.

An Pulmones sint subiectum primae Essentiae hujus morbi? 53.

Negativa asseritur. 54.

Partes primo affectas esse spinalem medullam, calvariam egressam? Nervos omnes ab eadem productos; denique omnes partes membranosas, ac fibrosas, ad quas nervi isti deferuntur. 55.

An ossa inter eas accensenda? *ibid.*

Negatur. 56.

CAP. VII.

Secundaria hujus morbi Essentia.

Tonus Partium in quo consistat. 60.

Tonum Partium in hoc affectu esse vitiatum; & esse quidem. *ibid.*

1. Nimis laxum. *ibid.*

2. Nimis flaccidum. 61.

3. Nimis mollem. *ibid.*

4. Nimis lubricum interne. 62.

Dari internam, & similem quandam in corporibus naturalibus lubricitatem, etsi ea è Philosophis prætermissa sit 63.

Eam lubricitatem esse vel Oleosam, seu pinguem, Aquosam,

Elenchus Caputum.

<i>Sam, Spirituosam, Salinam, & forte Terrestram.</i>	64.
Partes primo affectas interna lubricitate aquosa, præter naturam, esse affectas.	65.
Tonum partium, in hoc affectu vitiatum, non esse causam morificam.	67.
Neque esse meram symptomata.	68.
Sed inorbum esse.	69.
Et quidem partem totius affectus.	70.
Que à primaria affectus Essentia dependet, adeoque esse partem Essentiæ secundariæ.	71.
Magnam esse dependentiam toni vitiati à prima hujus morbi Essentia.	73.

CAP. VIII.

<i>Essentia secundaria hujus morbi in constitutione vitali:</i>	
Divisio Constitutionis vitalis, in Originalem, & Participatam.	76.
Subjectum Constitutionis vitalis originalis non Cor esse :	ibid.
Sed spiritum vitalem.	77.

CAP. IX.

<i>Vitiata generatio spirituum vitalium in hoc morbo ; & An id vitium sit pars ejus Essentia secundaria?</i>
--

CAP. X.

<i>Vitiata distributio vitalium spirituum in hoc affectu ; & An sit pars essentia ejus secundaria.</i>	
Vitia distributionis tria.	85.
Circuitum sanguinis non esse difficile in hoc morbo.	86.
Dux causæ præcipue celeritatis circuitus sanguinis.	89.
Quatuor causæ impellentes sanguinem, & qualiter hæc se habeant in præsentis affectu.	90.
De irritatione Arteriarum, ejusque causis.	94.
De renixu partium contra pulsum.	97.
Ejus species, & causæ.	98.
Deficere irritationem pulsus in hoc Affectu.	99.

CAP. XI.

<i>Inæqualitas distributionis in hoc affectu.</i>	
Ea probatur.	102.
Et Phænomenis quibusdam ulterius confirmatur.	103.

Elenchus Capitulorum.

CAP. XII.

Vitia Constitutionis vitalis participata in hoc affectu.

- In quibus consistat constitutio vitæ participatæ. 107.
 Explicatio primæ ejus partis, quæ est unio sanguinis arteriosi cum substantia partium solidarum. 108.
 Explicatio secundæ ejus partis, quæ est calor vitalis in partibus solidis excitatus. 111.
 Conditionis caloris vitalis secundum naturam se habentis. 112.
 Explicatio tertiæ partis constitutionis vitæ participatæ, quæ est vivificatio, & exaltatio constitutionis naturalis. 115.
 Quænam sit adæguata causa, & subjectum omnium naturalium facultatum. 116.
 Vitia facultatum naturalium in hoc affectu. 117.

CAP. XIII.

Vitia Organica constitutionis insita in hoc affectu.

- Quinque summa capita vitiorum Organicorum in hoc morbo. 118.
 Communem eorum omnium causam fere esse *ἀλογο-
 τροφίαν*, seu improporcionatam nutritionem partium. 119.
 Duæ causæ hujus Alogotrophie designantur. 120.
 Cur partes primario affectæ hic extenuentur. *ibid.*
 Cur Caput, præsertim cerebrum, & Hepar nimium in hoc affectu augeantur. 121.
 Protuberantiæ ossium in hoc affectu causæ. 122.
 Ossa in multis cum Parench. viscerum convenire. *ibid.*
 Ossa non omnino Arteriis destitui. 124.
 Medullam non esse ossium alimentum; sed quoddam eorum excrementum seu secrementum. 125.
 Vitiatorum Dentium in hoc affectu causæ. 131.
 Curvitatæ ossium causæ. 133.
 Inflexionis Articulorum causæ. 138.
 Inflexionis Spinæ causæ. 141.
 Angustie & Acuminationis Pectoris causæ. 142.

CAP. XIV.

Essentia secundaria hujus morbi in constitutione Animali.

Descriptio constitutionis animalis, magis conformis opinionum

Elenchus Caputum.

nioni veterum de facultate animali.	160.
Descriptio ejusdem secundum aliquorum Neoteri- corum opinionem de facultate animali.	161.
Vitia constitutionis animalis in hoc affectu.	163.
Cur sensus non æque hic lædatur, ac motus.	166.

CAP. XV.

Rachitidis Causæ: & I. quæ ad Parentes attinet.

Duo summa causarum hujus morbi genera.	168.
An, & quatenus, morbus hic dici possit hæreditar.	ibid.
Morbum hæreditarium esse proprie, vel improprie, sic dictum.	169.
Utrumque rursus duplicem esse.	ibid.
Cur infantes rarissime hunc affectum ante partum incur- rant.	172.
Cur ii, qui ante partum hoc morbo correpti fuerunt, gra- vius, ac periculosius laborent.	173.
Enumeratio causarum, quæ, ex parte Parentum, hunc morbum producant.	174.
I. Quæ, ante conceptionem, à vitio totius corporis Pa- rentum, procedunt, ad 4. Classes reductæ:	175.
1. Ad intemperiem frigidam & humidam materiæ, ex qua semen generatur, ejusque causæ	ibid.
2. Ad inopiam spirituum infusorum in ista materia, ejus- que causæ.	176.
3. Ad Torporem materiæ istius.	177.
Hujus Causæ:	ibid.
4. Ad vitiosas dispositiones Parentum, qui ipsi forte in sua pueritia hoc morbo laboraverint.	179.
II. Vitia, in ipsis partibus genitalibus Parentum residen- tia, quatenus possint esse causæ, ante conceptio- nem.	ibid.
Causæ, ex parte Matris, hunc morbum, post conceptio- nem, producentes.	180.

CAP. XVI.

Causæ hujus morbi Pneris post partum incidentes.

An morbus hic sit contagiosus?	183.
Negativa asseritur.	ibid.
Quid potissimum requiratur ad morbum proprie conta- giosum constituendum.	184.

Elenchus Capitulum.

Causæ , post Partum hunc morbum invehentes, ad duas Classes reductæ.	185.
De Aëre , & extrinsecus occurrentibus, quatenus possint esse causæ causæ hujus morbi.	186.
De Cibo , & Potu, intusque assumptis.	190.
De Motu , Quiete , Actionibus , & Exercitiis .	191.
De Somno , & Vigiliis .	192.
De Excretis , & retentis , præter naturam.	193.
Plures dari species Excretorum , quam vulgo statui solet.	194.
Singulas tamen Excretorum species nondum nobis esse satis notas.	195.
Causæ internæ hujus morbi.	196.
Quomodo Bilis possit esse hujus morbi causæ.	198.
Quomodo Melanch. hujus morbi causæ esse possit.	199.
Quomodo Pituita hujus morbi causæ esse possit.	200.
Quomodo Sudor excedens, vel deficiens, ut & indebita transpiratio , hujus morbi causæ esse possit.	201.

CAP. XVII.

Morbi anteccedanei, qui hujus morbi causæ esse possunt.

Tria horum morborum genera.	202.
Qui morbi huic sint affines, & congeneres.	ibid.
Quomodo morbi emaciantes, corpusque quovis modo extenuantes, possint esse hujus morbi causæ.	205.
Tria genera morborum corpus extenuantium.	206.
Pueros rarissime à soporosis affectibus in hunc morbum incidere: & cur?	208.
Qui morbi sint, qui frequentius solent torporem huic morbo proprium invehere.	209.

CAP. XVIII.

Cur ætate grandiores. non æque ac pueri, huic morbo sint obnoxii?

Juniores pueros frigidiori temperamento esse præditos, quam seniores: & cur?	211.
Plura requiri ad constitutionem temperamenti calidi, quam spiritum insitum, & calorem insitum.	212.
Differre revera intemperiem humidam, quæ pueris, ab illa, quæ senibus contingit; & quomodo.	213.
Quæ ætas juniorum rarius, quæ frequentius huic affectui	tui

Elenchus Capitum.

tū sit obnoxia.	217.
Cur Infantes recens nati rarissime afficiantur.	<i>ibid.</i>
Lac muliebre saluberrimum Infantibus alimentum.	218.
Exceptis certis casibus.	219.
Cur Infantes à nono mense ad sesquiannum ætatis indies	<i>ibid.</i>
hoc morbo frequentius infestentur.	<i>ibid.</i>
Error Nutricum, quæ debiliores Infantes præmature	
vestibus induunt, notatur. Et, quando Fasciæ Infanti-	
bus sint exuendæ, ostenditur.	220.
Cur morbus hic frequentissime pueros post sesquiannum.	
ætatis usque ad secundum cum dimidio affligat.	221.
An ætate grandiores unquam in hunc affectum inci-	
dant?	222.
Affirmativa asseritur sub certis limitationibus.	<i>ibid.</i>
Historia morbi, adultis apud nos interdum contingentis.	
huic puerili morbo multum adsimilis.	224.
Observatio Trigenarii morbo huic perquam simili labo-	
rantis.	225.

CAP. XIX.

Cur in Anglia frequentius hic morbus occurrat, quam in	
aliis regionibus: &c. An sit Anglis vernaculus?	
Quatuor conditiones, ut morbi dicantur proprie vernacu-	
culi.	229.
Qui morbi improprie dicantur vernaculi.	231.
Morbus proprie dictus vernaculus quotuplex.	232.
Angliæ temperies frigida & humida.	235.
Anglia regio admodum prolifera.	237.
Diuturna pax occasio est effœminationis corporum In-	
colarum.	238.
Morbus hic longius latiusque extenditur, quam vulgo	
credi solet.	240.
Mollior vitæ ratio tractu temporis familias enervare so-	
let.	241.
Morbus hic non proprie dici potest Anglis vernacu-	
lus.	242.

CAP. XX.

Differentia morbi Rachitidis.

1. Differentiæ, ratione plurium, vel pauciorum partium	
essentiæ secundariæ hujus morbi.	243.
Quæ	

Elenchus Capitulorum.

Quæ partes essentia secundariae sint inseparabiles à primaria essentia hujus morbi.	245.
Quo ordine Organica vitia huic morbo superveniant.	246.
2. Differentia à magnitudine.	248.
3. Differentia à vehementia morbi.	ibid.
4. Differentia à viribus ægrotantis.	249.
5. Differentia à Temporibus morbi.	ibid.
Approbatio divisionis Temporum morbi secundum Galenum, & ejusdem defectus notatus.	250.
Nova Augmenti divisio.	251.
Duplex declinatio morbi.	ibid.
Differentia hujus morbi secundum tempora posita.	ibid.
Differentia respectu causarum.	253.
Differentia à morbis complicatis.	254.
Qui morbi quandam dependentiam ab hoc morbo ejusve causis, habeant.	255.
Morborum horum causarum.	256.

CAP. XXI.

Signa morbi Rachitidis : & I. Diagnostica

Signum Pathognomonicum latius extenditur, quam vulgo solet	259.
Ejus in hoc sensu definitio.	260.
Quinque Fontes signorum Diagnost. hujus Morbi.	262.
Signa ad actiones Animales spectantia.	263.
Signa, quæ spectant ad irregularem partium nutritionem.	266.
Signa, quæ respiciunt Respirationem.	270.
Signa, quæ spectant ad vitalem influxum.	271.
Signa quædam vaga.	272.

CAP. XXII.

Signa differentiarum Rachitidis, sive Diacritica.

Signa præsentis Rachitidis in principio adhuc existentis.	275.
Signa reliquorum Temporum hujus morbi.	276.
Signa morbi nativi improprie sic dicti.	278.
Signa hujus morbi ex integro post partum contracti.	279.
Signa morborum, qui cum hoc affectu complicari solent, & quandam dependentiam ab eo, ejusve causis, habent	280.

Elenchus Capitulorum.

bent.

Aliorum morborum complicatorum signa.

ibid.

230.

CAP. XXIII.

Signa Prognostica in morbo Rachitide.

CAP. XXIV.

Methodus ad Praxin, tum Indicationes in genere.

Quid Experientia, quid Ratio?

290.

Quid Indicatio?

291.

Quid Indicans?

293.

Quid Indicatum?

294.

Cognatio officii medici cum actione Indicata.

296.

Collatio utriusque cum Scopis medicis.

297.

Ad quam intellectus operationem Indicatio pertineat.

304.

Differentiæ Indicationum.

309.

Duo Indicata abstracta generalissima: viz. Conservatio.

310.

& Correctio.

310.

Tria generalia Indicantia.

314.

CAP. XXV.

Curativa Indicationes.

CAP. XXVI.

Indicationes Præservativæ.

CAP. XXVII.

Indicatio Conservativa, seu Vitalis.

Indicationem Vital. esse in plures species divisibilem.

325.

Esse quoque divisibilem in partes.

326.

CAP. XXVIII.

Usus, rectaq; administratio Indicationum prædictarum.

Quæ comprehendantur sub usu Indicationum.

330.

De Consensu, & Dissensu, Indicationum.

ibid.

Circumstantiarum actionum Indicatarum inventio.

332.

An morbus, vel ejus causa, prius à Medico invadendeat?

336.

CAP. XXIX.

Materia Medica, propositis Indicationibus respondens.

Et primo χείρς γυμνή.

De Aurium scarificatione.

339.

Conjectura nostra, cur concha Auris, præ cæteris ejus partibus, in hoc affectu scarificetur.

341.

Utilitas

Elenchus Capitulorum.

Utilitas scarificationis Aurium in hoc affectu.	342.
Fonticuli utilitas in hoc affectu.	343.
Ad hoc remedium non adscendendum, nisi necessitas urgeat.	<i>ibid.</i>
Modus commodus Fontic. ad nucham excitandi.	344.
Hirudinum usus plus nocere, quam prodesse videtur.	345.
Cucurbitulæ cum scarificatione improbantur, ut noxiæ: sine scarificatione, ut inuriles.	<i>ibid.</i>
Nisi alterutras efflagitet alius aliquis complicatus affectus.	346.
Vesicatoria interdum utiliter hic adhibentur.	<i>ibid.</i>
Horum commoda in hoc casu.	347.
Et incommoda.	<i>ibid.</i>
Locus commodissimus applicationis Vesicatorii in hoc affectu.	348.
Ligaturarum usus in hoc morbo curando.	<i>ibid.</i>
Cautiones observandæ in harum usu.	349.
Ad quid eæ conferant.	<i>ibid.</i>
Fasciarum usus, & modus eas concinnandæ.	<i>ibid.</i>
Ocrearum fibularum cum Ferulis Constructio.	351.

CAP. XXX.

Materia Φαρμακευτική, Et 1. Eluentia primas vias.

Remediorum Pharmaceuticorum divisio.	354.
Enematum usus, eorumque Formulæ quædam.	355.
Cautio in eorum præscriptione observanda.	<i>ibid.</i>
Emeticorum utilitas.	356.
Cautiones circa horum usum observandæ.	358.
Qualia Vomitoria illic convenient	<i>ibid.</i>
Formulæ quædam Emeticorum.	359.
Cathartica Lenitiva, & cautiones circa eorum usum.	360.
Eorum divisio.	<i>ibid.</i>

CAP. XXXI.

Præparantia, eorumque usus.

Horum genera.	363.
Quæ evacuatio magis, quæ minus præparat. exigat	<i>ibid.</i>
Quæ præparatio quibus humoribus debeat.	<i>ibid.</i>
Viarum præparatio.	364.
Præparatio respectu Partium.	<i>ibid.</i>
Conditiones Præparantium in hoc affectu.	<i>ibid.</i>
	Per

Elenchus Capitulum.

Per Epicrasin humores esse in hoc affectu exigend. 365.

Simplicia Præparantia. *ibid.*

Composita. 366.

CAP. XXXII.

Evacuantia Elective.

Quæ sint rejicienda. 369.

Rhabbarbari in hoc affectu excellens utilitas. 370.

Purgantia electivæ Simplicia. 371.

Composita quædam. *ibid.*

CAP. XXXIII.

Alterantia Specifica.

Eorum Definitio, & Divisio. 375.

Oppositio inter morborum & hæc Specifica. *ibid.*

Quæ ex Specificis sint nobiliora. 378.

Apozemata Specifica, & Cerevisiæ Medicatæ. 379.

Juscula & Panatellæ. 381.

Pulveres & Electuaria. 382.

CAP. XXXIV.

Corrigentia Symptomata.

Fluxus Alvi curatio. 384.

Sudor immodicus. 387.

Cautio in ejus restrictione. *ibid.*

Sudoris immodici curatio. 388.

Cautiones circa Chalybis usum in hoc affectu. 389.

Dentitionis laboriosæ, & Dentium doloris, curatio. 391.

CAP. XXXV.

Remedia externa.

Exercitii modi, seu genera. 394.

Eorum divisio. *ibid.*

Varii Decubitûs mores, & in quibus casibus singuli noxii,
vel utiles sint. *ibid.*

Decubitûs, præ cæteris exercitiis, in certis casibus præ-
rogativa. 396.

Cunarum agitationis usus. 397.

Gestationis in ulnis; & similinum, usus. *ibid.*

Lusuum sedentariorum usus. 398.

Exercitia mascula. 399.

Incessus usus. *ibid.*

Artificialis corporis suspensionis usus. 400.

Fric-

Elenchus Caputum.

Frictionis usus.	401.
Contrectationis Abdominis usus.	402.
Frequentis Adnascentiæ Hepatis in hoc affectu Causa.	403.

CAP. XXXVI.

Extrinfecus applicanda.

Horum divisio, & variæ Formæ.	404.
Liquores.	<i>ibid.</i>
Olea.	405.
Unguenti, in hoc affectu componendi ratio. & Form.	406.
Remedia externa Hypochondriis appropriata.	407.
Remedia externa Pulmonibus dicata.	410.
Spinæ remedia externa.	<i>ibid.</i>

FRANCISCI GLISSONII
TRACTATUS
DE
RACHITIDE.

CAP. I.

*Antiquitas & prima origo hujus mor-
bi, nomen ejusdem hujusque derivatio.*

NOvos nonnullos morbos vete-
ribus plane ignotos, varios
Europæ tractus paucis abhinc
retro seculis invasisse certissi-
mum est; (sive id vicissitudi-
ni rerum, sive peccatis hominum & cor-
ruptis moribus tribuamus) ut Luem Ve-
neream, scorbutum, Plicam Polonicam Mor-
& similes; quorum numero hunc ipsum, bum
de quo acturi sumus, affectum accensere hunc
licet. Etenim si omnes Infantium & Pue- esse
rorum morbos cum a Veteribus tum Ne- novum.
otericis in libris suis de infantium Morbis
descriptos examinare libeat, nullum inve-
niemus qui hujus idæam & conditionem
satis exacte exprimat. Licet enim aliquid
commercii & affinitatis habere videatur
cum febre lenta, cum tabe, cum macie
Infantium, & hydrocephalo, revera ta-
men

2 *Glissonius de Rachitide.*

men plane diversus specie est ab his affectus. Multos quippe reperias hoc morbo graviter afflictos absque febrili intemperie, aut ulla causa suspicionis ejusdem: similiter etsi tabes frequenter ante obitum huic morbo superveniat, rarissime tamen primam ejus invasionem comitatur. Quod ad maciem attinet, licet partes nonnullæ in hoc affectu extenuatæ perpetuo observentur, non tamen id omnibus ex æquo, perinde, ut in vera macie accidit, sed partes circa caput & faciem floridæ, & bene pastæ ad extremum fere vitæ diem cernuntur. Denique hydrocephalus sæpe quidem cum hoc affectu complicatur; nonnullos tamen ab hoc morbo extinctos dissecuimus, quibus cerebrum satis firmum fuit, neque superfluo sero irriguum. Conjectarunt aliqui morbum hunc propagationem quandam esse seu fructum Luis Venereæ aut scorbuti à parentibus ad liberos propagatum. Non equidem negamus quin parentes Lue Venerea aut scorbuto laborantes, possint prolem non modo Lue Venerea aut scorbuto, sed & hoc etiam morbo simul affectam edere, atque hoc nonnunquam contigisse observatum est; ut plurimum tamen morbus hic nihil habet in propria sua essentia cognationis aut familiaritatis cum istis morbis, neque similem curationem postulat, strumofam quoque affectionem cum hac aliquoties complicatam observavimus: sed & hanc quo-

Glissonius
quoque ab illa &
bene distinctam
Sed quorum
memoramus? cum
na hujus affection
contemplari, fac
morbum esse pla
quam fuisse à ve
loris suis practici
nactenus divulga
Innotuit autem
quantum quidem
aligenti facto ex
nus, in occident
Comitatu scil.
ginta circiter ret
tempore paulatim
que loca derivata
Norigiam, Oxonia
Aultrales & Occ
in Septentrionali
multo rarius hic
dum vulgo comm
Ceterum non
um apud eos,
he Rickets: Qu
loc nomine donat
it & qua occasione
onsilio.
Utrunque nomen
omnes obtinuit, ut
rum, nondum alio
fuisse, cui etiam
imus.

quoque ab illa & illam ab hac frequentius bene distinctam vidimus.

Sed quorsum huic inquisitioni diutius immoramur? cum qui velit attentius signa hujus affectionis suo loco proponenda contemplari, facillime sibi persuadeat, morbum esse plane novum, neque unquam fuisse à veteribus aut neotericis in libris suis practicis de morbis Infantium hactenus divulgatis descriptum.

Innotuit autem primum hic morbus ^{Anti-} (quantum quidem ex aliorum relatione, ^{quitas} diligenti facto examine, colligere potui ^{ejus} mus) in occidentalibus Angliæ tractibus, ^{pri-} in Comitatu scil. *Dorset & Somerset*, ^{musque} ^{locus} ^{natalis.} ginta circiter retro ab hinc annis. Ab eo tempore paulatim ejus notitia ad alia quoque loca derivata est, *Londinum* puta, *Can-* *tabrigiam*, *Oxoniam*, immo omnes pene *Au-* *strales & Occidentales Angliæ partes:* In *Septentrionalibus* autem Comitatibus multo rarius hic morbus occurrit, & vix dum vulgo communiter innotuit.

Cæterum nomen morbi vulgo recep- ^{Nomen} tum apud eos, quibus is familiaris est, ^{Vulga-} ^{re.} **the Rickets:** Quis vero primus morbum hoc nomine donaverit valde est incertum, ut & qua occasione id factum, casuve an consilio.

Utcunque nomen impositum sit, apud omnes obtinuit, ut in tanta varietate locorum, nondum alio nomine appellatum fuisse, aut etiamnum appellari intellexerimus.

4 *Glissonius de Rachitide.*

Admiratione autem dignum est, quod cum morbus recens sit, & non ita pridem nomine donatus, neque in locis adeo diffusis aut inaccessis vicens, nemo hactenus inveniri potuerit, qui sciret aut ostenderet, vel primum nominis autorem; vel ægrotum, cui primum nomen morbi accommodatum fuit; vel locum peculiarem, ubi id factum; vel modum etiam, quo inde in vulgus dispersum fuit. Populus nomen morbi nactus quasi re gnaviter gesta acquiescit, neque ulterius se sollicitum vult de nominis autore aut re ipsa.

Quandoquidem autem Latine Græque Linguae periti expectant forte à nobis nomen, cujus aliqualis ratio reddi possit, varia nos huic morbo coaptavimus, quæ tamen singula recensere non erit forsitan operæ pretium; regulas tamen, quas in nomine designando nobis ipsis proposuimus, commemorare non erit forte inutile. Prima ergo erat ut nomen morbi notabilem aliquam ejus conditionem comprehenderet. Secunda, ut id satis esset distinctum ab aliorum morborum & symptomatum nominibus. Tertia, ut esset satis familiare, pronuntiatio facile, memorie quoque accommodatum, non nimis longum, neque operosius decompositum.

Dum hisce regulis satisfacere satagimus, huic morbo aliquis nostrum casu quodam in nomen incidit quod sibi & cæteris quoque postmodum arrisit. Fuit autem *ῥαχίτις*, vel

Regulæ
obser-
vatz in
nova
hujus
morbi
deno-
mina-
tione.

Nomen
huic
morbo
apposi-
te qua-
drans.

Glissonius de
vel etiam *ῥαχίτις* (siquid
non plane abhorret à
dorsus spinalis, item
dorsus spinæ dorsæ. Est
per partes primo hoc
nomen. Deinde nullus
imponere nomen hoc ei
ita nomen hoc famili-
ter videtur hoc nomen
nomen tanto populi con-
suetudine *ῥαχίτις* à barbaris
et enim torsione vocis no-
te *ῥαχίτις* *ῥαχίτις* deducit
modo habeant tamen
propter vulgarem pronun-
tiationem solent vocabulis, quan-
tum linguam transferunt
Dicitur eos qui primo no-
men *ῥαχίτις* imposuerunt
hinc rudes & Linguae Græ-
cæ ne cognoscere quidem de
ῥαχίτις, ut saltem non intel-
lorum esse partem quoniam
affectus in hoc morbo. Sed
nihil interesse sive rudes
Græcæ voce non cognoscant
dixerint quæ sit pars
morbi affectus aut secus: quia
tamen. Multos enim me-
remur, cum morbus huius
nomen accepit, doctores
que Linguarum in illis lo-
cibus cum non adeo diffusi

de Rachitide.

tem dignum est, quod
sit, & non ita prius
neque in locis adeo
ignis, nemo hactenus
qui sciret aut ostendit
nominis autorem; &
num nomen morbi
vel locum peculiare
modum etiam, quod
fuit. Populus non
re gnaviter gesta
terius se sollicitum
ut re ipsa.

autem Latine Graeci
expectant forte à
aliqua ratio re
c morbo coaptavimus
ecensere non erit fo
regulas tamen, quas
nobis ipsis proposui
non erit forte in
ut nomen morbi
conditionem co
da, ut id satis e
n morborum & sy
is. Tertia, ut effe
nciatu facile, mem
odatum, non nim
osius decompositum
atisfacere satagimus
quodam in nome
eteris quoque po
autem vocem pauperum

Glissonius de Rachitide.

vel etiam *ῥαχίτις* (siquidem illa terminatio
non plane abhorret à communi genere)
morbus spinalis, item *ῥόσθις ῥαχέως*,
morbus spinæ dorsi. Est enim spina dorsi
inter partes primo hoc morbo affectas
princeps. Deinde nullus alius morbus aut
symptoma nomen hoc ei præripuit. Præ
terea nomen hoc familiare est ac facile.
Denique videmur hoc nomine Anglicum
nomen tanto populi consensu receptum,
viz. *the Rickets* à barbarie liberare. Abs
que enim torsione vocis nomen *Rickets* à
voce *ῥαχίτις ῥαχίτις* deduci prompte po
test, modo habeatur ratio mutationis, quæ
propter vulgarem pronunciationem acci
dere solet vocabulis, quando ab una ad ali
am linguam transferuntur.

Dicas eos qui primo nomen Anglicum *Obiectio.*
(*the Rickets*) imposuerunt fuisse forte
plane rudes & Linguae Græcæ imperitos,
aut ne cogitasse quidem de Græca voce *ῥα
χίτις*, aut saltem non intellexisse spinam
dorsi esse partem principem inter primo
affectas in hoc morbo. Respondemus no
stra nihil interesse siue rudes fuerint, siue *Respons.*
de Græca voce non cogitarint, siue non
intellexerint quæ sit pars princeps inter
primo affectas aut secus: gratis tamen hæc
asseruntur. Multos enim novimus tunc
temporis, cum morbus hic primo affulset
nomenque accepit, doctos fame Græcæ
que Linguae peritos in illis locis exstitisse,
quibus etiam non adeo difficile erat obser

6 *Glissonius de Rachitide.*

vare insignem spinæ in hoc affectu debilitatem, indeque nomen ei assignare, licet forte vulgus nomen id datum nonnihil errore pronunciationis, ut solet, perverteret, idque voce jam recepta, *the Rickets* exprimeret. Verum hoc nos non sollicitos habet, sive hoc ita sit, sive secus, perinde esto. Si ita se res habeat, nomen propositum omnino (ut patet) congruum erit, si aliter fortasse non minus apposite quadrabit. Etenim finge te incidere in nomen quoddam, non tam consilio quam casu receptum, ita tamen aptum ut vix excogitari possit ipso consilio aliud nomen commodius, aut rationi magis consonum.

Quid ageres? vocem receptam extirpares, ut novam nihilo meliorem substitueres? Injurius certe fores erga morem loquendi; verba usu valent, neque temere sunt innovanda quin potius nomen receptum confirmares, sed tanquam novum, & ab eo tempore à nova origine deducendum. Id enim foret saltem quasi surculus affcitus novæ stirpi insertus, qui ob affinitatem cum radice haud difficulter coalesceret. Vel si hoc non placeat, suppone, si libet, nos jam de novo fingere Anglicum hujus morbi nomen, idque deducere à voce Græca *ῥαχίς* vel *ῥαχίς*: Nomen sane Anglicum hinc resultans foret, *the Rachites*. Quantillum jam interest inter hoc nomen & prius receptum, *the Rickets*: certe tantillum, ut vulgaris pronuntiatio de

Glissonius de Rachitide.
se tam exigua differentia non
esse debet. Sed tamen de
ratione hujus morbi. Etenim
hujus morbi nomen in
(si modo hoc nomen
generis) vel in
Morbus Spinalis, vel
in hujus voce Latina Rachitide
in hujus voce Latina Rachitide
cum hujus voce, the Rickets
et hujus loco in cunctis
mutatur, si libet, the Rickets
de nomine.

CAP. II.
Anatomica observatio
injectione & dissectione
morbi rachitidis

Quædam anatomica
natura hujus morbi
est et nonnulla
ta, utpote lentius ovis.
que tam realem existantiam
demonstrant, tam fundamen
tali, cui sententia nostra
est de novo hoc morbo
e. Neque enim quædam
hujus, nos de morbo
in hujus hujus tractatu
exhibere ut opinio nostra
que tam recipiatur. Quæ
gimus, a natura hujus morbi

hitide.

Glissonius de Rachitide. 7

de tam exigua differentia non multum soleat esse sollicita. Sed tædet diutius immorari in hisce trivialibus. Esto ergo Græcum morbi nomen $\rho\acute{o}\sigma\theta\rho$ $\rho\acute{\alpha}\chi\acute{\iota}\nu\varsigma$ vel $\rho\acute{\alpha}\chi\acute{\iota}\mu\varsigma$ (si modo vox hæc admittatur, esse communis generis) vel $\tau\acute{\eta}\varsigma$ $\rho\acute{\alpha}\chi\acute{\iota}\nu\varsigma$; Latinum, Morbus Spinalis, vel Spinæ Dorfi: item ficta voce Latina Substantiva ex Græca Adjectiva Rachitis ----- idis Anglicum usitatum, *the Rickets* / retineatur, vel ejus loco in curiosorum gratiam substituitur, si libet, *the Rachites*. Atque hæc de nomine.

C A P. II.

Anatomica observationes collectæ ex inspectione & dissectione corporum hoc morbo extinctorum.

PRiusquam auspicamur indaginem de natura hujus morbi ejusque causis, visum est nonnulla certa & indubitata, utpote sensibus obvia, præmittere, quæ tum realem existentiam ipsius morbi demonstrent, tum fundamenti loco esse possint, cui sententia nostra & judicium nostrum de novo hoc morbo superstruatur. Neque enim quenquam existimare volumus, nos de morbo aliquo imaginario seu fictitio hic tractare, multo minus expectare ut opinio nostra gratis & absque examine recipiatur. Quin potius id agimus, ut materia discursus nostri sit,

8. *Glissonius de Rachitide.*

quantum quidem fieri potest, in ipso lumine nota & comperta, ut illa, quæ proposuerimus per hæc, quæ sensui obvia sunt, prout occasio rulerit, confirmemus, lectorque his instructus fiat competens nostri ratiocinii arbiter, suumque de singulis iudicium interponere valeat facilius. Testamur itaque plures nostrum variis corporum hoc morbo occumbentium dissectionibus interfuisse, eaque quæ longa experientia frequentique dissectione hactenus observavimus, quæ nempe propriis oculis vidimus, manibusque tractavimus summam ac fideliter hoc capite narraturos.

2. *Præmonita.*

Interea tamen duo hic præmonenda sunt. Prius est, ut in memoria habeat lector, defunctos, quos dissecuimus, gravissime ante obitum hoc morbo afflictos fuisse, siquidem ipsi magnitudini morbi maxima ex parte succubuisse supponuntur: ne igitur expectet in aliis corporibus adhuc vivis sive recens affectis sive saltem ad *dissectionem* nondum proVectis, eam morbi magnitudinem aut symptomatum, quæ hic depingitur. Morbus enim omnis ad statum usque intenditur, & tum quoque succumbente demum natura in deterius indies ruit. Posterius est ut animadvertat lector, morbos fere omnes tractu temporis alios diversi generis sibi adsciscere, ideoque morbos chronicos plerumque ante obitum esse complicatos. Ne ergo putet

Glissonius de Rachitide.

9

ter quicquid in defunctis corporibus etiam ab hoc morbo extinctis præternaturale reperitur, ad hunc affectum necessario pertinere; forte etiam magis id alium morbum, huic ante mortem supervenientem, quam hunc ipsum respiciat. Et profecto Anatomi frequentes ad hanc cautionem non satis attenti, graviter in suis observationibus lapsi sunt, dum quæ ad alium morbum spectant, alteri eum, quo ante obitum complicatus erat, adscripserunt. Hunc ergo errorem quo præcaveamus non temere ex unius aut alterius corporis inspectione pronunciandum est, at multiplicitate seduloque facto experimento distinguendum prius est, quæ perpetuo, quæ plerumque, quæ frequenter, quæ raro in dissectionibus ab eodem morbo occumbentibus occurrant. Enimvero sciendum est quicquid non perpetuo adest in corporibus apertis eodem morbo extinctis, ad primam id, intimamque ejus essentiam spectare non posse, uti etiam neque illud quod in variis corporibus reperitur, quibus morbus abest. Neque enim morbus ipse exstare potest separatus à sua essentia neque essentia à morbo. Verum de his satis. Progrediamur jam ad ipsas observationes.

Observata hæc nostra Anatomica distinguuntur in ea quæ extrinsecus, nondum aperto corpore occurrunt; & ea quæ non nisi dissecto prius corpore se offerunt.

A 5

I. Pri-

hunc morbum spectantium duo genera.

Fre-

quens

Anato-

mico-

rum

error.

Obser-

vatio-

num

Anato-

mica-

rum

10 *Glissonius de Rachitide.*

I. Prioris generis sunt hæc, quæ statim demudato defuncto exterius occurrunt.

1. Irregularis seu irrationalis partium proportio. Caput nempe iusto majus, faciesque habitior respectu reliquarum partium: Atque hoc quidem in omnibus, hoc morbo extinctis, quos hætenus vidimus apparuit, unico tantum excepto, qui simul cum hoc affectu suppuratos habuit pulmones, Phthisique confectus est. Hic vero habuit etiam per totum ferme morbi decursum caput majusculum, faciemque pleniorē; atqui per quatuordecim circiter dies ante obitum subito collapsæ sunt partes carnosæ circa caput, faciesque Hippocratica reddita est, non sine omnium assistentium propter subitam mutationem admiratione.

2. Membra externa, musculique totius corporis graciles & emaciati, quasi atrophia vel tabe absumpti cernuntur. Atque hoc (quantum quidem scimus) perpetuo observatur in iis qui ab hoc affectu intereunt.

3. Cutis universa, tum vera, tum membrana carnosæ & adiposæ, flaccida & quasi pendula, laxæque instar chirothecæ apparet, ita ut multo plus carniū eas continere posse putes.

4. Circa articulos, præsertim in carpis & talis protuberantiæ quædam exstant, quæ si aperiantur, non in partibus carnis aut membranosis sed in ipsis ossium extremis,

Glissonius de
remis, præcipue in
radicali deprehendunt
nas ossium prominent
excepit eas esse epul
antæ cum cæteris ossi
8. Articuli, artus ha
membrarum partium m
minus inheeribiles si
ut observari in defu
ollum post mortem
ut saltem multo min
lævibus.
6. Pectus exterius m
ollum, præsertim sub
nali compressum con
ero nonnihil acumin
avis, aut pectoris g
7. Costarum exte
laginibus sterni co
tur, quemadmodum
lidimus.
8. Abdomen exte
nempe parium con
est, interius vero re
nonnihil prominens
tur. Atque hæc ob
feratis ventribus.
11. Aperto abdomine
1. Hepar in omnib
sto majus, alias aut
tum, neque valde in
quævis notabili cont
ventribus volumus mo
A 6

itide.

qua statim de-
runt.

nalis partium
sto majus, fa-
liquarum par-

omnibus, hoc

enus vidimus
cepto, qui si-

uratos habuit
ectus est. Hic

ferme morbo
n, faciemque

iordecim ch-
collapsæ sunt

aciesque Hip-
sine omnium

mutationem

alique totius
, quasi attri-

tur. Atque
is) perpetuo

affectu inte-

a, tum mem-

accida & qua-

uirothecæ ap-

ium eas con-

tim in carpi-

am exstant,

rtibus carno-

is ossium ex-

tremis,

Glissonius de Rachitide. 11

tremis, præcipue in eorum epiphysibus
radicari deprehenduntur. Quod si forte
has ossium prominentias lima radas, facile
percipies eas esse ejusdem similis sub-
stantiæ cum cæteris ossium partibus.

5. Articuli, artus habitusque omnium
externarum partium minus firmi ac rigi-
di, minus inflexibiles sunt, quam alias so-
lent observari in defunctis, & speciatim
collum post mortem vix riget à frigore,
aut saltem multo minus quam in aliis ca-
daveribus.

6. Pectus exterius macrum, & valde an-
gustum, præsertim sub alis, & à lateribus
quasi compressum conspicitur, sternum
vero nonnihil acuminatum, instar carinæ
navis, aut pectoris gallinæ.

7. Costarum extrema quibus cum car-
tilaginibus sterni committuntur nodosa
sunt, quemadmodum de articulis carpi &
tali diximus.

8. Abdomen exterius quidem respectu
nempe partium continentium macrum
est, interius vero respectu contentarum
nonnihil prominens, tumidiusculum sen-
titur. Atque hæc observavimus nondum
resecatis ventribus.

II. Aperto abdomine hæc porro notavimus.

1. Hepar in omnibus à nobis dissectis
justo majus, alias autem non male colo-
ratum, neque valde induratum, aliove ali-
quo vitio notabili contaminatum. Exci-
pienda hic volumus nonnulla corpora in

12 *Glissonius de Rachitide.*

quibus ante obitum alii morbi cum hoc implicati fuerunt, quemadmodum in hydropico & extreme tabido meminimus.

2. Lienem ut plurimum (quantum nempe hactenus nobis vidisse licuit) non contemnendum, siue magnitudinem, siue colorem & substantiam ejus spectes, quamvis propter complicationem cum aliis morbis aliter accidere posse non negemus.

3. Aquam serosam in cavitate abdominis elapsam aliquoties vidimus, sed neque frequenter neque eam valde copiosam.

4. Ventriculum & intestina nonnihil ultra morem sanorum flatibus repleta, quæ ex parte causa esse potest tensionis hypochondriorum supra memoratæ.

5. Mesenterium aliquando inculpatum, aliquando glandibus justo majoribus, si non strumis, affectum. Cæterum de pancreate nihil certi hic pronunciamus; suspicamur tantummodo posse hic nonnunquam obstructions, si non scirrhum, accidere. Sed aliis hoc relinquimus inquirendum.

6. Renes, ureteres, vesicam, nisi alius adfuerit morbus, satis sanos. Notamus in genere de visceribus omnibus in hoc ventre contentis, quod licet partes ea continentes, ut supra monuimus, multum extenuatæ & emaciatae occurrant, ipsa tamen æque magna ac plena, si non majora, ut de hepate dictum, quam in sanisprehenduntur.

III. De

itide.

orbi cum hoc
nodum in hy-
eminimus.

n (quantum
se licuit) non
itudinem, sive
ejus spectes,
onem cum a-
sse non nege-

tem abdomi-
is, sed neque
opiosam.

ina nonnihil
ibus repleta,
est tensionis
iorata.

inculpatum,
ajoribus, si
rum de pan-
iamus; sus-
ic nonnun-
cirrhum, ac-
imus inqui-

, nisi alius

Notamus
bus in hoc
rtes ea con-
s, multum
nt, ipsa ra-
non majo-
am in sanis

III. De

Glissonius de Rachitide. 13

III. *Detraeto sterno in thorace hac sese ostenderunt.*

1. Adnascencia quædam pulmonum cum pleura, quæ in omnibus, quos hæcenus dissecuimus, plus minusve adfuit. Arbitramur tamen contingere posse hunc affectum sine hujusmodi coalescentia, licet ea in progressu morbi plerumque ante obitum superveniat.

2. Pulmonum infarctus non minus frequentes præsertim in ipsis partibus adnascentibus: Tumores item eorum duri à sanguine crassiori, viscidiori, & nonnihil nigricante nati, modo in uno, modo in pluribus pulmonum lobis, non tamen hi semper conspiciuntur, frequenter quoque abscessus, & empyemata.

3. Aliquis nostrum testatur se semel vidisse glandulas strumosas, tam numerosas, ut viderentur æquare, si non superare magnitudinem ipsorum pulmonum: fixæ autem fuerunt utrinque inter pulmones & mediastinum, & à thymo usque ad diaphragma protensa.

4. In cavitate thoracis vidimus aliquando aquas serosas collectas & frequentius quidem quam in cavitate abdominis, non tamen in omnibus.

5. Vidit & aliquis nostrum affectum hunc complicatum cum magno empyemate, simulque phthisi: Amoto sterno, pulmones sinistri lateris toti abscessu occupati sunt, atque undique pleuræ adnati

14 *Glissonius de Rachitide.*

compresso leviter tumore, pus copiosum, subflavum, crassum, & foetidum per tracheam arteriam in ipsum os effluxit. Eorum membrana exterior, quæ firmiter pleuræ adnati sunt, crassior apparuit solito, eaque mediante lobi istius lateris ita coaluerunt, ut vix in lobos distinguere potuisses: eadem etiam membrana tum ipsum abscessum involvit, qua aperta in conspectum venit magnitudo abscessus, qui adstantium æstimatione continuit ad minimum lib. ii. puris: tantum abscessum in tantillo corpore merito quis miretur? sed is totum ferme sinistrum latus occupavit, parenchyma pulmonum istius lateris corruptum erat, semi-putridum, & pure quasi intertextum.

6. Thymus in puerili ætate semper magnus solet deprehendi, & forte adhuc major in iis qui ex hoc morbo intereunt.

IV. *Cranio orbiculatim serra circumscisso, ejusque operculo sublato, hæc observavimus.*

1. Duram matrem firmitus, atque in pluribus locis quam solet in adultis, cranio adhæsisse: forte idem observari potest in aliis pueris hoc morbo non affectis, licet, ut opinamur, non tantopere; siquidem certum est in recens-natis multas esse, & arctas connexiones pericranii cum dura matre, quæ postea abrumpuntur, vixque notari possunt.

4. Inter duram & piam matrem, atque
in

in ipsis ventriculis cerebri, serosas aquas in nonnullis à nobis dissectis reperimus; unde patet affectum hunc cum hydrocephalo complicari posse.

3. Cerebrum in aliis à nobis dissectis satis firmum & inculpabile neque illuvie serosa inundatum deprehendimus.

4. Et ultimo observavimus jam aliquoties in corporibus novissime à nobis apertis, carotides iusta proportionem ampliores fuisse, similiter quoque venas jugulares; arterias vero venasque ad exteriores partes delatas multo exiliores debito existisse.

An vero hoc perpetuum sit in hoc affectu, nondum, ut oculati testes, asserere possumus: suspicamur quidem ita se rem habere perpetuo, sed non venerat nobis in mentem id antea ab initio nostræ Anatomicæ, circa hoc subjectum, indaginis scrutari.

His jam præmissis ad morbi huius essentiam investigandam properamus.

CAP. III.

Ad faciliorem inventionem essentia morbi, supposita quadam proponuntur. Primum de essentia sanitatis. Secundum de essentia morbi. Tertium de triplici divisione sanitatis & morborum. Explicatio tertia divisionis ususque ejusdem. Descriptio constitutionis naturalis, ejusdem exaltatio. Quartum suppositum de combinatione trium constitutionum in iisdem partibus.

QUO clarius in hujus affectus essentia investiganda procedamus, supposita sequentia utiliter præmitti posse duximus.

Primum.
De essentia
sanitatis.

I. *Essentiam sanitatis consistere in aliqua constitutione corporis secundum naturam.*

Hæc autem cum duplex sit genere, altera *essentialis* & necessaria, respiciens *to esse simpliciter*, quæ durante vita sub variis affectionibus immobilis & immutabilis permanet, consistens in indivisibili; altera *accidentalis*, respiciens *to bene esse*, quæ respectu totius animalis mobilis & mutabilis est, magnamque latitudinem habet, & adesse atque abesse potest sine totius interitu; non consistit sanitas in priori, sed posteriori constitutione.

Secundum.
De essentia
morbi.

II. *Essentiam morbi similiter non consistere in constitutione essentiali.*

Sic enim mox sequeretur interitus totius;

chitide.

I I.

ionem essentia
am proponuntur
tis. Secundum
de triplici divisi
Explicatio totius
dem. Descriptio
ejusdem exaltatio
n de combinatione
idem partibus.

s affectus essen
tiam procedamus, sup
tiliter praeimitur

consistere in aliqua
n naturam.

it genere, aliter

espiciens totum

vita sub variis

immutabilibus

divisibili; aliter

bene esse, quia

obilis & mutabilis

ordinem habet

sine totius in

in priori, sed

r non consistit

interitus totius

Glissonius de Rachitide. 17

us; sed in *accidentali* constitutione, tali videlicet, quæ respectu totius adesse vel abesse potest sine ejus interitu. Diximus (non sine ratione) hanc constitutionem, in qua sanitas & morbus fundantur, esse mobilem & accidentalem respectu totius; potest enim hæc ipsa esse essentialis respectu alicujus partis, verbi gratia; abscisso digito oritur morbus in numero deficiente partium, qui quidem respectu totius fundatur in constitutione accidentali, nam potest vel adesse ille digitus vel abesse sine totius interitu; at vero respectu ipsius membri amissi fundatur in constitutione essentiali; posito quippe hoc morbo interit essentia istius digiti.

III. Constitutionem, in qua consistit essentia tum sanitatis tum morbi, triplicem modum divisionis seu distinctionis in disciplina methodo admittere.

Primus est paulo crassior & resolvitur in partes plane concretas, procedit nempe *ex parte* secundum partium divisionem à capite ad calcem. Secundus pure abstractus est & rimatur omnia elementa constitutionis mobilis, unde morbi dividuntur in similes, organicas & communes; deinde varie subdividuntur in intemperies, vitia figuræ, superficiei, cavitatum & meatuum, magnitudinis, numeri, situs & continuitatis. Tertius modus quasi *medius* est, & licet hætenus neglectus sit, suum tamen usum non contemnendum habere posse in mor-

Ter-
tium
De tri-
plici
divisio-
ne sani-
tatis &
morbo-
rum.

Expli-
catio
tertiæ
divisio-
nis.

Ejus
pri-
mum
mem-
brum.

morborum tractatione, causarumque
morbificarum investigatione spondere au-
demus; estque in constitutionem *natura-*
lem, vitalem & animale.

*Prima est propria & insita cujuscvis partis,
ei competens absolute & sine dependentia ab
aliis partibus quoad esse simpliciter:* Hæc
post mortem aliquandiu adhuc superest
donec per putredinem, ambustionem,
simplicem exsiccationem, mumificationem,
petrificationem, similesque violentas
causas dissolvitur. Constitutio hæc,
quoad suum *esse simpliciter*, non dependet
à membris influxum præstantibus; at
quoad suum tum *conservari* tum *operari* ab
iis dependet: Nam post mortem cessante
influxu vitali (qui ejus quasi sal & condi-
mentum est) brevi perit, & dum vivit a-
nimal, varie hæc ab influxibus afficitur,
unde ejus actiones vel promoventur vel
impediuntur.

Secun-
dum
mem-
brum.

*Secunda est constitutio vitalis, qua per con-
tinuum illum influxum à corde per arterias in
universi corporis partes producitur.* Hæc etsi
gradus admittat & secundum magis & mi-
nus sæpenumero variet, & interdum quo-
que quandam eclipsin pati videatur, ut in
lipothymia, syncope, &c. à primo ta-
men ad ultimum vitæ terminum (saltem
in suo fonte & aliis nonnullis partibus)
perseverat.

Ter-
tium
mem-
brum.

*Tertia est constitutio animalis qua à cerebro
per nervos in organa sensus & motus deriva-
tur.*

tur. Hæc sæpe in variis partibus plane deest superstitæ illarum vita; quinimo posset simul in omnibus partibus diu deficere, nisi respiratio, quæ ad vitam absolute necessaria est, ab ea dependeret. Hæ ergo constitutiones eam connexionem inter se servant, ut secunda prioris, & tertia secundæ existentiam semper & continue in parte præsupponat, non autem viceversa ita absolute inter se dependent; quin (ut modo diximus) prior aliquandiu sine secunda, & secunda fere omnino sine tertia subsistere queat. Atque hæ tres constitutiones in plerisque corporis partibus manifeste percipi possunt; non tamen in omnibus eas inveniri dicimus. *Naturalis* quidem & *vitalis* nulli parti deest; *Animalis* autem in ossibus (licet de dentibus ambigi possit) cartilaginibus, forte ligamentis, & nonnullis parenchymatis, ut Hepatis, Lienis, &c. deficit. Quibus ergo facultas *naturalis*, *vitalis*, *animalis* communicatur, iis omnibus triplicem hanc constitutionem inesse asserimus. Etenim quamvis dictæ facultates, quoad actum primum, dicantur ab anima dependere (quæ relatio non spectat ad artem medicam) quoad actum tamen secundum, necessario radican- tur in aliqua materiali constitutione parti- um ad quas pertinent. Nam quod dicunt aliqui facultatem vitalem à corde, anima- lem à cerebro ad cæteras partes derivari, non id ita accipiendum est, quasi ipsæ fa- cul-

20 *Glissonius de Rachitide.*

cultates vago modo transeant à parte ad partes (à nullo quippe intellectu concipi potest accidentis de subiecto in subiectum migratio) sed quod cum & in spiritu vitali facultas vitalis à corde ad partes derivetur, aut saltem ex aliquo motu cordis & arteriarum in partibus ipsis excitetur, & similiter facultas animalis vel in, & cum spiritu animali per nervos descendat, vel motu aliquo nervorum in cerebro in partibus producat. Utrovis modo id fiat, necesse est fateamur aliquam alterationem sive ex spiritibus dictis, sive ex motibus in ipsam partem recipientem imprimi. Quæ alteratio ut hic conceditur esse radix facultatis, seu vitalis, seu animalis in respectivis partibus, ita est constitutio mobilis; siquidem varie immutari, intendi & remitti potest sine totius interitu; & est constitutio in qua consistere potest vel sanitas vel morbus, quandoquidem ubi illa alteratio partibus, quibus debetur, defecerit, aut alio modo quam oportet administrata fuerit, actio exinde læsa necessario sequetur; sin recte perficiatur, integra sanitas ex parte istius constitutionis adesse dicitur. Cum ergo præter constitutionem naturalem & insitam duo genera alterationum, alterum ab influxu cordis, alterum ab influxu cerebri in plurimis partibus inveniantur; & cum dictæ alterationes, quatenus ipsæ vel perfectiores sunt, facultates in respectivis partibus

(sal-

chitide.

Glissonius de Rachitide. 21

(saltem quoad actum secundum) consti-
tuant perfectiores vel imperfectiores , a-
deoque actiones exinde læsæ vel integræ
edantur , necesse est triplicem hanc consti-
tutionem plurimis partibus inesse , dicta-
que genera alterationum esse constitutio-
nes medicas , in quibus *sanitas & morbus*
fundari possit.

Quod dicta divisio seu distinctio non sit
plane inutilis ex eo liquet, quod Practici in
suis methodis recte moneant , in morbis
obscurioribus diligentius observandas esse
facultates quarum actiones læsæ deprehen-
duntur, ut inde quasi manu ducamur ad o-
riginem morbi inveniendam ; si vero tanti
momenti sit impeditas in morbis faculta-
tes annotasse , certe non minoris erit ipsas
cōstitutiones, à quibus dictæ facultates im-
mediate dependent, accurate considerasse.

Sed ne quis putet hanc tertiam divisio-
nem propemodum coincidere cum secun-
da , observare poterit , si diligenter rem
perpendere velit , quodvis membrum hu-
jus divisionis quodam modo includere
omnia membra proxime præcedentis :
nempe constitutionem naturalem conti-
nere primario quidem constitutionem si-
milarem , secundario autem , & in ordine
ad totum animal, comprehendere quodam
modo conformationem & continuitatem ;
similiter constitutionem vitalem & ani-
malem suo modo participare de omnibus
membris divisionis dictæ, clarius est quam

Ufus
dictæ
divisio-
nis.

Non-
coinci-
dit cum
priori-
bus.

ut

22 *Glissonius de Rachitide.*

ut egeat probatione. Monendum tantum (quod & modo innuimus) naturalem constitutionem primario & præcipue respicere temperamentum, qualitates communes (quas aliqui vocant modos materiæ) & spirituum copiam peculiaremque eorum dispositionem (quæ ad formam totamque substantiam à nonnullis referuntur) organizationem vero & continuitatem quasi secundario & in ordine ad totum animal respicere, vixque aliter ab his lædi. Non dissimulandum tamen, vitiari interdum constitutionem naturalem, quatenus mere organica est, ut in obstructionibus meatuum naturalium; exempli gratia, ubi calculus in meatu ureteris aut urethræ impactus est, similibusque casibus. Atqui hoc accidit ei, maxime quatenus meatus ordinatur in usum totius; ut plurimum autem vitia organica in constitutione naturali minoris notæ sunt quam vitia similiaria.

Atque hæc de triplici hac constitutione in genere considerata sufficiant. Pauca nunc & paucis in specie de iis dicamus.

De-
scriptio
consti-
tutio-
nis na-
turalis.

Constitutio naturalis, quæ propria & insita cujusque partis est, describi potest quod sit modus quidam essendi naturalis, partibus insitus, iis competens, quatenus suis temperamento & qualitatibus communibus, sua sufficienti portione ac convenienti dispositione spirituum insitorum, suæque iusta conformatione & continui-

tinuitate constituuntur aptæ ad actiones naturales concurrente una influxu vitali, (& forte animali) perfectas edendas. Itaque ubi adfuit in parte aliqua justum temperamentum, convenientes qualitates communes, justa proportio ac dispositio spirituum insitorum, demum justa ejus conformatio & unitas, atque naturalis ejus actio nihilominus læditur, concludere licet eam non lædi ex parte constitutionis naturalis, sed ratione causæ concurrentis, scilicet influxus seu vitalis, seu animalis, seu utriusque. Enimvero naturales actiones in animalibus propter vitæ conjugium ad eminentiorem conditionem (quam alias per solam naturalem constitutionem attingerent) evehuntur. Atque hinc contingit, quod & si constitutio naturalis in mactatis animalibus aliquandiu post mortem illæsa permanet, attractio tamen, retentio, coctio alimenti, & expulsio excrementi plane cessent. Et in morbis quoque sæpe illæsa primo constitutione naturali, actio tamen naturalis læsa editur ob solum defectum concursus influxus vitalis debiti: similiter aliquando constitutione naturali & vitali integris, læditur tamen actio aliqua naturalis ob defectum concursus alicujus animalis debiti; sed hoc fere accidit in solis partibus nervosis, fibrosis & membranosis, præsertim ubi cavitatem formant, non vero in partium parenchymatis. Ut in paralyfi
fre-

24 *Glissonius de Rachitide.*

frequenter excrementa indebite retinentur, cæteris constitutionibus sanis, ex solo stupore intestinorum. Itaque in hisce casibus non statim, quod actio aliqua naturalis læsa sit, concludendum est constitutionem naturalem esse vitialem primo, sed diligenter investiganda est ipsa constitutio primo læsa, quæ mali radix seu prima essentia æstimanda est; similiter læsa actione aliqua vitali non statim inferendum, constitutionem vitalem primario vitiari; siquidem interdum à constitutione naturali, aut forte animali prima origo rectius deducetur. Exempli gratia, Digitus aliquis ex intenso frigore sphacelo correptus esto: in hoc casu quidem verum est, vitalis sanguinis influxum plane intercipi; origo tamen interceptionis in naturali constitutione ipsius partis ita refrigeratæ quærenda est; similiter in convulsione forte non nihil impeditur aut turbatur circuitus sanguinis: at prima læsio adscribenda est constitutioni animali non vitali. E contra in febre caput petitur, sed fons mali forte in constitutione vitali reperietur: Item eliquantur forte carnes omnesque vires naturales dejiciuntur; sed radix mali in constitutione vitali, non in naturali invenietur: Adeo ut quælibet constitutio ex tribus dictis possit esse in aliis atque aliis morbis modo prima, modo secunda, modo tertia actionum læsarum causa.

IV. Non

chitide.

Glissonius de Rachitide. 25

I V. Non modo plurimas alias corporis partes (imo simpliciter omnes sensibiles) quæ influxum non præstant , neque ei deferendo inserviunt , sed præterea & cor ipsum , & arterias omnes , & cerebrum , & nervos omnes triplicem hanc constitutionem naturaliter admittere , ita ut cerebrum (præter vitium in naturali sua constitutione) à Spiritu vitali qui per arterias venasque defertur , bene affecto juvari , male affecto lædi possit : Cor similiter ab influxu animali per nervum recurrentem sexti paris ; arteriæ quoque ab influxu animali per nervos modo forte hætenus incomperito ; denique nervi à Spiritu vitali per arterias deducto.

Quartum.
Trium
consti-
tutio-
num
conve-
nientia
in iis-
dema
parti-
bus.

C A P. I V.

*Essentiam hujus morbi non consistere in constitutione Animali nec Vitali , sed Naturali , non qua Organica , sed qua simili-
ri : limitationes tres proponuntur.*

Prima
conclu-
sio. Es-

H Is jam præsuppositis inquirendum est in qua constitutione partium prima radix seu essentia hujus affectus statuenda sit. Sit ergo prima conclusio.

Prima radix hujus affectus non est in constitutione animali , seu illa à cerebri influxu in partes dependet. Equidem fatemur nervos li.

sen-
tiam
hujus
morbi
non
confi-
stere in
consti-
tutione
anima-

26 *Glissonius de Rachitide.*

vos omnes qui extra calvariam è spinali medulla procedunt, laxos & debiles in hoc affectu reperiri; non tamen id videtur hic primario à defectu influxus cerebri oriri; quod sic probamus, 1. Laxitas & debilitas nervorum primario à cerebro proveniens, semper fere somnolentiam comitem secum trahit; Atqui in hoc affectu symptoma hoc non solet observari nisi raro & per accidens contingens. 2. Nunquam, quod meminimus, Paralyfin, aut Apoplexiam huic affectui supervenisse novimus; deberet autem necessario sæpius (saltem in morbo confirmato) evenire, si laxitas & debilitas hæc nervorum à defectu influxus cerebri originem duceret. 3. In multis post mortem dissectis cerebrum satis firmum, & inculpabileprehendimus. 4. Ut plurimum hoc affectu laborantes ingeniosi sunt pro ratione ætatis, quod Cerebri vim & vigorem luculenter attestatur.

Secunda. Non in vitali.

Secunda conclusio. *Prima radix hujus affectus non est in constitutione vitali, seu illa qua à cordis influxu in partes dependet.* Inæqualis quidem distributio sanguinis fere (si non omnino) perpetua in hoc affectu observari potest; at prima tamen ratio hujus inæqualitatis non inæqualitati influxus cordis vel arteriarum, sed inæquali receptioni & aptitudini ad recipiendum in partibus ipsis adscribenda est: Etenim Cor & Arteriæ ex parte sui indiscriminatim san-

sanguinem cum spiritibus in partes quaquaversum diffundunt. Quod si contingat arteriam alicujus partis ob torporem istius partis, aut partium vicinarum, impediri in actione sua, necessum est eo diminuto sanguinem transmittat, adeoque inæqualiter respectu cæterarum partium expedite sanguinem recipientem. Itaque in hoc casu inæqualitas hæc distributionis primo & per se dependet à præexistente vitio extra arteriam ad naturalem constitutionem partium pertinere.

Sed objiciat aliquis: *Licet forte inæqualitas prædicta non dependeat à Corde, accidere tamen posse ut debilis pulsus sufficiat distributioni sanguinis per circulos minores in partibus interioribus, dum non aque sufficiat isti muneri obeundo per circulos majores in partibus exterioribus longius à corde caloris fonte remotis.*

Respondemus, tanti momenti penes aliquem è nobis fuisse olim hanc objectionem, ut talem inæqualitatem influxus vitalis ad primam hujus morbi essentiam pertinere existimaverit, primorumque adeo symptomatum rationem ab ea conatus fuerit deducere. Post secundas vero cogitationes, re penitus examinata, visum est ipsi, hanc inæqualitatem influxus vitalis non ad primariam, sed secundariam morbi essentiam referre. Sed ad *Argumentum solvendum* redeamus. Et primo quidem concedimus in hoc affectu distri-

28 *Glissonius de Rachitide.*

butionem sanguinis vitalis esse inæqualem; atque in partibus interioribus, & capite esse liberaliorem, in exterioribus parcio- rem. Concedimus *secundo* posse circulationem sanguinis in interioribus partibus servari, nullo etiam apparente pulsu in partibus exterioribus; sed hoc contingit solum in extrema virium vitalium vel debilitate vel oppressione, ut in lipothymia, & validiori paroxysmo hysterico, in quo affectu nonnullæ pro mortuis habitæ revixisse de- nuo visæ sunt. Concedimus *tertio* circulationem sanguinis liberaliorem esse posse in internis quam externis partibus, quin & in una aliqua externa parte præ cæteris, ut in inflammatione alicujus externi mem- bri accidit.

His jam concessis asserimus, in *casu primo* inæqualitatem distributionis sangui- nis, non primo dependere à debilitate vir- tutis pulsificæ, quatenus cor spectat: At- que in promptu ratio est. Cor quippe, ut supra diximus, ex se indiscriminatim uno- que tenore sanguinem in Aortam protru- dit, etiam tum quando ejus pulsus maxi- me debilis est. Aorta, quæ recipit, exone- rat se, quæ potest, expeditissime, atque hinc fit quod sanguinis diffusio inæqualiter per- agatur, prout facilius sanguis ex uno ra- mo & difficilius ex alio impellitur. Inæ- qualitas tamen hæc non cordi primo, & per se, sed partibus recipientibus, arte- riisque particularibus transmittentibus ad- scri-

scribenda est. Affectus enim quivis in corde primarius necessario universalis est, & omnibus corporis partibus communicatus: quapropter & si hanc inæqualitatem circulationis sanguinis in secundaria hujus morbi essentia concedamus, à primaria tamen excludimus.

Porro in *casu secundo* proposito dicimus, magnam esse disparitatem inter casus extremæ necessitatis, & casus ordinarios; neque profecto scimus an in dictis casibus circuitus in interioribus, ut ut detur, sit alicujus momenti. Et quod ad præsens negotium attinet, negamus in hoc affectu eam esse cordis debilitatem, ut pulsus in externis deficiat; imo nondum observavimus quenquam hoc morbo laborantem facile in ecstasim aut lipothymiam incidisse, quod prompte contingeret, si radix morbi in ipsius cordis debilitate stabiliretur. Præterea cum viderimus ægros in tenellula ætate, sine lapsu virium ferre interdum liberalem sanguinis è sectis aurium venulis eductionem, imo & nonnunquam repetitis vicibus id actum cum emolumento: Denique cum & purgationes, pro ratione ætatis, optime tolerant, non nobis liquet, quâ prima morbi radix vitalis constitutionis debilitati attribui possit.

Tandem in *casu tertio* evidenter patet primam radicem inæqualis circuitus sanguinis esse dispositionem aliquam partis externæ, ut in membro inflammato, laboran-

30 *Glissonius de Rachitide.*

borante nimirum privato morbo, plenior & impetuosior accidit pulsus ob calorem arteriæ adventitium, à parte scilicet externa plus æquo calefacta impressum.

Tertia.
confi-
stere in
natura-
li.

Quandoquidem ergo essentia hujus affectus neque in animali, neque in vitali constitutione partium primario fundetur, (ut modo ostendimus) sequitur (quæ Tertia Conclusio esto) *Essentiam primariam sive primam radicem hujus affectus consistere in constitutione propria, sive insita partium.* Cum vero constitutio naturalis (ut supra diximus) partim in communibus qualitatibus & temperamento, partim in justa copia & dispositione spirituum insitorum, partim in organica constructione & continuitate consistat, proximum est, ut in qua, è dictis, constitutione, & an in una aliqua, an pluribus vel simul omnibus fundetur, investigemus. Sit ergo Quarta conclusio.

Non in
Constitutione
naturali
qua
organica.

Affectus hic non radicatur in organica partium constitutione. Quamvis enim tractu temporis ipsa organa secundum suam conformationem, quantitatem & situm variis modis afficiantur, ut satis liquet ex aucta capitis, hepatis, &c. mole, ex tumoribus ossium ad carpos, talos & extremitates costarum; ex obstructionibus variis, externarumque partium extenuatione; cum tamen hæc omnia ab altiori adhuc origine dependeant, ut ut in morbo confirmato, varieque jam decomposito, necessario

achitide.

Glissonius de Rachitide. 31

fario hæc etiam admittamus; in originali tamen essentia, ob sequentes rationes, censemus rejicienda.

Primo quod prædictæ lesiones organica non statim in initio morbi appareant, sed postea paulatim succrescant; & licet forte horum nonnulla ab initio radicem in corpore posuisse dicantur; nondum tamen vel sensu immediate percipi possunt, vel ullas actiones manifeste lædunt, adeoque ad primam morbi essentiam nequeunt pertinere.

Secundò, quod prædicta vitia organica non sint præcipuorum symptomatum, quæ ab initio in hoc affectu elucescunt, causa sed effectus potius. Etenim aucta moles capitis, hepatis, &c. protuberantiæ ossium, maciesque partium externarum, rectius ad inæqualitatem nutritionis, ut earum causam referuntur, quam ut e contra inæqualitates nutritionis illis adscribi possit. Nam ubi pars aliqua nimio opere excrescit, aliaque debito incremento defraudatur, necesse est ut non modo adsit, sed & præexistat inæqualis atque improporcionata nutritio, qua illa plus, hæc minus justo alatur. Cum autem inæqualis nutritio sit actio læsa, adeoque symptoma præsupponens morbum aliquem præexistentem, ipsa tamen (quemadmodum jam diximus) præcedat, ut causa, dicta vitia organica, manifestum est dicta vitia organica non esse primam radicem hujus morbi. Quod attinet ad obstructions, quæ revera ple-

32 *Glissonius de Rachitide.*

rumque cum hoc morbo conjunguntur, illas nihilominus à prima essentia morbi excludere par est, quod neque morbum specificent, nec ab illis ratio symptomatum reddi possit, neque certam aliquam determinatamque partem nobilem perpetuo obsideant. Conjiciat forte aliquis, qui adauctam magnitudinem jecoris respexerit, id perpetuo in hoc affectu esse obstructum, indeque vitiata sanguificatione cætera mala derivari; sed si tumor hic hepatis ex obstructione ejus semper contingeret, necessario affectum hunc comitaretur perpetuo pallor faciei, cachexia, & tractu temporis ipse hydrops, quinetiam color hepatis semper vitiatus deprehenderetur, tumoresque duri & nodi in ejus substantia, præsertim in morbo inveterato, illoque, qui ægrum interemit, per dissectionem observarentur; at cum hæc non ita frequenter (nedum semper) in defunctis occurrant, aucta ejus moles ad irregularem nutritionem potius referenda est. Porro non dissimulamus, in iis, quos affectus hic è medio sustulit, ut plurimum, nos per anatomen observasse obstructiones, tumores varios, nodosque in pulmonibus; sed attestamur quoque infantes aliquos puerosque nos vidisse levius hoc morbo affectos, in quibus nulla suspicio fuit vitiatorum pulmonum; nulla quippe tussis adfuit, nulla respirationis læsio, quæ necessario individua obstru-

obstructionis in pulmonibus comes est.

Tertio quod sufficiens ratio omnium symptomatum huic morbo priorum, ex aliis fontibus clarius faciliusque derivari possit, ut mox videbimus.

Atque ita satis probavimus affectum hunc quoad primam sui essentiam non consistere in organica partium naturalium constitutione. Eadem argumenta efficacius evincant (pluraque accumulare liceret, si necesse id foret) affectum hunc non fundari in naturalium partium continuitate, ut pluribus verbis non opus sit id comprobare.

Conclusio quinta. *Affectus hic fundatur primario in simili constitutione partium naturalium*, adeoque quoad radicalem essentiam morbus est similis. Cum autem morbus similis, qua talis, non perpetuo simplex sit, sed aliquando varie compositus (intemperies nempe vel simplex vel composita, & hæc quidem talis fit non solum ex primis qualitatibus inter se, sed forte adjunctis una qualitatibus occultis, aut, quod nobis magis arridet, præsertim in præsentī negotio, certa quadam proportionē & modificatione spirituum insitorum) compositum hunc esse morbum judicamus, primamque ac radicalem ejus essentiam consistere asserimus in frigida ac humida intemperie cum defectu & torpore spirituum insitorum in constitutione insita partium primo affectarum concurrentibus.

rentibus. Sed priusquam ad ulteriorem hujus sententiæ explicationem procedamus, præmittendæ sunt aliquot ejus limitationes.

Limitationes tres.

1. Sit prima. *Esse quasdam corporis partes ab hoc morbo primario, esse alias secundo affectas* : & videntur quidem nobis partes exteriores prius affici quam cerebrum & viscera, ut fufius deducemus, ubi de partibus affectis acturi sumus.

2. Sit secunda. *Solas partes primario affectas laborare notabili frigida intemperie cum inopia ac torpore spirituum* : Nam cerebrum & viscera moderate forte caleant, satisque spiritibus abundant ob copiosum vitalem influxum; atque excedere in iis possit humiditas ob nimium alimentum affusum: reliquæ autem externæ frigida ac humida intemperie ac torpore spiritus naturalis, &c. semper afficiuntur, unde eas primario hic affici, solasque esse sedem primæ hujus morbi essentia affirimus.

Sit tertia. *Non omnes partes externas & primo affectas ex æquo laborare intemperie frigida & humida, vel inopia ac torpore spirituum, &c.* Etenim ligamenta, tendines & nervi, ex natura sua frigidiora sunt minusque humida, partes musculosæ sive carnosæ humidiores potius sunt, at minus frigida; partes cutanæ fere medio modo se habent, omnes tamen dictæ partes plus minus à naturali temperie versus frigidam & humidam recedunt. Et similiter licet
alia

aliæ partes è dictis majorem spirituum copiam & activitatem postulent quam aliæ, omnes tamen, habita justa proportionem ad copiam & activitatem singulis respective debitam, deficiunt, justaque proportionem destituuntur.

C A P. V.

Examinatio sententia proposita per partes. 1. Morbum esse intemperiem frigidam. Object. & Respons. 2. Esse humidam. 3. Consistere in Spirituum inopia: Object. Resp. 4. In spirituum torpore.

Sed propius jam examinemus essentiam propositam, & per partes asseramus.

I. Laborare partes primo affectas intemperie frigida probatur. 1. Ex imminuta partium dictarum nutritione. Ut enim calor insitus ad justitiam intensus plurimum conducit ad promovendam coctionem & appositionem alimenti; ita si is remissior æquo sit, eandem facile remoratur ac imminuit. 2. Evincitur eadem intemperies ex tarditate & ineptitudine ad motum: tum ex aversatione motus quietisque affectatione. Nam quemadmodum activitas agilitasque corporis calori, ita tarditas ejus ac ignavia frigori magna ex parte adscribitur; supposito nimirum, ut prius, non ab animalis influxus vitio hanc

ignaviam dependere. 3. Confirmatur ulterius quod hic morbus sæpe morbos acutos sequatur, qui non raro (post absumptum caloris insiti subjectum) in intemperiem frigidam terminantur: præterea & morbos chronicos corpus extenuantes sæpius excipiat, & ejusmodi qui quovis modo intemperiem frigidam post se relinquere proni sunt, ut obstructions pertinaces, cachexiam, scorbutum, &c. Ad hæc, quod intempestivam impetiginis aut scabiei suppressionem sequatur, ut frequenter observavimus, quando rursus erumpente scabie atque pruritu excitato, indeque aucto in externis membris calore tales pueros facile restitutos vidimus; quod denique sæpe eveniat, post assiduum usum ciborum frigidorum, crassorum, viscidorum, crapulam, otium, similesque causas evidentes, calorem insitum seu imminuentes seu obruentes. 4. Confirmatur, quod auxilia, quæ calorem in externis partibus excitant, augent & foveant, ut variæ corporis agitationes, frictiones, illitiones, &c. non minimam partem curationis hujus affectus præstent. Hisce omnibus in cumulum coniectis satis conspicuum fit, in morbi hujus primaria essentia frigidam intemperiem constitutionis insitæ partium primo affectarum contineri.

Objectio. Objectio hic speciosa occurrit. *Febriculam, præsertim lentam aut erraticam frequenter conjungi cum hoc affectu, quæ non videtur consistere*

consistere posse simul tempore cum intemperie frigida : Censetur enim ab omnibus febris omnis calida intemperies è diametro essentia dicta opposita.

Respondemus, (ne quid hic de essentia *Respons.* febris interponamus) largimur, quantum ad præsentem quæstionem spectat, febrem esse intemperiem calidam : non tamen consistit hæc primo in constitutione partium insita, sed in constitutione vitali, nempe in calore influente præternaturaliter affecto. Febris enim non privatus aliquis morbus est, sed universalis & à corde per arterias in & cum spiritu vitali sive nimum accenso sive aliter vitiato diffunditur. Neque respicit præternaturalis hic calor intemperiem insitam aliter, quam ut causa potens eam varie immutare, sed sensim & paullatim. Nam primo calor influens manifeste est calor actualis, at vero calor constitutionis insitæ tantum potentialis : quare asserimus intemperiem frigidam respectu caloris insiti & potentialis consistere simul posse cum intemperie calida respectu caloris actualis & influentis. Enimvero calor actualis non ita directe adversatur frigida intemperiei, quæ talis dicitur ob defectum caloris potentialis, quin satis diu cum ea consistere possit permanente causa. Exempli gratia, calor actualis consistit in calefacta aqua simplici, aqua hordei, in Julapiis variis & similibus, licet tum etiam potentia frigidis. Adeo ut calida

calida actu, & calida potentia non gradu, sed specie inter se differant, neque sint ita è directo contraria ut statim se mutuo è subjecto exterminent. Porro secundo intemperies influens calida non tam corrigit insitam intemperiem frigidam, quam per accidens auget, dissipando scilicet ac absu- mendo spiritus insitos, in quibus potissi- mum calor insitus & potentialis residet: Ad eum plane modum, quo calor actualis ab igne profectus potentialem vini calo- rem imminuit. Unde febris cujusvis gene- ris, huic morbo superveniens, plus damni quam emolumenti ægris adferre solet.

2. Afferimus in partibus primario affectis simul adesse intemperiem humidam; hoc patet ex laxitate & mollitie dictarum par- tium: atque signum hoc eo fortius rem evincit, quod dictæ partes extenuatæ sint, ut, nisi redundaret in iis humiditas, rigi- ditas quædam & asperitas tactum ferirent; deinde rarissime intemperies frigida sive humida diu persistit: demum juvantia & lædencia idem attestantur, siccantibus quippe juvantur, humectantibus læ- duntur.

3. Afferimus partibus primo affectis ines- se spirituum insitorum inopiam. Probatum hoc primo iisdem ferme argumentis, qui- bus supra intemperiem frigidam adstruxi- mus. Nam primo inæqualis & imminuta nutritio in partibus primo affectis non modo temperamenti frigiditatem, sed &

una

una inopiam spirituum insitorum arguit; aliter enim defectus hic nutritionis facile corrigeretur. Etenim frigiditas cum qua non conjungitur spirituum defectus, aut humor peccans impactus, ejus causa facile excutitur, citiusque quam in præsentī solet affectu, ut videre est in partibus hyberno tempore perfrigeratis; verbi gratia, ex nivium contrectatione; partes quippe sic perfrigeratæ, modo rite tractentur, intra aliquot horas ad pristinum redeunt temperamentum; Ubi vero adest intemperies cum materia ejus causa conjuncta, aut simul adest defectus spirituum insitorum, talis sane intemperies haud ita facile aut cito removetur. Verum in præsentī affectu non semper saltem causari possumus materiam conjunctam aut impactam alicujus notæ in partibus primo affectis, cum flaccidiores, inaniores & plus æquo extenuatæ observentur, cumque hic affectus longe distet à morbo virgineo & cachexia, in quibus ut plurimum, non inopia spirituum, sed conjuncta materia frigidam intemperiem fovet: quare recte inferre licet pertinaciam hujus mali maxime dependere à spirituum insitorum defectu.

2. Idem eodem modo probatur secundo argumento supra allato pro intemperie frigida, nempe ab ignavia & averfatione motus. Activitas enim non tantum à temperie, sed vel maxime à copia spirituum dependet: Ut videre licet in viris robustis

&c

40 *Glissonius de Rachitide.*

& sanis, spiritibus refertis, qui hyberno tempore rigente gelu promptiores longe & alacriores ad violenta exercitia conspiciuntur, quam æstate, quando spiritus insiti nonnihil exsoluti esse solent. 3. Febres morbike longi & extenuantes, ut intemperiem frigidam sæpe inferunt, ita & evidenter minuunt dissipantque spiritus insitos. Hisce mediis addimus illud argumentum à constitutione parentum deductum. Firmiores (experientia teste) ac solidiores parentes laboribusque assueti raro proferunt liberos huic morbo obnoxios: debiliores è contra, cachectici, aut aliter valedudinarii, otiosi, molles, delicati, Veneri nimix, præmaturæ aut decrepitæ indulgentes, gonorrhæa laborantes, &c. plerumque liberos in hoc malum propensos generant: nimirum, quod seminalia principia minus iusta spirituum copia imbuta sint. Procedendum jam foret ad assertionem quartam, nisi quod hic occurrat remora movenda.

Obiectio. Objiciat quippe aliquis insitam intemperiem frigidam subordinari spirituum inopiæ, non vero contradistingui, ut hic supponitur. Nam paucitas spirituum ipsa causa videtur frigidæ intemperiei, insitusque calor sive intensior, sive remissior sequi videtur respectue proportionem spirituum insitorum; quippe qui in iisdem ut primo subjecto radicari creditur.

Respons. Respondemus primo, Calorem insitum
revera

chitide.

Glissonius de Rachitide. 41

revera fundari atque primo subjectari in spiritibus insitis. Porro ut calor insitus in duas partes distinguitur, calorem scilicet nativum & acquisititium; ita & spiritus insitus duplex est concipiendus, primogenius sive seminalis in spermate à parentibus derivatus, & acquisitius ex perfecte assimilato alimento contractus. Prior spiritus caloris insiti nativi est basis, posterior, caloris insiti acquisititii. Non hosce calores spiritusve inter se esse specie plane distinctos volumus; sed origine tantum ac perfectionis gradu, quod, ut variam sortiantur appellationem, sufficit; nam in nutritione assimilatio alimenti procedit usque ad identitatem specificam, non individualement, quanquam alias quoque gradum perfectionis originalis non attingat. Propterea nobis hic satis fuisse visum est nominasse calorem insitum & spiritum insitum sine ulteriore distinctione; ideoque concedimus, calorem insitum fundari & subjectari primo in spiritibus, eundemque nihil aliud esse quam modificationem quandam dictorum spirituum qua à calore vitali irradiati placide nituntur se diffundere atque ampliare ditiones suas attrahendo, retinendo, assimilando similia sibi alimenta, excernendo excrementa, disponendo denique acquisita in sedes debitas. Dicimus quoque nixum hunc (in quo caloris essentiam ponimus) cum sit diffusivus, nonnihil dissipare atque absorbere

revera

42 *Glissonius de Rachitide.*

spiritus insitos, qui hujus effectus causa vulgo nomine humidi radicalis à calore continuo depasti appellantur.

Atque huc usque argumento cedimus. Verum secundo loco asserimus calorem insitum à calido temperamento insito differre; quod nimirum calor insitus sit tantum una pars calidi temperamenti insiti. Non enim solus spiritus, sed & sulphur & sal aut bilis forte, suum calorem contribunt ad constitutionem totius calidi temperamenti insiti, cujus calor insitus est una tantum pars. Quapropter falso in argumento proposito suggeritur, solam causam calidæ intemperiei esse copiam spirituum, frigidæ eorundem paucitatem. Nam lib. j. carniū infantis plures continet spiritus insitos quam lib. j. carniū juvenis: notissimum tamen est temperamentum juvenis longe calidius esse quam infantuli. Calidum ergo temperamentum non dependere potest à sola copia spirituum, nec frigidum à sola eorum inopia. Quin etiam in multis morbis calida intemperies consistere potest cum paucitate spirituum, ut in Hæctica tertii gradus; similiter frigida cum competenti alias spirituum copia, ut in morbo Virgineo.

Dicimus tertio ut copia vel inopia spirituum non perpetuo sufficiens causa est determinationis temperamenti ad calidum aut frigidum; ita vicissim, neque calidum, neque frigidum temperamentum
certo

Rachitide.

ius effectus can
radicalis à calo
antur.

umento cedim
asserimus calor
amento insito
alor insitus sit
nperamenti in
, sed & sulphur
calorem contri

totius calidi
alor insitus est
ter falso in ar
itur, solam cau
copiam spirituum
itatem. Nam

es continet spir
ium juvenis :
peramentum ju
tam infantuli.
ntum non dep
spirituum, nec
opia. Quin eti
ntemperies con
te spirituum, ut
similiter frig
irituum copia,

a vel inopia spi
ficiens causa
ramenti ad ca
cissim, neque
temperamentu
cet

Glissonius de Rachitide.

43

certo & necessario demonstrat copiam vel inopiam spirituum quemadmodum ex instantiis datis liquet : ita ut nec temperamentum certum sit signum quantitatis spirituum, nec quantitas spirituum certum signum temperamenti; & propterea de industria non sine justa causa separatim hæc ut contradistincta considerata & examinanda veniunt, si certam & inconfusam horum notitiam assequi libet.

Respondemus quarto, quod etsi, ut concessum, calor insitus in spiritibus insitis subjectetur, non tamen secundum solam copiam vel inopiam spirituum intenditur is vel remittitur : Spiritus enim, ut ut satis copiosi, si tamen nimis fixi sint, torpidi, & quasi gelu quodam constricti, nullum calorem insitum alicujus notæ proferunt. Exempli gratia, albumen ovi spiritibus copiosis turget, torpent illi tamen, adeoque ejus insitus calor inde tam exiguus est, ut non aggrediatur pulli formationem, priusquam vel per incubationem vel alium consimilem calorem excitetur. Licet ergo certo concludere, considerationem inopia spirituum satis distinctam esse à temperamenti frigidi insiti consideratione, contra quam videtur ab objecto Argumento insinuatam. Porro ex hoc quarto responsi articulo resultat quarta assertio de essentia proposita, videlicet.

Præter intemperiem & inopiam spirituum addendum esse, torporem quendam eorum

eorum ut distinctam quoque partem essentiae morbi. Torpor hic insituum spirituum maxime elucescit ex imminuta nutritione & aversatione motus non proveniente primo ex defectu influxus cerebri, ut supra probatum est. Item ex eo manifeste cernitur, quod ea omnia, quæ torporem spirituum insituum excutiant, nec tamen eos plane discutiant, plurimum conferunt ad hujus morbi curationem: Ut exercitia cujusvis generis gradatim aucta, frictiones, inunctiones, &c. Et interius calefacientia, purgantia, incidentia, aperientia benigna. Quod autem torpor hic satis sit distinctus ab inopia spirituum, præter id, quod supra in tertio responsi Articulo diximus, satis ex eo liquet, quod sæpe cum inopia spirituum conjungatur nimia excitatio torpori contraria: ut frequenter accidit in febre hectica, in fluxibus colliquantibus & similibus morbis, in quibus ut ut adsit spirituum penuria, torpor tamen nullus comitatur, quin contra nimia illa excitatio & propensitas ad motum coercenda est.

E contra copiosi spiritus cum torpore consistere possunt, ut in tritico aut farina ejus. Nam etsi parum spirituosum videatur, quod ejus spiritus adhuc in sua fixatione ac torpore delitescant, re ipsa tamen abundant in eo spiritus, & simplici fermentatione evocari, atque ad suam manifestandam activitatem excitari possint: quem-

quemadmodum cerevisiæ fortiores ex eo confectæ declarant. Similiter ex uvis immaturis succus recenter expressus satis mitis & blandus est, continens interim spiritus copiosos, qui postea, facta debita fermentatione, in vino generoso se produnt.

Concludamus ergo torporem quoque spirituum in hoc affectu distinctam considerationem demereri.

C A P. VI.

Pars prima in hoc morbo affecta.

Proposui supra primam hujus morbi essentiam; inquirendum jam restat in primum subjectum in quo ea raditur.

Cor & Cerebrum videntur hic recte excludi ob rationes supra adductas, quas brevitatis studio repetere omittimus.

Hepar & Pulmones nondum ab omni suspitione hujus vitii exempti sunt. Examinabimus ergo seorsim hæc viscera, & primo quidem quærimus.

An hepar sit subjectum primæ essentia hujus morbi?

Præcipuum pro affirmativa argumentum est, quod morbus hic videatur provenire ex læsa sanguificatione, cujus officina (saltem probabiliter) jecur existimatur, læsam morbi?

Rationes quæ affirmativam suadeant.

læsam autem sanguificationem esse primam huius morbi originem multis indicis manifestum reddi videtur. 1. quod hic morbus plerumque subsequatur ejusmodi alios morbos magnos, sive acutos sive chronicos, qui utcumque vim sanguificam hepatis multum prius labefactarunt. 2. quod morbus hic non modo ab externis, sed & ab internis causis dependeat, ab humoribus nempe vitiosis. Cum autem vitiosi humores in & cum massa sanguinis in hepate generentur, videtur prima morbi essentia huc referenda. 3. Observatur hepar perpetuo in hoc affectu majus debito, quod manifeste hepar esse affectum testatur. 4. Medicamenta interna quæ sanguinem depurare apta nata sunt, ad curationem requiruntur, & exhibita multum juvant. 5. Missio sanguinis è venis aurium (non infimum ad morbum hunc debellandum auxilium) satis superque arguit vitium aliquod sanguinis adesse, quod hepatis constitutioni, qua sanguificat, videtur esse tribuendum. Argumenta hæc tanti sunt momenti penes nonnullos celeberrimos medicos, ut primam essentiam huius morbi soli hepati adscripserint.

Earum
solutio.

Nos vero satis ad hæc responderi posse existimamus, si prius quidem, quæ recte dicta, aut ulterius in hanc rem dici possunt, concesserimus, deinde quæ invalida consequentia inferuntur, restrinxerimus.

1. Ergo concedimus in hoc affectu
massam

massam sanguinis vitiatam esse, indeque continuum fomitem huic morbo subministrari. Concedimus quoque in præsentiarum hepar esse officinam sanguificationis: negamus vero omnia vitia sanguinis à vitiosa constitutione hepatis sanguifica dependere. Nam primo sanguis vitari potest à vitiosis ingestis alimentis, jecore alias integro; similiter si coctio prima in ventriculo ex quavis causa extiterit imperfecta, non plene ea per secundam coctionem corrigi potest in hepate, etiam quam maxime sano. Præterea, etiamsi generatio vitiosi sanguinis soli hepati adscribenda esset, ad ejusdem tamen generati conservationem aliæ partes necessario concurrerent, puta Renes, Lien, Pancreas, Uterus, &c. Imo & videtur negari non posse, omnes partes, quas sanguis suo circuitu perluit, cum varie alterare, dum qualitates suas ei pro capacitate subjecti imprimunt: nam ea agentia naturalia sunt, quæ agunt ex necessitate & continue sine interveniente otio, quantum quidem possint: si ergo hæc male sint affectæ, sanguinem eas permeantem magis vel minus inquinant, ut videre licet in contagio ex contactu externo ad partes internas communicato. Quin etiam magna pollutio interdum à partibus cæteris morbofis insinuat in sanguinem, hepate interim salvo, ut nonnunquam in hydropicis post mortem dissectis observatum est, in quibus hepar satis sanum in-

te-

48 *Glissonius de Rachitide.*

tegrumque deprehensum est. Porro concedimus vitia sanguinis frequenter à læsa constitutione sanguifica hepatis originem ducere, illamque læsam constitutionem esse morbum hepatis; negamus vero hunc esse morbum de quo agimus, cum tota specie ab ea differat. Eadem enim læsa constitutio hepatis æque adultis ac pueris & infantibus communis est; hic vero morbus solis infantibus & pueris proprius est. Tandem concedimus vitiosam constitutionem hepatis, generando vitiosum sanguinem, posse causam communem & fomitem huic morbo aliquando subministrare: negamus vero eam esse morbum ipsum de quo verba facimus, aut ullam partem primæ essentiæ ejusdem. Aliud enim est producere causam morbi communem, aliud esse de prima morbi essentia: negamus etiam eam esse continentem causam hujus morbi, aut esse causam sufficientem per se solum, aut esse semper causam: Nam vitiosa constitutio hepatis, qualiscunque ea supponatur, non producit hunc affectum in adultis, neque forte semper in puerulis. Atque hæc in genere ad argumentum respondemus: ad confirmationes ejusdem simili methodo jam procedimus.

I. Ergo concedimus hunc morbum sæpe sequi alios morbos sive acutos, sive chronicos. Sed non tam quod constitutionem sanguificam hæpatis læsissent, quàm quod

quod partes externas, spiritibus infitis exhaustis, frigidas & torpidas reliquissent: quamvis facile quoque admittamus læsum hepar fomitem mali ex vitiosa sanguificatione præstare posse.

2. Concedimus hunc affectum non tantum dependere à causis externis, sed & ab internis, vitiis nempe ipsius sanguinis: quod vero vitia illa omnia in hepate originem ducant, plane negamus ob rationes modo allatas.

3. Concedimus in hoc morbo auctam esse molem hepatis; atqui eam esse primam morbi essentiam negamus ob rationes supra notatas, ubi vitia organica à prima hujus morbi essentia rejecimus. Admittimus tamen hunc similesque morbos in secundaria hujus affectus essentia, ut postea videbimus.

4. Concedimus medicamenta interna tum alterare tum depurare posse sanguinem, verum in præsentī affectu eo nomine potissimum ad curationem conducunt, quod faciliunt distributionem sanguinis ad membra externa, attenuando ejus partes crassiores & incidendo viscidiores, quodque simul copioso & benigno spiritu sanguinem imprægnent, unde fit, ut infiti partium prius languentium spiritus foveantur, augeantur, & exsuscitentur. Interim agnoscimus generale beneficium, quod toti corpori accedit ex depuratione sanguinis sive per secessum, vomitum, mictionem,

ctionem, five alios qualescunque evacuationis modos. Tantum id est, quod asserimus, magis specificam partem curationis à medicamentis prædictis præstari per viam alterationis, quemadmodum dictum est.

5. Et ultimo concedimus sectionem venarum in auribus sanguinem nonnihil attenuare & ad ejusdem renovationem conducere, nec non ad ejus distributionem ad partes externas, & avocationem à partibus internis ejus copia oppressis, adeoque ad totam curationem multum facere: Negamus tamen recte ex eo inferri, primam morbi essentiam in hepate radicari. Atque ita satisfactum putamus rationibus in confirmationem hujus sententiæ adductis. Argumenta jam nonnulla quæ contrarium luadeant in medium proferamus.

Negativa asseritur.

1. Prima essentia morbi morbum specificat; atqui læsa constitutio sanguificæ (qualis qualis ea concipiatur) morbum hunc non specificat. Enimvero cum morbus hic ad solos infantes & pueros pertineat, oportet eos, qui contrariam sententiam amplectuntur, certum aliquem modum læsæ constitutionis sanguificæ hepatis designare, qui soli tenere ætati sit proprius: Atqui nulla læsio sanguificæ constitutionis hepatis fingi potest, quæ non sit quoque communis adultis; quare si in ea consisteret prima hujus morbi essentia, observaretur saltem aliquando hic morbus

chitide.

Glissonius de Rachitide. 51

bus in adultis , quod tamen nunquam à quopiam factum.

2. Subjectum primæ essentia morbi afficitur , tamdiu illa essentia quamdiu affectus durat. Neque enim morbus existere potest absque sua prima essentia , neque potest illa essentia de parte in partem migrare. Si ergo hepar sit subjectum primæ essentia hujus morbi , per totum ejus decursum afficeretur ; quod tamen non credibile videtur , cum in defunctis ex hoc morbo & dissectis , jecur , excepta ejus aucta mole , sæpe secundum cæteras conditiones inculpabile deprehendatur.

3. Si hepar sit subjectum primæ essentia hujus morbi , necesse est , ut indies aucto morbo gravius & evidentius affligatur , & certe ante obitum manifestis stigmatibus notetur. Quandoquidem enim omnis morbus naturæ partis , quam obsidet , contrarius sit , eam quotidie magis magisque atterit damnisque novis auget : & licet principia morborum sæpe satis sint obscura , progressu tamen temporis , (& maxime si ad extremum vitæ diem perennent) evidentissima vestigia partibus primario obsessis imprimunt ; adeo ut vix fieri possit quin in dissectis primo intuitu deprehendantur : Quamvis etiam ubi in morbum aliquem chronicum per dissectionem corporis ex eo defuncti inquisitio instituitur , sæpe ejus investigatio difficilis reddatur ob alios morbos ante obitum

supervenientes vel alias complicatos ; pars tamen primo affecta nunquam non graviter & manifeste læsa observari solet. Cum ergo in iis , quos hic morbus è medio sustulit , sæpe satis firmum , excepta mole aucta , vel certe non insigniter læsum deprehendatur, facile erit inferre, non id esse subjectum primæ essentiæ hujus morbi.

4. Si hepar esset subjectum primæ essentiæ hujus morbi , laboraret intemperie frigida & humida , tum inopia & torpore spirituum insitorum, ut ex supra-dictis satis liquet. Atqui in præsentī affectu hepar non semper laborat intemperie frigida , ut nec inopia ac torpore spirituum insitorum. Etenim in hoc affectu cum sanguis vitalis parcius ad membra externa distribuatur , fit , ut uberius , quam par est , ad viscera , præsertim cerebrum , & hepar, affundatur ; & cum hic sanguis , qui per viscera tam propinqua Cordi circulatur, sit valde calidus & spirituosus, utpote è foco & fonte spirituum vitalium jam jam profectus, fieri non potest, ut frigidam intemperiem , aut defectum spirituum in partibus , quas tam copioso affluxu alluit, permittat.

5. In hoc affectu sæpe videmus , colorem faciei satis floridum genasque rubentes, quod in frigida hepatis intemperie aliquandiu durante contingere vix potest.

6. A læsa constitutione hepatis sanguifica reddi non potest sufficiens ratio symptomata-

ptomatum huic morbo propriorum. Cachectrophia quidem, seu vitiosa nutritio, & atrophia seu diminuta nutritio forte non injuria hepatis culpæ sæpius attribuuntur; alogotrophia vero, seu improporcionata nutritio, ad hepar immediate referri non potest. Hepar etenim universis partibus æqualiter & sine discrimine sanguinem conficit, neque uni parti uberius, alteri parcius eum dispensat. Porro debilitas omnium musculorum, averfatio motus, affectatio quietis, cum hepate nihil commercii habere videntur; quare neque hepar primam hujus morbi sedem agnoscimus.

7. Hic morbus in robustioribus pueris curatur aliquando solo exercitio, lusu, jactatione & frictione corporis; quibus excitatur in externis partibus calor, spiritus novi suscitantur, excutitur eorum torpor, & alimentum uberius ad membra externa attrahitur, quæ certe beneficia magis proprie ad partes externas quam ad hepar accommodantur.

Atque hac quaestione sic soluta, pergitur ad alteram; *Utrum viz. Pulmones sint* non *subjectum primæ essentia hujus morbi?* sint subjectum primæ essentia hujus morbi.

Symptomata, quæ affirmativam suaderent videntur, sunt angustia pectoris frequens, difficultas spirandi, asthma, tussis, inflammatio pulmonum, eorum tubercula, tumores duri, apostemata, denique phthisis. Verum primo angustia pectoris

54 *Glissonius de Rachitide.*

non statim ab initio morbi oritur, & propterea nequit de prima essentia hujus morbi testari. Similiter difficultas spirandi & asthma non perpetuo hunc affectum comitantur, ideoque ab iis indicium partis primo affectæ desumi non potest. 3. Tussis modo adest, modo abest, sæpiusque varie intenditur & remittitur, dum essentia morbi in eodem statu persistit; quod & plurimis ex prædictis quoque symptomatibus contingit. 4. Inflammatio pulmonum non frequenter hic adest; atque ubi accidit, morbus is acutus est, non chronicus, quemadmodum hic, de quo agimus; ut à symptomate tam raro & tam fugaci nihil certi de parte primo affecta concludere liceat. 5. Tumores duri pulmonum, tubercula, apostemata, ut & strumæ possunt præcedere, concomitari & subsequi hunc affectum; sed morbi hi plane diversi sunt generis ab eo, de quo sermo est; quin & adultis æque ac puerulis communes sunt. Tandem phthisis non nisi post diuturnam morbi hujus durationem supervenire solet, remota esse manifeste appareat, adeoque parum aut nihil conferre possit ad partem primo affectam detegendam. Ad hæc inseparabilia illa & cunctis notissima symptomata hujus morbi, puta impotentia partium externarum ad motum, & inæqualitas nutritionis, nulla ratione à pulmonibus affectis deduci possunt: quare viscus hoc pro prima hujus

hitide.

Glissonius de Rachitide. 55

huius morbi sede admittere non possumus. Atque ita tandem ad partes primo affectas indigitandas devenimus.

Primum locum mereri videtur spinalis medulla calvariam egressa : secundum, nervi omnes ab eadem producti ; tertium, omnes partes membranosa ac fibrosa ad quas nervi isti deferuntur. Et in hisce partibus primam huius morbi essentiam radicari statuimus, neque alias partes his associare opus esse existimamus. Enimvero mollities, laxitas, atque atonia totius spinæ extra calvariam, omnium nervorum inde ortorum, omnium fibrarum universi corporis, adeoque impotentia ad motum, segnities quietisque affectatio, quæ à primis etiam huius morbi initiis se produnt, satis superque evincunt partes hasce frigidity, defectu ac torpore spirituum esse affectas ; atque hinc contingit extenuari eas minusque quam par est, ali. Etenim torporem suum extremitatibus arteriarum nonnihil communicant, unde affluxus sanguinis qui ad eas distribuitur, imminuitur ; & quia frigidiores sunt defectuque spirituum laborant, affusum sanguinem imperfectius coquunt, ut eas minus debito, minusque cæteris partibus nutriri adeoque extenuari necesse sit. Primam ergo huius morbi essentiam jure meritoque partibus hisce solis adscribimus.

Dubitari tamen hic potest, an non ossa etiam inter partes primo affectas numerari stenda.

Partes
primo
affectæ
quæ.

An ossa
intereas
accen-
ri stenda.

ri debeant, cum tumores ossium variis in locis præsertim in epiphysibus ossium ad carpos & in extremitatibus costarum, ubi cum sterni cartilaginibus committuntur, statim à prima invasione morbi observentur? Respondemus negari quidem non posse dictos ossium tumores cum ratione auctæ magnitudinis, tum ratione figuræ vitiatæ revera morbos esse, adeoque ossa vel ad essentiam morbi primariam vel secundariam referenda esse concedimus: At vero ea non pertinere ad essentiam morbi primariam ex eo liquet, quod dicti ossium tumores à prima hujus morbi essentia dependeant, eamque præexistere supponant. Oriuntur enim ab inæquali partium nutritione, quæ symptoma est, primæ essentia hujus morbi. Quomodo autem inæqualis nutritio ab essentia prima hujus morbi dependeat, suo loco plenius explicandum; ubi nempe ratio essentia secundaria reddenda est. Hic tantum ostendimus illos ossium tumores recte deduci ab inæqualitate nutritionis, quando videlicet ea nimium est aucta in partibus tumentibus respectu cæterarum. Id hoc argumento probatur, quod partes ossium protuberantes, quæ similes, ejusdem plane sint speciei cum cæteris ossium partibus; quare necesse est, ut per eandem viam generationis proveniant, quæ cæteræ augentur & crescunt. Quandoquidem ergo reliqua ossa augeantur nutritione, id est, per in-

tus

tus assumptum alimentum sibi que assimilat, pari certe quoque ratione & hæc ossa incrementum suum (et si αλογ & præter modum mensuramque) acquirere judicandum est. Dicas tumores fere ex vitioso succo, non alimentario & legitimo, solere generari. Fatemur quidem id plerumque verum esse, sed plerumque tantum. Nam & quidam tumores ex legitimo & alimentario succo proveniunt, ut carunculæ, fungi & strumæ forte nonnullæ; sed & hi quoque tumores multum differunt à præsentis ossium protuberantia. Etenim tumores isti, quos excrescentias appellare consuevimus, aliquid extra habitum partis, & quid toto genere præter naturam præ se ferunt: alii hi tumores non excrescunt extra habitum partis, neque aliud præter naturam includunt, quam solam magnitudinem improporcionate auctam, vitiatamque inde figuram affectarum partium. Nam alias non essent hæc protuberantiæ ejusdem speciei cum reliquo osse, cui continuantur, quod sensum experientiæ repugnat.

Si igitur dentur tumores nonnulli (etiam inter istos qui plane præter naturam sunt & extra habitum partium consistunt) ex succis alimentariis geniti, certe multo minus intellectu difficile est, protuberantias hæc ossium è legitima ossium materia à facultate insita nutritiva generari formarique. Atque hoc clare eo confirmatur;

quod ossa, secundum naturam similem, legitime nequaquam producantur ex materia illegitima, hoc est, indisposita & dissimili materiae aliorum ossium similem. Ex quolibet ligno non fit Mercurius. Agens naturale disponit materiam priusquam formam introducere potest. Materia sic disposita legitima quoque necessario est. Materia autem ossium protuberantium manifeste est disposita; aliter enim non reciperet actu formam ossis specificam. Porro quod à facultate nutritiva hi ossium tumores generentur, etiam evidens est, quod nulla alia in corpore nostro detur vis ossifica, præter illam nutritivam facultatem ossibus ipsis insitam, & quod tumores hi generentur & augeantur per intus assumptum alimentum, & ab ipsis ossibus assimilatum; licet forte, respectu totius ossis, hæc alimenti receptio sit inæqualis, causaque sufficiens erroris nutritivæ facultatis, quo ex una parte plenius atque in tumorem, ex alia parcius ista ossa augeantur.

CAP. VII.

Secundaria hujus morbi essentia.

Absolutis tum prima ac radicali hujus morbi essentia, tum partibus primo affectis. examinanda jam porro

porro venit essentia, si quæ sit secundaria, quæ nempe morbum hunc immediate consequitur. Atque hic in memoriam revocanda est triplex constitutio superius asserpta, *Naturalis, Vitalis, Animalis*, & per se hæc singulas constitutiones procedet examen. Et primo quidem consideremus naturalem constitutionem. Hanc supra consistere docuimus in Temperamento, qualitatibus communibus, copia & dispositione spirituum insitorum, in organizatione, & continuitate: Et quidem in temperamento & copia ac dispositione spirituum insitorum primam morbi essentiam fundari adstruximus: reliquæ autem partes hujus constitutionis, puta, qualitates communes, organizatio, & continuitas supersunt adhuc percurrendæ.

Per *qualitates communes* easdem prope *Qualitates communes* intelligimus quas alii nonnulli modos *tates communes* materiæ, alii qualitates secundas appellare consueverunt. Vocamus autem has *communes*, quod nulli soli elemento aut formæ adstringantur, sed quodammodo expatiantur per omnia corpora eaque fere plus minusve afficiant. Ejusmodi sunt, Densitas, raritas; consistentia, fluiditas, tenacitas, friabilitas; laxitas, tensio; (seu potius tensitas, ut distinguatur habitus ab actione) flacciditas, turgescencia & rigiditas; mollities, durities; lævitas, asperitas. Sed animus non est singulas *Qualitates communes* exacte enumerare, neque

que etiam jam citatas ulterius prosequi, nisi quatenus præsens occasio postulaverit.

**Tonus
par-
cium in
quo
confi-
star.**

E qualitatibus nonnullis communibus inter se complexis videtur *Tonus partium* resultare. Tonus enim partium proprie consistit in debito tenore sive mediocritate inter certas communes qualitates oppositas, ut inter densitatem & raritatem, &c. Quod si recessus fiat à justa mediocritate versus alterutrum extremorum, tonum plus minus vitiari necesse est. Duo ergo hic circa *Tonum* partium inquirenda videntur: primum, An in hoc affectu tonus partium sit ullo modo vitiatus: deinde an Toni vitia pertineant ad secundariam hujus morbi essentiam.

Quod ad primum attinet, non opus erit singulas partes toni sigillatim percurrere; satis erit eas saltem examinasse, quæ criminis suspectæ videntur.

**Laxitas
Toni.**

1. Ergo occurrit evidens *Laxitas Toni* in hoc affectu, differt autem hæc Laxitas tum ab infirma cohærentia partium, tum à Paralytica resolutione. Nam infirma cohærentia sive labefactata tenacitas partis facile quidem sit *occasio* laxitatis, cum partem tendi vix ferat; at vero potest pars simul & laxa & satis esse tenax, ut in fidiū chordis videre est, quæ remissæ laxantur, servata interim tenacitate suæ substantiæ. Et frequenter in dissectis observavimus partes ipsas laxas satis fuisse tenaces, idque aliquoties in hoc ipso morbo.

Quare

Quare distincta qualitas est hæc laxitas à vitiata partis tenacitate. Neque etiam minus differt ab illa resolutione partium, quæ occurrit in membris Paralyticis. Etenim Paralysis consistit primo in læsa constitutione animali: hæc vero laxitas radicatur in constitutione naturali. Neque enim hic adest vera Paralysis sive respectu motus, sive respectu sensus partium; neque etiam cerebrum primario hic affectum est, ut supra demonstravimus. Porro quod in hoc affectu adsit laxitas nimia partium primo affectarum, adeo manifestum est, ut supervacaneum ducamus, id ulterius comprobare. Nam & ipsis sensibus obvia occurrit & propterea eam infra inter morbi signa retulimus. Sive enim sit pars essentia sive secus, modo in sensum manifeste occurrat, rationem signi induit respectu aliarum partium essentia à sensu remotiorum.

I I. In hoc affectu non tantum *laxitas* Flacciditas in Tono adest sed & *flacciditas*. Qualitas dicitur autem hæc aliquid amplius comprehendit Toni. ultra meram & simplicem laxitatem: connotat enim insuper inanitionem quamdam, unde partes in se quasi subsidunt. Talis autem inanitio & subsidentia partium primo affectarum in hoc morbo sensu quoque dignoscuntur, ut ulteriori probatione non sit opus.

III. *Mollities* quoque in Tono partium Mollities primo affectarum in hoc morbo nominari potest. ni.

62 *Glissonius de Rachitide.*

potest. Equidem contingit interdum, ut mollities cum prædictis qualitatibus non coincidat; sed quid aliud includat aut excludat, ut in Tumore suppurato adest mollities, sed absque laxitate toni, inanitione aut subsidientia. In dato etenim casu mollities dependet maxime à terminationis modo & læsa tenacitate partium. Ast in hoc affectu fere coincidit cum laxitate ac flacciditate ante memoratis, ut non opus sit eam accuratius quam nomine tenus distinguere.

Lubri-
citas
interna.

IV. Accidit insuper & aliud vitium in Tono partium primo hoc morbo affectarum, & est nimia *Lubricitas interna*. Miretur forte aliquis quid sibi velint illa verba, *Lubricitas interna*. Fatemur equidem nos defectu vocabulorum coactos esse hanc appellationem fingere. Enimvero cum in natura ejusmodi qualitas re vera existat, quæ hæcenus & à Philosophis & à Grammaticis neglecta nomine caruit, eam nos nobis libertatem sumpsimus, ut propter magnam affinitatem, quam cum superficiali corporum lubricitate habet, nomen idem cum distinctivo *interna* Epitheto adscriberemus. Duplicem ergo in corporibus naturalibus, agnoscimus lubricitatem; Alteram *externam* & superficialem, quæ quidem consistit in lævore & æqualitate superficiiei, cujus ratione subjectum ejus alia corpora, quæ contingit facile, sine multa attritione ac renitentia præterlabitur.

Glissonius
Atque hu-
bitu itas superfi-
aspe itas superfi-
rate huc non sp-
ca, neque ullo n-
penti ant. Alter-
tione facere occ-
terno lo, profun-
& ex alitate corp-
subi di ejus sub-
intr lubeuntia
rem entia præte-
que bricitati da-
trari Quod aut-
inter a & simili-
posit, innume-
mo trari potest
pen omnes lub-
tur quoad ext-
into & universa
bet, undem pa-
dum definitionem
libet particula, ra-
sim is toni, ideo
est & similis,
sul ecti substani-
pe tas ejusmodi
ler ut potest in
tota nempe eor-
que internam pro-
ma itate, in loci
pl umque succed-
gi alem modo de-
hu venit, corpor-

bitur. Atque huic lubricitati contraria est asperitas superficialis. Sed hæ duæ qualitates huc non spectant, cum sint organicae, neque ullo modo ad Tonum partium pertineant. Altera lubricitas, cujus mentionem facere occœpimus, consistit in *interno* illo, profundo, & simili lævore & æqualitate corporis, cujus ratione tota subjecti ejus substantia facile alia corpora intro-lubeuntia sine multa attritione ac renitentia præterlabuntur. Et huic quoque lubricitati datur interna asperitas contraria. Quod autem detur talis lubricitas interna & similis, ut & asperitas ei opposita, innumeris fere instantiis facile monstrari potest. Etenim mucilagines *pene omnes* lubricæ sunt, idque non tantum quoad extimam superficiem, sed & intus & universam substantiam in qualibet earundem particula; adeo ut, secundum definitionem corporis similis, quælibet particula, ratione hujus qualitatis, sit similis toti, ideoque qualitas hæc interna est & similis, perque totam intimam subjecti substantiam diffusa. Similiter asperitas ejusmodi similis & interna observari potest in fructibus immaturis, per totam nempe eorum substantiam carnemque internam protensa. Adepta vero justâ maturitate, in locum jam dictæ asperitatis plerumque succedere solet lubricitas talis, qualem modo descripsimus. Notandum *hic venit*, corpora hæc interne seu similiter

Afferitur ejusmodi lubricitas.

riter lubrica, si forte illinantur superficiebus corporum, alias asperis, lubricitatis quendam gradum, quamdiu adhærent, iis eatenus conciliare; similiter eadem intus assumpta, ut succos lubricos, mucilaginem althææ, &c. lubricitatem quandam internis corporis meatibus communicare; qui non tantum meatibus, cavitates internas spectantibus, sed plus minusve ipsi substantiæ partium corporis similari, quam ipsam quoque sanguis lubrico isto succo imprægnatus perluit.

Eamul-
tiplex
est.

Est autem hæc interna lubricitas multiplex. *Oleosæ* seu *pinguis*, *Aquosa*, *Spirituo-
sa*, *Salina* & forte *terrestris*. *Oleosæ* maxime conspicua est in pinguedine animalium, imprimis juniorum, & in oleis multis expressis, præsertim humidioribus & frigidioribus, ut & temperatis; quemadmodum cernere licet in oleis semin. papav. semin. pepon. 4. semin. frigid. maj. amygd. dulc. lini. & similium. *Aquosa* nonnihil reperitur in ipsa aqua simplici, licet ob fluiditatem minus emineat: item evidentissime observatur hæc lubricitas in mucilagibus, &c. *Spirituo-
sa* forte nunquam sola occurrit, atqui cum aquosa mixta frequentissime, ut in spermatibus omnium fere animalium, & fructibus maturis. *Salina* quoque simplex rara est, quamvis eam sali tartari inesse quis contendat. *Salina* autem mixta frequens obvia est, ut in sapore & sale tartari cum aqueis & oleo-
sis

his soluto. *Terrestres* (etiam mixta) vix observatu digna est, nisi quatenus concurrat ad aliqualem fluidorum inspissationem, ut in luto argillaceo & terra fullonum soluta. Verum nos hic maxime respicimus **Talem** ad lubricitatem aquosam, ut quæ sola in lubricitatem in hoc affectu de quo agimus, criminis rea esse potest.

Atque hæc in genere de lubricitate interna seu similari sufficiant. Inquirendum jam porro restat, utrum partes, primo in hoc morbo affectæ, interna seu similari lubricitate aquosa ultra debitam proportionem afficiantur. Et primo quidem videtur omnino verisimile, adesse talem nimiam lubricitatem in partibus dictis, quod humiditas in iis nimium abundet, quæ lubricitati dictæ semper favet, sive cum calore sive cum frigore jungatur. Norunt omnes, spermata animalium quanto magis humida sunt, quam animalia ex iis producta, tanto quoque magis esse lubrica: similiter carnes animalium iuniorum quam seniorum magis esse lubricas. Cum itaque adeo intime connectantur humiditas atque huius generis lubricitas; cum etiam in partibus primo affectis manifestum sit, nimiam adesse humiditatem, facile certe concedi potest in iisdem partibus lubricitatem una nimium abundare. Atque ad hoc non parum facit torpor spirituum in hisce partibus. Etenim spiritus ubi exaltantur nonnihil acrimoniæ & asperitatis

peritatis contrahunt, ut cernere licet, ex collatione musti cum vino vinoso veteri aut cum spiritu vini vel aqua vitæ. Musti quippe spiritus vere dici possunt torpidi ac sopiti, si conferantur cum spiritibus vini veteris; & quanto sunt torpidiores, tanto quoque plus lubricitatis, tantoque minus acrimoniæ ac asperitatis in se continent. Unde patet, torporem illum spirituum in partibus primo affectis favere etiam nimix lubricitati: Torpor enim spirituum in dictis partibus ejusdem fere gradus est cum torpore spirituum in musto. Et quia in partibus primo affectis spiritus deficiunt, patet hanc lubricitatem esse nimis aqueam lubricitatem. Porro laxitas, flacciditas, & mollities, huc insuper conspirare videntur. Nam fructus immaturi ut duri sunt, ita dum maturescunt, molliores evadunt, simulque lubricitatem internam acquirunt, similiter relaxantibus balneis laxantur partes, & una magis lubricæ evadunt. Item lubrica intus assumpta, ut mucilago althææ, &c. non laxant modo partes, sed & meatus lubricant, unde in calculo cum successu propinantur. Præterea hæc partium primo affectarum lubricitas multum confirmari videtur eo, quod in hisce post mortem dissectis manifesta lubricitas intus tactu deprehendatur, atque ex iis compressis mucilagineus quidam cruor intus eas oblinens digitis emungatur. Tacemus quod cutis externa

Glissonius de Rachitide. 67

ut plurimum in hoc affectu lubrica, raro aspera ad tactum occurrat. Notatu saltem dignum est, nimis lubrica medicamenta, seu exterius admoveantur, seu interius assumantur, plus damni quam emolumenti in hoc affectu adferre solere. Atque ita absolvimus priorem quaestionem de modo, quo tonus partium in hoc affectu vitatur. Sequitur altera ventilanda.

Eam esse partem essentiae huius morbi,

An Tonus eo modo, quo dictum fuit, vitatus sit pars essentia huius morbi?

Supponimus hic quod quicquid in corpore vitatum reperitur, sit vel causa morbifica, vel symptoma, vel morbus ipse; adeoque hic morbus vel simplex, vel compositus, vel compositi pars aliqua, eaque vel primaria vel secundaria.

I. Dicimus tonum vitatum, supra propositum, non esse proprie morbi causam. Non
Atque hoc vix indiget probatione. Tonus enim dictus est constitutio præter naturam in ipsis partibus radicata, quæ ratione evidentissime à causa morbifica proprie dicta distinguitur. Licet enim morbus alius alterius causa esse possit, non tamen vel tunc, proprie appellatur causa morbifica, sed morbus primarius, alterque, quem producit, secundarius. At vero ubi uterque in unum morbum totalem coalescit, prior erit pars essentiae primaria, posterior vero pars essentiae secundaria.

Non
sym-
ptoma.

II. Afferimus tonum partium descriptum non esse merum symptoma. Neque enim is sub excretis & retentis, neque sub actione læsa, neque sub qualitate aliqua mutata, non lædente actione, comprehenditur. 1. Tonus vitiatum non contineri sub excretis & retentis, vel sub actione læsa, eadem opera probari potest hac ratione, quod illa symptomatum generatione constitutiones quidem corporis sint; at dictus tonus vitiatum extra controversiam est constitutio præter naturam mutata, quemadmodum supra liquido demonstravimus. 2. Quod tonus, dicto modo vitiatum, non contineatur sub qualitate mutata non lædente actionem, adeo evidens est, ut probatione non egeat. Nam laxitas & flacciditas motum partium lædit, & lubricitas nimia debitæ irritationi vitalium spirituum impedimento est, ut postea patebit.

Objici potest, quasdam nudas qualitates mutatas, quæ in genere symptomatum continentur, posse etiam actiones lædere; ut color mutatus in cuticula ingratum aspectum intuenti præbet, adeoque deformitatem & defectum debitæ pulchritudinis parit.

Respondemus, colorem mutatum cuticulæ, quatenus pulchritudinem ejus (quæ propria cuticulæ actio est) vitiat, in rigore sub notione morbi (in lata acceptione) cadere. Verum cum actio hæc cuticulæ sit
tantum

tantum objectiva & ad extra, & cum is color mutatus nullam actionem internam istiusque individui lædat, medici, qui in morbi definitione ad actiones internas ejusdemque individui tantum respiciunt, eum è classe morborum solent excludere. Vel si contingat, colorem partis vitiatum alicubi lædere actionem internam (quod in sola cornea evenire compertum) omnino eum pro morbo cordatiores habent, licet forte secundario. Quare, ut in viam, à qua paullulum digressi sumus, redeamus, cum tonus vitiatu lædat, ut diximus, actiones internas, non pertinet proprie ad istam speciem symptomatis, quæ qualitatis mutata nomine appellari solet.

III. Dicimus tonum hunc vitiatum, cum nec causa sit morbifica, nec symptoma, & tamen sit quid præter naturam, necessario esse morbum ipsum. Porro idem confirmatur manifeste ex ipsa morbi definitione. Est enim tonus hic vitiatu constitutio præter naturam, actionem internam lædens primo seu immediate; est ergo morbus. Cui enim competit definitio, ei & competit definitum. Quod sit constitutio præter naturam, liquet eo, quod solidis corporis partibus inhæreat. Quod idem quoque actionem internam lædat, ex eo patet, quod datis sola laxitate, flacciditate, & lubricitate partium ultra modum, mox nulla alia accedente causa debilitetur agilitas, vigorque corporis respectu

70 *Glissonius de Rachitide.*

respectu motus, segnitiefque quædam in spirituum vitalium irritatione emergat. In agilitate res est manifesta, cum corpora firma atque tensa cæteris paribus agilia sint, & e contra in segnitie quoque irritationis idem evenire, postea suo loco videbimus, si quidem impræsentiarum nihil aliud allaboramus probare, quam tonum vitiatum in hoc affectu esse morbum.

IV. Dicimus Tonum hunc vitiatum in præsentī affectu non esse morbum quandam simplicem, seorsim & per se existentem, sed ita esse cum essentia primaria in iisdem partibus conjunctum atque compositum, ut tota essentia morbi (de quo agimus) ex pluribus morbis (in se quidem, si separatim considerentur, simplicibus) unitis dicatur conflare, adeoque tonum vitiatum esse tantum partem totius affectus. Atque hoc non alia indiget probatione, quam quod in iisdem plane partibus essentia prima superius proposita, dictusque tonus vitiatus comperiantur. Morbus enim compositus is proprie dicitur, qui ex pluribus simplicibus in eadem parte conjunctis conflatur.

V. Afferimus, Tonum vitiatum non modo esse partem totius essentia, sed talem esse partem quæ nonnihil dependet à primaria essentia, adeoque esse partem essentia secundaria.

Priusquam procedamus ad hujus propositionis

sitionis probationem, duo concessa præmittenda sunt.

Concedimus 1. Tonum dictum, in aliis forte casibus, ab aliis etiam causis & immediate vitiari posse, licet id non eveniat in præsentī morbo. Nam tonus partium insitus laxari potest, primario in constitutione animali, idque subito, ut in Paralyfi videre licet. Tensitas enim naturalis (& non tantum animalis) membri paralytici laxatur, & quidem subito citraque notabilem alicujus partis primariæ essentiae prædictæ interventum. Similiter in Lipothymia laxitas omnibus partibus & languor subito contingit. In neutro casu possumus laxitatis causam referre ad frigidam ac humidam intemperiem constitutionis insitæ, cum illa non adeo subito tam insigniter immutari possit. Quod illi (ut hoc obiter moneamus) considerent, qui qualitates hæc communes semper secundas, & à solis primis dependentes, esse volunt. Imo è contra in isto casu observent frigidam ac humidam intemperiem laxitatem eam subito introductam paulatim postea consequi. Porro quod ad flacciditatem partium attinet (quæ subsidentiam respicit qua differt flacciditas à laxitate, ut latius supra ostendimus) ea immediate produci potest à largis evacuationibus, ut fluxu alvi, sudoribus, similibusque supra modum profusis, nondum insigniter immutato temperamento, quamvis non diffiteamur

fireamur hoc facile & ut plurimum consequi. Tandem lubricitas interna manifeste à frigiditate separari potest, licet difficulter ab humiditate.

Concedimus II. in præsentī morbo ne quidem omnimode Tonum vitiatum dependere ab essentia prima data, neque omni ex parte eidem subordinari. Nam I. qualitates toni hic vitiatī pōnīhīl etiam debent communibus causis, scilicet tum sibi, tum primæ essentiæ datæ communibus. Nam humectantia nimium, una eademque opera & humiditatem nimiam, & laxitatem producere apta nata sunt. Similiter ab evacuationibus nimis inopia spirituum & simul flacciditas emergunt. Item à nimium lubricis seu extra applicatis seu intro assumptis; aut utrisque, interna lubricitas simul cum intemperie humida intenditur. Tanta enim concatenatio est totius essentiæ hactenus propositæ cum communibus causis, ut vix quidquam intendat primam essentiam morbi, qui simul plus minus influat in tonum vitiatum.

His concessis, dicimus, nihilominus in præsentī affectu maximam esse dependentiam toni vitiatī ab essentia prima huius morbi superius data; quo solo respectu, tonum vitiatum ad essentiam secundariam hic retulimus. Si cui placeat contendere, tonum dictum alio respectu clarius ad essentiam secundariam esse rejiciendum, quod

quod putet pri
morbi similare
funda in solis
quod inetur qu
confil, esse per
prima solas (ut u
lequi; at is nos
nes hūc declina
gressu nem devol
Relat igitur
gnam esse depen
ma hūc morbi
tes sat; genus. In
cessim; equidem
bitop; se produ
dam nemper
nem; ubi laxi
tio co stitutior
in præ senti tam
tutio animalis
tur, ne esse est,
nare. orro, ea
tatis a tensitate
obno iæ sint.
ment; fere ten
sunt; dem qu
nullis aus acc
laxitas gradatim
tet itac; hic ean
gradat; in aucta o
Et si e go modo
tem; nihil del
causis regitur
quod

Restat igitur solum probandum ma-
gnam esse dependentiam toni vitiati à pri-
ma hujus morbi essentia ; Idque per par-
tes satagemus. Incipiemus à laxitate. Con-
cessimus equidem laxitatem interdum su-
bito posse produci , atque in eo casu humi-
dam intemperiem sæpius eam consequi, essen-
nempe ubi laxitas primario dependet à vi-
tio constitutionis aut animalis aut vitalis ;
in præsentī tamen affectu cum nec consti-
tutio animalis nec vitalis primo affician-
tur, necesse est, eam ab aliis causis proma-
nare. Porro , ea quidem est conditio laxi-
tatis ac tensitatis , ut subitis alterationibus
obnoxia sint. Fila enim barbiti in mo-
mento fere tendi , iterumque laxari pos-
sunt ; idem quoque fibris partium à non-
nullis causis accidit. Verum in hoc morbo
laxitas gradatim ac sensim obrepit ; opor-
tet itaque hic eam à causa aliqua sensim ac
gradatim aucta oriri , regi , ac modificari.
Etsi ergo modo concessum fuerit , laxita-
tem nonnihil debere communibus morbi
causis ; regitur tamen ac modificatur ejus

D

augmen-

augmentum potissimum à primaria hujus affectus essentia. Nam humectantia licet una laxent, vix tamen amplius laxant quam humectant, siquidem maxima ex parte humectando laxant. Cum itaque communes causæ hujus morbi, potissimum mediante essentia morbi prima, in Tonum influant, & cum neque constitutio animalis neque vitalis hic causæ vicem sustineant, recte inferre licet, laxitatem toni maxime dependere à prima essentia hujus morbi. Id ulterius confirmatur, quod in humida intemperie ex se insit tendentia quædam corporis ad diffluendum, adeoque ab ea necesse est laxari fibras partium; præterea defectus spirituum, eorundemque torpor, vigorem partis minuendo, ejus tonum remissiore efficiunt. Concludamus ergo in hoc affectu laxitatem morbosam maxime dependere à primaria morbi essentia. Quod ad flacciditatem attingit, quatenus comprehendit laxitatem, ab iisdem causis oritur quibus laxitas; quatenus vero ulterius subsidentiam quandam & inanitionem includit, evidenter dependet à defectu & torpore spirituum insitorum; quorum copia & vigore auctis flaccescens membrum facile rediditur turgidulum. Interim non negamus quin simul ista subsidentia ex parte dependeat ab extenuatione & atrophia partium.

Denique, quomodo lubricitas à causis
hiscæ

Glissonius de Rachitide. 75

hisce proveniat, satis ex superius dictis manifestum redditur.

Ut tandem huic rei finem imponamus, observare licet in ulteriorem confirmationem eorum quæ jam diximus, eam esse toni morborum dependentiam ab essentia prima data, ut pari fere passu per totum morbi decursum simul intenduntur ac remittantur. Etenim in principio Pueri, hoc morbo laborantes, tantum tardius incidunt, dum parum adhuc laxatus est partium tonus; in progressu vix pedibus aut segniter admodum se committunt; deinde sedentes solum, aut gestati ludunt; postea vix erecti sedent, demum, morbo jam ad summum gradum pertingente, debile collum vix sustinet capitis onus, ut sepe ante obitum cernere licet; quæ omnia ut essentiam morbi primariam gradatim auctam, ita & una toni vitia pari passu intensa attestantur. Atque ita hisce omnibus recte perpenſis, referimus tonum vitiatum ad essentiam hujus morbi, non primariam sed secundariam, & per consequens concludimus; quod quidem erat in quæſtione, tonum illum morbosum esse partem essentia hujus morbi secundariam.

CAP. VIII.

Essentia secundaria hujus morbi in constitutione vitali.

Supra proposuimus illam partem essentia secundaria hujus morbi, quæ fundatur in constitutione naturali insita, quatenus comprehendit qualitates communes: adhuc restant ejusdem vitia organica, ut & continuitatis, si quæ talia reperiantur, examinanda. Verum cum nulla vitia continuitatis propria in hoc affectu occurrant, & cum vitia organica partim ab essentia supra data, partim à vitali constitutione læsa dependeant, videtur jam proximo loco accedendum ad ipsa vitia constitutionis vitalis.

Constitutio vitalis commodè dirimitur in *originalem* seu illam quæ influit, & *participatam* seu illam quæ influxu producit. *divisio.*

Prima *Constitutionis vitalis originalis* subjectum
ejus sunt ipsi spiritus in sanguine arterioso ex-
species citati. Dices cor potius videri esse subje-
hujus- ctum hujus constitutionis. Atqui aliter se-
que sub- res habet. Ipsum enim cor per arterias co-
jectum. ronarias recipit vitales spiritus cum san-
 guine arterioso è sinistro suo ventriculo
 delatos, absurdum autem est statuere cor-
 dis parietes esse primum subjectum caloris
 vitalis,

VIII.

a hujus morbi
ne vitali.

nus illam partem
æ hujus morbi
nstitutione non
prehendit quæ
restant ejusdem
inuitatis, si qua
nanda. Verum
tis propria in
um vitia organi
data, partim
dependeant, præ
cedendum ad
alis.

commode dicitur
n quæ influit,
quæ influxu per

lis originalis sub
sanguine arteria
otius videri esse
tionis. Atqui
im cor per arteria
ales spiritus cum
nistro suo ventri
autem est statuen
um subjectum

vitalis, & interim illas eundem ab arteriis accipere. Dicendum ergo solidam substantiam cordis esse quidem primum præcipuumque subjectum suæ constitutionis naturalis & insitæ; sed cum ipsa recipiat vitales spiritus (ut dictum) non potest censeri subjectum primum constitutionis vitalis, quæ per istos spiritus ei imprimitur, diutiusque non permanet, quam cordis substantia spiritibus vitalibus perfunditur. Neque enim ullibi absque spiritu vitali subsistere potest vita. Quare substantia cordis eatenus de vitali constitutione participat, quatenus alluitur spiritibus vitalibus; & per consequens constitutio illa in cordis substantia non est originalis & influens, sed participata seu ex influxu producta. Hoc etiam eo confirmatur, quod vitalis calor sanguinis in cavitatibus seu ventriculis cordis (qui calor pars saltem est constitutionis vitalis, longe intensior ac major est, quam in ipsis parietibus cordis; ut quivis in vivis animalium dissectionibus, vulnerato cordis ventriculo immissoque mox digito, observare potest. Longe enim auctiorem calorem sentiet in sanguine, quam in ipsa ventriculi substantia quomocunque tractata. Adhæc constitutio vitalis quid transiens est, & in ipso motu ac fieri consistit; in spiritibus ergo mobilibus & evanescentibus (quales sunt vitales in sanguine arterioso contenti) radicatur. Etenim abscisso aliquo membro

in momento fere extinguitur vita, & per consequens vitalis constitutio; naturalis autem (ut supra monuimus) aliquandiu (licet non ita exaltata, quemadmodum ubi vitalis superest) post mortem permanet. Et tollitur quidem subito vita vitalisque constitutio in prædicto casu non à causa aliqua positiva contraria, sed à pura puta privatione causæ conservantis ac continentis. Hoc confirmatur evidentissime, quod subito intendatur, remittatur, & alteretur constitutio vitalis in omnibus partibus pro modulo constitutionis vitalis excitatæ in ventriculis cordis. Sic in Lipothymia, deficiente corde, subito vita partium languet; ast ubi per spiritum aliquem cardiacum ventriculi cordis spiritibus aliquantum resecti sunt, mox vitalem constitutionem in omnibus partibus subito nonnihil reparari cernimus. In suppressione anhelitus subita mors sequitur intercepto torrente vitalis sanguinis à dextro ad sinistrum ventriculum. In venæ sectione, aut alia aliqua sanguinis nimia profusione, ex solo defectu spirituum vitalium Lipothymia contingit. Cum itaque constitutio vitalis in quibusvis partibus solidis sit transiens & fugitiva, & cum ea dependeat à proportionem spirituum vitalium in eas è ventriculis cordis influentium, recte inferre licet, eam in solidis partibus non esse originalem sed participatam. Verum in ipsis spiritibus vitalibus, quorum ministerio

chitide.

Glissonius de Rachitide. 79

sterio vitalis constitutio universis partibus impertitur, oportet sit originalis: nullum enim aliud originale ejus subjectum in corpore invenire est.

Concedimus tamen, solidam substantiam cordis per suam constitutionem naturalem (vitali præsertim irrigatam) esse adjuvantem causam excitationis vitalium spirituum in sanguine ventriculis suis concluso, licet non sit primum subjectum ejusdem vitalis constitutionis, quemadmodum modo abunde probavimus. Atque hæc impræsentiarum in genere sufficiant de utraque vitali constitutione, originali & participata, & ad probandum illam proprie spiritibus vitalibus, hanc solidis partibus ut immediatis subjectis inhærentiæ esse attribuendam. Examinanda jam restant tria vitiorum genera, ad hanc constitutionem pertinentia: quorum duo priora spectant originalem, tertium spectat participatam. Primum vitium ad generationem vitalium spirituum; secundum ad eorum distributionem; tertium ad participationem constitutionis vitalis pertinet. De quibus ordine proposito inquiremus.

C A P. IX.

*Vitiata generatio spirituum vitalium
in hoc morbo; & an id vitium sit pars ejus
essentia secundaria?*

Vitales spiritus primo excitantur
seu generantur intra ventriculos
cordis, nempe in ipsa massa san-
guinis, & proprie sanguinem arteriosum
a venoso discriminant. Foventur autem &
conservantur jam geniti intra cavitates ar-
teriarum, dum in habitum partium distri-
buuntur. Imo non tantum in arteriis
foventur, verum & in illis recte dispositis
forte nonnulli novi (quamvis minus effi-
caciter quam in corde ipso) excitantur.

Hoc Præmonito.

Statuimus primo, in ipsa substantia cor-
dis nullum occurrere vitium generationi
spirituum vitalium repugnans, quod pro-
prie pars sit essentia vel secundaria hujus
morbi. Nam cor ipsum ex parte sui recte
in hoc morbo suo officio fungitur, & si
quid imperfectum accadat in generatione
spirituum vitalium, non cordi proprie,
sed ineptitudini materiae, ad formam spiri-
tuum vitalium subeundam, adscribendum
est. Quemadmodum nempe ingestus cibus,
si crudior sit quam par est, frustrare potest
per-

Glissonius
perfecti-
exili-
guis
nem
fectu
dere p
iphi;
toque
cum
tum
tus
est d
tum
II.
prima
hil e
& t
in
eor
fect
effun
tium
nera
non
sect
rare
serv
vatio
rand
cludi
An
pos
osti
tionem co
nte ventri
ad cordis
cordis, ut u
tamen &
est; in que
materie in
tribueret
de morbo
videm ipso
enerare. V
veris generis
ut pars essen
Nimus, An
o affectas
hincia & c
pore affici
contentos
n constim
redditur, p
untur. At
no jure ad
onem adsc
non sit arteria
idum primi
eo ipso tan
re teneant
e, quæ co
n generati
earum vit
pituum ge
nt. Nam vit
idimus, affi

perfectionem coctionis, sano alioquin existente ventriculo, ita & ineptus sanguis, ad cordis ventriculos delatus, actionem cordis, ut ut ex se integram, quoad effectum tamen & opus imperfectam reddere potest; in quo casu vitium non cordi ipsi, at materiae indispositioni jure meritoque attribuere solemus. Dicas, Febrim cum hoc morbo aliquando complicari; & tum quidem ipsum cor inepte vitales spiritus generare. Verum febris illa morbus est diversi generis, nulloque modo aut totum aut pars essentiae hujus.

II. Dicimus, Arterias minores, in partes primario affectas insertas, re ipsa nonnihil ex vicinia & contactu ab iis refrigerari & torpore affici, adeoque spiritus vitales, in se contentos, inepte conservare, unde eorum constitutio vitalis nonnihil imperfecta redditur, priusquam in partes ipsas effunduntur. Atque hoc Arteriolarum vitium bono jure ad vitalium spirituum generationem adscribi videtur. Etsi enim non sit arteriarum munus spiritus vitales secundum primariam vocis sensum generare; eo ipso tamen quod jam genitos conservare teneantur, tali nimirum conservatione, quae continuatam quandam eorundem generationem quodammodo includit, earum vitia hoc respectu ad vitalium spirituum generationem recte referri possunt. Nam vitalis constitutio (ut supra ostendimus) affectio quaedam transiens

est, quæ, dum durat, est quodammodo in continuo fieri, quæque instar flammæ, ubi continua ejus reparatio suppressa est, subito extinguitur. Propterea sunt Arteriæ, quasi cor continuatum, omnibus corporis partibus, quibus spiritus contentos effundunt; & quæcunque spirituum vitia, ante eorum in habitum partium effusionem, accidunt, cum ea necessario ad originalem constitutionem vitalem spectent, neque alioquin ad spirituum distributionem adscribi possint, ad ipsam eorundem generationem referenda sunt, generationem scilicet quasi continuatam in arteriis, qua continue à momentanea extinctione præservantur.

Porro hoc vitium vitalium spirituum est constitutio vitalis & originalis læsa, & cum sit quid præter naturam, actionem primo lædens, à quo emanat constitutio participata similiter læsa, cumque dependeat mere ab essentia primaria superius dicta & in iisdem partibus complicitur, pars erit essentiæ secundariæ hujus morbi.

III. Dicimus, materiam vitalium spirituum, viz. sanguinem venosum suis spiritibus naturalibus imprægnatum, in circuitu redeuntum à partibus primo affectis versus cor, nonnihil ab iis ineptum reddi, ad formam vitalis spiritus admittendam. Etenim necesse est sanguinem, dum partes intemperie frigida, penuria ac torpore spirituum insitorum laborantes transit, afficiatur

Glissonius
afficiatur quæ
torpore, &
trahitum
admodum fa
bus, eas per
vice vicia part
ni trahunt
tium Sed & b
pressum hanc
dispositionem
in ritu ad
cordis ventri
rum cultum
no suerari, v
contra viti
totum longi
redam ad
dur per des
nun delabit
firmatur, qu
ista, nec far
lum ediret, t
crucior & im
Ao ad om
fec spirit
miteretur,
mitis affice
mor obfer
taqu viscera
folit majora
vita integro
ut diximus
fizi corriga

afficiatur quoque inde aliquali frigidityte, torpore, & forte crassitie ac visciditate ultra debitum naturæ gradum. Nam quemadmodum sanguis suas qualitates partibus, quas permeat, nonnihil imprimit; ita vice versa partes ipsæ suas quoque sanguini transfluenti quantum possunt imperiunt. Sed & hic una concedendum est impressam hanc à partibus primo affectis indispositionem (præsertim ubi levior est) in reditu ad partes internas, priusquam cordis ventriculos attingat, à calore earum multum corrigi, & interdum omnino superari; vel si quid supersit istiusmodi contracti vitii, aboletur id fere semper in totum longitudine itineris ante sanguinis reditum ad sinistrum cordis ventriculum, dum per dextrum & parenchyma Pulmonum delabitur. Hoc etiam vel hinc confirmatur, quod si persisteret indispositio ista, donec sanguis ad sinistrum ventriculum rediret, tota massa sanguinis arteriosi crudior & imperfectior foret; & cum ab Aorta ad omnes partes sanguis hic imperfectis spiritibus vitalibus refertus transmitteretur, omnes partes corporis plus minus afficeret, quod rarissime in hoc morbo observatum. Caput enim multaque viscera, utcumque ex his aliqua solito maiora reperiantur, spiritu tamen vitali integro irrigari videntur. Sed etsi, ut diximus, levior sanguinis indispositio corrigatur ante reditum in dextrum

84 *Glissonius de Rachitide.*

ventriculum, ubi tamen gravius vitium ei inuritur, non plane ex omni parte superari potest, unde Pulmones in hoc morbo sæpius gravissimis malis affliguntur: enimvero, cum sanguis minus spirituosus adeoque minus permeabilis, frigidiorque ac crassior aut viscidior, continue per Pulmones trajicitur, vix fieri potest, quin is tractu temporis debiliores Pulmonum partes plus minus inficiat & obstruat, unde difficilis respiratio, tussis pertinax, tumores duri, inflammationes, abscessus, phthisis, proveniunt; febres quoque tum erraticæ tum hecticæ hinc ortum suum ducere possunt. Verum, cum labes ista à partibus primo affectis repente introducatur, credibile est eam (etsi pulmones sæpe, ut diximus, ab ea afficiantur) antequam sanguis ad ventriculum sinistrum pertingat, plerumque superari. Atque hinc ratio reddi potest, cur caput partesque vicinæ satis floridæ conspiciantur, quod nempe in illis neque naturalis neque vitalis constitutio sensibilibiter læsa sit, cum spiritus vitales perfecti in sinistro ventriculo geniti & ab eo distributi floridum istum colorem in facie excitent; cum e contra pulmones sæpe supradictis vitiis laborent, nondum superato sanguinis vitio, quod antequam dextrum ventriculum & venam arteriosam subeat, secum attulit.

Porro imperfecta hæc productio vitalium spirituum, in dextro ventriculo cordis

dis, ob angustiam perturbationem hanc. Natiua, & de ab essen- substantia in sol nomin novione usus admittit illi- ciant; et prædictis hinc vitio in sequi dem.

Vitio a distri- in hoc affe- ejus secun-

Vitio a distri- bus c- min- ite, distribut- min- ut & in or- pre- endi pot-

dis, ob sanguinis venosi affluentis crudelitatem, pertinet omnino ad essentiam secundariam hujus morbi, ejusque pars est censenda. Nam est constitutio vitalis vitata, à qua in Pulmonibus actiones læduntur, & dependet plane ac omnimodo ab essentia primaria data, neque interim subsistit in solida cordis substantia, ut eo nomine novi morbi nomen mereatur.

Hic obiter notamus, Practicos, in curatione hujus affectus, semper remediis suis admiscere illa quæ Pulmonibus prospiciant; nec præter rationem; cum è modo dictis liqueat, quanto in periculo continue id viscus versetur. Atque hæc sufficiant de vitiis in generatione vitalium spirituum; sequuntur jam vitia distributionis eorundem.

C A P. X.

Vitiata distributio vitalium spirituum in hoc affectu; & an sit pars essentia ejus secundaria?

Vitiata hæc distributio videtur in tribus consistere; nempe in ejus *Imminutione, tarditate, & inaequalitate*. Distributio sanguinis & spirituum imminuta, ut & tarda, in una aliqua parte (& forte in omnibus primo affectis) deprehendi potest; *inequalitas* vero in una aliqua

Vitia
distributio-
nis tria.

86 *Glissonius de Rachitide.*

aliqua observari minime potest, cum ea resultet ex collatione variae velocitatis ac tarditatis, magnitudinis ac parvitatís torrentis sanguinis respectu aliarum atque aliarum partium. *Imminutio ac tarditas distributionis*, cum ab iisdem fere causis in præsentí morbo dependeant, simul tractari possunt, & cum istæ differentię simpliciore sint inæqualitate, earum tractatio merito præmittenda videtur.

Circui-
tum
sanguinis non
esse dif-
ficilem
in hoc
morbo.

Primo autem concedendum est, transitum sanguinis per partes primo affectas non admodum difficilem esse in hoc affectu. Licet enim frigida intemperies, inopia ac torpor spirituum, videantur difficulter admittere sanguinis transitum per partes istis qualitatibus affectas; revera tamen aliæ qualitates conjunctæ; puta humiditas, laxitas, flacciditas, mollities ac interna lubricitas, tantum ad minimum possunt ad facilitandam, quantum prædictæ ad impediendam, ejus permeationem. Imo, si justa instituatür æstimatio, forte plus possunt. Verum id hic non asserimus, majorem solum transitus difficultatem pernegamus. Enimvero, si libeat componere corpora mollia cum duris, laxa cum strictis, humida cum ficcis, lubrica cum asperis, facile in illis percipere licet, circulationem sanguinis longe esse expeditiorem quam in istis. Atque hoc manifestum est in junioribus animalibus, in quibus priores dominantur qualitates. In recens-

natis

Gliff
natis, cet co
firmæ, virtu
circui us nih
& fac e exer
fine v idiori
riarum eragni
& Gal ni sent
maxim sunt p
tem se cet, l
terea, i atten
intra vum,
sta. l st pau
pullie idente
nisque sui circ
tunc temporis
ipsius ordis,
inter e coha
tione n sang
cesse est conc
hum litatem
lubricatam n
jiciat terte alic
liberatem &
nis sanguinis
litie & lubric
tori n copia
mor vo virgi
moli s sunt,
cum aterim e
cilis t. Respe
rao ex copi
ra mollia re
rib s circular

natis, licet cor tenellum sit, arteriæ minus firmæ, virtus pulsifica adhuc imbecillis, circuitus nihilominus sanguinis prompte & facile exercetur; quæ in senioribus non sine validiori pulsu nixuque cordis & artiarum peragitur. Deinde, ex Hippocratis & Galeni sententia, puerorum corpora maxime sunt permeabilia, ob humiditatem scilicet, laxitatem & mollitiem. Præterea, si attendamus ad formationem pulli intra ovum, res reddetur oppido manifesta. Post paucos ab incubatione dies, cor pulli evidenter pulsare cernitur, sanguinisque sui circuitum inchoare. Quod si tunc temporis consideremus fragilitatem ipsius cordis, & quam infirme ejus partes inter se cohæreant, dum interim circulationem sanguinis suo modo peragit, necesse est concedamus, in ista informi massa humiditatem, mollitiem, internamque lubricitatem motum istum facilitare. Objiciat forte aliquis, in modo citatis casibus libertatem & promptitudinem circulationis sanguinis, non tam ab humiditate, mollitie & lubricitate, quam à spirituum infistorum copia dependere. Nam in cachexia, morbo virgineo, hydrope, carnes satis molles sunt, humidæ & forte lubricæ, cum interim circuitus sanguinis satis difficilis sit. Respondemus, revera illa corpora, quæ ex copia spirituum infistorum tenera & mollia redduntur, aptius cæteris paribus circulationem sanguinis admittere.

Verum

88 *Glissonius de Rachitide.*

Verum non simpliciter verum est, corpora magis spirituosā semper faciliorem circuitum sanguinis obtinere. In Piscibus enim sanguis longe facilius circuitum suum obit quam in animalibus terrestribus, ut liquet ex tenera & fragili constitutione eorum cordis & arteriarum; si tamen minori copia spirituum infitorum gaudent. At quia perpetuo in aquis degunt, humidiores ac magis lubricæ sunt eorum carnes. Unde evidentissime patet, quanti momenti ad circuitum sanguinis facilitandum sit interna lubricitas & humiditas. Porro quod attinet ad cachexia & morbo virgineo laborantes, concedimus quidem in iis circuitum esse difficilem; non tamen solum ob defectum spirituum infitorum, sed & ob pertinaces obstructions in universo corpore existentes. Quare concludendum videtur, non obstante frigida intemperie, inopia, ac torpore spirituum, quæ ad difficultatem circuitus faciunt, modum tamen ei ab humiditate, mollitie ac lubricitate interna adeo imponi, ut ad justam, si non nimiam, facilitatem circulatio sanguinis reducat. Sed si tanti momenti sint humiditas, interna lubricitas & mollities ad facilitandum sanguinis circuitum, videtur certe distributio ejus per partes affectas celerior, non tardior expectanda. Respondetur facilitatem transitus sanguinis non opponi tarditati motus, aut parvitati ductus: Potest enim motus faci-

lis

lis simi. tar
parvo. Ver
nitur d. ffic
in hoc. ffu
cideret. rter
Quod autem
etas parum la
tu exequendo
strabiti; b
tem tr. nfr
vel motus c
pluridum.
causa concurr
sum sanguinis
tera est apte
ejus per quæ
que h. c. cau
altera sit im
tum i. sus sa
annit. tis. E
cessant quip
sanguis me
que al. as su
Paret. rgo i
atque activ
tardit. tis,
sanguis. Q
pullum hunc
aut re. under
mont. xamin
relic. ut, ut
nis i. partil
aur. ardior

lis simul tardus esse, & in ductu quoque parvo. Verum facilitas hic directe opponitur difficultati, sive luctæ & labori, qui in hoc casu, si circuitus esset difficilis, accideret arteriæ, dum sanguis permeat. Quod autem arteriæ in partes primo affectas parum laboris in sui sanguinis circuitu exequendo subeant, paulo post demonstrabitur; hic tantum asserimus facilitatem transitus sanguinis non satis arguere vel motus celeritatem, vel ductus amplitudinem. Enimvero duæ potissimum Duæ causæ concurrunt ad accelerandum decur- causæ sum sanguinis per habitum partium. Al- celeri- tera est aptitudo partis recipientis, sive tatis ejus per quam sanguis permeare debet, at- circui- que hæc causa mere passiva est & ignava; tus san- altera est impulsus tum cordis & arteriæ, guinis. tum ipsius sanguinis arteriosi se expandere annitentis. Hæc causa activa est ac vegeta; cessante quippe hoc impulsu, distributio sanguinis mox omnino cessaverit, utcunque alias supponatur transitus facillimus. Patet ergo impulsus hunc esse principem atque activam causam tum celeritatis ac tarditatis, tum quantitatis distributionis sanguinis. Quapropter causæ illæ, quæ impulsus hunc quovis modo aut promovere aut retundere queunt, accuratius hic veniunt examinandæ: ab his enim dignoscere licebit, utrum reipsa distributio sanguinis in partibus primo affectis sit parcius aut tardior debito.

Ad

Qua-
tuor
causæ
impel-
lentes
sangui-
nem.

Ad incitationem impulsus dicti hæ cau-
sæ potissimum concurrunt. 1. *Copia &
activitas vitalium spirituum in sanguine
contentorum.* 2. *Cordis integra virtus.* 3. *Ar-
teriarum robur, calor, & magnitudo debita.*
4. *Irritatio tum cordis tum arteriarum sive
extrinsecus sive intrinsecus facta.* Has ordi-
ne percurramus, ut, qualiter se in præsen-
ti affectu habeant, innotescat.

Prima.

I. Quod ad *copiam & activitatem vita-
lium spirituum*, attinet, supra monstavi-
mus in hoc morbo frequenter excitari
spiritus vitales imperfectos in dextro ven-
triculo cordis: cum ergo sanguis hisce im-
perfectis spiritibus imbutus in pulmones
impellendus sit, necesse est distributio il-
lic ob defectum activitatis spirituum ali-
quantum ignavior ac parciore sit. Deinde
cum sanguis vitalis, ut supra quoque mon-
stravimus, in arteriis, quæ in partibus pri-
mo affectis terminantur, nonnihil refri-
geretur, necesse est transitum ejus per di-
ctas partes segniorem quoque esse & di-
minutiorem.

Secun-
da.

II. *Virtus cordis*, nisi forte per accidens
ex complicatione alius morbi, vix solet in
hoc morbo observari læsa.

Tertia.

III. *Arterias* quod attinet, non possu-
mus defectum notabilem in earum *robore*
accusare. Atqui in *calore* tum *magnitudine*
earum manifeste occurrit vitium. 1. in *ca-
lore*. Arteriæ in partes primo affectas in-
sertæ, necessario ab illarum intemperie
frigida,

frigida, im-
hil affici intus
tium p. mo
perman. ns, f
nus conf. tme
vicine con. nexa
tia natura. a co
ram suæ. ctivi
quæ pro. ima
Si quis a. tem
frigidit. ret
sanguin. per
sum, consider
cam esse. ivis
natura est. sedar
viam, so. mol
bilitatem. in se
congel. re ad
est ergo reme
ni per. artes
seunt. arteri
venæ se. tione
nem tati. us a
cto ver. eo,
aut melio. ex
ralius. gress
mora. manifi
sanguin. m. e
turalite. erum
eundem. prori
Ob. i. pote
intend. pulsi
nivium. vider

frigida, simili quoque intemperie nonnihil afficiuntur. Nam cum intemperies partium primo affectarum activa sit diuque permanens, fieri non potest, quin plus minus conformem qualitatem in partes adeo vicine connexas introducat. Etenim agentia naturalia corpora, quæque intra sphaeram suæ activitatis posita maximeque illa quæ proxima sunt, assimilare satagunt. Si quis autem ambigat, an ista arteriarum frigiditas retardare ac imminuere possit sanguinis per partes primo affectas decursum, consideret frigiditatem ex se inimicam esse cuivis motui. Frigoris quippe sua natura est sedare impetus, densare, ignaviam, somnolentiam, stuporem ac immobilitatem inferre, atque ubi intensior est, congelare ac mortificare partes. Necesse est ergo remoram injiciat torrenti sanguini per partes ea qualitate affectas transeunti. Præterea observavimus sæpius in venæ sectione frigente membro sanguinem tardius ac parcius effluxisse; calefacto vero eo, aut frictione alioque motu aut medio excitato pulsu sanguinem liberalius egressum esse. Adhæc frigida admota manifeste conferunt ad sistendum sanguinem è quacunque parte præternaturaliter erumpentem, ut e contra calida eundem proritant.

Objici potest ab externo frigore sæpe intendi pulsum; ut ex contrectatione nivium videmus non modo pulsum, sed

&

& calorem auctum in manibus tractantium.

Respondemus, frigida per se semper morari transitum sanguinis per habitum partium; ex accidente vero si quæ tandem provocent (quod in dicto casu contingit) arteriarum pulsus, ad fortiores ictus instituendos, posse circuitum sanguinis eatenus intendere. Verum in præsentī morbo id nullatenus contingit. Quippe, (ut supra ostendimus) circuitus sanguinis in hoc affectu, utcumque imminuatur aut retardetur, manet satis facilis & expedita, neque inde ulla irritatio pulsus exsurgit, ut paulo post clarius videbimus. II. In magnitudine arteriarum defectus quidam notatur. Nam cum ex modo dictis liqueat arterias ad partes affectas delatas nonnihil frigidiores fieri debito, facile credere licet, eas simul graciliores reddi; sic in membro quovis refrigerato cernimus venas & arterias solito esse exiliores: & negari non potest actuale frigus semper coarctare vasa. Sed & plus quam probabile est, potentialem quoque frigiditatem (qualis forte potius dicatur esse illa quæ est intemperiei insitæ) venas & arterias exiliores reddere. Sic videmus frigidas complexionēs, tum frigidas & humidas, minores venas ac arterias obtinere quam calidas. Obesa corpora, fœminæ, pueri strictiora vasa quam macilenta, viri, adulti, possident. Præterea calor ipse expansiva

qualitas

manibus tracta
 gida per se sem
 guinis per hab
 vero si quæ
 cto casu conti
 fortiores ictu
 tum sanguin
 in præsent
 t. Quippe, (u
 tus sanguinis
 minuat ant
 cilis & expedit
 pulsus exsurge
 ebimus. II. In
 defectus quida
 modo dictis
 ctas delatas no
 bito, facile co
 iliores reddi
 gerato cernim
 lle exiliores
 uale frigus
 plus quam
 quoque frigidit
 dicatur esse illa
 venas & arterias
 lemus frigiditas
 as & humidas
 s obtinere quam
 foemina, pueri
 lenta, viri, ad
 alor ipse expan
 qual

qualitas est, ut ampliora, frigus contra-
 ctiva est, ut angustiora vasa præstat. De-
 nique observavit è nobis aliquis in hoc ip-
 so affectu se aliquoties deprehendisse, in
 dissecatis post mortem, venas ac arterias ad
 partes quidem primo affectas tendentes
 graciliores debito; verum arterias caroti-
 des & venas jugulares impropportionate
 ampliatas: & credibile est hoc perpetuo
 observari potuisse, si in mentem dissecan-
 tium hoc ipsum attentius contempleri ve-
 nisset. Sed hoc non præfracte asserimus,
 ast ulteriori inquisitioni relinquinus. In-
 terim cum ex dictis satis pateat circuitum
 sanguinis in partibus primo affectis esse
 imminutum, consentaneum quoque ra-
 tioni est, vasa quoque earum esse angustio-
 ra. Et cum sinister ventriculus cordis in
 Aortam tantam effundat quantitatem,
 quæ omnibus partibus sufficiat, cumque
 tot partes primo affectæ diminute istum
 sanguinem absorbeant, credibile est per
 alias partes & nominatim per caput ac he-
 par liberalius solito eum distribui, adeo-
 que vasa harum partium nonnihil dilatari
 & ampliari: Circa sanguinis, in hoc affe-
 ctu, imminutum circuitum, hoc unicum
 experimentum addimus. Injecta ligatura
 sive in brachio, sive in cruribus puelli hoc
 morbo graviter afflicti, non ita expedite
 venæ ultra ligaturam intumuerunt, neque
 habitus partis sanguine satur ita turgidu-
 lus & coloratus illic apparuit ac in sanis
 solet

solet fieri. Unde manifeste liquet inferendum esse sanguinis transitum per istas partes esse ignoviolem ac minorem debito. Ut fluvius, aggere stipatus, citius aut serius inundat ripam pro varia velocitate ac magnitudine torrentis ; ita hic quoque contingit. Reditus sanguinis per venas ad interiora vi ligaturæ sistitur ; quod si his rapidus esset , brevi repleret venas & habitum partium ultra ligaturam , quemadmodum alias in sanis accidere videmus : cum autem segniter admodum ac tarde eas repleat in hoc affectu , statuendum est omnino, circulationem sanguinis in istis partibus imminutam esse ac tardam , arteriasque in dictas partes insertas tum frigidiores tum graciliores esse debito , ut satis superque evicerimus, arterias partium primario affectarum laborare vitio in deficiente magnitudine.

Quarta. IV. Quod tandem attinet ad *irritationem cordis & Arteriarum* (quæ forte præcipua causa est multarum in pulsibus differentiarum) manifeste hæc languida & inefficax in arteriis partium primo affectarumprehenditur. Non animus est impræsentiarum discursum instituere de natura , causis , differentiis , & effectis irritationis in pulsibus : in genere tantum notamus eam esse posse vel naturalem, vel violentam , & utramque esse vel universalem vel particularem , simulque oriri posse vel ab extra vel ab intra ; denique esse vel nimiam

(li)
miam ve de
ctus tra car
bemus le
rum, e qu
acconide
terias cui n
trudere in fu
tium ; p rtes
pientes v on
autem i nix
seu pul is in
momen i est
reddend in p
guidus e t, vi
tis, ubi v ro re
ita tame i ut
vincat, pulsu
aliund non
Atque noc v
mus ; i ncas
pore pu sus p
res , & cons
Certur aute
corpo is ext
mior s & m
que languit
substa itiam
tius qu um ali
ubi nib aliuc
esse h bent f
langu sem im
citur languit
sint. Hinc tu

ifeste liquet in-
nfitum per ista
ac minorem de-
atus, citius aut
aria velocitate
ita hic quoque
uinis per venas
stitur; quod si
pleret venas de-
ligaturam, que
is accidere videt
admodum ac-
fectu, statuend
nem sanguinis
n esse ac tardam
rtes infertas tum
es esse debito, u
s, arterias parit
aborare vicio in
m attinet ad
arum (quæ for-
tarum in pulsi-
ifeste hæc lang-
partium primo
. Non animus
rfum instituere
entiis, & effectis
n genere tantum
vel naturalem, v
ue esse vel univ
simulque oriri po-
; denique esse

miam vel deficientem. In præsentis affe-
ctus tractatione satis erit si nonnulla deli-
bemus de irritatione particulari arteria-
rum, eaque deinde ad præsens negotium
accommodemus. Afferimus itaque. 1. Ar-
terias cum nixu quodam sanguinem pro-
trudere in substantiam seu habitum par-
tium; partes vero istum sanguinem reci-
pientes nonnihil contraniti; propter hunc
autem renixum arterias ad fortiores nixus
seu pulsus instituendos proritari: tantique
momenti esse istum renixum ad fortio-
reddendum pulsum, ut ubi renixus lan-
guidus est, vix fieri possit, ut pulsus sit for-
tis, ubi vero renixus plusculum intenditur,
ita tamen ut nixum arteriarum non plane
vincat, pulsus robustior reddatur, modo
aliunde non intervenerit impedimentum.
Atque hoc variis instantiis illustrare posse-
mus; paucas annotabimus. Hyberno tem-
pore pulsus pleniores, duriores, robustio-
res, & constantiores sunt quam æstate.
Certum autem est, tum temporis partes
corporis externas frigore constrictas fir-
miores & minus permeabiles esse, adeo-
que sanguini in sua circulatione earum
substantiam permeare contendenti, for-
tius quam alias eas reniti; unde arteriæ,
ubi nihil aliud interveniens prohibet, ne-
cesse habent fortius se movere, fortiusque
sanguinem impellere, si suo officio in cir-
cuitu sanguinis perficiendo defuncturæ
sint. Hinc tum irritantur arteriæ istæ, nisi
plane

De irri-
tatione
suum.

plane supprimantur, aut aliunde sopiantur, indeque paulatim fortiores ictus instituunt; simulque à spirituofo sanguine coarctato & pro ampliore loco colluctante plusculum incalescunt, atque aliquantum ampliantur, & nonnunquam victa nonnihil renitentia sanguinem in partes uberiore ac rapidiore torrente quam prius effundunt. Hoc amplius confirmatur ad aucto. Licet enim initio mox frigeant manus, paulo post tamen plus satis incalescunt, simulque sanguine, quem intensus rubor indicat, suffunduntur. Nam ex contactu nivis primo partes densantur, ac fortius circuitui sanguinis resistunt, arteriæ quoque tunc in illis partibus contrahuntur: Atqui, nisi prævaleat frigus usque ad omnimodam spirituum in istis arteriis contentorum suppressionem, & ad ipsarum arteriarum stuporem, aut saltem torporem, arteriæ istæ paulatim irritantur, sanguisque cohibitus fortius luctatur pro majori loco, adeoque demum ex lucta utriusque incalescunt arteriæ simulque ampliantur, & aucto pulsu sanguinem copiosius in partem prius perfrigeratam extrudunt. Econtra, æstate, ubi minor occurrit in sanguinis transitu renitentia, pulsus flaccidior, languidior, ac mollior contingit. Unde patet defectum debitæ irritationis à languida partium, sanguinem ab arteriis recipientium, renitentia profectum, pulsum vigorem imminuere.

II. Idem adhuc evidentius cernitur in aucto pulsu à motu corporis ; nam in motu violentiore omnes fere muscoli tensi sunt , unde transitui sanguinis plusculum renituntur ; hinc arteriæ ad luctam irritantur , earum calor intenditur , adeoque pulsus frequentiores , fortiores ac pleniores eduntur.

III. Inflammatio alicujus partis ut manifeste irritat ejus arterias , ita & vehementiorem pulsationem & liberaliorem sanguinis affluxum in eandem promovet. Idem quoque de dolore dicendum.

IV. Huc etiam referenda contusio alicujus partis. Nam pars contusa difficilius affluentem sanguinem admittit : hinc irritantur arteriæ , fortius pulsant , partemque contusam iis contranitentem in tumorem attollunt. Plurimis aliis exemplis idem demonstrari posset , nisi hæc abunde viderentur sufficere.

Notandum porro est renixum partium in sanguinis ab arteriis receptione factum , satis magnum esse posse , neque tamen satis efficaciter arterias irritare : in quo casu retundit ac remittit potius impetum torrentis sanguinis quam intendit. Etenim renixus iste per se retundit aut impedit decursum sanguinis per substantiam partium ; quatenus vero una proritat arterias ad fortiores ictus instituentes , per accidens torrentem ejusdem promovet. Quare cogimur hic in aliam

E digres-

98 *Glissonius de Rachitide.*

digressionem vel inviti delabi, distinguendo inter renixum partium qui irritat, & eum qui non, vel parum irritat. De priori sufficient instantiæ modo allatæ, de posteriori paucas in medium adducemus.

Species Ergo, datur *renixus plane suppressens*
renixus torrentem sanguinis. Talem efficit ligatura

Prima. fortis, quæ plane intercipit pulsum in partibus ultra consistentibus, neque tamen arterias citra se irritat, quod omnem vim arteriæ ultra ligaturam superet, actionemque ejus penitus abrumpat. Idem cernitur in partibus ex frigore demortuis, aliisve de causis sphacelo corruptis; quin forte in contracturis & schirrhis nonnullisque cicatricibus confirmatis.

Secunda. II. *Occurrit renixus comprimens arterias vel ex compressione arteriarum.* Hic accidit in ligatura mediocri. Item in compressione arteriæ à tumore in partibus vicinis aut proximis ut à tuberculo crudo; item in compressione à qualicunque externa causa. Multa quæ spectant ad morem decubitus dextri præsertim & sinistri huc referantur; sic in tumoribus dextrum latus spectantibus sinister decubitus sæpe ægrius toleratur ob compressionem partium sanarum à tumentibus, &c. Atque hæc compressio, ut ut circuitui sanguinis resistit, non tamen videtur magnopere arterias irritare, quod non minus vim ip-

Glisson
sanguis
actionem
monitus
rem eum
ac fieri
flamma
III. datur
circuitu
arteria
supprim
tans, ali
humorib
midis, qui
guinis t
tamen: ter
rem o endan
tempo iem
iis conento.
meml is para
dentu torpor
tur, sa guinil
retarde
Pe ro alle
fectas non fat
terias quibe
tur. lam et
earum olidita
conced mus al
tamen dmodu
rum i rans,
cum gida co
mide, quæ p
lemc inque

sam pulsicam intercipiat quam ejusdem actionem minuat. Quamvis forte in pulmonibus nonnunquam irriter ob calorem eorum alias eminentem, non secus ac fieri solet in partibus dolentibus aut inflammatis.

III. Datur renixus ex parte reprimens Tertia
circuitum sanguinis, sed absque compressione arteriarum, neque tamen in totum eum supprimens, neque admodum arteriam irritans. Talis occurrit in obstructionibus ab humoribus lentis, frigidis, crassis, humidis, qui, etsi nonnihil liberum sanguinis transitum impedire possint, parum tamen arterias irritant, quod una torporem quendam, aut saltem frigidam intemperiem iis inferant, ut & sanguini in iis contento. Idem fere dicendum est de membris paralyticis, nisi quod in his evidentius torpor arteriarum eorum introducatur, sanguinisque transitus minus in iis retardetur.

Porro asserimus II Partes primo affectas non satis in hoc morbo irritare arterias, quibus sanguis per eas distribuitur. Nam etsi in hisce partibus, cum ob earum soliditatem, tum ob frigiditatem, concedamus aliqualem renixum, debilis tamen admodum est is segnisq; atque parum irritans, 1. Quod in istis partibus cum frigida jungatur intemperies humida, quæ per se temperat ac lenit qualemunque irritationem. 2. Quod adfit

Defectus irritationis in hoc morbo.

100 *Glissonius de Rachitide.*

inopia infitorum spirituum, qui alioquin, ubi suppetunt, dare & fovere solent arteriarum sanguinisque in iis contenti vigorem. 3. Quod istæ partes torpeant, ut hac ratione ineptæ sint quæ arterias excitent. 4. Quod laxæ, flaccidæ, ac molles sint, adeoque magis pronæ sint facile recipere quod arteriæ immittunt, quam eas obnitendo laceßere. Atque arterias non fortiter & cum notabili robore sanguinem in hæc partes protrudere, vel hoc indicio manifesto est, quod eæ post influxum spirituum & sanguinis, permaneant adhuc laxæ, molles & flaccidæ, cum è contra pulsus fortes soleant partes alias flaccidas subito plenas, turgidas ac rigidiusculas reddere. 5. Quod partes primo affectæ lubricitatem similem possideant. Quemadmodum enim externa seu superficialia lubricitas quodvis præterlabi finit sine attritione; ita quoque interna seu similis lubricitas permeationem sanguinis faciliat, ut cum minima lucta ejus circuitus obeatur. Concludendum ergo est arteriarum irritationem in hoc affectu esse deficientem, adeoque segniter admodum & ineffaciter excitari arterias ad pulsum validum efficiendum.

Tandem perpenſis omnibus quæ adduximus de cauſſis activis & impellentibus sanguinem in circuitu ſuo, ſatis eluceſcit ſanguinis circuitum in hoc affectu,
licet

licet
men
mo
arter
con
atque
denique
tionem
priori
tione
natio
reſtat
qualita

Ina
nisi

Na
la
trentis
parti
cund
vel
magn
prelen
Excon
dior
qual
Atqu
tionis

Rachitide.

um, qui alioquin
fovere soleat
in iis contine-
partes torpe-
quæ arterias ex-
flaccidæ, ac
prona sint fa-
mittunt, quæ
Atque arteriæ
abili robore
protrudere, v-
t, quod ex
c sanguinis,
molles & fl-

s fortes soleant
o plenas, tum
lere. 5. Quod
oricitatem sim-
admodum enim
ia lubricitas
e attritione;
milaris lubrici-
nis facilitat,
circuitus obeam-
st arteriarum in-
esse deficientem,
nodum & ineffi-
d pulsum validum

nsis omnibus qu-
lis activis & impe-
circuitu suo, tam
circuitum in hoc aff-

Glissonius de Rachitide. 101

licet satis facilis & expeditus sit, esse ta-
men diminutum & segnem per partes pri-
mo affectas, tum ob ignaviam sanguinis,
arteriosi in dictarum partium arteriis
contenti, tum ob deficientem calorem
atque exilitatem istarum arteriarum, tum
denique ob earundem inefficacem irrita-
tionem. Atque hæc dicta sunt de duobus
prioribus vitiis pertinentibus ad distribu-
tionem sanguinis in hoc affectu, dimi-
nutione scilicet ac tarditate distributionis;
restat jam ut breviter expendamus inæ-
qualitatem ejusdem.

CAP. XI.

*Inæqualitas distributionis sangui-
nis in hoc affectu.*

Inæqualitas hæc æstimanda est ex col-
latione magnitudinis ac velocitatis
torrentis sanguinis facta in diversis
partibus. Si enim circuitus sanguinis se-
cundum geometricam proportionem sit
vel æque diminutus & tardus, vel æque
magnus & velox, æqualis ille ex scopo
præsentis inquisitionis reputandus est:
E contra, si in aliis partibus minor & tar-
dior, in aliis major & velocior sit, inæ-
qualis & improporcionatus censendus est.
Atque hic esto status præsentis disquisi-
tionis.

E 3

Ex

Ex supra-dictis liquet distributionem sanguinis per partes primo affectas, esse admodum parcam & tardam. Tantum ergo restat considerandum an per cæteras partes uberiore ac concitatore motu feratur.

In æ-
qualitas
distri-
butio-
nis pro-
batur.

Asseruimus antea radicem hujus mali non fundari in ipso corde, neque cor ipsum præsertim quo ad sinistrum suum ventriculum ex se primo male affici. Credibile est ergo cor ipsum (nisi forte alius morbus vel conjungatur vel superveniat) recte suo officio defungi, sufficientemque sanguinis quantitatem pro una vice per quemlibet ictum in Aortam expellere. Cum ergo diminute (ut supra probatum est) sanguis ad partes primo affectas ab Aorta dispensetur, necesse est superflua portio ad alias partes non sic affectas distribuat. Nam alias Aorta non satis se expediret, nec sanguinem à corde receptum satis exoneraret, sed à copia ejus infarcirerur, & opprimeretur, hæcque repletio levi occasione ad sinistrum usque ventriculum cordis redundaret, febrimque accenderet: & agnoscimus quidem ob hanc ipsam causam, inter alias, febrim in hoc affectu, frequenter, ac facile accendi. Verum cum illa febris sit alius morbus conjunctus, & ab hoc diversus ac separabilis, & cum, sæpius morbus hic sine febre occurrat; necessario concedendum est sanguinem, quo diminutius ad partes

Gl
partes p
pius d
runc, ub
quantit
in Aorta
sufficiat
distribue
minus in
aliam di
Atque
qualita
la ejusd
affectis
inferri.
cursu sa
affluxu
citation
fectas
tera pl
tiocinio
i. Min
tis, Ca
que vis
neque l
sitoru
res pri
dictæ
medull
conditi
vantur
tactu
saltem
re na

partes primo affectas distribuitur, eo copiosius ad partes cæteras affundi, saltem tunc, ubi febris abest. Nam cum ea quantitas sanguinis, ut modo diximus, in Aortam excludatur quæ toti corpori sufficiat, & cum tota ea in varias partes distribuenda sit; sequitur planissime, quominus in unam partem, eo uberius in aliam dispensari.

Atque ita ex dictis percipere licet inæqualitatem distributionis sanguinis ex sola ejusdem diminutione in partibus primo affectis supra asserta, saltem probabiliter inferri. Ex diminuto nempe ac tardo decursu sanguinis per partes primo affectas, affluxum ejusdem tunc uberiores & concitiores ad partes interiores non sic affectas recte colligi. Videamus jam an cætera phænomena huc spectantia huic ratiocinio respondeant.

1. Manifestum videtur ex supra-allatis, Caput, Cerebrum, Hepar, cæteraque viscera, non ista frigida intemperie, neque illo torpore ac inopia spirituum insitorum laborare, quibus premuntur partes primo affectæ. Nam viscera & partes dictæ non recipiunt nervos suos à spinali medulla extra calvariam, ut in eadem conditione cum cæteris partibus involvantur. Porro istæ partes, quantum ex tactu judicare licet, moderate exterius saltem calent; & quantum ex visu, colore naturali ac florido conspiciuntur. Præ-

terea pleniores ac habitiores occurrent quam partes primo affectæ.

Adhæc, Pueri hoc morbo afflicti moderate appetunt, ingesta alimenta non male coquunt, & circa caput sensus obtinent satis acutos; vident, audiunt, gustant, olfaciunt, non hebetius quam alii, & quoad ingenium, sæpe coætaneos superant, nisi aliunde quid obftet. Quæ omnia collecta satis superq; attestantur in istis partibus, aut non, aut saltem parum admodum dominari vel frigidam intemperiem, vel torporem & inopiam spirituum insitorum. His jam concessis necesse est liberaliorem sanguinis ad dictas partes distributionem una concedamus. Quod n. ad calorem attinet, supra monstravimus eum tum ampliare, tum proritare arterias ad fortiolem pulsationem edendam; & copiam spirituum supra quoque monuimus non modo fovere vim pulsificam arteriarum, vigoremque sanguinis in iis contenti conservare, sed & nonnihil concitare ac irritare utrumque, idque eo efficacius, quo minus spiritus insiti torpore affecti sunt.

2. Nisi istæ pattes pleniore circuitu sanguinis irrigarentur, molliores, laxiores, ac flaccidiores quam reipsa sunt, occurrerent, non secus ac partes primo affectæ observantur. Etenim deficiente aut languente in quavis parte pulsu, pars statim redditur laxa ac flaccida, ut omnibus

par-

partibus in
tra, v. o. p.
pertinet,
hendi ur.
partes pri
replet a in
restitutio;
languid. la
lorata, sed
duntur C
litie, luxi
sint, cer
fundi.

3. Ipse
cta præ pa
fectis te tar
nempe ar
mum part
gari. I te
fingi p te
fectæ e na
habitio es
invenia tu
harum pa
vis part
colori in

4. (b)
ria Car
ad cere
nent, in
tes prin o
bito: in
nem in

partibus in Lipothymia contingit. E contra, ubi pulsus fortis est, pars, ad quam pertinet, rigidiuscula ac turgidula deprehenditur. Pulsus enim plenior, statim partes prius præ inanitione concidentibus replet ac infarcit, ut soluta Lipothymia restitutoq; pulsu, partes corporis prius languidæ laxæque, non modo bene coloratæ, sed & vegetæ ac turgidulæ redduntur. Cum ergo istæ partes, illâ molliæ, laxitate & flacciditate non affectæ sint, dicendum est eas pleniori pulsu perfundi.

3. Ipsa magnitudo harum partium aucta præ partibus primo in hoc morbo affectis testatur eas liberalius alimento suo, nempe sanguine (qui commune ac ultimum partium alimentum censetur) irrigari. Etenim vix alias ulla ratio sufficiens fingi potest, cur, cum partes primo affectæ emaciatae sint, hæ pleniusculæ & habitiores (presertim cerebrum & hepar) inveniantur. Idem & confirmat floridus harum partium color. Pulsu enim in quavis parte languente, nonnihil de nitore coloris in ista parte mox decedit.

4. Observatæ sunt in hoc affectu Arteriae Carotides, tum venæ jugulares quæ ad cerebrum & partes circa caput pertinent, ampliores; quæ autem vasa ad partes primo affectas feruntur, exiliores debito: unde liquido inferre licet sanguinem inæqualiter ad istas partes dispensari.

Atque hic oramus atque obtestamur eos quibus occurrit opportunitas dissecandi corpora ex hoc morbo defuncta, ut accuratius velint explorare an arteriæ in partes ossium protuberantes insertæ liberalius quoque & commodius effundant sanguinem in istas, quam in cæteras ossium partes parcius nutritas, & annon istarum partium arteriæ paulo ampliores sint quam harum. Licet equidem hoc scrutinium, cum ob exilitatem dictarum arteriarum, tum earum insertionis obscuritatem, ut & ossium duritiem, difficillimum esse agnoscamus.

5. Juvantia & lædencia huc quoque spectant. Nam frictionibus, motu & agitatione varia corporis, atque exercitiis, corroborantibus illitionibus, similibusque mediis quæ calorem in dextris membris cæterisque partibus primo affectis suscitant, pulsusque irritant ac quocunque modo augent, unde distributio sanguinis propius ad æqualitatem reducatur, manifeste juvantur pueri hoc morbo affecti; contrariis læduntur. Similiter medicamenta intus assumpta quæ distributionem sanguinis ad partes primo affectas promonent (qualia sunt moderate calida, benigna & naturæ familiaria, atque ita attenuantia, incidentia & deobstruentia, ut simul spiritus nequaquam dissipent sed foveant augeantque) conferunt multum ad hujus morbi curationem;

nem; contraria vero eundem aut gignunt aut genitum intendunt. Hisce omnibus consideratis, concludendum est distributionem sanguinis in hoc affectu esse irregularem & inaequalem. Atque ita tandem absolvimus disquisitionem de vitiis in distributione vitalis sanguinis: restant jam si quæ sint vitia constitutionis vitalis participatæ in hoc morbo examinanda.

C A P. XII.

Vitia constitutionis vitalis participatæ in hoc affectu.

DIximus supra originem constitutionis vitalis in sanguine arterioso, & præsertim in spirituosa ejusdem parte fundari: sed quoniam partes solidæ quoque nonnihil de natura vitæ vere participant, iis vitam participatam, sive constitutionem vitalem participatam merito adscribimus.

Consistit autem hæc *constitutio vitæ participatæ* in tribus.

1. *In Unione quadam sanguinis arteriosi cum substantia solidarum partium quas permeat.*
2. *In calore vitali in istis partibus excitato.*
3. *In vivificatione & exaltatione constitutæ.*

tutionis naturalis, omniumque facultatum naturalium istarum partium.

Ejus
prima
pars.

I. Quod ad *Unionem illam sanguinis arteriosi* attinet, jure ea prima pars vitæ participatæ reputanda est. Ideo enim partes solidæ de natura vitæ, sive de constitutione vitali participare dicuntur, quod in se vitales spiritus contineant. Neque etenim absque spiritu vitali consistere potest vita. Quando ergo vitalis spiritus in & cum sanguine arterioso ad partes solidas per arterias distribuitur, atque hæ partes istum sanguinem in suam substantiam imbibunt, fit, ut partes dictæ cum spiritibus vitalibus uniantur, sicque eæ de natura vitæ participant.

Porro cum hæc unio non sit permanens sed transiens & in motu consistat, videtur ea in ipso congressu & mutuo amplexu spiritus insiti naturalis & influentis vitalis consistere. Conditiones autem quæ requiruntur ut hic congressus sit naturalis, sunt,

1. Ut sit utrinque moderatus, non impetuosus.

2. Ut sit utrinque validus, non languidus aut torpidus.

3. Ut sit utrinque amicus & gratus, non hostilis & infensus; ut sit tranquillus, non tumultuarius; nec nimis sit lubricus, neque nimis asper.

4. Ut non desinat in dissipationem omnimodam spirituum, quin magis in eorum

Glissonius
runden
nem p
istius
cum
parum
examin
tantum
rum &
tutioni
cum e
mente
in san
tione
tantum
primo
mida
rituum
nonni
in ext
in pai
necessi
cienti
ragi.
gorosi
rolis
dam
ut ex
insiti
& quo
qui hic
rum
& p
fidei

rundem sedationem aptamque dispositionem pro reditu per venas. Forte plures istiusmodi conditiones addi possunt; sed cum ad hunc affectum maxima ex parte parum pertineant, ab ulteriori earum examine hic supersedemus. Notamus tantum in hoc affectu congressum mutuum & unionem vitalis & insitæ constitutionis per spiritus suos non contingere cum eo vigore, activitate, & oblectamento utrinque, quibus alias perfici solet in sanis. Atque hoc vix eget ulla probatione, cum ex supra dictis pateat non tantum constitutionem insitam partium primo affectarum laborare frigida & humida intemperie, inopia & torpore spirituum, sed & sanguinem ipsum vitalem nonnihil refrigerari ac torpidiorem reddi in extremitatibus arteriarum, priusquam in partes primo affectas effundatur; ut necessum sit unionem illam cum sufficienti neque vigore, neque voluptate peragi. Enimvero, ubi spiritus vitales vigorosi cum spiritibus insitis pariter vigorosis congregiuntur, non sine lucta quadam blanda & delectante uniuntur. Sive, ut exemplo hoc rem illustremus, spiritus insiti, tanquam sponsa, simul & alliciunt & quodammodo repellunt spiritus vitales qui hic quasi sponsi personam agunt: verum vitales spiritus calore suo stimulati & pulsuum vigore impulsivi, audacius confidentius paullo insitos invadunt, eorumque

que fines ac terminos penetrant subeunt-
que, dum interim spiritus insiti (ut ut
modeste quasi renitentes ac reluctantes)
non sine voluptate quadam eos excipiunt.
Ipsa enim voluptas corporea in lucta qua-
dam amatoria fundatur, princepsque pars
ipsius vitæ in istiusmodi concertatione de
unione mutua utriusque spiritus consistit.
Eo enim fine tum generantur, tum distri-
buuntur vitales spiritus, ut demum per-
vadant constitutionem insitam solidarum
partium easque sua vitali virtute profun-
de imbuant: atqui cum non possint hi ita
penetrare sine nixu & renixu, necessario
accidit, ut vigor istius luctæ sive nixus &
renixus major minorve sit pro copia, ca-
lore, & activitate spirituum inter se con-
certantium. Quoniam igitur spiritus na-
turales, tum vitales in hoc affectu non-
nihil frigidiores, pauciores, minusque
activi sunt, necesse est eorum congressum
& unionem ignaviorem, minusque de-
bito esse delectantem. Ad hæc notandum
est in hoc affectu (quod & supra latius
ostendimus) transitum sanguinis arterio-
si per partes primario affectas nimis faci-
lem esse & lubricum, unde hac etiam ra-
tione congressus iste & unio spirituum in
istis partibus ignavior redditur, minusque
jucundus. Præterea exhalationes calidæ,
licet revera parcius ut plurimum in hoc
affectu excitentur, excitatæ tamen, ob
mollitiem, laxitatem, internamque lu-
brici-

liffon
bricitate n par
tius qu m pa
partes nags
quunt.
II. (mod a
lidis part: us co
pars est c nstir
partim e pend
live ince pora
cum soli s par
stit in i oru
(consim li ist
fius sang inis
solidis paibus
nifestum st, i
arteriosu cal
ubi intra olid
substanc a tu
tire. Sec indu
citur. teni
arteriose radie
dam seu ixi i
diffuso si nulo
non pot st qu
lidis paibus
caussa natur
mum l aru
potest, per v
dubitet: a eff
in tali ni tu
te colli to &
sciat el ncia
in mo avel

Glissonius de Rachitide. III

bricitatem partium primo affectarum citius quam par est exspirant, unde istas partes magis frigidas & flaccidas relinquunt.

II. Quod attinet ad *calorem vitalem solidis partibus communicatum* (qui secunda pars est constitutionis vitalis participatae) partim dependet is ab unione praedicta sive incorporatione sanguinis arteriosi cum solidis partibus, partim vero consistit in motu seu nixu quodam expansivo (consimili isti nixui expansivo qui est ipsius sanguinis arteriosi) excitato in ipsis solidis partibus. Primum admodum manifestum est, necesse enim est sanguinem arteriosum calore vitali impraegnatum, ubi intra solidas partes recipitur, iis cum substantia suum calorem quoque imperire. Secundum etiam non difficulter evincitur. Etenim si calor vitalis in sanguine arterioso radicans consistat in motu quodam seu nixu istius sanguinis uniformiter diffuso simulque nonnihil cohibito, fieri non potest quin consimilem nixum in solidis partibus, quas pervadit, excitet, cum causae naturales semper agant ad extremum suarum virium, & quantum fieri potest, per viam assimilationis. Si quis dubitet an essentia vitalis caloris consistat in tali nixu uniformi diffusivo, moderate cohibito & intrinsecus proveniente, sciat essentiam caloris in genere consistere in motu vel nixu rarefactivo nonnihil cohibito,

Secunda pars vitae participatae.

hibito, ut clare demonstrat *Vice-Comes Verulamius* in novo suo Organo. Hoc autem dato, calor vitalis, cum in se veram naturam caloris contineat, necessario quodque erit talis, nixus rarefactivus nonnihil cohibitus. Verum ut hic calor in genere restringatur ad vitalem, plures conditiones addendæ sunt; quas tamen hic, ne in enormem digressionem provehamur, neque enumerare neque prosequi accuratius possumus. Interim ut materiam & modum habeamus inquirendi, utrum calor vitalis in hoc affectu sit secundum naturam modificatus; necne? visum est sequentes conditiones paucis proponere.

Condi-
tiones
caloris
vitalis
secun-
dum
natu-
ram se
haben-
tis.

1. Quo calor vitalis dicatur naturalis seu secundum naturam, requiritur ut ejus origo sit interna, nempe in ipso sanguine arterioso, & per implantationem ac unionem ejusdem, ut superius dictum, ad partes solidas derivetur. Ut enim quid dicatur naturale, necesse est id sit ab interno principio: licet quoque quæcunque foveat, augent, vel excitant moderate internum principium posse eo respectu hanc appellationem subire concedamus.

2. Requiritur, ut calor isto sit moderatus, non remissior aut intensior æquo, sed gradu apto partibus dispensatus.

3. Requiritur, ut sit quodammodo uniformis sui que similis in partibus eadem constitutione similari gaudentibus, modo

modo æque distent à fonte caloris, pariterque ab aliis causis concurrentibus & vicinis affectæ sint. Verum in partibus longius à fonte caloris distantibus, pariter tamen alias, quemadmodum dictum, affectis, ut uniformiter diminutior sit: similiter in partibus quoad constitutionem insitam frigidioribus, ut sit proportionaliter quoque remissior. Denique in partibus ab aliis causis diversimode affectis, ita ut una multo intensius caleat quam altera, requiritur, ut inter partem calidiorem & frigidiorē calor paulatim seu gradatim, & quasi uniformiter remissior (si à parte calidiore versus frigidiorē palpando procedas) deprehendatur: & eo usque etiam uniformitas quædam vel in hac difformitate seu disparitate caloris, dummodo intra naturæ limites manserit, observari potest, Partes enim proximæ sive immediate se mutuo tangentes, non naturaliter se habent, ubi altera præ altera impense calet. Enimvero cum calor hic vitalis consistat in nixu rarefactivo nonnihil cohibito, si is multum inæqualis & difformis sit in partibus juxta se se positis, fiet, ut pars illa quæ violentius nititur, conetur una se divellere ab ista quæ minus nititur, eritque adeo nixus iste præternaturalis dolorem inferens. Consistit enim dolor in solutione continuitatis nondum facta, sed in fieri.

114 *Glissonius de Rachitide.*

4. Ut hic calor non actuet aut promoveat actionem alius cujuscvis qualitatis noxiæ conjunctæ. Quamvis enim in hoc causa noxia qualitas conjuncta præcipue peccet, potio-remque partem culpæ mereatur: calor tamen in totum excusari non potest. Nam calor acris & malignus connotant alias qualitates conjunctas præter nudum calorem, ipse tamen calor vitalis quatenus intendit ac stimulat activitatem istarum qualitatum conjunctarum quo potentius lædant, ex parte reus est censendus eorundem noxiæ actionis.

3. Ex parte renixus requiritur quoque moderamen, tum ratione sedationis spirituum vitalium exsuscitatorum, tum ratione permeationis sanguinis arteriosi cum ratione transpirationis exhalationum non sedatarum.

6: Est proportio quædam observanda inter nixum vitalis caloris expansivum & renixum eum coercentem. Non modo igitur excessus alterutrius in se vitium est, sed & si alter alteri sit impropor-tionatus, eo ipso quoque vitiosus est censendus.

7. Rhythmus & ordo quidam tum in nixu tum in renixu est observabilis. Neque enim eodem continuo tenore procedunt; at micando quasi, modo intenduntur, modo remittuntur: & intenduntur quidem maxime in diastole arteriarum, ubi

Glissonius
ubi sanguis
non continetur,
tur, a quo
competit
tium ex
dar
quippe lo
guinem co
git
ris morul
m
per sedea
At
hæc mix
tio
mæ est n
re
gotium a
plic
do propo
tis
fectu vide
ur n
enim vita
s ne
ciens, rei
afflic
deprehe
ditu
affectæ
righ
inopia a
torp
celle est
as
mus) co
oren
quam in
tarum
nonnihil
tetu
miliore
n vit
iis debe
ur, p
se suffi
ar de
munica
III. (quod
particip
æ art
det a du
bus p
intenti
ne na
tione
dicim
do el
rum
ubi

ubi sanguis suis cancellis angustioribus non contentus, de ampliore loco luctatur, adeoque arterias distendit donec competens ejus portio in habitum partium excidat & inibi digeratur, tunc quippe locus non adeo in angustias sanguinem cogit, quin per tantillam temporis morulam ab impetuoso suo motu superfedeat. Atque inter causas pulsationis hæc micatio sanguinis arteriosi non infima est notæ. Ut hæc jam ad præsens negotium applicemus, è conditionibus modo propositis secunda sola in præsentī affectu videtur manifeste desiderari. Calor enim vitalis non moderatus hic, sed deficiens, remissiorque gradu naturali & justo deprehenditur. Nam cum partes primo affectæ frigida ac humida intemperie, inopia ac torpore spirituum laborent, necesse est eas (ut supra quoque ostendimus) calorem sanguinis arteriosi prius quam in earum substantiam effundatur, nonnihil retundere; unde partes istæ remissiores vitalis caloris gradum, quam iis debetur, participant. Atque hæc dixisse sufficiat de calore vitali partibus communicato.

III. Quod ad ultimam partem vitæ Tertia.
participatæ attinet, quæ quidem depen- pars.
det à duabùs prioribus, quæque prima est
intentione naturæ, licet ultima execu-
tione, dicimus eam, finem quodammo-
do esse tum constitutionis vitalis, tum
distri-

116 *Glassonius de Rachitide.*

distributionis ejusdem, ut & unionis prædictæ calorisque partibus communicati. Non enim sua sola gratia excitantur in sanguine arterioso vitales spiritus, neque suo tantum commodo in partes distribuuntur, iisque uniuntur; ast maxime, ut vivificent & nobilitent insitam solidarum partium constitutionem earumque adeo facultates actuent & exaltent. Quemadmodum enim color per se tantum potentia est visibilis, nisi lumine irradietur; ita & facultates illæ insitæ attrahendi, retinendi, coquendi, excernendi, & formandi, quasi mortuæ sunt & mere potentiales, quando affluxu vitali non actuantur & vivificantur. Hoc clarissime videri est in lipothymia; nam deficiente vitali influxu, subito labascunt ac languent omnes istæ facultates.

Verum cum facultates omnes fundentur in aliqua constitutione, quæ earum & causa & subjectum est, quæri posset, in qua constitutione partium prædictæ facultates fundentur; Respondemus quoad potentialem naturam eas radicari in constitutione insita quam prius descripsimus; verum quoad actuatam & jam vivam factam essentiam dependere eas quoque ab influxu vitali. Atque in genere pronunciamus constitutionem vitalem participatam, quam prius in tribus consistere asseruimus, cum constitutione insita conjunctam, esse integram & adequatam tum

caus-

Glassonius
causam tu
facultatur
foret, qu
inquirere
constitutio
in specie d
præstentia
mus vitia p
hoc affectu
1. Vis
lem affusi
fis partib
Hinc caput
excrecant
nuantur;
quoniam al
rent, ossa
2. Co
partibus
temperien
porem sp
nem spirit
ne insita
impressu
3. At
videntur
tione reci
to segnior
nam lubri
pultrix ve
causam.
Atque ita
victorum

causam tum subjectum omnium istarum facultatum. Operosior autem digressio foret, quam nostrum institutum patitur, inquirere in specialem modum, quo istæ constitutiones hanc vel illam facultatem in specie determinatam producant. Impræsentiarum tantum breviter percurreremus vitia prædictarum facultatum quæ in hoc affectu occurrunt.

1. Vis Formatrix hic errat ob inæqualem affusionem vitalis sanguinis in diversis partibus, de qua supra disseruimus. Hinc caput & Hepar in nimiam molem excrescunt; partes primo affectæ extenuantur; osium extrema protuberant, quin etiam aliquando, quæ alias recta forent, ossa incurvantur.

2. Coctrix debilis est in hoc morbo in partibus primo affectis, ob insitam intemperiem frigidam, ob inopiam & torporem spirituum, ob lubricam unionem spirituum vitalium cum constitutione insita, & ob debilem calorem vitalem impressum.

3. Attractrix, retentrix, & expultrix videntur haud multum à naturali conditione recedere: attractrix tamen aliquanto segnior est debito; retentrix ob internam lubricitatem nonnihil infirmior; expultrix vero concitator justo ob eandem causam.

Atque ita tandem absolvimus examen vitiorum constitutionis vitalis in hoc affectu.

fectu. *Constitutio animalis* jam proxime consideranda foret, nisi quod nonnulla vitia constitutionis insitæ, nempe ejus vitia organica, quæ nonnihil dependent à vitiis quibusdam recitatis constitutionis vitalis, hunc locum, ut sibi magis proprium vindicarent.

C A P. XIII.

Vitia Organica constitutionis insite in hoc affectu.

Quinq;
capita
vitio-
rum
organi-
corum
in hoc
morbo.

CUM vitia organica in hoc affectu pertineant ad constitutionem partium insitam, immediate quidem ea post vitia familiaria ejusdem constitutionis iusta methodo tractanda forent: verum, ut supra monuimus, quod eorum ratio & causa maxime à vitiis constitutionis vitalis modo notatis petenda sit, coacti fuimus præmittere horum tractatum, illorumque adeo considerationem in hunc locum reservare.

Vitia Organica in hoc morbo reducuntur commode ad hæc capita.

1. *Ad certarum partium extenuationem & maciem, videlicet partium primo affectarum.*

2. *Ad aliarum partium magnitudinem præter rationem auctam, ut cerebri, totius capitis, & Hepatis.*

3. *Ad*

3. *Ad protuberantias sive tumores certorum ossium, ut ossium ad carpos, ad talos, & extremitates costarum.*

4. *Ad certorum ossium incurvationem, ut frequentius accidit ossibus cubiti & tibiae, nonnunquam ossibus femoris & humeri.*

5. *Ad pectoris acuminationem & angustiam.*

Atquæ hæc vitia infra inter symptomata & signa hujus morbi memorantur, non quidem quod reipsa mera sint symptomata, sed quod in sensus incurrant, adeoque signorum vicem commode suppleant; tum ratione partium essentia morbi altius latentium, tum ratione caussarum ejus abditarum. Quicquid enim ipsum sensu percipitur, & præter se aliquid obscuri menti repræsentat, rationem habet signi. Revera enim hæc vitia sunt partes essentia ipsius morbi & quidem secundariae, cum sint vitiosæ constitutiones organorum actionem lædentes, & dependeant ab aliis partibus essentia morbi.

Communis causa fere omnium modo recitatorum affectuum videtur esse *inæqualis & improporcionata nutritio*, sive *ἀλογιστία partium*. Hæc autem in hoc morbo à duabus præsertim caussis dependet. Prior est dispar & inæqualis constitutio insita partium irritationaliter nutritarum. Disparitas inter constitutiones insitas partium primo affectarum, & capitis ac viscerum ex supra-dictis nullo ne-

Com-
munis
eorum
caussa.

go-

XIII.

constitutionis
affectu.

organica in hoc
constitutionem
, immediate
ria ejusdem
lo tractanda
onuius, quæ
maxime à vitio
odo notatis
premittere
que adeo con
m reservare.
hoc morbo re
c capita.

artium extenu
partium primo

artium magnit
um, ut cerebri,

gotio colligi pocest, ut non mereatur ulterio-
riorem inculcationem. Posterior causa,
quæ certe non minoris est momenti, est
ipsa inæqualis distributio sanguinis arte-
riosi ad partes, ut dictum, inæqualiter
nutritas. Quod sanguis in hoc affectu
inæqualiter distribuatur supra monstravi-
mus: hic tantum inferimus inde sequi ne-
cessario inæqualem nutritionem partium.
Omnia animalia quo pleniori victu utun-
tur (nisi aliud interveniat impedimentum)
eo habitiora & pinguiora cernuntur: sub-
tracta vero debiti alimenti quantitate de-
crescunt, atque in dies extenuantur. Cur
non idem animalium partibus accidere
judicemus? Sanguis, aut saltem aliquid
in sanguine contentum pro ultimo ali-
mento partium omnium agnoscitur. Ubi
ergo id liberalius uni parti & alteri par-
cius dispensatur, minime certè mirum
est, si una pars in justo majorem molem
excreseat, dum altera interim extenua-
tur. Sed hæc in genere dixisse sufficiat. In
specie,

I. Afferimus in hoc affectu partes pri-
mo affectas indies macrescere & emacia-
ri. Neque expectanda est hujus assertio-
nis probatio, cum quotidiana experien-
tia idem oculis attestetur. Verum cur ita
extenuentur istæ partes, rationes exigamus.

Cur ex- I. Ducitur à primaria essentia morbi,
tenuan- ab intemperie frigida nempe, à penuria
&

Gl
& ignavi
ctis parti
tentrix
efficacite
1. Duc
terna lubr
enim earu
bito, tra
tiva, circ
retentrix le
lius elabi
idem pen
testinis in
excedunt
istæ parte
3. Duc
& quiden
fectis, d
est.
II. Aff
dinem car
magnitud
nem aut
Hydroce
hujus m
existima
affectum
droceph
Porro vid
huic mor
faciem
ante ob
men id

& ignavia spirituum infitorum in prædictis partibus. Hinc enim attractrix, retentrix, & coëtrix suo munere parum efficaciter in illis defunguntur.

tur par-
tes in
hoc af-
fectu.

2. Ducitur à laxitate, mollitie, & interna lubricitate earundem partium: hinc enim earum expultrix concitator est debito, transpiratio nimis facilis ac dissipativa, circuitus sanguinis nimis lubricus, retentrix debilis alimentum citius & facilius elabi patitur quam par est; atque hic idem pene hisce partibus accidit quod intestinis in Lienteria. Ut ut sit, impensæ excedunt vectigalia, & per consequens istæ partes extenuantur.

3. Ducitur ab inæquali distributione, & quidem diminuta in partibus primo affectis, de qua satis superque supra dictum est.

II. Afferimus in hoc affectu magnitudinem capitis & præsertim cerebri, ut & magnitudinem Hepatis esse præter rationem auctam. Aliquando conjungitur Hydrocephalus, quem tamen nullam hujus morbi partem, aut diversi generis existimamus: licet nonnunquam hunc affectum posse occasionem ministrare hydrocephalo super venienti concedamus. Porro vidimus aliquando, supervenienti huic morbo tæbe, eaque diu continuata, faciem partesque circa caput nonnihil ante obitum fuisse extenuatas, Non tamen id evenisse à morbo de quo agimus;

F

aut

122 *Glissonius de Rachitide.*

ast à Tabe huic accidente. Interim ut ratio reddatur magnitudinis supra modum auctæ in prædictis partibus, notemus.

1. Partes ad caput & viscera fere omnia partinentes, nervos ab illa parte spinalis medullæ quæ intra calvam concluditur, recipere, & propterea non necesse esse hæc partes infelici conditioni partium primo affectarum subjici. Quare nulla ratio nos cogit asserere, hæc auctas partes vel intemperie frigida vel penuria & torpore spirituum affici, vel attracticem, retentricem, aut coëtricem facultatem inde vitiatam obtinere; & per consequens, partes hæc eximuntur omnino à prima causâ modo recitata extenuationis in reliquis partibus primo affectis.

2. Notemus neque laxitatem, flacciditatem, mollitiem aut internam lubricitatem in dictis partibus supra modum auctis dominari: neque has qualitates (quemadmodum accidit partibus primo affectis) expultricem debito concitationem præstare, adeoque metuendum esse exportationem superare importationem, quod in partibus extenuatis contingere docuimus.

3. Notemus sanguinem in cricuitu suo quo parcius ad partes primo affectas distribuitur, eo liberalius hæc auctas partes rigare. Hoc superius probavimus, neque pluribus hic in eam rem opus. His ergo notatis, evidens occurrit ratio, cur præ-

Gl
prædictæ
Etenim
coëtrix
mam ann
iusto conc
interim co
tur sec. ter
impropor
abundat
defunt fi
plenior p
III. A
tumores o
mitatibus
tum organ
magnitud
que mot
frustra a
cur ossa d
sic protub
rationem ed
polliceri
facturos.
quentes
in medi
I. Ol
viscerum
ex mater
petlabent
lacione
lem nus
menti
nutriti

prædictæ partes irregulariter augeantur: Etenim si in iis attractrix, retentrix & coctrix non debilitentur secundum primam annotationem, & expultrix non sit iusto concitator sec. secundam, atque interim copiosius alimentum iis affundatur sec. tertiam, necesse est earum molem improporionate excrescere. Nam ubi abundat alimentum, neque suo officio defunt facultates, fieri non potest quin plenior partium nutritio subsequatur.

III. Afferimus, protuberantias sive tumores ossium in carpis, talis, & extremitatibus costarum duplici nomine vitiatum organum efficere, ratione scilicet tum magnitudinis, tum figuræ. Partes utroque modo vitiatæ oculis obviæ sunt, ut frustra alia sit expectanda probatio. Sed cur ossa ad istum modum, in istis locis, sic protuberant? Arduum certe est hujus rationem reddere, neque forte audemus polliceri nos omni ex parte curiosis satisfacturos. Itaque loco responsionis sequentes observationes non plane inutiles in medium proferimus.

1. Ossâ in multis cum Parenchymatis viscerum conveniunt. Nam 1. constant ex materia quadam similari à sanguine perlabente secreta, nec laboriosa assimilatione opus habente, & omnino facilem nutritionem, donec ad *experi* incrementi pervenerit, videntur admittere; nutriti porro usque dum ad extremam

protu-
beran-
tium
ossium
in hoc
affectu
causar.

forte siccitatem per ætatem perducantur, & extenuationi notabili vix videntur esse obnoxia: ita & parenchymata similiaria sunt per secretionem à sanguine fere solam congesta, facile crescunt, agre raroque extenuantur. 2. Ossa simili fere modo, quo parenchymata, aluntur. Per arterias recipiunt sanguinem, per venas superfluum portionem amandant, ac loco vasorum tertii generis, quibus exterminantur excrementa; cavitatibus & cellulis donantur. Dubitet forte aliquis de arteriis ossium, cum tam dura & rigida pars inepta videatur intra quam pullent arteriæ. Concedimus quidem minus apta esse ossa pro arteriarum pulsatione ob duritiem suam & rigiditatem, adeoque agnoscimus ea non aliquam notabilem arteriarum ramificationem in se admittere; verum si quis inde inferre velit nullas plane introadmitti arterias, nã is sibi nos omnino repugnantes habebit. Sunt etenim partes vivæ, nutriuntur, crescunt, facultatibus attractrice, retentrice, coctrice gaudent. Deinde sanguinem ea intra se recipere quem non possunt nisi per arterias, patet ex eorum cruentatione sive fracta sint, sive rasa, aut alio quovis modo divisa in vivis adhuc animalibus. In junioribus animalibus, spongiosa ossium substantia ipsaque medulla, sanguine suffusa cernitur, & maxima pars cavitatum earum non tam medulla, quam sanguine

Ossa
non
omnino
Arteriis
destitui

G
guine tel
bus obse
membra
distributa
strubation
rum natu
tium form
concinat
que propi
convenie
substanti
rosas eas,
capillares
sparsim in
cua ejacul
malium d
hæc infer
tima su e
queunt.
arteriis qu
neat ad no
terti gen
ossium e c
erant su
pus exte
vatis tert
(cavitates
in quæ oss
cet pingu
nutriend
medullas
tum ex
hæc, i

guine referta est. In majoribus animalibus observare licet venas & arterias per membranas ipsam medullam involventes distributas : quæ omnia satis arguunt distributionem sanguinis ad ipsa ossa. Verum natura sagax (quæ in omnium partium formatione commodissime omnia concinnat) prospiciens hic arterias venasque propter duritiem ossium non posse convenienter longiori ramificatione per substantiam ossium disseminari, numerosas eas, at valde exiguas & plerumque capillares mediante perioftio hinc inde sparsim in foraminula ossium vix conspicua ejaculatur. Imo in majorum animalium diu elixatis ossibus foraminula hæc insertionis vasorum satis facile in extrema superficie detracto perioftio cerni queunt. Sed hæc sufficiant dicta de venis arteriisque ossium, cum res minus pertineat ad nostrum scopum. Quod ad vasa tertii generis attinet, quandoquidem ossium excrementa non plane inutilia erant futura, neque commode extra corpus exterminari poterant, natura, loco vasis tertii generis conceptacula quædam (cavitates nempe, & cellulas) construxit, in quæ ossium excrementa, partem scilicet pinguem quæ plane inutilis est ad ossa nutrienda, reponeret. Aliqui quidem Medullam esse proximum ossium alimentum existimant; sed perperam, cum hæc, ut modo diximus, plane inepta sit ad

Sed
quod-
dam eo-
rum
excre-
men-
tum seu
secre-
men-
tum.

ad ossium generationem & nutritionem. Ossa enim non tantum durissima & solidissima atque ex se albioris coloris sunt, sed & constant ex substantia quadam terrestri satis tenaciter coherente; quæ conditiones longe absunt à medulla. Hæc quippe in igne tota conflatur & in flammam abit; ossa vero, nisi ratione medullæ, vix flammam concipiunt, sed in terrestrem substantiam fere tota calcinantur. Deinde nulla arte ad illam firmitudinem, quam in ossibus cernimus, perducitur potest medulla. Porro medulla ad moderatum ignis calorem liquefit & dissolvitur; ossa vero ardentissimas ignis flammæ sine ulla eliquatione sustinent. Præterea ossa per diuturnam elixationem non in medullarem substantiam, sed gelatinam quandam resolvuntur. Tandem ossa in pulverem comminui possunt: non sic medulla. Certum ergo est medullam non esse ossium alimentum, sed quoddam eorum excrementum sive potius secrementum, utile id quidem, suisque adeo conceptaculis asservandum. Ossa enim natura sua alioquin ficciora, frigidiora, & asperiora, minus apta forent motui, nisi medullæ seu exudationibus seu exhalationibus humectarentur & lubrica redderentur, blandoque ejus calore foverentur. Hæc omnia uno fere sequenti experimento confirmantur. In animalibus junioribus æstimata magnitudine ossium,

G
ossium,
plus san-
In fœtu
medullæ
tur, post
substantia
sanguine
tur: in
medullæ
vix consi-
vero pro-
nus minu-
& forte ip-
fere nutr-
quam aug-
forte est
3. Ossa
carere &
que alire
rum ejus
sentire cr-
mata visc-
membran-
stantiam
habent
Ex h
non mul-
tionis qu-
pra mon-
randa int-
que par-
terius
univer

ossum, minus medullæ inest ossibus, plus sanguinis, quam in grandioribus. In fœtu nondùm edito, vixdum vestigia medullæ à sanguine distinctæ observantur, post partum vero indies medullaris substantia augetur, & minus minusque sanguine suffusa eique permista conspicitur: in ætate demum consistente ossa medullâ fere purâ & sincerâ, sanguine vix conspersa, replentur; in senectutis vero progressu credibile est ossa indies minus minusque irrigari sanguinis circuitu, & forte ipsam medullam tandem cessante fere nutritione ossium potius imminui quam augeri: quo respectu limitandum forte est experimentum propositum.

3. Ossa (exceptis forte dentibus) nervis carere & vel non, vel parum certe, neque aliter quam ratione periostii aut fibrarum ejus in ossium foramina immissarum sentire creduntur. Similiter Parenchymata viscerum videntur potius per suas membranas & vasa quam per suam substantiam sensum illum, quem obtusum habent obtinere.

Ex his colligimus ossa in hoc affectu non multum aliter affici respectu nutritionis quam parenchymata viscerum. Supra monstravimus ossa non esse numeranda inter partes primo affectas, ut neque parenchymata dicta: hic modo ulterius asserimus ossium genus sive ossa universa simul sumpta non parcius forte

in hoc morbo ali, quam alias in sanis solent. Si enim per modum congestioni similem ut parenchymata . atque adeo facile alantur si possideant arterias & venas ad ea deductas , & cellulas ac cavitates ad sanguinem recipiendum , si non sint in numero & conditione partium primo affectarum , neque nervos à spinali medulla recipiant ; credibile omnino est non male ea posse alimentum suum recipere , retinere , ac coquere. Porro si consulere libet experientiam, Pueri hoc morbo laborantes habita ratione ætatis ac magnitudinis partium aliis fere ponderosiores sunt ; ut aliquoties observavimus , quod certe ex parte adscribendum videtur ossium magnitudini. Quamvis hic magis frequentes , certas , & diligentius expensas optemus observationes ; quas alii occasionem nacti sibi poterunt subministrare : interim opinamur ossa in genere non admodum parce in hoc morbo nutriri. Dicat aliquis , quæ hæcenus dicta sunt spectare ossium nutritionem in genere , non vero ex iis reddi rationem eorum protuberantiæ. Non id dissimulamus : atqui , cum vitia hæc ossium dedeant ab eorum inæquali nutritione , ut supra probavimus , non inutile hic proponere duximus aliqualem rationem nutritionis eorum in genere. Pergimus jam propius ad prædictos ossium tumores. Atque observamus.

II. Tumores istos ossium non esse heterogenei generis respectu cæterarum partium ejusdem ossis, sed esse partes plane similes & cum cæteris homogeneas, neque ex parte constitutionis similis, sed tantum ex parte magnitudinis & figuræ esse vitiosas.

Hinc sequitur III. Has protuberantias non ex materia ossium illegitima, aut per virtutem aliam, quam è qua & per quam alia ossa, generari.

IV. Tumores dicti producuntur ex inæquali nutritione ossium, puta ex liberaliore nutritione protuberantium partium & parciore cæterarum partium ejusdem ossis. Atque has tres ultimas observationes satis superque probavimus supra, ubi de partibus affectis actum.

V. Observamus Epiphyfes ossium in talis & carpis, forte etiam in nonnullis aliis locis, molliores ac spongiosiores esse reliquis partibus eorundem ossium. Quin forte majores arterias & venas in se recipiunt, licet hoc nondum satis exploratum habeamus. Extremitates etiam costarum multo magis spongiosæ sunt & molles quam cæteræ earum partes. Unde inferre licet molliores istas & spongiosiores ossium partes posse facilius ac liberalius sanguinis circuitum admittere, adeoque plenius nutriri quam cæteras earum partes. Dicas, istarum partium molliem & spongiositatem non minus in

pueris sanis quam hoc morbo afflictis reperiri. Concedimus id quidem, sed necesse interim est partes, quarum substantia compactior est, quæque difficilius sanguinis circuitum admittunt, leviori de causa affici atque obstrui, quam eas partes quæ facilius recipiunt & apertiores sunt. Sanguis autem in hoc affectu frigidior, viscidior, paulloque crassior debito, externis partibus affunditur; quæ ergo partes ineptiores sunt ad ejus transitum admittendum, eæ prompte nonnihil obstrui parciusque nutriri possunt. Sed cur in sanis dictæ partes molliores spongiosiores non item liberalius nutrantur cum largius quoque vel in sanis, ut dictum est, sanguinem recipiant? Respondemus, quia in sanitate ut istæ partes liberalius per arterias sanguinem percipiunt, ita & liberalius per venas eundem remittunt, quod certe modum ponit nimio earum alioquin futuro incremento. In hoc affectu vero eadem partes, ob frigiditatem, crassitiem, ac visciditatem affusi sanguinis, parcius forte aut tardius eum remittunt quam iis affunditur, adeoque ex sanguinis copia plusculum excrevantur istæ partes, dum cæteræ ossium partes ob angustiam cavitatis arteriæ, forte vix satis copiose sanguine rigantur quo ex æquo debitoque nutrantur & crescant. Atque hinc (saltem probabiliter) deducimus inæqualitatem nutritionis ossium

fium in o
guinis u
partes r
peculia
in visc
rius sang
que in pa
forte int
fit, ossi
internæ
tritius i
aptus sit
crescere
ossibus a
obstructi
festatur
conting
Dent
sunt, c
videntur
ne. Eter
tur, uni
frustulat
ciderent
do æqu
ruptam at
acquiru
nuantur
substanti
si æqual
æqualer
integri
tegre ci

fium in hoc morbo. Conditio autem sanguinis qua in hoc morbo apta est ulla partes per quas transit obstruere, videtur peculiariter osseum genus respicere. Nam in visceribus, exceptis pulmonibus, rarius sanguis obstructions parit, ut neque in partibus primo affectis; cuius rei forte interna lubricitas est causa: Ut ut sit, osseum genus; sive quod incapax sit internæ lubricitatis; sive quod succus nutritius in massa sanguinea peculiariter aptus sit in partibus tantopere fixis con- crescere; sive quod idem sit natura sua ossibus affinis, osseum (dicimus) genus obstructionibus facile in hoc affectu in- festatur, indeque id inæqualiter nutriri contingit.

Dentitionis vitia huc etiam referenda sunt, cum ea quoque maxime dependere videntur ab hac inæquali ossium nutritio- ne. Etenim si æqualiter dentes nutriren- tur, uniformes essent substantiæ, neque frustulati, ut frequenter hic accidit, ex- ciderent. Partes quippe similes, quan- do æqualiter nutriuntur, non adeo inter- ruptam atque inæqualem consistentiam acquirunt, ut facile frustulati commi- nuantur. Quare cum dentes sint partes substantia similari naturaliter gaudentes, si æqualiter nutrirentur, uniformem & æqualem consistentiam haberent, & vel integri in alveolis suis persisterent vel in- tegri exciderent; vixque alia ratio suffi- ciens

Vitia-
torum
Den-
tium in
hoc af-
fectu
causæ.

tiens videtur reddi posse; quamobrem ex una parte magis quam ex alia frangerentur & per frustra exciderent. Concedimus quidem friabilitatem huc multum conducere, sed & istam friabilitatem magna ex parte à prædicta inæquali nutritione dependere arbitramur. Solent enim aliàs dentes satis firmam, solidam, ac sibi coherentem consistentiam obtinere; & certe ex materia satis viscida præsertim in hoc affectu videntur confici; siquidem hæc massa sanguinis justo viscidior & crassior fereprehenditur, ut facile non sit hanc friabilitatem dentium defectui visciditatis materiæ, at multo probabilius inæqualitati nutritionis adscribere. Concludimus ergo, protuberantias ossium, tum vitia dentium oriri ab inæquali nutritione istarum partium, proveniente à peculiari dispositione sanguinis obstructiva, ossa præsertim respiciente. Procedimus jam ad ossium incurvationem in hoc morbo.

IV. In hoc affectu frequenter solent ossa nonnihil incurvari; præsertim Tibiæ & Fibulæ; Item ossa Humeri & Femoris; Articuli etiam nonnulli inclinantur, nunc introrsum, nunc extorsum; tota spina etiam sæpe inflectitur, interdum in modum literæ S. intorquetur, partim scilicet antrosum, partim retrorsum, aut etiam partim dextrosum, partim sinistrosum.

Curvit
bunt eor
tam tene
adeo infle
itaque acc
flexilia gra
ergo in nu
præmature
stimantes
corporis f
nutricum
Verum
possumus
ris hoc m
nusque fr
aliis plan
supra ossa
naturam
Præterea
testatus e
flexilia. A
nella atar
posse, ne
plumbum
missa re
tium pol
materia
dum fran
repetere
ad nutric
acinet, ac
cusem
tatem is

Glissonius de Rachitide. 133

Curvitatē hanc ossium aliqui adscri-^{Curvi-}
bunt eorum *flexibilitati*. Aiunt enim in ^{tatis os-}
tam tenella ætate ossa ipsa ex se non esse ^{sum}
adeo inflexilia rigidaque, ut provecta; ^{causæ.}
itaque accedente hoc affectu forte plane
flexilia gradu aliquo reddi: Invehuntur
ergo in nutrices, quæ infantes puerosque
præmature suis pedibus committunt, exi-
stimantes eorum ossa ab onere sustentati
corporis flecti. Alii similiter imperitum
nutricum fasciandi modum accusant.

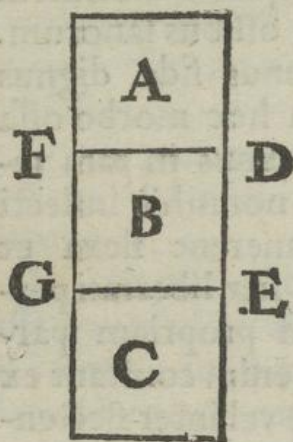
Verum his ex omni parte assentiri non
possumus. Et primo quidem ossa in Pue-
ris hoc modo afflictis magis flexilia mi-
nusque friabilia & rigida esse quam in
aliis plane negamus. Probavimus enim
supra ossa in hoc affectu quoad similem
naturam non differre ab ossibus sanorum.
Præterea, nemo hactenus fide dignus
testatus est se vidisse in hoc morbo ossa
flexilia. Adhæc, si daremus in tam te-
nella ætate ossa forte nonnihil inflecti
posse, non tamen manerent flexa ut
plumbum aut cera, sed suæ libertati per-
missa redirent denuo ad propriam par-
tium positionem. Non enim constant ex
materia ductili, adeoque vel inter flecten-
dum frangerentur, vel certe niterentur
repetere pristinum partium situm. Quod
ad nutricum vel imperitiam vel incuriam
attinet, licet eam ex omni parte non ex-
cusemus, vix tamen merito hanc curvi-
tatem iis imputare possumus. Videmus

pau-

134 *Glissonius de Rachitide.*

pauperum liberos minori cura tractari, pedibusque citius committi quam generosorum; illorum tamen liberi rarius hoc vitio infestantur quam horum. Præterea nutrices novimus, quæ, summa etiam adhibita diligentia, tum in fasciandis, tum in alio quovis modo tractandis infantulis quos lactarent, non tamen potuere hanc ossium curvitatē præcavere. Nobis igitur alia hujus curvitatē causā exquirenda est.

Comparemus ergo ossa, quibus curvitas accidere solet, *columnæ*; & certe satis apposite, cum, si erigantur, columnam quodammodo referant: atque inde demonstrationem rem hanc explicantem & illustrantem deducimus. Esto ergo colum-

na ex tribus lapidibus A B C sibi invicem impositis exstructa. Supponimus talem quæ ob omni latere perpendiculariter sit erecta. ejusdemque altitudinis. Si ergo à dextro latere immiseris cuneum inter lapides A B per lineam

F D necessario caput columnæ, supremus nempe lapis A inclinabitur versus D angulumque in D conficiet, & altitudo columnæ à dextris erit elatior quam à sinistris. Similiter si alterum impuleris cuneum

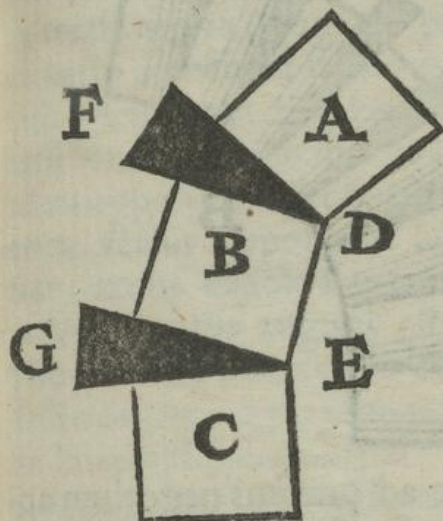
Gl
neum per
adhuc in
angulus in

F

G

columnæ
referet;
A B fit co

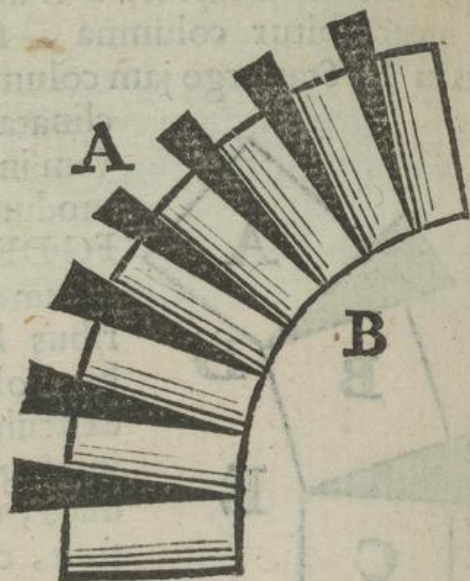
neum per G E inter lapides B C amplius adhuc incurvabitur columna, fietque angulus in E. Stat ergo jam columna in-

clinata ad læ-
vam in hunc
modum ABC
FG DE. Quo
autem ex plu-
ribus lapidi-
bus columna
exstruitur, si
inter quosvis
duos, ut dic-
tum, cuneus
ab uno solo
latere inter-
ponatur, non

columnæ speciem, at portionem arcus
referet; quemadmodum in seq. figura
AB fit conspicuum.

Et

Ut ergo hæc ad præsens negotium accommodemus; si ossa prædicta ab altero latere plenius alantur, adeoque secundum oppositum; necesse fit illa eo ipso incurvari. Nam hic eodem modo se habet plenior istius lateris nutritio ad incurvandum os, quo se habet cuneus ita immisus ad columnam incurvandam, nisi quod cuneus certis tantum locis lateris columnæ infigatur, plenior vero nutritio lateris ossis fiat ex æquo fere secundum totam ejus longitudinem. Etenim alimentum intra os assumptum qua parte liberalius admittitur, ea id suffarciendo; ad modum cunei columnæ intrusi in longitudinem auctiorem protendit; qua parte vero parcius, ea id minus protendit, unde necessario accidit os incurvari versus latus quod pari passu cum altero non elonga-

tur.

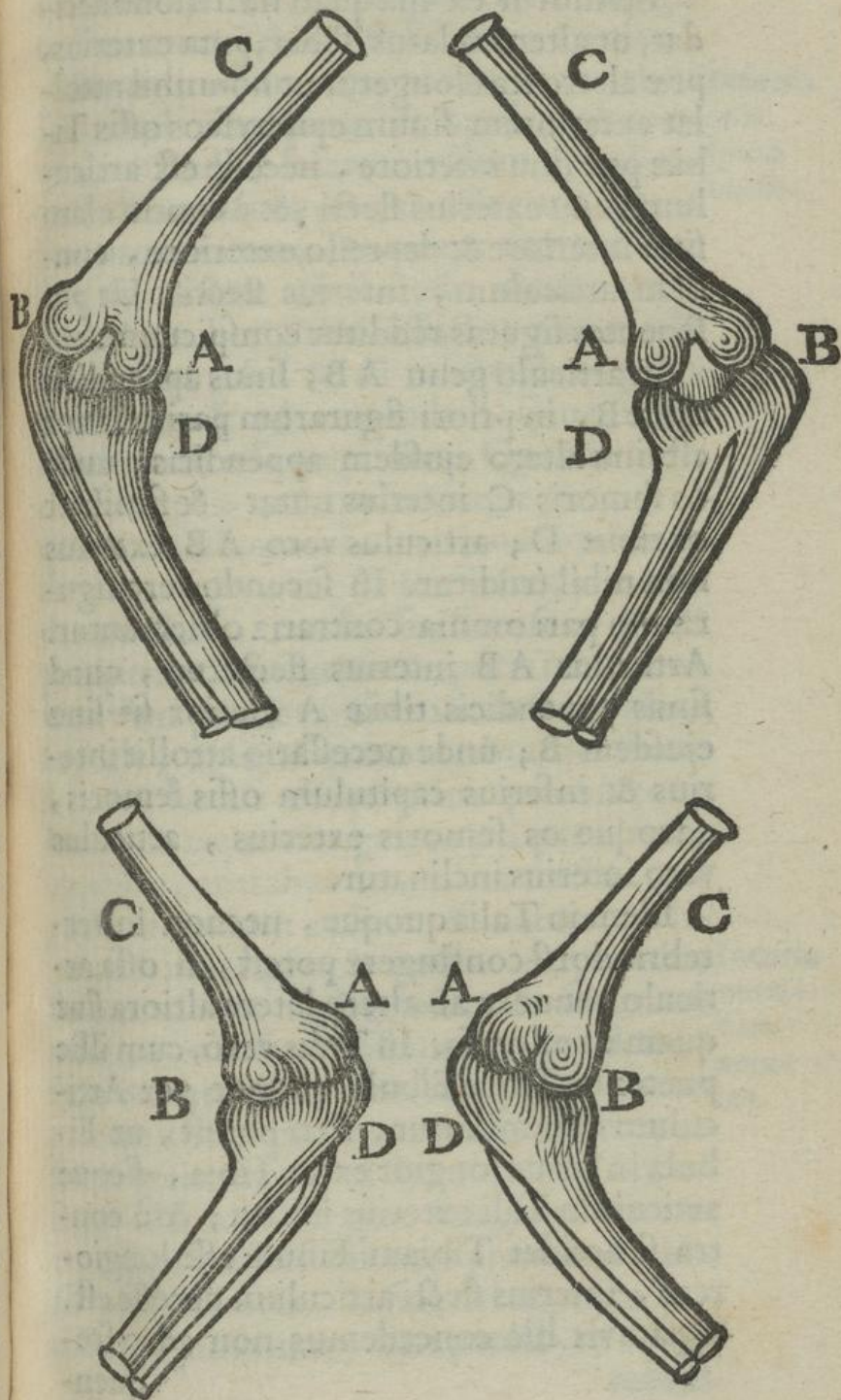
tnr. Porro si productio unius lateris columnæ non accadat tantum in uno vel duobis locis ejusdem, ast in pluribus; ut in tertia figura; tum eo propius ejus inclinatio accedit ad figuram portionis circuli, seu arcus. At vero si secundum totam longitudinem dictum latus ex æquo ultra oppositum produceretur, ex æquo certe versus oppositum latus inflecteretur, atque exacte segmentum circuli seu arcus sine ullis angulis effingeret; simili plane modo incurvatio ossium in hoc affectu oritur, à majore nempe elongatione lateris plenius nutriti: cum enim illa elongatio per intus assumptum alimentum secundum omnes partes istius lateris accadat, non expectanda est angulosa figura, aut ex multis rectis angulatim connexis composita, ast arcuata, in qua convexa pars constituitur à latere plenius, concava à latere parcius nutrito. Quando autem contingit unam aliquam partem lateris convexi ossis curvi magis improporionate nutriri respectu lateris oppositi, ex illa certe parte os convexum magis quam ex cæteris prominebit. Atque ita ex inæqualitate nutritionis, rationem curvitatiss ossium in hoc affectu reddidimus. Addamus, coronidis loco, in hujus rei ulteriorem confirmationem observationem à curatione hujus curvitatiss ossium deductam. Solent medicastræ nostræ fricare quotidie latera ossium cava, non con-

convexa, illamque frictionem multum conducere ajunt ad curationem, hanc verò potius nocere. Certum autem est frictionem liberalius evocare succum in massa sanguinea nutritum ad partem sic fricatam. Quando ergo partem cavam, quæ parcius debito alitur, fricueris, non mirum est si id profuerit, cum eo alimentum copiosius alliciat, & calor partis quoque excitetur atque augeatur; neque è contra mirum si ossis pars gibba frictione amplius lædatur, cum ea alimentum ad partem, prius nimio opere nutritam, plenius attrahatur. Præterea unguenta quæ possunt fouere calorem insitum & nutritias facultates roborare post frictionem, parti ossis cavæ adhibita magis conveniunt, parti vero convexæ ligatura strictior & reprimens nonnihil ossis prominentiam utiliter solet adaptari: ea nempe potissimum ratione. quod à tali ligatura arteriæ capillares, quæ ad illud ossis latus sanguineum seu succum nutritium advehunt, constringantur, ejusque adeo nutritio imminuatur. Atque hæc sufficiant dicta de ossium, in hoc affectu, curvitate.

Inflexionis
Articulorum
causæ.

Huic insuper Titulo adjicimus opportune *Inflexionem articulorum nonnullorum*, ut genuum & talorum, quæ frequenter in hoc affectu occurrit, modo introrsum modo extrorsum facta. Atque hæc inflexio quoque videtur interdum non incommode referri ad inæqualitatem nutritionis. Ete-

Etenim si ex inæquali nutritione acci-
dat, ut alterum latus Tibiæ; puta exterius,
præ altero ita elongetur ut nonnihil attol-
lat exteriorem sinum epiphyseos ossis Ti-
biæ præ sinu interiore, necesse est articu-
lum genu exterius flecti; & è contra elato
sinu interiore & depresso exteriore, eun-
dem articulum, interius flecti: Ut per
sequentes figuras redditur conspicuum.

In articulo genu A B, sinus appendicis
tibiæ B, in priori figurarum pari, elatior
est sinu altero ejusdem appendicis; unde
os femoris C interius nutat, & similiter
os tibiæ D; articulus vero A B exterius
non nihil truditur. In secundo vero figu-
rarum pari omnia contraria observantur.
Articulus A B interius flectetur, quod
sinus appendicis tibiæ A elatior sit sinu
ejusdem B; unde necessario attollit inte-
rius & inferius capitulum ossis femoris,
adeoque os femoris exterius, articulus
vero interius inclinatur.

Idem in Talis quoque, necnon in ver-
tebris dorsi contingere potest, si ossa ar-
ticulo connexa ab altero latere altiora sint
quam ex adverso. In Talis verò, cum illic
præter os Tibiæ Fibula quoque per Arti-
culum committatur. fieri potest, ut Fi-
bula inferius longior extet Tibia, sicque
articulum Tali exterius flectat; & è con-
tra si accidat Tibiam Fibulâ esse longio-
rem, interius flecti articulum necesse est.
Quamvis hic concedemus non adeo fre-
quen-

G
quenter e
tudinis in
Porro
spinæ infle
quali altitu
rum, frequ
jam profec
spinam in
puerosque
ad motum
bus, imo
debilitate
corpus ip
quarunt lu
do antrofi
dextrorsum
permittun
bientibus
sepe fit, i
à parte la
laxentur a
opposita co
poris secur
neam spin
sane nutri
minime e
satis atten
parrem in
suum incli
siam id se
ter etiam
fantes del
dibus cor

quenter ejusmodi inæqualitatem longitudinis inter Tibiam & Fibulam evenire.

Porro existimamus præter naturalem ^{Inflexi-} spinæ inflexionem rarius accidere ab inæ-^{onis} quali altitudine laterum ossium vertebra-^{spinæ} rum, frequentius vero ab alia causa, quam ^{causæ.} jam prosequemur. Diximus supra totam spinam in hoc affectu esse debiliorem, puerosque hoc malo afflictos non modo ad motum, sed & ad insistendum pedibus, imo & ad erigendam spinam ob debilitatem esse ineptiores. Quando ergo corpus ipsis quomodocunque erigitur, quærunt sustentaculum; spinamque modo antrorsum, modo retrorsum, modo dextrorsum, modo sinistrorsum flecti permittunt, quo onus corporis rebus ambientibus pro levamine incumbat. Hinc sæpe fit, ut ligamenta vertebrarum spinæ à parte lateris frequentius prominentis laxentur atque elongentur; à parte vero opposita contrahantur; ita ut tractu temporis secundum rectam & naturalem lineam spina erigi non possit. Atque hinc ^{Incuria} sane nutricum negligentiam & incuriam ^{nutri-} minime excusare possumus, quod non ^{cum} satis attente observent in quam potius ^{nota-} parrem infantes, quos lactant, corpus ^{tur.} suum inclinare proni sint, quo in oppositam id sedulo dirigere satagant. Similiter etiam quando nutrices præmature infantes debiliores, & sine debita cura pedibus committunt, fieri potest, ut, cum
motus

142 *Glissonius de Rachitide.*

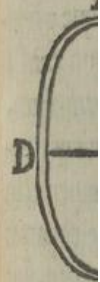
motus tonicus musculorum sit impar sustentationi corporis, pueri sive genu sive talum ad alterutrum latus inflecti sinant; unde ligamenta articuli ab externa aut interna ejusdem parte extenduntur, & per consequens ligamenta lateris aduersi contrahuntur, quo necesse est articulum aut extrorsum aut introrsum flecti. Quamvis ergo supra negavimus curvaturam ossium hinc dependere, concedimus tamen articulorum distortionem in infantibus debilioribus ex tali nutricum incuria accidere posse. Concedimus insuper ex constanti inepta fasciatione ossa, quæ alias forent recta, posse incurvari: hanc tamen causam rariorem in præsentia affectu esse existimamus, ut fusius supra declaravimus. Procedimus jam ad angustiam & acuminationem pectoris in hoc morbo.

Angustia & Acuminationis Pectoris causæ.

Notamus hanc angustiam & acuminationem pectoris non statim ab initio morbi apparere, sed confirmato demum morbo supervenire, paulatimque intendi; donec diu perseverante morbo evidens ea & insignis observetur, quando pectus antrorsum refert carinam navis, aut pectus Gallinæ. Hujus vitiatæ figuræ pectoris, quod alias secundum naturam latum, non à lateribus coarctatum, & antrorsum planum non acuminatum foret, ad 4 causas reducimus; quarum tres priores minus efficaciae huc contribuere, ultimam

vero

Glissonius
vero totum
nossumus.
quid saltem
hic ordine
Sit 1. In
mole Hepati
trorsum tru
dictæ vitiat
insuper ex
nonnulla o
nam infert
vitiatæ figu

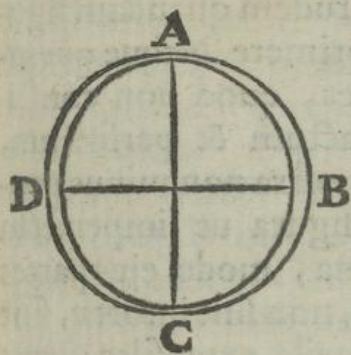

AC ab in
ter AC p
fere passu
sario cont
lateralis di
ex circulo
ut qui exp

vero totum fere negotium absolvere agnoscimus. Cum tamen tres priores aliquid saltem huc contribuant, eas quoque hic ordine recitabimus.

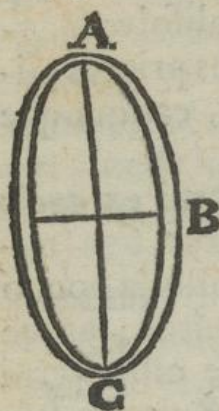
Sit 1. In hoc affectu os sterni ex *aucta mole Hepatis* nonnihil elevatur sive antrosum truditur, unde nonnulla portio dictæ vitiatæ figuræ constituitur; atque insuper ex eadem elevatione ossis sterni nonnulla contractio costarum versus spinam infertur, qua altera pars confit istius vitiôsæ figuræ. Hanc contractionem co-

starum sic demonstramus. Sit circulus A B C D. Supponitur is confici ex materia flexili, sed non æque extensibili, verbi gratia, ex osse Ceti. Quando ergo distenduntur latera

A C ab invicem, ita ut linea distantiae inter A C producat in longum, pari tunc fere passu latera D B istius circuli necessario contrahuntur, & eâdem operâ linea lateralis distantiae à D ad B abbreviatur; ex circulo enim formatur figura ovalis, ut qui experiri velit deprehendet.

Muta-

Mutabitur quippe figura in eum fere modum quem sequens figura exprimit, in qua linea distantiae inter A & C protensa repraesentatur, simulque linea DB abbreviata apparet; circulusque redditur ovalis; neque pluribus ad hoc probandum est opus. Sciendum jam est

costarum paria opposita, praesertim superiora quae maxime pectus efformant, mediante, à parte postica, spina; à parte anteriore, sterno, rudem quandam figuram circularem exprimere. Neque quemquam movere debet, quod non constituent circulum exactum & perfectum, cum demonstratio nostra non minus procedat in circulari figura ut imperfecta quam in perfectissima, modo ejus partes undique cohæreant, non sint intortæ, sint flexiles, sed non facile extensiles; quæ conditiones abunde conspiciuntur in figura modo proposita costarum.

Si ergo in hoc affectu os sterni antrorsæ nonnihil elevetur, quo cedat hepatis moli, necesse est costas propius ad se invicem versus spinam adduci, quo necesse est pectus lateraliter coarctetur, minuta ejus latitudine.

Dicat aliquis; si elevatio ossis sterni conducere ad coarctandam latitudinem Pectoris, id potissimum præstaret circa costas inferiores.

quam

quand
sterni
tum o
me acc
las, in
expansi

Respi
articula
circulur
spectar
tam : i
nempe
de qua
Notand
cipuam
imo tan
existima
secunda
quam e

Sit II
dria plet
hendunt
dinem H
viscera
ampla fi
dictum
radicatur
ventricul
tendantur
resistat h
est costas
par est,
tenficas h

Glissonius de Rachitide. 145

*quandoquidem ab inferiore parte elevatio hae
sterni incipiat ; verum contra evenire comper-
tum est , si quidem coarctatio pectoris maxi-
me accidit circa alias & mox infra clavicu-
las , inferiores vero costae videntur ad latera
expandi potius quam constringi.*

Respondemus inferiores 5 costas non
articulari cum sterno , neque integrum Resp.
circulum conficere , adeoque nullo modo
spectare ad demonstrationem proposi-
tam : illarum vero distentionem aliunde,
nempe à plenitudine hypochondriorum ,
de qua proxime dicemus , dependere.
Notandum quoque est nos hanc non præ-
cipuam causam vitiatae figurae statuere ,
imo tantillum solummodo eo conferre
existimamus. Atque sic procedimus ad
secundam causam hujus figurae vitiatae ,
quam etiam leviusculam censemus.

Sit II Causa. In hoc affectu hypochon-
dria plena & tensa perpetuo fere depre-
henduntur , nimirum tum ob magnitu-
dinem Hepatis , tum quod omnia fere
viscera in infimo ventre contenta satis
ampla sint , quandoquidem in iis, ut ante
dictum , prima essentia hujus morbi non
radicatur ; tum denique quod intestina &
ventriculus plus minus fere flatibus dis-
tendantur. Jam vero ex illa plenitudine &
tensitate hypochondriorum colligere æquum
est costas in hoc affectu plusculum quam
par est , deorsum trahi. Nam maxima
tensitas hic observatur in musculis obli-

G

quis

146 *Glissonius de Rachitide.*

quis qui hypochondriis subtenduntur: Musculus autem oblique descendens habet capita dentata 6 7 8 & 9 costis affixa, & pars quoque tendinis lati obliqui ascendentis implantatur cartilaginibus costæ 9 10 & 11. Quare cum dicti muscoli perpetuo fere nimium tensi in hoc affectu deprehendantur, necesse est eos nonnihil deorsum trahere dictas costas; & cum omnes costæ firmiter inter se per musculos intercostales connectantur, accidit omnes costas in hoc affectu plusculum deorsum trahi. Jam vero quod costæ ita detractæ nonnihil coarctent pectus ex seq. figura demonstratur.

Fig.

E

Sit
os sterni
in scele
comm
rectur
paulle

Fig. 1.

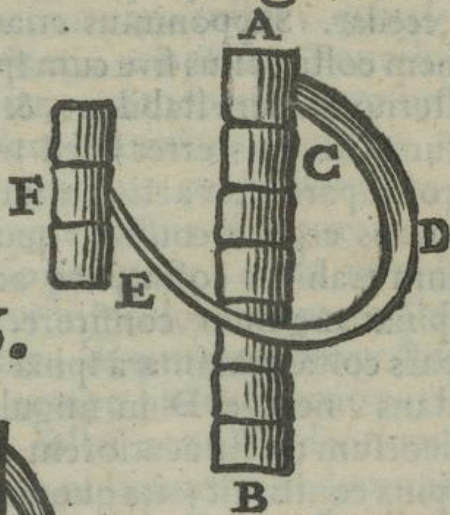
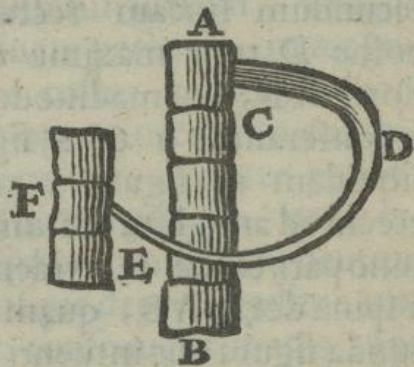

Fig. 3.

Fig. 2.

Sit A B spina dorſi. C D E coſta. F.
os ſterni: ſupponimus hic quod cuilibet
in ſceſto cernere datum eſt, Coſtas non
committi cum ſpina ſecundum angulum
rectum, ſed angulum infra coſtam eſſe
paullo recto minorem, adeo ut ſi coſta
G 2 paul-

paullulum sursum trahatur, ejus articulatione cum spina propius ad lineam rectam accedat. Supponimus etiam articulationem costæ ipsius sive cum spina, sive cum sterno manere stabilem, & non trahi sursum (ne quis erret) sed medias tantum costæ pars inter articulationes dictas. Dicimus ergo è contra, quo magis deorsum trahitur costæ, eo acutiorem cum spina angulum conficere. Quapropter pars costæ maximæ à spina dorfi AB distans (nempe D in singulis figuris) ut deorsum tracta acutiorem angulum cum spina constituit, ita quoque minus quam antea à spina distat, & latitudinem Pectoris angustiores reddit. Nam latera pectoris tunc quidem latissima erunt, quando costæ maxime eriguntur super spinam secundum lineam rectam. Nam pars costæ D tunc maxime distabit à spina dorfi AB, quemadmodum cernere licet, si conferantur 1 & 2 figura cum tertia, siquidem in figura 3 exprimitur costæ erecta ad angulum rectum cum spina, & tunc pars costæ D evidenter magis distat à spina dorfi AB, quam in prima vel secunda figura; ut intuenti sit conspicuum: in 2 vero figura costæ cum spina supponitur valde acutum angulum conficere, & pro proportionem pars ejus D (ut videris) minus distat à spina, quam eadem pars D in prima figura, cujus angulus minus acutus supponitur: & adhuc multo minus

mus e
ra, c
erigit
sursu
pectu
trahun

Hoc
quod o
pe ubi
hil su
lium,
contra
gitur,
ope mu
retrahu
experim
spirati
enim l
simul
amplia
vero ex
sum, c
hi. Ne
nisi tal
ferius
angul
tiores
coarctat
mota
ctum e
exten
nitud
hoc a

nus

nus ea distat à spina quam in tertia figura, cujus articulatio ad angulum rectum erigitur. Inferimus ergo costas, quando sursum trahuntur, ampliare nonnihil pectus lateraliter; quando vero deorsum trahuntur, idem à lateribus coarctare.

Hoc ipsum ulterius confirmatur eo, quod quo tempore pectus dilatatur, nempe ubi inspiratio peragitur, costæ nonnihil sursum, vi musculorum intercostalium, trahuntur; & quo tempore pectus contrahitur, nempe ubi expiratio peragitur, eadem costæ nonnihil deorsum, ope musculorum obliquorum abdominis, retrahuntur. Id quivis in se ipso aliove experiri potest præsertim in magnis inspirationibus & expirantibus. Percipiet enim liquido in magna inspiratione costas simul elevari nonnihil sursum, unaque ampliare latitudinem pectoris; in magna vero expiratione costas nonnihil deorsum, eademque opera introrsum contrahi. Neutrum horum contingere posset, nisi talis esset costarum positus, ut ex inferius respectu spinæ conficerent acutum angulum, magnisque depressæ adhuc acutiores, & per consequens magis tunc coarctarent pectus; & è contra sursum motæ propius accederent ad angulum rectum cum spinâ, adeoque pectoris latera extenderent. Concludimus ergo ex plenitudine & tensitate hypocondriorum in hoc affectu costas nonnihil deorsum tra-

hi, pectusque à lateribus coarctare; licet concedamus, ut supra monuimus, causam hanc non tantum valere, ut ei magnam huius vitii partem tribuamus.

Sit III Causa huius vitiatae figurae pectoris *Adnascentia lateralis Pulmonum cum Pleura*, quæ in hoc morbo confirmato frequentissime observatur. Certe ejusmodi Adnascentia nonnihil restringit atque impedit motum costarum extrorsum, quo pectus lateraliter dilataretur. Etenim si costa, ubi adnascentia subest, conaretur se à centro Pectoris fortius dimovere, periculum esset ne quodammodo aut adnascentes Pulmones, aut Pleuram ipsam à costis dolorifice divelleret. Quamvis autem Pulmones ad ingressum aëris facilem secundum omnes sui partes extensionem admittant, ubi tamen ii subsidunt vel crassis humoribus infarciuntur (quod frequentissime in hoc casu accidit) vix notabilem distentionem sine aut vasis alicujus, aut membranæ, aut ipsius parenchymatis soluta unitate admittunt. Porro dum consideramus pulmones in sanis rarissime Pleuræ lateraliter adnecti; & non nisi in istis partibus Thoracis quæ minus erant motui ad considerabilem distantiam exponendæ, nempe dorso, sterni, mediastino, & forte media parte diaphragmatis, &c. existimamus sane id non inconsulto à provida natura factum, ne scilicet eorum connexiones vel dilata-

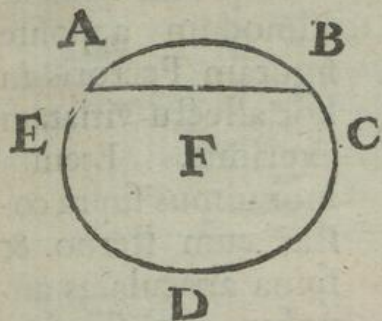
tioni

G
rioni Pe
iplos ist
reddere
prætern
centia cu
remoreti
versus lat
tem conc
movenda
Sit IV
Inaquali
rum pra
sam long
hoc syn
Quod ut
tem cost
solas, b
re. Eter
immedi
neque pe
nate aut
regros ci
coeant,
ut plus
chondri
periores
sterni at
test, ea
nihil ant
que infe
efficere
omnes
& 7 si

tionem Pectoris officerent, vel pulmones ipsos istiusmodi calamitatibus obnoxios redderent. Ut sit, concipi vix potest, quin præternaturalis illa Pulmonum coalescentia cum pleura plus minus impediatur ac remoretur veram costarum expansionem versus latera, adeoque aliquantillum saltem conducat ad angustiam Pectoris promovendam.

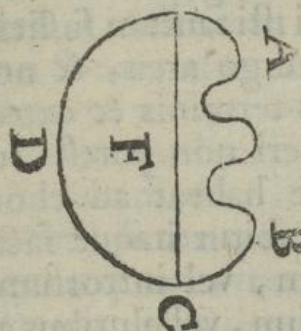
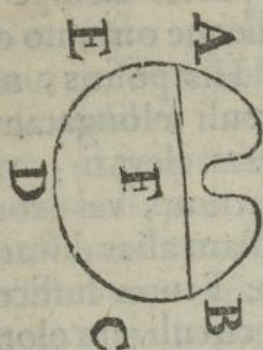
Sit IV. Causa figuræ vitiatæ prædictæ, *Inæqualis nutritio certarum partium costarum præ aliis.* Atque hanc quidem causam longe cæteris tribus efficaciorē ad hoc symptoma efficiendum dicimus. Quod ut monstremus, Afferimus 1 septem costas superiores potissimum, si non solas, hanc Pectoris figuram constituere. Etenim quinque inferiores, ut non immediate cum sternum committuntur, ita neque possunt sternum ullo modo acuminare aut elevare. Adde quod, cum in integros circulos (ut supra monuimus) non coeant, facile mobilis est earum figura ut plus minus cedat plenitudini hypochondriorum. At vero septem costæ superiores per suas cartilagine cum ossibus sterni articulantur, unde fieri forte potest, eas ossa sterni, quæ tangunt, non nihil antrorsum attollere, quando quinque inferiores contactu sterni privata id efficere non possint. 2 Afferimus costas omnes & non tantum 5 inferiores, sed & 7 superiores inæqualem in hoc affectu

nutritionem admittere, atque ab una parte uberius ali, adeoque ab illa magis secundum longitudinem produci quam ab altera parcius nutrita: & quidem amplius crescere ea parte qua cum sterni cartilaginibus committuntur, altera vero parte nempe versus capitulum, quo sinibus dorsi junguntur, minus tradiusque elongari. Ratio est, quod anterior pars cuiusvis costae mollior ac spongiosior sit quam ejusdem posterior, ut in quovis animali cuilibet licitum est experiri. Cum ergo (ut è supradictis elucescit) partes ossium molliores in hoc affectu facilius recipiant alimentum & augeantur quam partes duriores & solidiores, sequitur anteriores costarum partes quod molliores sint, magis produci, quam posteriores. 3. Asserimus in corpore figura circulari sive annulari donato (qualem paria costarum 7 superiorum sibi mutuo oppositarum mediante osse sterni & spina dorsi, suo modo, licet imperfecte, constituunt) si una pars annuli magis prolongetur quam altera, necesse est vel reliquas partes ejusdem huic incremento cedere, vel illam partem sic inæqualiter elongatam aut exterius prominere, vel interius plicari, aut sursum vel deorsum, & sive aliquo, sive pluribus ex his modis inflecti.

Hoc sic demon-
stramus. Sit cir-
culus vel annulus
A B. Supponantur
partes ejus ante-
riores ab A ad B
elongari, reliquæ
autem ejusdem
partes nempe C

D.E manere in situ suo neque omnino ce-
dere elongationi dictæ. His positis, ne-
cesse est portionem circuli elongatam,
nempe A B vel antrorsum elevari, vel
introrsum deprimi, vel sursum, vel deor-
sum, vel varie inflecti. Nam alias distan-
tia inter terminos chordæ F non suffice-
ret ad istam portionem circuli jam elon-
gatam immutata arcus figura continen-
dam. Etenim termini isti tantum suffice-
bant prius, elongato ergo arcu, & non
elongata chorda, aut terminis & extre-
mitatibus chordæ, fieri non potest, ut
arcus eodem modo se habeat ad chor-
dam quo prius. Mutabitur itaque facta
flexione vel antrorsum, vel introrsum,
vel sursum, vel deorsum, vel pluribus ex
his modis, quemadmodum per figuras
seqq. videre licet. Prima figura Arcum
extrorsum prominentem refert. 2 intror-
sum. 3 varie inflexum sive plicatum &
intortum.

starum. Cum enim hæ multo minus crescant quam anteriores, certe plane stabiles æstimandæ sunt, habito respectu ad merum excessum incrementi in parte anteriori. Nisi quis forte dicat, vel costarum latera & partes posteriores expandendo

Et prima quidem admodum apposite figuram Pectoris in hoc affectu vitiatam exprimit. Etenim monuimus supra costas cum sterno & spina articulas anulum quendam imperfectum conficere, easdemque in hoc affectu celerius ali & elongari à parte anteriori quam à posteriori; ergo quoad causam plane & plenè convenit hoc symptoma cum figura illa primo descripta. Præterea, supposuimus partes circuli C D E manere stabiles, id quoque in hoc affectu accommodari potest lateralibus & posterioribus partibus costarum.

dendo
cum ve
mitten
tationi
Verum
I. Eni
cujusvis
robusti
autem
ejusdem
miores
partibu
laterale
flecti p
dem an
articulo
ticulus
tebra t
costam
ejusdem
quod is
tebra
adeoqu
dum m
quod d
lo, qu
mittit
stior,
format
ad mo
modo
articul
troflu

dendo se, vel articulos earum, quibus cum vertebris dorsi committuntur, permittendo costas retrorsum flecti, augmentationi isti excedenti nonnihil cedere. Verum neutrum horum vere dici potest.

1. Enim laterales & posteriores partes cujusvis costæ ut duriores ac solidiores ac robustiores sunt anterioribus; absurdum autem est existimare partes debiliores ejusdem costæ posse flectere partes firmiores, aut partes minus flexiles cedere partibus facilius flexilibus. Quare partes laterales & posteriores costarum non ita flecti possunt ut cedant partibus earundem anterioribus elongatis. 2. Quod ad articulos costarum attinet, certe ille articulus, quo committitur costa cum vertebra thoracis, nullo modo pati potest costam sic retrorsum flecti, quo cedat ejusdem elongationi; idque non tantum quod is duplex sit, nempe cum sinu vertebræ & processu ejusdem transverso, adeoque ad motum retrorsum permittendum maxime ineptus; sed vel maxime quod decuplo fortior sit anteriore articulo, quo eadem costa cum osse sterni committitur. Articulus autem decuplo robustior, simulque duplex, atque ita duplex formatus, ut plane ineptus redditus sit ad motum retrorsum patiendum, nullo modo concipi potest retrorsum cedere, ne articulus decuplo debilior nonnihil antrosum flecteretur. Concludendum ergo

partes costarum laterales & posteriores non cedere earum inæquali productioni quæ antèrius contingit, & per consequens eas hoc respectu stables esse habendas, adeoque necesse esse illam elongationem inæqualem immutare earum figuram à parte anteriore, idque eas illic inflectendo aut sursum vel deorsum, aut introrsum, vel extrorsum seu antrorsum, aut multifariam.

Non potest fieri hic flexio Costarum sursum vel deorsum, quod costæ *propter suam latitudinem* ineptæ sint ut alterutro modo inflectantur. Adde quod musculis intercostalibus firmiter in suo situ cohibeantur ut sine vi istis musculis illata vix aut ne vixquidem possint vel sursum vel deorsum incurvari.

Quod illa elongatio non possit vel certe ægerrime possit plicare costam introrsum, eo evincitur, quod magnitudo Hepatis tali motui repugnet. Probavimus enim supra ejus magnitudinem nonnihil attollere os sterni extrorsum seu antrorsum. Deinde ipsa figura costæ circularis plicationi introrsum faciendæ evidenter obluctatur. Denique quod ista elongatio non multifariam flectat costas, etiam hinc inferri potest, quod ejusmodi inflexio figuram compositam inferret, aliquamque simplicium figurarum ante rejectarum necessario contineret.

Quapropter concludimus necesse esse
inæqua-

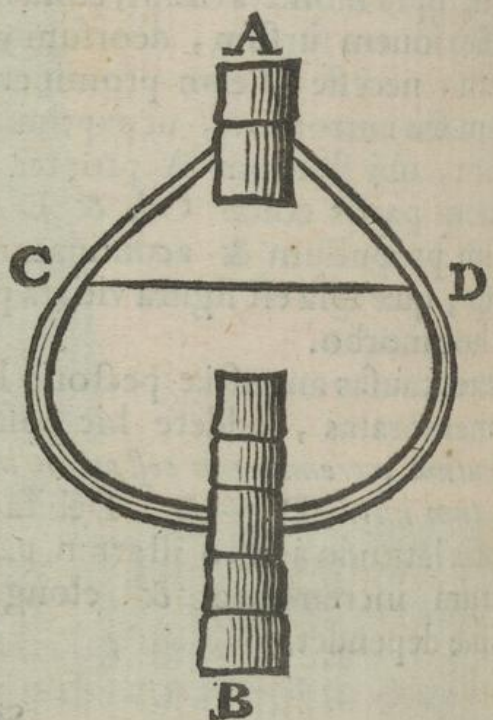
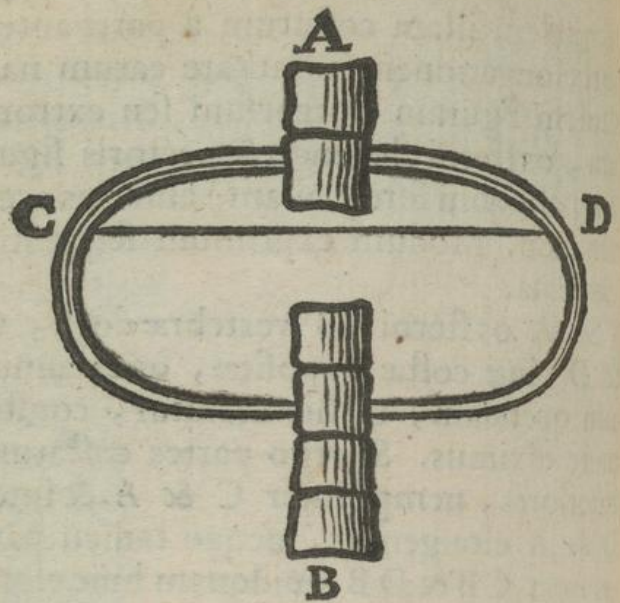
inæqu
riori
tural
sum,
ram
minat
schem
Sit
& D
lum c
tnere
anteri
D &
tes int
gation
est ant
ergo,
sit ad
trorsu
trorsu
2 figu
gation
trorsu
hibet
ris in
Pr
nus
immi
B
Pect
costa
max

inæqualem illam costarum à parte anteriore elongationem immutare earum naturalem figuram antrorsum seu extrorsum, os sterni elevando & pectoris figuram (alioquin fere planam) antèrius acuminando. Modum exprimunt sequentia schemata.

Sit A os sterni: B vertebræ dorsæ, C & D binæ costæ oppositæ, quas annulum quendam, ut hic cernitur, constituere diximus. Si ergo partes costarum anteriores, nempe inter C & A & inter D & A elongentur, neque tamen partes inter C B & D B quidquam huic elongationi respondeant vel ei cedant, necesse est antèrius figuram annuli mutari. Cum ergo, ut supra monstravimus, costa inepta sit ad flexionem sursum, deorsum vel introrsum, necesse est eam prominere extrorsum seu antrorsum, ut exprimitur in 2 figura, ubi sternum A propter elongationem partis costæ CA & DA antrorsum propulsum & acuminatum exhibetur; quæ ipsa est figura vitiata pectoris in hoc morbo.

Præter causas angustiae pectoris hæcenus memoratas, addere hic possumus *imminutum incrementum costarum inter C & B tum inter D & B*. Debita enim Pectoris latitudo à justo istarum partium costarum incremento & elongatione maxime dependet.

Si enim

Si
long
quin
tion
angu
rant
rum p
pars la
a spin
reddet
aucto
non a
raliter
quam
angul
eo m
pecto
rum
atten
dicta
mina
bus e
disqu
fectu

Si enim istæ partes costarum ad justam longitudinem accrescant, fieri non potest quin pectus ad latera iusta fere proportionem dilatent, subducto tantum tantillo angustia quod priores causæ solæ ei poterant inducere. Nam quo magis istæ costarum partes elongantur; eo etiam magis pars lateralis costæ D & pars C distabit à spina dorsi B, pectusque adeo latius reddetur. E contra ubi reliquo corpore aucto istæ partes costarum vel parum vel non æque augmentur, necesse est eas lateraliter minus distare à centro pectoris quam par est, ideoque pectus ad latera angustare. Siquidem latera costæ C & D eo minus distant à spina dorsi & centro pectoris, quo minus elongantur costarum partes inter CB & DB, ut cuivis attendenti patet. Atque hæc sufficiant dicta de causis Angustia pectoris & Acuminationis ejusdem in hoc affectu; quibus etiam tandem finem imponimus huic disquisitioni de vitiis Organicis in hoc affectu evenientibus.

CAP. XIV.

Essentia secundaria hujus morbi in constitutione animali.

FInito jam examine *constitutionis naturalis & vitalis* in hoc affectu læsæ, restat ut inquiramus in *constitutionem animalem*. Et supra quidem asseruimus nullum hic occurrere vitium primum, & quod pars sit essentiae primariae hujus morbi. An Vero in ea adsit aliquod vitium secundarium, nunc venit dispendiendum.

Quandoquidem autem tum veteres tum neoterici qui de Facultate Animali scripserunt, ne mentionem quidem fecerunt constitutionis animalis, nedum ejusdem descriptionem tradere aggressi sunt; jure meritoque ea à nobis illam agnoscentibus expectabitur. Et cum aliqui viri cordati nonnihil dissentiant ab ista descriptione quæ deduci potest à veterum & communi sententia de facultate animali, remque illam secus explicantes aliam descriptionem paullo diversam substituant, utramque hic in medium proferre visum est.

Descri- Secundum priorem five veterum vulgo-
prio que receptam opinionem & descriptionem

nem fac
malis est
tione &
constit.
rituum a
sum cor
fulminis
brum re
ab exterr
tur.

Alii ve
explican
tionem
nem & d
lium; a
& reflux
nis insta
bilem,
men est
tem ani
tem loc
motum
five mix
spiralis
partium
hunc m
dam in
cunt, vi
bulvis i
cantur
Cichar
tensæ,
levissu

nem facultatis animalis, constitutio ani-consti-
malis est *Affectio illa corporis qua in genera-^{tutionis}*
tione & motu debito spirituum animalium anima-
consistit. Per motum autem debitum spi-^{lis ma-}
rituum animalium intelligi volunt excur-^{gis con-}
sum eorum à cerebro per nervos instar opinio-^{formis}
fulminis, atque iterum eorum ad cere-^{ni vete-}
brum recursum, quo ei renuncient quid rum.
ab externorum sensuum organis percipia-
tur.

Alii vero, ut diximus, rem hanc aliter Altera
explicant. Concedunt quidem constitu-^{ejus-}
tionem animalem includere generatio-^{dem}
nem & distributionem spirituum anima-^{consti-}
lium; ast illum pernitem motum fluxus ^{tutionis}
& refluxus spirituum animalium, fulmi-^{descrip-}
nis instar, in nervis ajunt esse inconcepti-^{tio.}
bilem, &, si non inutilem, saltem ta-
men esse minime necessarium ad faculta-
tem animalem stabiliendam. In ejus au-
tem locum substituunt inter vigilandum
motum quendam contractivum & tonicum,
sive nixum motivum ipsius substantia cerebri,
spinalis medulla, nervorum inde ortorum,
partiumque in quas distribuuntur. Atque
hunc motum sive nixum *tensitatem* quan-
dam in partibus prædictis producere di-
cunt, vi cujus alterationes ab objectis qui-
busvis istis partibus impressæ communi-
cantur cerebro. Quemadmodum enim in
Cithara, ubi fides, sunt debito modo
tensæ, si in alterutra extremitate quam
levissime plectro percutiantur, motus iste
in

162 *Glissonius de Rachitide.*

in momento, saltem Physico, excurrit ad alteram extremitatem; ita quoque asserunt moto aliquo nervo extra cerebrum debite tenso, motum istum ob continuitatem & tensitatem dictarum partium ad cerebrum ipsum extendi, ibidemque impressionem quandam suæ causæ conformem signare. Inter dormiendum vero existimant cerebrum, spinalem medullam, & plerosque nervos nonnihil laxari. Et quidem, simpliciter semperque ajunt anteriores connexiones spinalis medullæ cum cerebro durante somno laxas manere; concedunt vero connexiones posteriores cum cerebello aliquando tensas esse, ut in Noctambulonibus, atque ita externa objecta quodammodo percipere, sed non per sensum communem judicata, sed tanquam à memoria ad phantasiam reflexa. Neque etiam necesse esse arbitrantur inferiores omnes partes spinalis medullæ adeoque nervos inde ortos perpetuo inter dormiendum laxari; cum aves plurimæ pedibus insistentes dormiant; cum respiratio per somnum aliquorum nervorum tensitatem supponat; denique, cum, ubi primum obrepit somnus, superiores nervi ferme laxentur prius quam inferiores. *Insomnia* autem quod attinet, opinantur ea oriri ex varia & fortuita agitatione & mixtione diversorum *sigillorum* seu *impressionum* in memoria reconditarum, quæ jam denuo per-

G
percipi
tatem in
vero in
vantur
brum la
Sive ja
rior veri
nos imp
hanc lit
dam, c
lis funct
causis,
rium in
morbur
tionem
prior si
rinde e
opinio
les, n
tur mo
ostendi
partes
neque
in hoc
distribu
sive ea
eoque
nis ful
facto,
vitium
Ete
motu
per p

Rachitide.

Glissonius de Rachitide. 163

percipiuntur ob retentam aliquam tensi-
tatem in nonnullis cerebri partibus. Ubi
vero in profundiore somno nulla obser-
vantur insomnia; totum quoque cere-
brum laxari affirmant.

Sive jam prior sententia, sive hæc poste-
rior veritati magis consentanea sit, nihil
nos impræsentiarum moramur; neque
hanc litem suscipimus hic determinan-
dam, cum utrovis modo facultas anima-
lis functionem suam exerceat, ab iisdem
causis, & fere similiter vitium secunda-
rium in animali constitutione per hunc
morbum eveniat. Nam I. Quod ad genera-
tionem spirituum animalium attinet, sive
prior sive posterior sententia asseratur, pe-
rinde erit; quod in cerebro, in quo utraque
opinio supponit generari spiritus anima-
les, nihil vitii (nisi forte alius conjunga-
tur morbus) deprehendamus. Supra enim
ostendimus ipsum caput non esse inter
partes primo affectas annumerandum,
neque ejus actiones internas & proprias
in hoc affectu vitari. Deinde II. quod ad
distributionem spirituum animalium attinet,
sive ea perficiatur prorsum & retrorsum
eoque rapido illo motu instar coruscatio-
nis fulminis, sive motu tantum prorsum
facto, eoque paullatino & placida, idem
vitium in hoc affectu occurrit.

Etenim I. cum suppositus ille rapidus
motus spirituum animalium fiat transitu
per partes primo affectas, viz. per spina-
lem

Vitia
consti-

tutio-
lem

nis ani- lem medullam extra calvariam, per ner-
 malis. vos inde ortos, & per partes in quas ii
 nervi distribuuntur; & cum hæ omnes
 partes in hoc affectu laborent intemperie
 frigida, tum paucitate ac ignavia spiri-
 tum infitorum; necesse est debitam istius
 motus velocitatem nonnihil retardari.
 Frigida enim intemperies, ut & torpor
 ac inopia spirituum, cuius motui (ex-
 cepto constrictivo) repugnant. Dicat ali-
 quis sententiam priori loco propositam
 supponere eximiam activitatem & subti-
 litatem spirituum animalium, quibus
 hanc repugnantiam facile possunt supera-
 re. Verum, ut ita sit, cum partes, quas
 permeant, reagant, suamque frigidita-
 tem & torporem iis communicare sata-
 gant, necesse est eas activitatem illam spi-
 rituum nonnihil retundere, subtilitatem
 minuere, expeditumque illum transitum
 aliquantum remorari. Quare supposita
 hac sententia ut vera, vitiabitur in hoc
 affectu constitutio animalis ex parte mo-
 tus rapidi spirituum diminuti, idque se-
 cundario, cum motus hic non retardetur
 vitio primario spirituum animalium, aut
 vitio partium primo affectarum, quem-
 admodum dictum. Similiter in modo po-
 sterius proposito, in quo motus spirituum
 supponitur placidus & tranquillus, ne-
 cesse est eas, dum tardiuscule per partes
 primo affectas transmittuntur, labem ali-
 quam à vitiata constitutione insita ista-
 rum

rum par
 tiones p
 tas. E
 opinion
 butione
 Tand
 stantia ce
 nervosari
 net, qu
 posita si
 aliquem
 la extra
 in partil
 morbo
 frigida
 versatur
 spirituu
 affectæ
 ad ani
 quam
 debitam
 supra di
 in hoc a
 miam l
 tiem,
 qualitat
 titatem
 go cere
 influxu
 & ne vi
 gradu
 extra c
 intem

rum partium contrahant, ob easdem rationes proxime præcedenti articulo allatas. Erit ergo secundum hanc quoque opinionem vitium secundarium in distributione spirituum animalium.

Tandem quod ad *tensitatem ipsius substantiæ cerebri, spinalis medullæ, nervorum & nervosarum partium inter vigilandum* attinet, quæ in posteriori sententia ante proposita supponitur, necesse est defectum aliquem debite tensitatis in spinali medulla extra calvæ, in nervis inde ortis, tum in partibus ad quas distribuuntur in hoc morbo adesse. Etenim 1. Intemperies frigida & humida debite isti tensitati adversatur. Ita quoque & torpor ac inopia spirituum insitorum; quibus certe partes affectæ inertes redduntur minusque aptæ ad animales actiones obeundas; contra quam evenit, quando prædictæ partes debitam suam tensitatem obtinent. 2. Ex supra dictis liquet Tonum harum partium in hoc affectu nonnihil vitiari propter nimiam laxitatem, flacciditatem, mollietiem, & internam lubricitatem, quæ qualitates justam earundem partium tensitatem evidenti labifaciunt. Quamvis ergo cerebrum in hoc affectu debitum forte influxum ex parte sua præbeat, vix tamen, & ne vix quidem fieri potest, ut sufficienti gradu tensitatem suam spinali medullæ extra calvæ nervisque inde ortis, &c. ob intemperiem, torporem & inopiam spirituum

rituum infitorum, tum tonum earum partium vitiatum, ut dictum, communice. 3. Symptomata in hoc morbo animalem facultatem spectantia idem luculentissime confirmant. Etenim pueri hoc morbo afflicti ab ipso ejus principio minus robuste (si cum aliis coætaneis conferrantur) se movent exercent, minusque delectantur lusibus masculis; ast in progressu morbi motum fere omnem concitatiores avertantur, pedibus insistentes vacillant, quæruntque sustentacula, vix aliter incedentes erecti, neque ludere delectantur nisi sedentes aut recumbentes, vel brachiis molliter gestati; denique spina debilis emaciato corpori erecto, vel oneri grandiusculi capitis vix sufficit sustentando. Quæ omnia satis superque demonstrant tensitatem partium motui inservientium esse minus in hoc affectu rigidam quam inter vigilandum ex æquo requiritur. Si ergo ista debita inter vigilandum tensitas sit pars constitutionis animalis, quod hic supposuimus, eadem certe vitiata constituit necessario morbosam affectionem in constitutione animali: & cum hoc vitium non primario ab ipso cerebro, sed ab insita constitutione partium primo affectarum dependeat, secundarium vitium respectu animalis constitutionis jure merito censendum est.

Cur
sensus

Occurrit tamen hic scrupulus: Quæret aliquis cur sensus quoque in hoc affectu

fectu ne
In pron
tas, ro
tatem
cendan
levissim
sufficit,
vare lice
los eum
sos, ac
duntie,
nem nih
obstat,
sus non
Paralyfis
diversus.
in ipsa c
ergo pe
motum
nervus
ret, is
fertur,
etiam d
motu;
sit, sex
sensu.
mus.
ea quæ
tum pri
mus, id
materie
ctata
causal
cingat

fectu non pariter lædantur ac vis motiva? non
In promptu est ratio. Longe major tensi- ^{æque}
tas, robur, & vigor nervorum ad facul- ^{hic læ-}
tatem motivam quam sensitivam exer- ^{datur.}
cendam requiritur. Ad sensationem enim ^{ac mo-}
levissimus fere motus tonicus nervorum ^{tus.}
sufficit, non item ad motum. Sic obser-
vare licet in motu cujuscvis articuli muscu-
los eum moventes admodum duros, ten-
sos, ac rigidos esse; verum remissa illa
duritie, rigiditate ac tensitate sensatio-
nem nihilominus facile peragi. Neque
obstat, quod aliquando in Paralyfi sen-
sus nonnihil stupeat permanente motu;
Paralysis enim affectus est ab hoc plane
diversus. In ea quippe vitium primarium
in ipsa constitutione animali residet; fieri
ergo potest, ut non minus sensum quam
motum afficiat. Præterea quando forte
nervus cutaneus debito cerebri influxu ca-
ret, is vero qui ad musculos istius partis
fertur, eo fruitur, fieri potest, ut hac
etiam de causa tollatur sensus manente
motu; licet casus hic non tam frequens
sit, sæpiusque motus aboleatur constante
sensu. Sed de hac re satis superque dixi-
mus. Atque ita tandem deprompsimus
ea quæ de integra essentia hujus morbi
tum primaria tum secundaria meditati su-
mus, idque qua potuimus perspicuitate in
materia difficili & ab aliis ante non tra-
ctata præstitimus. Proximum est ut ad
causarum hujus effectus examen nos ac-
cingamus.

C A P. XV.

*Præind. causa, & I. qua ad
Parentes attinet.*

Essentiam hujus morbi *primariam* atque etiam *secundariam* superius fuse explicuimus : & quidem dependentiam *essentia secundaria* à *primaria* ibidem satis demonstravimus. Non ergo hic expectandum est, ut denuo ex professo & speciatim de causis *essentia secundaria* quas nempe ante retulimus, tractemus. Sufficiet causas *essentia primaria* investigasse. Si qua tamen occurrat causa quæ una influat cum in *primariam*, tum *secundariam* morbi *essentiam*, eam hic quoque obiter annotare non gravabimur.

Duo
summa
causa-
rum
hujus
morbi
genera.

Omissa vero omni *anæsthesia* circa varia causarum genera, ad duo solummodo capita discursum hunc nostrum contrahere visum est. Prius continet *infirmitates*, *morbosasque parentum dispositiones*, quæ forte eatenus in liberos influunt, ut saltem proclivitatem aliquam & aptitudinem ad incidendum in hunc affectum (si non actu ab ipso ortu in eum delapsi sint) inferant. Posterius comprehendit *causas hujus morbi accessorias*; eas nempe, quæ pueris post partum accidunt.

An &

De primi generis causis occurrit in ipso
limine

limine
bus hic
cuius in
proced
hæredi
tus. E
proprie
extitisse
indeque
vero hæ
supponi
utroque
tamen n
diversi
eorum,
proli im
improp
ditur.

Pori
ctus ad
ne, ut
surgum
constitut
cus pod
priori
nis stat
hæredi
celle est
tione m
bo pare
fuit a
sa, q
rum

limine quæstio, utrum & quatenus morbus hic dici possit *hereditarius*? Quo felicius in hujus quæstionis determinatione procedamus, distinguendus est morbus *hereditarius* in *proprie* & *improprie* sic dictus. Et quidem morbus *hereditarius* *proprie* sic dictus semper supponitur præextitisse in utroque vel alterutro parente, indeque in prolem esse derivatus. Morbus vero *hereditarius* *improprie* dictus non supponitur in *eadem specie* præextitisse in utroque vel alterutro parente; præcessisse tamen necesse est vitium quoddam (forte diversi plane generis) in altero saltem eorum, cujus virtute dispositio quædam proli impressa est, qua in morbum hunc *improprie hereditarium* proclivis redditur.

Porro morbus *hereditarius* *proprie* dictus adhuc duplex est: vel in *conformatione*, ut quando mancus mancum, surdus surdum, cæcus cæcum generat; vel in *constitutione similari*, ut quando podagricus podagricum gignit. Notandum est in priori genere à primis effectis formationis staminibus actu fœtui inesse vitium *hereditarium*; in posteriori vero non necesse est actu inesse fœtui à prima formatione morbum ejusdem speciei cum morbo parentum; sed sufficit ejusmodi dispositio à parente altero vel utroque impressa, quæ tractu temporis ex concursu aliorum incidentium causarum in eundem

H

actuarius

XV.

I. que ad
tinet.

morbi primariæ

adariam super

: & quidem

adaria à primariæ

imus. Non ergo

it denuo ex

is essentia secun

etulimus, tracta

essentia primariæ

en occurrat cau

primariæ, tra

ntiam, eam h

non gravabimur

exa circa vari

o folummodo

trum contrahit

net infirmitate

dispositiones, qu

influunt, ut

iam & aptitudi

inc affectum

um delapsi sunt

prehendit caus

as nempe, qu

int.

occurrit in

limine

actuari possit. Adhæc morbus quoque improprie dictus hæreditarius similiter duplex esse potest, nempe vel in *conformatione*, vel in *constitutione similari*. In *formatione*, ut quando neuter parens cæcus, luscus, balbus, claudus, &c. prolem tamen cæcam, luscam, balbam, aut claudam ex ipso vitio formationis in utero in lucem producit. Etenim in casibus propositis, id ipsum vitium quod in prole cernitur, ab aliquo vitio parentum, licet forte diversi generis, profluxit, adeoque morbus hæreditarius, etsi improprie, nuncupari potest. Similiter in *constitutione similari* prolis morbus improprie hæreditarius residere potest, ut quando melancholicus, & sedentarius, vel etiam intemperans prolem generant cachexiæ aut podagræ obnoxiam, licet forte parens neque cachexia neque podagra unquam laboraverit.

Quæstionis prædictæ solutio.

Hiscæ præmissis ad quæstionis solutionem propius accedimus. Et dicimus hunc morbum non contineri, sub priori specie morbi hæreditarii proprie dicti. Illa enim in *formatione* consistit; hic vero morbus secundum essentiam suam primariam est morbus similis, ut supra demonstravimus, & rarissime à primo ortu, nedum ab ipsa prima conceptione & formatione se prodit. Atque ob easdem rationes asserimus etiam hunc affectum non pertinere ad priorem speciem morborum hære-

hæreditariorum improprie dictorum, qui similiter in formatione partium consistunt, & mox à prima formatione inchoantur.

II. Dicimus fieri posse morbum hunc cadere sub secunda specie proposita morbi hæreditarii proprie dicti, nempe illa quæ in constitutione similari consistit. Hoc tamen ut certum & exploratum statuere nequimus, cum pueri quos hætenus hoc morbo afflictos novimus, nondum ad eam ætatis maturitatem pervenerint qua liberos generent, ideoque non aliter quam per probabilem conjecturam opinari nobis licet, an eorum progenies hæreditario jure quondam hoc morbo contaminata sit futura, necne.

III. Dicimus in multis pueris morbum hunc cadere directe sub secunda specie morbi hæreditarii improprie dicti superius propositi. Etenim secundum ejus primariam essentiam est morbus similis, & licet nondum satis diu nobis innotuerit, ut quid in secunda progenie efficiat definire valeamus, frequenter tamen in presenti progenie rudimenta quædam hujus morbi in multis ab altero vel utroque parente derivata fuisse deprehendimus. Adeo ut licet neuter parens hoc morbo in infantia vel pueritia laboraverit, apparatus tamen aliquis & pronitas in hunc affectum statim in eorum infantulis apparuerit, præsertim in iis quorum parentes

ob vitium aliquod corporis, vel errores vitæ dispositi ante coitum fuerunt ad hanc labem fœtui inurendam. Quæ autem affectiones, parentum eos ad liberos huius morbo facile obnoxios generandos disponant, mox ordine enumerabuntur; ex quibus etiam ulterior confirmatio assertionis hujus liquebit.

IV. Dicimus, licet affectiones Parentum frequenter in fœtibus dispositionem quandam ad hunc morbum incurrendum imprimant, adeoque in secunda acceptione morbi hæreditarii improptie dicti affectus hic censendus sit, ut modo dictum, rarissime tamen accidere ut hic morbus in actum erumpat ante fœtus partum. Testatur aliquis nostrum se semel, & semel tantum, vidisse puerum recens natum hoc morbo afflictum. Atque in eo spina dorsi & collum adeo erant debilia, ut nulla ratione valerent grandiusculum caput sustinere. Obiit hic intra tres menses post partum. Quibus pater eum gravissime fuisse affectum. Videtur ex modo dictis conspicuum, infantes, ut frequenter dispositionem ad hunc morbum à parentibus mutuuntur, rarissime tamen in eum ante partum incurrere, ubi vero in eum tam præmature incurrunt, gravissime affligi. Cujus utriusque eventus ratio quæri possit. Quod ad priorem attinet, dicimus hunc affectum ex parte consistere in intemperie frigida partium

primo

primo affectarum, & quidem inæquali, frigidiori scilicet in dictis partibus habito respectu ad temperiem capitis & viscerum; hancque inæqualem frigiditatem istarum partium magni esse momenti in hoc morbo, idque etiam ratione ipsius inæqualitatis: hæc enim multum contribuit inæquali illi & imminutæ distributioni vitalis sanguinis ad partes primo affectas. Cum ergo eo tempore, quo fœtus in utero gestatus, inæqualitas hæc temperamenti partium primo affectarum plurimum corrigatur, & avertatur ab æquali calore, quo uterus corpus, Embryonis undique arcte amplectitur & fovet, sequitur gestationem non parum hunc morbum arcere, atque ejus invasionem ad minimum retardare. Corpus enim uteri æquali calore undique perfusum, omnesque partes Embryonis ex æquo complectens ac fovens haud facile permitit unam partem præ alia algere, adeoque imminuto sanguinis vitalis affluxu irrigari. Quapropter cum illa ipsa inæqualitas caloris ac irrigationis sint partes essentiaæ hujus morbi, & sine quibus morbus hic consistere non potest, minime mirandum est utrum hæc morbi partes strenue impugnantem ejus invasionem, durante saltem imprægnatione plerumque protrahere.

Quod ad posteriorem partem quaestio- Cur ii,
nis propositæ attinet, cur nempe Infan- qui an-

174 *Glissonius de Rachitide.*

de par-
tum
hoc
morbo
corre-
pti fue-
runt,
gravius
ac peri-
culosius
labo-
rent.

tes, qui ante partum hoc morbo correpti fuerunt, gravius ac periculosius laborent, dicimus secundum illud *Hippocr. sect. 2. aph. 34.* morbum, qui cum ægrotantis conditione minus cognatus fuerit, periculosiorem esse eo qui secus; ut febris seni quam juveni majus minatur periculum, hyemeque quam æstate. Morbus enim qui ægrotantis conditioni conformis est, leviolem postulat causam profui introductione; is vero qui illi contrarius est magnitudinem causæ arguit, quæ non obstante fræno effectum suum proferat. In præsentî ergo affectu si æqualis uterique calor non possit coërcere propensitatem Embryonis ad hunc morbum, quin eum incurrat, necesse est causam à Parentibus impressam esse vehementem, ipsoque principia seminaria esse insigniter labefactata. Spes itaque in angusto est ubi fœtus hoc morbo laborans nascitur, neque prudens medicus curationem absque ingentis periculi prognostico aggredietur. Porro corollarii vice aliam regulam priorî affinem, licet forte nondum certam & comprobatam, subtexamus. Pueros nempe, quo citius à partu hoc morbo corripiuntur, eo difficilius (cæteris paribus) ab eo liberari. Sed hæc sufficiant de proposita quæstione.

Enu-
mera-
tio cau-
sarum

Jam nos accingamus ad divisionem & enumerationem causarum quæ ex parte Parentum hunc morbum produciunt. Vi-
ria

Glissonius
tia hæc parent
tionem ipsius
stant; alia res
ceptum & in ut
generationis se
fœmina, vel
generationi dica
tum à toto corp
me in fœtum
generationis ler
res huic muner
minimus est fin
hic recentere,
hoc malum pro
Hæc ad 4. Cla
I. Classis co
humidam mate
Hoc præcise
da & humidam
referimus acco
sam & fœtum
& forte morbu
aliam vocant
nem eradicare
nihil facium
gidam, hunc
supplicatam
nec minus a
tionem, sed
tionem huj
ria primariæ
humida consi
Pom ad hunc

tia hæc parentum alia respiciunt genera-
tionem ipsius spermatis, è quo foetus con-
stant; alia respiciunt *Embryonem jam con-*
ceptum & in utero adhuc gestatum. Vitia
generationis seminis sive in mare, sive in
foemina, vel à *toto corpore*, vel à *partibus*
generationi dicatis procedunt. Vitia paren-
tum à toto corpore dependentia eo maxi-
me in foetum influunt, quod materiam
generationi seminis minus aptam ad par-
tes huic muneri dicatas transmittant. Non
animus est singula materiae seminis vitia
hic recensere, ast ea solummodo quæ ad
hoc malum proli inferendum conspirant.
Hæc ad 4. Classes reducimus.

I. Classis continet *intemperiem frigidam*
humidam materia, ex qua semen generatur
Hoc præcipue provenit ab *intemperie frigi-*
da & humida parentum, ad quam etiam
referimus *cacochymiam* præsertim *pituito-*
sam & serosam; item *cachexiam*, *hydropem*
& forte *morbum virgineum*, quem febrim
albam vocant, non satis ante conceptio-
nem eradicatum; qui omnes affectus ma-
nifeste faciunt ad materiam aquosam, fri-
gidam, humidam partibus genitalibus
suppeditandam; qualis non modo in ge-
nere minus apta est ad spermatis genera-
tionem, sed & specialiter inclinatur ad con-
ditionem huius morbi, cuius pars essen-
tiæ primariæ in ipsa intemperie frigida &
humida consistit, ut supra monstravimus.
Porro ad hunc titulum revocare forte li-

176 Glissonius de Rachitide.

cet scorbutum, strumofam affectionem, Luem veneream, Icterusque. in quibus sanguis quoque sordibus & excrementitiis humoribus, ichoribusque malis inquinatur, ut non facile in semen probum ac laudabile commutari possit.

2. Inopia spirituum insitiorum in materia dicta, ejusque causæ.

II. Classis continet Inopiam spirituum insitiorum in materia è qua semen generatur. Ex hujusmodi enim materia semen spirituosum confici non potest. Causæ quæ talem materiam partibus genitalibus supeditant, sunt corpora generantium exsucca, extenuata, emaciata, sive à longa inedia, sive ab evacuatione aliquæ nimia, ut à diu continuatis vomitu, diarrhoea, dysenteria, lientaria, fluxu hepatico, ab hamorehagia profusiore ex quacunque parte, à sudoribus nimis, à diuturno aliquo morbo viribus necdum ante coitum reparatis; à febre, aut alio gravi aliquo morbo presente; præcipue Tabæ, febre hectica, atrophia ex quacunque causa, denique ab imminuta alimenti ultimi, ob cujusvis partis vitium, concoctione. Etenim in istiusmodi casibus, materia, quæ ad partes generationi inservientes amandatur, competente copia insitiorum spirituum destituta est, unde partes semen præparantes ac coquentes defectum hunc nequeunt integre corrigere, semenque satis spirituosum ejaculari. Cum ergo non minima pars primæ essentia hujus morbi in penuria spirituum insitiorum consistat, fieri non potest, quin foetus ex tali

Glissonius de Rachitide. talis semine partus, innatam hunc affectum impressam coramutibusal debetur. III. Classis omni materiæ quæ semen pro do partis solis, humore ejusmodi est quod Medici cum causis etiam sanguinis mobiles, debent è contra, rursus fluxiles esse, atque hujus generis quædam plura huc spectantur, hinc autem quibus hinc in semine hoc ergo, in rationem vel rationem, ad admodum disposita, Episcurea, frequenter delicatissimum, in rationem a quædam

tali semine parum scilicet spirituofo genitus, innatam quandam dispositionem ad hunc affectum in primis suis rudimentis impressam contineat, quæ postea, concurrentibus aliis causis, facile in actum deducatur.

III. Classis continet *Torporem seu stuporem materia transmissæ ad partes genitales*, è qua semen producitur. Etenim non modo partis solidæ, sed & tota massa sanguinis, humoresque in ea contenti torpori ejusmodi sunt obnoxii. Atque hinc est quod Medici sæpius dicant in morborum causis reddendis, humores, tum etiam sanguinem esse nimis fluxiles & mobiles, debitoque concitatiores, interdum è contra esse ineptos ad motum, minus fluxiles esse, minusque æquo activos; atque hujus quoque rei respectu mediocritas quædam est saluberrima. Verum plura huc spectantia videantur supra. Prosequemur hic tantummodo *vitia parentum* à quibus hic defectus vigoris & activitatis in seminis materia oritur. Sunt hæc ergo, 1 ipsa *constitutio parentis alterutrius vel utriusque, mollis, laxa, & effœminata*, ad actiones robustiores ac viriles indisposita, 2 *Dieta humidior, & plenior, Epicurea*, frequentibus obnoxia. 3 *Vitæ genus delicatum, mollitiei ac voluptatibus deditum, ignavum, laboribus periculis & curis rariis assuetum*. Huc referas quoque *exercitii fortioris omnimodum defectum*.

3. Torpor materia dictæ.

Ejus causæ.

somnum immoderatum, præsertim mox post cibum, & somnolentiam qualemunque, vitam sedentariam, speculativam, scientiis, & mollioribus artibus, puta poëticæ, Musica, Cosmetica & similibus solum intentam. Huc etiam reducimus Comædiarum & spectaculorum scenicorum quotidianam frequentationem, Fabularum & Historiarum Commentitiarum assiduam Lectionem, locoque masculi exercitii lusus pictarum chartarum aut alearum frequentiores. Huc pertinent etiam Pacis diuturnioris ac opulentia solennes fructus, securitas, incuria, negligentia & similes. Omnia jam hæc enumerata vitia ad mollitiem & torporem partibus inferendum manifeste faciunt. Cum ergo sanguis, una cum humoribus in eo contentis, in circuitu suo perluat omnes partes sic torpidas redditas, fieri non potest, quin in transitu suo aliquam alterationem eodem spectantem subeat; & cum portio sanguinis transeuntis torpore nonnullo, ut dictum, affecti, transmissa ad partes genitales evadat ipsa materia ex qua generatur semen, facile inferri potest foetum ex talibus principiis oriundum intra se contrahere proclivitatem saltem aliquam ad torporem & ignaviam nativæ suæ materiæ conformem, illamque proclivitatem post partum summota præservatione ab æquali uteri fotu, à variis causis non difficulter in actum deduci: Quapropter cum torpor ejusmodi sit pars primæ

Glissonius de Rachitide.
max essentia
libus femin
nem quanda
ro aut utro
refere.

IV. Classi
nes (si quita
qsi in purit
Hæ squiden
dicti notam
quia, ut sup
an Parentes
prolem eo at
rea, que Pa
unam trium
plures vel fir
possint, no
pluribus infi
vitiis à toto
ribus, proxi
que in ipso pa

Vitia nec p
dum intempe
da, quando
tur & curva
infertur
clive extern
partes Genor
sa, frequen
tus elabora
tum et de
bu, Tandem
bus genitali

mae essentiae huius morbi, sequitur in talibus seminalibus principiis dispositionem quandam ad hunc affectum ab altero aut utroque parente derivatam delirescere.

IV. Classis continet *vitiosas dispositiones* (si qui tales occurrunt) *Parentum qui ipsi in pueritia sua hoc morbo laboraverint.* Hæ siquidem morbi hæreditarii proprie dicti notam liberis inurerent. Verum, quia, ut supra dictum, nondum liquet an Parentes hoc morbo in Pueritia afflicti prolem eo affectam genituri sint; præterea, quæ Parentum vitia vel ad aliquam unam trium prædictarum classium, vel ad plures vel simul omnes commode referri possint, non erit operæ-premium iis hic pluribus insistere. Quare enumeratis jam vitiis à toto corpore parentum dependentibus, proximo loco accedimus ad ea vitia quæ in ipsis partibus genitalibus resident.

Vitia hæc partium genitalium sunt interdum intemperies frigida; interdum humida, quando præ nimia humiditate laxantur & enervantur, unde sperma vel plane infœcundum vel in hunc morbum proclive excernunt. Adhæc; interdum istæ partes Gonorrhœa sive virulenta, sive biliosa, sive aquea infestantur, semenque minus elaboratum ejaculantur; idem dicendum est de fluore albo & rubro in mulieribus. Tandem nonnulla extrinsecus partibus genitalibus admota huc quoque spectant;

tant; ut unguenta ex *cicuta* aliisque narcoticis præsertim frequentius iis illita; similiter unguenta, *plumbum album*, vel *rubrum*, *cerussam*, *calcem plumbi*, *lithargyrum*, *saccharum saturni* & similia recipientia, assidue diuque istis partibus applicata. Ejusmodi enim activitatem spirituum insitorum in istis partibus retundunt, torporemque quendam iis inferunt, qui semini in illis confecto communicatus prolem ad hunc affectum disponunt.

II. Causæ ex parte matris hunc morbum post conceptionem

producentes.

1. Intemperies frigida & humida

ipsius uteri.

2. Quæcunque faciunt ad improbum alimentum

Absolvimus demum institutam enumerationem causarum, si non omnium, saltem præcipuarum, majorisque notæ, quæ ante conceptionem circa generationem seminis prolifici occurrunt, & ad hunc affectum invehendum faciunt. Sequuntur jam vitia & errores matris tempore gestationis foetus in utero, quæ etiam inter hujus affectus causas ante partum reputandæ sunt.

1. Occurrit *intemperies frigida* & *humida ipsius uteri*, quæ (ut cuiusvis, vel nobis tacentibus, facile manifestum est) ex assiduo contactu Embryoni promptissime communicari potest.

2. Loco se offerunt ea omnia quæ succos crudos parumque defacatos, excrementitiis humoribus aut ichoribus, refertos, vice proprii alimenti, Embryoni suppeditant. Huc spectat imprimis *insalubris gravidarum diæta*, præsertim ad humiditatem & frigiditatem cruditatesque accumulandas inclinans. Porro idem faciunt *coctiones ea-*

rundem

rundem seu prima seu secunda imperfecta & tum deficientes, maxime ubi neque vomitu, embry-
neque alia evacuatione cruditates inde oni sup-
provenientes excernuntur, sed ex cum pedi-
sanguine materno ad foetum tandem pro tan-
alimento derivantur. Præterea si gravi- dum.
dam post conceptionem invadat *morbis humidus frigidusque*, ut *intemperies cum materia frigida & humida*, *cachexia*, *hydrops*, &c. facile inde evenire potest, ut impurum quoque alimentum, quodque hujus morbi semina tum serat tum foveat, Embryoni dispensetur.

3. Loco censenda sunt *ea omnia quæ quocumque modo Embryonem debito alimento defraudant*; ut *evacuatio quævis justo profusior*, imprimis *hemorrhagia longior ex ulla parte*; item *vena sectio vel temere. vel justo largior adhibita*. Huc etiam refertur *minus veneris usus tempore gestationis*. Alterius quoque *Infantis lactatio divertere potest sufficientis alimenti affluxum ab utero versus mammas*. Huc spectat *diuturna inedia*, ut & *atrophia quacunque matris gravida, aut appetitus cibi plane defectus, vel defectus coctionis*. *Febris tandem acuta prægnanti accidens*, præter alia incommoda, defraudare quoque potest foetum sufficienti alimento; *febris ita hæctica*. Hæc omnia non modo *virium vitalium defecti- nem & imminutam nutritionem* foetui inferunt, verum & insuper *penuriam spirituum insitorum*. Etenim absque nutritione eliquan-

3. Quæcumque Embryonem debito alimento defraudant.

quantur ac dissipantur spiritus insiti, tum necessaria etiam reparatione destituuntur. Cum ergo pars essentiae huius morbi in defectu spirituum insitorum consistat, necesse est à prædictis causis dispositionem aliquam ad hunc affectum foetui impartiri.

4. Nimum gravidarum otium.

4. Et ultimo, *Nimia gravidarum somnolentia, ignavia, mollities, aversatio laboris & exercitii post conceptionem* huc etiam nonnihil contribuunt. Licet enim violentiores motus actionesque cuiusvis generis gravidis interdicanter, moderati tamen labores, vigiliae, & exercitia quæ nullam vim utero inferunt aut abortum provocant, non modo ad sanitatem matris faciunt, sed & nonnihil torporem Embryonis excutunt, ejusque calorem, vigorem, & activitatem excitant atque adaugent. Atque ita finem imponimus huic capiti primo *de causis huius morbi ante partum*. Restant examinandæ *ea quæ post partum incident.*

C A P. XVI.

Causa huius morbi Pueris post partum incidentes.

Notavimus præcedenti capite infantes ab ipso ortu rarius hoc morbo affligi, nativâ vero dispositione

fitione ad eundem frequenter ob causas illic memoratas affici. Prosequemur jam causas quæ vel nativam illam dispositionem post partum actuare aptæ sunt, vel de novo & integro hunc morbum producere. Sciendum autem est, easdem causas quæ dispositionem nativam ad hunc morbum actuent, eundem posse de novo producere, si gradu satis intensæ sint. Ideoque fatemur pueros à nativitate in hunc affectum pronos, facilius; id est, à causis gradu remissioribus affici; alios vero ab omni nativa labe immunes non nisi à causis potentioribus in eundem incidere; interim causæ istæ ejusdem sunt generis & gradu solo distinctæ. Quare non opus fuerit de his distincte & separatim agere; suffecerit has simul & indiscriminatim proposuisse.

In ipso limine occurrit Quæstio discutienda; utrum nempe *Contagium* inter causas hujus morbi annumerandum sit, adeoque utrum morbus hic proprio sensu morbus sit *contagiosus*? Certe qui considerat morbum hunc veteribus incognitum hoc ultimo seculo occidentales Angliæ tractus primum invadentem, intra paucos annos per totam fere Angliam dispersum esse, facile prima fronte opinetur eum esse vere contagiosum, & per contagium tam longe lateque disseminari. Sed pressius attendenti aliter se res habere videbitur. Licet enim morbus hic aliquo forsan modo nitatur sibi similem va-

An morbus hic sit contagiosus?

Negativè affectur.

affectionem aliis corporibus imprimere; vix tamen eo usque procedit, ut morbum ejusdem speciei de integro producat. Forte equidem nonnullam leviusculam inclinationem alteri corpori possit imprimere, imo interdum ipsam forte morbi invasionem in corpore insigniter ad eum prae-disposito acceleret aut promoveat, neque tamen propterea nomen morbi proprie contagiosi mereatur. Omnes enim morbi corpora sibi proxime immutare sibi que assimilare satagunt; non tamen id sufficit, ut omnes morbi contagiosi denominentur. Ad morbum enim contagiosum proprie sic dictum constituendum requiritur, ulterius, ut propaget à se *fermentum quoddam seminale* sui, quod se clam insinuans in alia corpora, paullatim morbum ejusdem speciei in ea introducat. Verum hic morbus nullum tale fermentum in sua essentia continet, neque clanculum propagatur emissio prius à se seminio quod vicinis corporibus morbum ejusdem speciei imprimat. Diximus enim supra, essentiam hujus morbi primam consistere in frigida & humida intemperie, in torpore & inopia spirituum infectorum; quæ affectiones si quæ corpora propinqua assimilare conentur aperto Marte, cum vero ex insidiis & clandestinis prius immixtis id aggrediuntur. Similiter si respicias ad essentiam ejus secundariam, neque tonus vitiat, neque constitutio

Quid
potissi-
mum
requi-
ratur ad
mor-
bum
proprie
contagiosum
consti-
tuen-
dum.

seu

Glissonius de Rachitide. 185

seu uitalis seu animalis læsa, neque organorum depravationes aptæ deprehenduntur in alia corpora se insinuare, speciemque suam propagare. Denique si velimus ipsam experientiam hic consulere, id extra dubium oppidò statuetur. Etenim observamus frequenter pueros seu coætaneos, seu prope coætaneos in iisdem ædibus enutritos, quorum unus aut alter hoc morbo forte afflictus fuerit, dum alius aut plures eorum minime laborent. Imo novimus pueros non tantum communibus ædibus, assiduoque mutua societate gaudentes, sed & quotidie communi mensa & lecto utentes, quorum alter hoc malo affectus socium convictus & concubitus nullo modo infecerit: quod sane vix videtur contingere potuisse in morbo proprie contagioso. Quapropter excluso contagio è numero causarum huius morbi, ad alias veriores investigandas nosmetipsos accingamus. *Causas post partum* hanc morbum invehentes in duas classes distribuimus. Prior continet *errores hoc facientes in usu 6 rerum non-naturalium*: Posterior complectitur *morbos diversis generis præcedentes, qui post se aptitudinem aliquam ad hunc affectum relinquere sæpius solent.*

Quod ad priorem classem attinet de abusu 6 rerum non naturalium, quatenus hunc affectum respiciunt, cum pueri rarius vehementioribus *animi passionibus* com-

*Causæ
huius
morbi
post
par.
tum*

commoveantur, vixque inde hunc morbum incurrant; deinde cum etiam *veneris* usus ad eos non pertineat; ad 5 capita sequentia causas has revocabimus. Ad *Aërem*, tum ea quacunque extrinsecus corpori occurrunt aut applicantur; ad *Cibum* & *Potum* seu qua intus assumuntur; ad motum & quietum vitæ genus, actiones & exercitia, ad somnum & vigiliæ; denique ad ea quæ retinentur in corpore præter naturam, aut excernuntur. Quæ singula ordine proposito, quæ possumus brevitate; examinabimus.

De Aëre & extrinsecus occurrentibus.

Aër humidus
& frigidus.

Aër humidus & frigidus multum huc contribuere potest. Etenim cum is facilius occurrat partibus externis & in hoc morbo primo affectis, quam visceribus intus reconditis, directe facit ad inæqualem illam intemperiem, frigidam nempe & humidam (quæ pars est primæ essentia hujus morbi) istis partibus imprimendam. Hujusmodi Aëris constitutio circa veris principium maxime viget, quo idcirco tempore, cautas decet esse nutrices, ne infantes ad hunc morbum propensos nimium Aëri exponant; ut & ubi Aër nebulosus, crassus, pluviosus, vaporibusque scatens observatur. Hinc loci maritimi, paludinosi & pluviis imbribusque frequentioribus obnoxii, imo vel numerosis

Glissonius de Rachitide. 187

merosis aquarum scaturiginibus irrigui,
cæteris partibus, in hunc morbum fœ-
cundiores esse solent. Similiter ædes juxta
ripas fluminum majorum, juxta stagna,
piscinaeque exstructæ hoc nomine culpan-
tur. Præterea *Balnea frequentia, ablutio-* Balnea
nesque cum aqua dulci, licet actu calide frequē-
adhibitæ, cum potentiâ sint frigida ac tia ab-
humida, huc etiam referantur; nam in- lutio-
temperiem suam partibus queis adhiben- nesque
tur, ex parte communicant, & manifeste cum
toni mollitiem ac laxitatem, sanguinis aqua
que circuitum nimis lubricum & igna- dulci.
vum in istis partibus plus minus effi-
ciunt.

Huc etiam annumeremus *linimenta fri-* Lini-
gida & humida, ut & *laxantia & lubrican-* menta
tia in tenella ætate diutius continuata, frigida
præsertim circa spinam aut origines ner- & hu-
vorum. Denique *lintea molliora*, tum non aut la-
probe siccata hujus morbi radices foveant. xantia
Ob hanc causam, inter alias, accidit pau- & lu-
perum infantulos minus huic malo ob- brican-
noxios esse, quod nempe plerumque as- tia.
terioribus linteis, aut forte laneis inte- Lintea
gumentis involvantur. Quæ utraque tum mollio-
fricando partes, tum eas titillando calo- ra, item
rem insitum excitant & adaugent, vita- non
lisque sanguinis affluxum copiosorem ad probe
habitum corporis irritant, adeoque ma- siccata.
gni sunt momenti ad hunc morbum ar-
cendum. Lintea vero molliora neque ir-
ritant calorem in externis partibus, ne-
que

que enim probe foveant. Etenim si forte per tantillum temporis spatium à partium contactu amoveantur, calorem suum protinus exuunt, proximoque contactu sensum frigiditatis partibus inferunt. Quare ejusmodi lintea cum sint inter ea quæ extrinsecus applicantur, & cum sola frigiditate ac mollitie hic noxia sint, ad hanc primam causarum classem, ejusque partem primam, quæ humida & frigida extrinsecus occurrentia complectitur, retulimus.

**Aër
noxiiis
inqui-
namen-
tis in-
fectus.**

2. Loco *Aer speciali quodam inquinamento infectus*, ut noxiis exhalationibus metallicis, quæ ut plurimum, venenosa quadam malignitate spiritus infitos partium oppugnant, eosque vel extinguunt, vel fugant ac dissipant, tonumque partium simul exsolvunt vimque pulificam, in partibus præsertim externis, quibus primum occurrunt, saltem minuunt, si non etiam languore afficiant & enervent. Huc imprimis faciunt *exhalationes* è *plumbo, antimonio, argento vivo, similibusque elevatæ*. Porro *unguenta ex iisdem confecta*,

**Lini-
menta
ex mer-
curio
simili-
busque
parata.**
**Obser-
vatio.**

si frequentius aut intempestive partibus primo affectis illinantur, idem præstant; quamvis hæc etiam nonnihil ad quartum hujus classis titulum forte pertineant. Observavimus autem pueros nonnullos *unguentis mercurialibus* illitos ad necandam scabiem in hunc postea morbum incidisse.

3. Loco *Aer impense calidus, subtilis, vehementer attenuans ac dissolvens*, quod spiritus insitos dissipet, evocet, ac absumat inter causas hujus morbi annumerari debet. Similiter *linimenta calidiora & præsertim simul discussiva, olea chymice distillata & non satis correcta* temperaturarum admixtione: hæc enim in tam tenera constitutione partium facile eliquant & in tenues auras resolvunt spiritus insitos, adeoque inopiam spirituum insitorum inferunt. Huc etiam referenda *balnea acrida, salina, calida & discussiva*, imo & *intempestive aut ultra modum justamque mensuram adhibita*. Nam hæc, similiter ut priora, spiritus eliquant atque absumunt.

4. Et uliimo, *Aer exhalationibus vaporibusve narcoticis refertus, & balnea, fomentationes & linimenta ex soporiferis, seu narcoticis, cicuta, hyoscyamo, opio, solano, ut & similibus confecta*, atque extrinsecus adhibita, ad hanc classem etiam commode accensentur. Nam torporem partibus primo affectis, in quas primum vim suam exerunt, facile inferunt; qui torpor non modo ipse pars est primæ essentia hujus morbi, sed & facile obtundit ac minuit vitalem influxum in istis partibus, adeoque etiam causa est istius partis essentia morbi secundaria, quæ in constitutione vitali consistit, quam rem supra fusius explicuimus. Atque hæc de extrinsecus occurrentibus.

Aer impense calidus.

Linimenta calidiora.

Balnea calidiora, & intempestiva quæ nimium siccant & discutunt.

Aer narcoticus exhalationibus vaporibusve narcoticis refertus, & balnea, fomentationes, & linimenta ex narcoticis confecta.

II. De Cibo & Potu, introque assumptis.

Ali-
menta
nimis
humida
& fri-
gida.

Ad hunc titulum pertinent primo *Alimenta cuiusvis generis nimis humida & frigida*. Quippe quæ foveant manifeste intemperiem, in qua pars essentia huius morbi consistit. Huc ergo referimus *pisces plurimos, cibosque crudos & coctione non satis preparatos*: item ea omnia *quacumque faciunt ad defectum coctionis in ventriculo*. Itaque novorum ciborum ingestio, priusquam alii ante assumpti concocti sint; in pueris ad hunc affectum dispositis, valde noxia est; & omnino diæta paullo plenior potius quam parciore hoc respectu improbanda est; obruit enim calorem, crudosque humores accumulat. Et forte hæc una inter causas speciales reputanda est, cur morbus hic frequentius generosorum

Medi-
camen-
ta in
terna
frigida
& hu-
mida,
rum la-
xantia,
& lu-
brican-
tia.

quam rusticorum cunas intellet. Similiter *medicamenta frigida & humida intus assumpta*, item *laxantia atque interna lubricitate donata*, huc quoque manifeste spectant. Hæc enim non modo consimilem intemperiem inferunt, sed & tonum partium relaxant, easque lubricitate interna afficiunt, sanguinisque decursum per partes primo affectas nimis lubricum ac facilem reddunt.

Ali-
menta

2. *Alimenta nimis crassa, viscida & obstinentia* huc etiam faciunt, maxime quod æquali

Gl
æquali diff
Huc referin
taque sale
causam cuj
mestum, p
aliquæ co
saccharo co
incedentia
camenta et
huc pertine
narcotica,
inducunt p
3. Alim
tia, aëria
tiora, præ
tibi multo
inter allu
numerant
partium
depalcunt
& medicam
ruffra,
cere possi
spiritus
menta p

III. D

Motus
corpus
solvunt
non nulli

æquali distributloni sanguinis officiant. *crassa*
Huc referimus *carnes fumo induratas, mul-* & vis-
taque sale conditas, similiter pisces salitos, cida.
caseum cuiusvis fere generis liberalius co-
meftum, panem è furno recenter extractum,
adhucque calentem. Item dulcia fere omnia
saccharo condita, nisi simul vinosa, aut
incedentia & attenuantia fuerint. Medi- Similia
camenta etiam cuiusvis generis obstruentia medi-
hinc pertinet, quibus ulterius addere licet *camen-*
narcotica, & quacunque torporem partibus ta, tum
inducunt propinata. etiam
narco-
tica.

3. *Alimenta admodum calida depradan-* Ali-
tia, aeria, corrosiva, ut vina vetera & for- menta
tiora, præsertim jejuno stomacho hausta, admo-
cibi multo pipere aliisve aromatibus conditi, dumca-
inter assumptas hujus affectus causas an- lida, &
numeranda. Hæc enim in tam tenera aëria.
partium consistentia facile eliquant aut
depascuntur spiritus insitos. Idem faciunt Similia
& *medicamenta immoderate calida & dis-* medi-
cussiva, imo hæc longe potentius no- camen-
cere possunt, quod & citius & validius ta.
spiritus insitos depopulentur, quam ali-
menta prædicta.

III. De Motu, quiete, Actionibus & Exercitiis.

Motus & exercitia modum si excedant, Exces-
corpus puelli in profusorem sudorem sus mo-
solvunt, unaque spiritus insitos, partum tus pos-
non nihil dissipant ac imminuunt, adeo- sibilis
que sed ra-
que

rior
causa.Defec-
tus mo-
tus &
exerci-
tiorum
frequē-
tissima
causa.

que hac ratione possunt ad hunc morbum invehendum conspirare ; licet rarissime contingere putemus , pueros hinc affectum , de quo agimus , incurrere. At defectus motus & exercitiorum, frequentissime atque efficacissime facit ad hunc morbum producendum. Etenim spinalis medulla nervique inde orti , cæteræque partes primo affectæ , motui atque exercitiis maxime inserviunt. Torpor ergo & segnities istarum partium facit , ut neque satis foveatur earum calor insitus , neque is stimuletur , neque intemperies frigida obrepens arceatur , neque humiditates excrementitiæ & superflua per debitam transpirationem excutiantur , quin effeminata quadam mollitie , laxitate , & interna lubricitate eas affici permittit , unde arteriæ quoque ad eas distributæ parum irritantur , ignavos pulsus edunt , neque partes turgidulas reddunt , ast flaccidas & subsidentes relinquunt. Quibus de causis circuitus sanguinis tardus , & imminutus redditur , nimisque quam par est lubricus , tum calor vitalis debilis necessario producitur. Quæ omnia satis evincunt hanc esse admodum efficacem hujus affectus causam.

*IV. De Somno & Vigiliis.*Som-
nus &

Concedimus *Somnum* tum frequentio-
rem tum *productiorem* pueris quam viris
deberi.

deberi. Si tamen is vel in pueritia mo-
dum excedat, eodem res redit ac in defec-
tu exercitii ac motus. Somnus enim quies
quædam est & privatio vigiliarum sive
exercitii sensuum *σενησις τις οὐκ ὀνείδης* *ἡς*
ἐπεὶ ἡσυχία : Vigiliæ autem in ipso sen-
suum exercitio consistunt, teste Arist. de
Somno & Vigil. Quare quæ ex defectu
motus & exercitii oriri mala descrip-
mus, eadem quoque ex *somno nimio* con-
tingere necesse est. E contra *immoderate*
vigilia in tam tenella ætate valde quoque
noxia sunt. Nam non modo alimento-
rum coctionem impediunt, ast insuper
acrimoniam quandam sanguini inurunt,
dissipantque adeo principia constitutionis
insita partium primo affectarum, & in-
ficorum spirituum defectum invehunt.

V. De excretis & retentis præter naturam.

Causæ internæ morborum forte non
incommode ad hunc titulum omnes re-
duci possent. Etenim quælibet contenta
in corpore præternaturaliter alterata,
quatenus sunt præternaturalia, suam ab-
lationem indicant, & inter præternatu-
raliter retenta excernenda eatenus repu-
tentur. An vero concedimus rectius om-
nes causas internas in duo genera distinguere
posse; quorum alterum continet *retenta*
& excreta præter naturam, alterum con-
tenta

tenta in corpore *præter naturam* alterata. Nam hæc posteriora non tantum per *excretionem* tolli, sed & per *alterationem* ad convenientem naturæ modum reduci possunt. Ut ut sit, magna est affinitas inter humores *alteratione vitiatos*, & *excrementitios retentos*. Etenim tot sunt in corpore, tamque varii excretionis modi, ut vix humor ullus per *alterationem* productus fingi possit; qui non facultatem secretricem & excretricem alicujus visceris, aliufve partis proprie respiciat, & ab ea secernendus & evacuandus destinetur.

Errores Ideoque, licet errores coctionis primæ
primæ vix corrigantur in secunda aut tertia per
cocti- *alterationem*; per *motum tamen localem*,
onis li- sive *excretionem* alicubi in corpore factam,
cet vix separatis partibus inutilibus; iisque re-
corri- jectis, emendari possunt. Similiter alte-
gantur rata aliquo modo *præter naturam* massa
in se- sanguinis, aut humore quovis inquinata,
cunda materia peccans, quæ alias per *alterationem*
aut ter- domari non potest, *excretionem*
ria per forte ab aliqua parte aut viscere facta
altera- (nisi una facultas ejus secretrix aut expul-
tionem trix impedita fuerit) brevi exterminatur.
possunt Magni igitur momenti sit oportet medi-
tamen cum scire, qui humores in specie in quo-
per mo- vis morbo dominantur, & per quas vias
tum lo- determinatas ex naturæ instituto proprie
calem excernendi sint.
corrigi.

Plures Etenim tot sunt forte *excretorum species*
sunt *infima*, quot sunt *distincta Parenchymata*,
aliæque

aliaque partes ad ejusmodi munus in corpore ^{species} ^{excre-} ^{torum} ^{quod} ^{vulgo} ^{statui} ^{solet.} ^{destinata.} Credibile namque est, aliud ex-
cernere *Hepar*, aliud *Renes*, aliud *Pancreas*,
aliud *Lienem*; aliud *Ventriculum*, & *In-*
testina, aliud *Pulmones*, aliud *Cerebrum*,
aliud *Testiculos*, *Uterum*, *Renes succenturi-*
atos, *Thymum*, *Glandulas Laryngis*, *Gut-*
turis, & *Facium*, aliud *Cuticulam*, & *Cu-*
tim. Siquidem vix admittendum videtur,
naturam sibi fabricasse diversæ speciei or-
gana, diversis sive uti ad unum idemque
munus obeundum. Quando ergo con-
tingit cujusvis dictarum partium excre-
tionem cohiberi, peculiaris quædam im-
puritas inde in massam sanguinis redun-
dabit; adeoque tot erunt præter naturam
retentorum differentiæ, quot sunt genera
partium excretioni speciali inservientium;
& similiter tot erunt genera vitiosæ excre-
tionis sive nimix, sive imminutæ, sive
depravatæ, quot sunt diversæ viæ per quas
excretio fiat.

Si quis quærat an singula excretorum Singu-
genera nobis sint satis nota & perspecta; læ ex-
Respondemus, desiderari adhuc exactam creto-
notitiam specialis humoris per *vas novum* rum
Pancreatis excernendi; deinde quid ex- ^{species}
cernant *Renes succenturiati*, quid *Thymus*, ^{non-}
quid *Glandula Laryngis*, imo forte vix ^{dum}
dum satis constat quid rejiciat *Lien*. Ob ^{nobis}
hanc ergo causam, inter alias, visum est ^{sunt sa-}
ab ulteriori aut accuratiori dispositione ^{tis notæ}
de retentis & excretis sive in ordine ad ^{& perf-} ^{pectæ.}

partes viasque quas spectant, sive in ordine ad præsentem affectum, hic supersedere, potiusque insistere quadripartitæ Galenum humorum divisioni in *bilem, pituitam, sanguinem & melancholiam*, addita solummodo *transpiratione indebita & sudore*. Licet enim dubitemus, an hæc divisio deducat humores ad species infimas, quod (ut supra notavimus) evidenter plures quam quatuor partes sint specie distinctæ humorum excretioni dicatæ; cum tamen hæc divisio humorum non modo omnibus medicis classicis arrideat, sed & in se omnino utilis sit, & saltem reducat humores ad certa capita seu genera (ut forte quodlibet genus plures sub se species complectatur) ei impræsentiarum insistere decrevimus; eoque magis, quod optime sub generali notione jungat & complectatur tum alterata præter naturam intus contenta, tum excernenda nondum excreta, eoque respectu levaverit ex parte onus nostrum, opusque contraxerit. Siquidem dum hoc modo procedimus, non opus erit aliud peculiare caput instituere de istis hujus morbi causis, videlicet de contentis præter naturam alteratis, quandoquidem sub hoc titulo, ut diximus, comprehendantur.

Causa *Causas ergo internas* hujus morbi (sive
inter- sint humores excrementitii retenti, sive
næ hu- alteratione vitiati) reduçimus vel ad *bilem;*
jus vel *melancholiam*, vel *pituitam & serosum*
morbi. *hum-*

humorem, vel indebitam transpirationem & sudorem. Sanguis enim proprie dictus vix reus in hoc affectu deprehenditur.

Object. *Objicias Practicos in hoc affectu fere semper venæ sectionem in concha Aurium præscribere, eamque evacuationem utilem observare, quod vix admitteretur, nisi aliquo modo sanguis hic peccaret.* Object.

Resp. Respondemus valere hoc remedium non ratione universalis plenitudinis sanguinis, sed ratione peculiaris plenitudinis ipsius capitis. Supra enim monstravimus in hoc affectu sanguinem inæqualiter partibus corporis dispensari, & quidem diminute partibus primo affectis, capiti vero nimis copiose. Licet ergo non adsit vniversalis sanguinis redundantia in hoc morbo, respectu tamen particularis plenitudinis ipsius capitis, utiliter forte sectis illis extimis & minutis aurium venis particularis ejusmodi depletio instituitur. Dicas nos hoc responso plethoram universalem quidem declinare, ast particularem capitis (quæ non minus causa morifica censenda) plane concedere. Respondemus nos fuisse supra explicuisse hoc vitium sanguinis, ubi egimus de inæquali distributione ejusdem, ad quem locum propriè spectat, cum sit causa essentialis secundariæ non primariæ hujus morbi; ideoque hic non expectanda est inanis ejusdem rei repetitio. Pergendum ergo jam est in proposita disquisitione de

prædictis humoribus, tum transpiratione.

I. Bilis (sive intelligas hoc nomine humorem excrementitium in vesicula & poro biliario, sive calidiorem, sicciolem, acriorem, amaramque partem massæ sanguinis; sive nidorosum illum humorem, qui oleum rancidum sapore suo refert, ex corrupto cibo præsertim pinguiori, adusto, vel salso, in ventriculo genitum & fluitantem, sive ichores quosvis acres & corrosivos è sanguine corrupto in corpore productos) potest, si forte in corpore redundet aut ferociat ac dominetur, esse hujus morbi causa.

Quo-
modo
Bilis
possit
esse
hujus
morbi
causa.

Etenim, licet videatur potius posse impugnare frigidam atque humidam intemperiem, quæ pars essentiae primæ hujus morbi est; eo ipso tamen quod apta est nutritionem partium sive irritando nimium excretricem, sive attenuando alimentum, nonnihil impedire, & ipsam constitutionem insitam partium extenuare aut eliquare, spiritusque adeo insitos absumere & dissipare, inter causas hujus affectus recte statuetur. Notum enim est biliosos, fere macros, & extenuati habitus esse ob rationes modo assignatas.

II. Melancholicus humor (sive intelligas terrestriorem sanguinis portionem; sive salinam illam & tartaream materiam in & cum urina excretam, & in arenulas, ubi refrixerit urina, ut plurimum concrecentem; sive acidum humorem in ventriculum à Lie-

ne forsitan (licet non per vas breve venosum, ut veteres crediderunt) refusum; siue terrestres illas alimenti assumpti partes, qua cum facibus alvi per sedem deponuntur) quemvis horum intelligas, si redundet hic humor, neque debito modo expurgetur, culpari potest ut causa hujus affectus. Nam 1. humor ille qui *terrestrior pars sanguinis* est, si excedat justam proportionem in massa sanguinis eum minus aptum reddit ad nutriendas partes praesertim primo affectas. Partes enim primo affectae nobiliores sunt texturae quam parenchymata viscerum, aut osseum genus; ideoque supra monuimus parenchymata & ossa facilem admittere nutritionem, & per modum congestionis similem; verum illae partes priores longe accuratorem secretionem & operosiores assimilationem postulant. Atque hinc est quod carnes viscerum animalium inter impuriora & crassiora alimenta recte reputentur; nimirum quod minus selecto sanguine, minusque ante unionem elaborato alantur. 2. *Salina* similiter, & *tartarea materia* nimium accumulata nutritioni inimica est, & potius dissipativa est ac depascens quam augmentationi favens. 3. *Humor acidus ventriculi* totus edax est ac famelicus, & forte ubi redundat ipsi sanguini confimilem depravantem qualitatem facile impertiat. 4. Et ultimo *terrestriores alvi faeces* importune retentae chylum inquinare

Quo-
modo
melan-
choli-
cus hu-
jus
morbi
causa
esse
possit.

possunt, eumque minus idoneum ad alendum reddere. Denique concedimus singula melancholiæ proposita genera superflue coacervata aut præternaturaliter retenta, non primo ac per se & directe ad hujus affectus productionem facere; in directe tamen modoque proposito ad ejus generationem nonnihil posse contri-
buere.

3. Pituita (sive sumatur pro humidioribus & frigidioribus parte massa sanguinis; sive pro serosa parte ejusdem; sive pro lento humore ventriculi & intestinorum; sive pro saliva & sputo; sive pro mucosarum aut faucium; sive pro peculiari humore, quem forte novum Pancreatis vas expurgare solet) quomodolibet sumatur, si retineatur ac in corpore redundet, magis directe hunc affectum respicit, ejusque causam magis proprie & per se dici meretur. Est enim hic humor frigidus, humidus, lentus, crassus, torpidus, parum spirituosus, mollis, & interna lubricitate affectus; quæ omnia ad amussim quadrant cum essentia primaria & secundaria hujus morbi propositi. Quocirca humor hic superflue accumulatus, cum in hujus morbi productionem univoce conspiret, causa propria & agens per se merito æstimanda est.

Quo-
modo
Pituita
hujus
morbi
causa
esse
possit.

Præter hos humores etiam *indebita transpiratio*, ut & *sudor* sive nimius, sive *deficiens* inter causas hujus af-
fectus

fectus nonnunquam recenseri possunt.

Etenim sudor immoderatus, ut & nimia transpiratio, dissipat vires, & una eliquat partes, imprimis externas in hoc morbo primario affectas, atque discussis spiritibus insitis facile post se intemperiem frigidam relinquit. Sed & transpiratio alio modo insuper, nimirum ubi nimis lubrica est, hunc affectum promovet. Requiritur enim ad justam caloris partium excitationem & conservationem debita quædam lucta exhalationum inter transpirandum. Quæ si deficiat, calor actualis quoque qui ex parte in ipsa hac lucta consistit) valde debilis ac languidus evadit, partesque frigidae intemperiei facile exponuntur. Sed de hac re superius plura. E contra sudor præter rationem cohibitus, ut & imminuta transpiratio, facile febrilem calorem accendit, adeoque vires insitas frangit partesque dissolvit, easque frigidae intemperiei postmodum facile obnoxias reddit.

Denique, ut reliqua verbo complectamur, humor, quivis præter modum ac rationem excretus, colliquationem partium spirituumque insitorum dissipationem facile infert, adeoque corpus ad hunc affectum disponit. Atque hæc dixisse sufficiat de rebus non naturalibus causisque morbi inde ortis.

Quo-
modo
sudor
exce-
dens
vel de-
ficiens,
ut &
indebi-
ta tran-
spiratio
hujus
morbi
causa
esse
possit.

CAP. XVII.

Morbi anteedanei, qui huius morbi causa esse possunt.

MOrbi hi, respectu essentiae propriae, solo morborum nomine nuncupandi veniunt: attamen respectu huius morbi, quem ut effectum post se relinquunt, causarum morbificarum rationem vere subeunt, atque inter causas huius affectus accenseri debent. Etsi vero plurimi horum (quod ad parentes, pertineant, adeoque nativam labem proli imprimant) superius memorentur; suam nihilominus considerationem diverso tamen respectu & ordine hic jure mirentur. Morbos hos reducimus ad tria genera seu capita.

I. *Ad morbos huic affines seu ex parte congeneres.*

II. *Ad morbos corpus extenuantes seu emaciantes.*

III. *Ad morbos ignaviam & torporem partibus primo affectis inducentes.*

De I. Genere.

Qui morbi Morbos huic affines seu congeneres vocamus eos qui ex parte saltem consistunt in eadem

eadem natura cum essentia hujus morbi. huic
Hujus generis sunt *intemperies quavis frigida* ^{sint af-}
^{fines &} *intemperies quavis humida*; item *qua-* ^{conge-}
^{neres.} *vis frigida & humida*, Nam pars primæ
essentiæ hujus morbi includit intempe-
riem frigidam, ut & humidam, adeoque
istæ intemperies cum hoc affectu ex parte
conveniunt. Huc etiam spectant *cacochy-*
mia, *pituitosa*, *melancholica* & *mixta ob-*
structio ab istiusmodi humoribus facta, *ca-*
chexia, *hydrops*. Imo huc etiam referre
possumus, propter affinitatem, *morbos*
illos in quibus spiritus insiti nonnihil absu-
muntur; quippe pars essentiæ hujus mor-
bi consistit in penuria eorundem spiri-
tuum; alias vero commodius referuntur
ad genus secundum; similiter *morbi in*
quibus partes primo affectæ torpore afficiun-
tur, ratione affinitatis suæ huc possunt
pertinere, licet tertium genus morborum
enumeratorum magis proprie spectent.
Porro *morbi, in quibus laxatur, & flac-*
cessit torus partium, huc respiciunt; quippe
qui partem hujus morbi includunt, eam
videlicet, quæ consistit in laxitate, flac-
ciditate, interna lubricitate & mollitie
toni supra descriptis. Asserunt Philosophi
Elementa, quæ in symbolicis, ut vocant,
qualitatibus conveniunt, facile inter se
transmutari; pari profecto ratione mor-
bi, qui ex parte in eadem essentia conve-
niunt, facile reciprocum transitum ab
uno ad alterum admittunt. Sic videmus

204 *Glissonius de Rachitide.*

Ephemeram, quæ in præternaturali calore cum putrida convenit, levi de causa in eandem degenerare. Notandum hic tamen, graviores morbos non ita prompte in leviores, atque leviores in graviores commutari. Præterea neque omnes morbi qui forte pariter de eadem essentia participant, æque facile inter se permutantur. Alii enim morbi promptius in alios, cum quibus ex parte conveniunt, quam alii transeunt, idque propter alias rationes præter dictam convenientiam. Ut ut sit, si intemperies frigida & sicca puello accideret, facile ea in frigidam & humidam laberetur, tum ob congruentiam utriusque morbi in frigiditate, tum ob peculiarem tenellæ ætatis versus humiditatem inclinationem. Etenim ob frigiditatem coctiones imperfectæ fierent, hincque cruditates seu crudæ humiditates accumularentur, quas facile & proxime in tam tenera ætate sequeretur intemperies humida. Porro intemperies frigida & humida, ratione frigiditatis tardiores pulsus, ratione humiditatis magis lubricum minusque obluctantem efficeret, unde imminuto vitali calore, paulatim spiritibus insitis torpor obreperet; denique, ob labilem illam retentionem ortam ab interna partium lubricitate, & ob debilem coctionem, spiritus insiti partium primo affectarum sensim quoque minueretur, adeoque gradatim hoc modo in-

roducetur integra hujus morbi essentia.
Sed de hoc genere hæc dicta sufficiunt.

De II. Genere.

Morbi plurimi emaciantes & quovis modo corpus extenuantes, licet forte ipsi nullo modo de essentia hujus morbi (quemadmodum morbi primi generis) participent, corpus tamen ad hujus morbi invasionem disponere, eundemque post se relinquere queunt. Etenim omnes morbi graviores & diuturniores, tractu temporis, attenuant & extenuant habitum partium, spiritus insitos absument, tonumque partium solvunt; atque hæc attritio, & extenuatio partium potissimum respicit partes in hoc morbo primo affectas. Nam, ut supra asseruimus, parenchymata viscerum non ita facile subjiciuntur colliquationi aut dissipationi: Quin in cadaveribus eorum, qui à longis morbis extincti sunt, dissectis, viscera nihilo ferme minora, imo forte majora frequenter reperiuntur, quando externæ partes (quæ in hoc morbo solent esse primo affectæ) vi morbi plurimum emaciatae sunt. Ideoque cum morbi extenuantes vim suam maxime in partes primo affectas exerant, facile contingit, ut ii in pueris ad morbum hunc invehendum faciant. Absumptis quippe magna ex parte spiritibus insitis partium primo affectarum, vix fieri potest,

test, quin consequatur intemperies frigida, quam ob cruditatem excipit) ut supra monuimus) humida, simulque torpor; cum calor, activitas, & vigor partium maxime dependeant à spirituum infitorum copia. Atque ita exhibuimus modum, quo hic morbus insistit vestigiis aliorum præcedentium hujus generis; quod jam ulterius in tres classes subdistinguiamus.

Tria
genera
morbo-
rum
corpus
extenu-
antium.

Prima compreheudit *morbos per insensibiles vias habitum partium extenuantes & absorbentes*. Huc spectant *febres fere omnes, præsertim Hæctica, Tabes, Ulcus Pulmonum cum febre putrida*: Item *febris qualibet continua violentior, febris ardens, maligna, pestilentialis, Pleuritis, Peripneumonia*; Item *variola & morbilli, ubi gravius affligerint*. Similiter *febres, intermittentes diuturniores*; Denique *morbi omnes chronici grauius affligentes idem præstant*. Secunda Classis continet *morbos per vias manifestas colliquantes & solidam substantiam partium evacuates*. Huc referas *immoderatam vomitionem, lienteriam, dysenteriam, diarrhoeam, fluxum hepaticum, diabetem, hæmorrhagiam profusorem, sudorem nimium, ulcus in quavis parte magnum, profundum multamque materiam indies excernens*. Hi enim affectus omnes evidenter habitum partium extenuant, & ad hunc morbum introducendum faciunt.

Tertia tandem complectitur *morbos, qui quidem non directe, ast ex consequentia quadam*

dam substantiam partium dicuntur extenuare; ut omnes morbi impediētes alimentorum vel coctionem vel distributionem. Si quidem hi partium à vitali calore continue depastarum reparationem prohibent. Hinc morbi varii Ventriculi, Intestinarum, Mesenterii, Pancreatis, Lienis, Hepatis imo morbi in ore, faucibus, vel gula impediētes tantum assumptionem aut deglutitionem cibi inter causas hujus morbi hoc respectu annumerentur. Ut *intemperies, tumor, nausea appetitus dejectus ventriculi*; item *intemperies, tumor, obstructio & scirrhus mesenterii, pancreatis, hepatis, lienis, similesve affectus alicujus dictarum partium*, quibus debita alimentorum coctio vel distributio quovis modo frustratur, partesque inde defectu alimentum extenuantur.

De III. Genere.

Morbi torporem partibus primo affectis inducentes, peculiari quoque jure ad hujus affectus productionem conspirant. Etenim calor insitus istarum partium nonnihil ab illis sopitur, minusque efficax redditur; unde intemperies frigida sensim obrepit, quam & humida (ut modo dictum) facile consequitur, mollitiesque etiam, tum interna lubricitas. Adhæc pulsus arteriarum ad istas partes delatarum paulatim enervatur, distributio sanguinis

Pueri.
rarissi-
mè à
soporo-
sis af-
fectibus
in hunc
mor-
bum
inci-
dunt &
cur.

guinis calorisque vitalis minuitur, partes
ipsæ parcius aluntur, tandemque penu-
ria spirituum insitorum supervenit; ut
ab hac etiam radice, aliquandiu perma-
nente, essentia hujus morbi demum pul-
lulare queat. *Apoplexio, Paralysis, Le-
thargus, Carus, similisque affectus* huc
maxime spectare videntur. Rarissime ta-
men pueri his de causis in affectum hunc
incidunt, atque adeo raro, ut nondum
nobis observare contigerit hunc morbum
ab istiusmodi affectibus originem duxisse.
Si quis hujus raritatis rationem exigat, di-
cimus puerorum corpora, ob raritatem
ac permeabilitatem, rarius istis affectibus
subjici; ubi vero forte iis corripuntur,
morbus ipse non constitutionem natura-
lem aut vitalem, aut animale primò
imperit; adeoque animalis facultatis de-
pravationem aliquamdiu invehit, prius-
quam naturalem vel vitalem interturbet.
Torpor vero, de quo hic loquimur, ad
constitutionem naturalem pertinet, in
quam non statim transferri potest. Porro,
ob transpirationis facilitatem in corpori-
bus puerorum, si forte isti affectus mi-
tius ea invadant, facile ac cito excutiun-
tur; sin sævius irruant, æque ferme cito,
ob constitutionis debilitatem, interi-
munt; quippe qui natura sua gravissimi
sint affectus. Utrovis autem modo acci-
dant, vix tamdiu protrahuntur, ut satis
efficaciter torporem hunc insitæ partium

constitutioni imprimant. Concedimus tamen hos affectus si forte diutius cum vita pefistant; posse, tractu temporis, constitutionem insitam eo torpore afficere, ut morbus hic inde subsequatur, licet nondum id nostra observatione sit compertum.

Cæterum morbi, qui frequentius hunc torporem constitutioni insitæ partium primo affectarum invehunt, sunt illi ipsi, qui pueros quovis modo ab actionibus & exercitiis debitis, præsertim ab usu pedum impediunt; ut luxatio, aut fractura, vulnusve aliquod pedis, cruris, femoris, spinae dorsæ; item tumores aut dolores, similesve affectus, siue ii affligant partes jam dictas, siue alias, modo id efficiant, ut pueri inde ambulare, aut pedibus insistentes ludere, masculive exercitiis uti recusent. Hinc enim torpet paulatim vigor calorque externarum partium quæ in hoc morbo primo sunt affectæ, atque inde catenatim succedunt cæteræ partes essentia huius affectus, quemadmodum superius declaravimus.

Absolvimus jam enumerationem causarum huius affectus, & ad differentias ejusdem proxime foret procedendum, nisi hic se interponerent. Difficultates duæ, quæ proprie resultant ex causarum propositarum ulteriori consideratione. Etenim causæ modo allatæ videntur omnes tum pueris, tum adultis communes; unde jure

jure quæri possit. Qui fiat quod ætate grandiores non æque ac pueri hoc modo infestentur? Deinde cum causæ propositæ fere omnes communes sint cum Angliæ, tum multis aliis regionibus; & earum nonnullæ omnibus terrarum plagis. Hinc insuper quæri possit, cur in Anglia morbus hic frequentior quam in aliis regionibus occurrat? Has quæstiones ordine examinabimus, nostrumque de his judicium in medium proferemus.

CAP. XVIII.

Quæstio prior.

CUr ætate grandiores non æque ac pueri huic morbo sint obnoxii? Quæstionis termini videntur insinuare affectum hunc posse quidem, licet admodum raro, adultis etiam accidere: sed hujus dubii solutionem in calcem præsentis determinationis reservamus. Interea primo opponendæ, & ex adverso pensitandæ sunt constitutiones seu dispositiones tum puerorum huic morbo maxime obnoxiorum, tum grandiorum rarius ei obnoxiorum; necnon juvenum, virorum, & senum, idque in ordine & relatione ad hunc affectum. Quæstio enim ipsa non absoluta sed comparativa est,

est, primaque ideo ratio determinatio-
nis ejusdem petenda est ex mutua colla-
tione diversarum dispositionum dicto-
rum subjectorum, quatenus eæ aut faci-
lius aut difficilius impressiones proposita-
rum causarum admittunt. Deinde etiam
expendendæ veniunt accidentales quæ-
dam peculiarefque conditiones juniorum
puerorum sub certa aliqua ætate, ob quas
sub una ætate magis, sub alia minus huic
affectui redduntur obnoxii.

Quo priorem collationem feliciter ex-
pediamus, ex adverso sistemus, hinc
quidem pueros semestres, hornotinos
bimulos, trimulos, quadrimulos; illinc
vero quinquennes, & ultra ætate pro-
vectos, juvenes, viros, tum senes; il-
losque generali termino juniorum, hos
seniorum seu ætate grandiorum com-
plectemur, nisi forte res ulteriorem gran-
diorum distinctionem postulaverit. Hisce
ergo præmissis collationem institutam
aggredimur.

Distin-
ctio ho-
minum
respec-
tu æta-
tis inju-
niore
& se-
niore.

I. Juniores pueri frigidiori tempera-
mento præditi sunt senioribus. Calor
enim temperamenti à primo ortu ad viri-
lem usque ætatem intenditur, quo tem-
pore in statu quodam consistit longe in-
tensior illo puerorum; verum hinc sen-
sim declinat ad extremam usque senectu-
tem, paulloque ante hunc extremum
terminum ad gradum istum, quo in pue-
ritia occepit, relabitur; ante vero hunc
ter-

Junio-
res pue-
ri frigi-
diori
tempe-
ramen-
to præ-
ditifunt
quam
senio-
res, &
cur.

Plura
requi-
runtur
ad con-
stituti-
onem
tempe-
ramen-
ti cali-
di,
quam
spiritus
insiti,
& calor
insitus.

terminum supremæ senectutis, temperamentum ipsorum senum calidius est illo puerorum. Licet enim revera juniores pueri uberiore calore insito, spirituque insito abundant, non tamen propterea necesse est calidiore temperamento fruantur. Siquidem ad constitutionem temperamenti calidi, præter spiritus insitos & calorem insitum, plura requiruntur concurrentia, verbi gratia, amplior portio humoris biliosi, unaque vel maxime vitalis facultatis validior nixus, nempe tum in pulsibus, tum in spiritibus vitalibus in circuitu suo. Cum ergo juniores pueri frigidiores sint, haud mirum, si morbis frigidis, qualis hic est, magis sint obnoxii. Quod ad senes attinet, præsertim in provectiore senectute; concedimus illos quoque & frigidiores esse, & frigidis morbis levi de causa subjici. Quapropter, hinc, videlicet à frigiditate temperamenti, nullam differentiam inter pueros juniores & hosce senes, respectu aptitudinis ad hunc morbum incurrendum, deducimus.

2. Juniores pueri humidiores sunt ætate grandioribus. Senescere enim, si sano sensu sumatur, est siccescere. Quamvis enim senes suo modo etiam humidis affectibus, ut catarrhis; obstructionibus; cachexiæ, hydropi, paralyfi, lethargo, laxitati nervorum tremorique & similibus malis obnoxii sint, re ipsa tamen nonnulla

nulla est differentia inter intemperiem humidam, quæ pueris, & illam quæ senibus contingit. Nam in pueris adventitia humiditas intemperiem constituens, non tantum iæstimam solidarum partium substantiam perfundit, sed & eidem penitus incorporatur: ast in senibus solida partium substantia, vel tum quando intemperie humida imbuatur, non videtur ab illa exuere suam terreitatem, sed quodammodo componi ex natura sua terrestri, & succo quodam adventitio humido crudoque, aut etiam excrementitio, vel in poros, vel in substantiam partium imbibito, non tamen satis incorporato sive unito. Quemadmodum enim arena, multa aqua perfusa, totam terrestrem suam substantiam utcumque non nihil madidam sibi retinet) ita & senum corpora, ut ut crudis vel excrementitiis humoribus madescant, non deponunt tamen terrenam illam substantiam, sive partem illam, quæ capitis mortui nomine à chymicis designatur, quam sibi iu dies à primo ortu accumularunt. Est ergo hæc senum intemperies spuria, non genuina; cruda, non in substantiam partium plene digesta. Ideoque licet concedamus senes etiam posse suo modo, quo dictum est, laborare intemperie humida; liquet tamen una ex iis quæ diximus, quantum discriminis intersit inter hanc senum & illam juniorum puerorum. Por-

Differt
revera
intem-
peries
humida
quæ
pueris
ab illa
quæ se-
nibus
contin-
git &
quo-
modo.

ro quod hæc humida senum intemperies minus sit præsentī morbo conformis, quam illa puerorum ex eo manifestum esse potest, quod in senibus non eam molliem ac teneritudinem partium, quam in pueris deprehendimus, producat: neque eos æque disponat ad dissipationem aut colliquationem spirituum insitorum, aut lubricam permeationem sive sanguinis sive exhalationum, quæ in hoc affectu supponuntur; quin potius obstructionibus cæterisque malis supra recitatis, eos obnoxios reddit. Facta ergo collatione inter intemperiem humidam, quæ pueris junioribus, & illam quæ senes afficere solet, non levis resultat ratio, cur senes in hunc affectum saltem ægrius quam pueri incidant.

3. Pueri juniores; licet spiritibus insitis naturaliter abundant, ob corporis tamen perspirabilitatem, ob laxitatem & teneritudinem (ut dictum) minusque firmam partium cohærentiam, facilius quam seniores dissipationī & colliquationi spirituum insitorum subjiciuntur; & per consequens leviori de causa in eorundem inopiam incidunt.

4. Pueri juniores ob eandem infirmam partium consistentiam, torpori etiam redduntur magis obnoxii quam grandiores. Etenim ad vigorem & activitatem partium, præter justam spirituum copiam requiritur imprimis firmitas earum cohærentiæ & consistentiæ.

3. De Tono partium non opus est ut quidquam addamus; cum ejus debilitatem in junioribus pueris præ grandioribus toties jam insinuaverimus, & cuivis liceat, observare, ut tonus crescente ætate magis magisque firmetur.

6 Quod ad diminutam distributionem sanguinis ad partes primo affectas attinet, (quam notabilem esse partem essentia hujus morbi secundaria supra probavimus) dicimus, grandiores ætate pueros tum validioribus tum frequentioribus exercitiis uti, quam juniores; & propterea in illis fortius proritari pulsus externarum partium, nempe primo affectarum, caloremque majorem in iis excitari & foveari, ideoque frigidam intemperiem potentius ab iis arceri.

7. Quod ad vitia organica, auctam nempe magnitudinem Capitis, Hepatis, vasorumque eorundem, similesque affectus attinet, notum est proportionem partium in grandioribus magis esse confirmatam, & stabilem in junioribus è contra facilius moveri atque alterari; cessante vero accretione, non nisi gravissimis de causis eam amplius immutari. Ut vel hinc etiam juniores pueri in hunc morbum maxime proni sint.

Concludamus ergo hanc partem quæ-
stionis, juniores pueros, respectu pecu-
liarium suarum, constitutionum & dis-
positionum naturalium esse magis huic quæ-
res-
malo pectu

Junio-
rus
pueri

finatma- malo obnoxios quam grandiores, eoque
gis hinc magis, quo juniores.

morbo Verum non prætereunda, quæ hic oc-
obnoxii currit, objectio, quæ opportune quoque
quam occasionem subministrat transeundi ad al-
ætate teram collationem, videlicet juniorum
gran- puerorum inter se. Si enim juniores pue-
diores. ri (ut ex dictis liquet) magis sint ex na-
Object. turali sua constitutione & dispositione
proclives ad hunc morbum, & quo ju-
niores, eo magis; qui fit, quod pueri
rarius ante semestrem ætatem & paullo
ultra in hunc affectum incidunt? Etenim,
secundum sententiam dictam, pueri mox
à partu viderentur huic morbo maxime
obnoxii; quod tamen experientia non
comprobat, quin potius contra testatur;
pueros nempe ante nonum ætatis men-
sem vix aut quam rarissime in hunc affec-
tum incurrere. Hic ergo aggredi nobis
opus est alteram collationem puerorum
juniorum inter se. Siquidem fieri non po-
test, ut ita constanter morbus hic pueris
ad eundem maxime dispositis parceret,
minusque dispositos frequentissime inva-
deret; nisi aliquid interveniret discrimi-
nis, quod illas ætates deversimode re-
spicit, quodque morbi invasionem ante
completum ferme primum ætatis annum
remoratur, non obstante propensitate
naturæ, & tamen postea, vel non omni-
no, vel non adeo potenter pueros ab hoc
morbo tueatur. Hic ergo investiganda est
ipsa

ipsa ratio discriminis inter has ætates. Quam ut promptius assequamur, non erit forte abs re obiter annotare specialius, quæ ætates frequentius, quæ rarius, duce experientia hoc morbo affici observentur.

Asserimus ergo morbum hunc rarissime me infantes mox à partu, aut ante semestrem ætatem (imo forte ante nonum mensem) corripere. Ab illo tempore vero paullatim incipere frequentius indies grassari usque nempe ad primum ætatis annum completum cum dimidio. Inde frequentiam, quasi *αὐξησις* suam attingere, & in eadem quasi consistere ad finem usque secundi ætatis anni cum dimidio; ita ut tempus frequentioris invasionis firminus ille integer, qui mox primum sesquiannum à partu sequitur. Exacto secundo anno cum dimidio morbus indies minus frequentius invadere incipit, ob rationes scilicet supra allatas. Verum rationes, ob quas Infantes recens nati rarissime, & ob quas à nono mense ad sesquiannum frequentius, curque postea per integrum annum frequentissime afficiantur, hic, ordine exigendæ sunt.

I. Rationes, ob quas pueri recens nati rarissime afficiuntur, hæc possunt assignari.

Prima est, quod foetus in utero ab equali calore & amplexu uteri strenue muniatur adversus hunc morbum, ut supra declaravimus, & per consequens, idem in luctum

Quæ ætas juniorum rarius, quæ frequentius huic obnoxia.

Cur Infantes recens nati rarissime afficiantur,

218 *Glissonius de Rachitide.*

cem recens editus aliquid munimenti contracti ab æquali illo uteri fotu aliquaudiu retineat, ut statim à partu non ita facile in eum incidat.

Secunda est, *quod obstetrices & nutrices ea arte recens natos tractent, ut eorum conditio quam proxime accedat ad illam quam nuper in utero habuerant.* Uno enim continuo involucri totum corpus, excepto capite, undique involvunt: unde partes corporis exteriores & primo affectæ in hoc morbo ab injuriis externi frigoris muniuntur, calidæque exhalationes à quacunque parte corporis erumpentes isto involucri forte duplicato aut triplicato, fasciisque circumducto, ex æquo retinentur, omnibusque partibus corporis æqualiter communicantur, ut quasi in communi hypocausto æquali calore foveantur. Cum ergo prima pars essentia hujus morbi in inæquali frigida intemperie consistat, non mirum si munimenta hæc corporis eam ad tempus saltem avertant.

Lac muliebre saluberrimum infantibus alimentum.

Tertia ratio forte esse potest *salubritas Diætæ.* Lac enim muliebre tam renellæ ætati saluberrimum alimentum est, præsertim è mammis exsuctum. Est quippe cibis simplex & uniformis, multum alens; coctu facilis, & constitutioni infantum amicus & familiaris. Quamdiu ergo hoc alimento commode aluntur, pauciores diætæ errores incurrunt, minusque

nusque huic morbo redduntur obnoxii.

Notandum tamen, si lac nutricis non sit **Excep-**
in se probum, vel alias non respondeat **tis cer-**
constitutioni infantis, rationem hanc lo- **tis casti-**
cum non habere. Quando igitur nutrix **bus.**
gravida est, aut immoderatus veneri de-
dita, quando ea cacochymica, valetudi-
naria, aut alias ægra, quando ea temu-
lentia aut crapula aut insalubri diætæ de-
dita est, tutius est, nisi commodior nu-
trix in promptu sit, ab lactare infantu-
lum.

Quarta & ultima ratio est, *tarditas mo-*
tus hujus morbi in sua prima invasione.

Adeo enim lente sensimque obrepit, ut ad
plures menses vix sui manifesta vestigia
prodat, nisi forte à vehementissimis cau-
sis ejus progressus promoveatur, ut à
morbo violentiore aut colliquante, seu
antecedente, seu superveniente. Cum er-
go tam lente morbus hic natura sua pri-
mas radices agat, cumque pueri, ut prius
monstravimus, nascantur fere ab eodem
immunes: vix contingit eum ante sextum
mensē, imo raro ante nonum, evi-
denter in actum prorumpere. Atque adeo
rationes reddidimus, ob quas infantes
modo nati, non obstante constitutionis
debilitate, ad plures menses ab hoc affe-
ctu defendantur.

II. Causæ, cur pueri à nono mense ad
sesquiamum ætatis indies hoc morbo fre-
quentius infestentur, sunt hæ.

K 2

1. *Quod testetur.*

Cur In-
fantes à
9 men-
se ad
sesqui-
annum
ætatis
indies

hoc
morbo
frequē-
tius in-

220 *Glissonius de Rachitide.*

1- *Quod causa prima, modo proposita, recens natis hunc affectum arcens indies remittat & ante nonum mensem plane evanescat.* 2. *Similiter causa propulsiva secunda supra data ante hanc ætatem indies inefficacior redditur.* Etenim infantum manus, post menses aliquot, si non prius, à communi involucrio liberari solent; & forte ante semestrem ætatem pedes quoque in-

Error natri- terdiu, licet noctu iterum fascientur. In-
cum, terdiu ergo saltem membra externa com-
quæ de- muni hoc fomentum destituuntur. Sæpe
biliore etiam errant nutrices, dum infantes de-
infan- biliores præmature vestibus induunt.
tæspræ- Perperam quippe numero mensium tem-
mature pus vestiendi definiunt, cum potius ex
vesti- activitate ac robore motus pedum & ma-
bus in- nuum id æstimare deberent. Ubi enim
duunt, motus & exercitium istarum partium plus
nota- conferat ad excitandum & fovendum ea-
tur.

Quando rum calorem, pulsusque proritandos,
fasciæ quam fatus fasciarum, proculdubio ma-
infanti- turum tum tempus est pueros è fasciis li-
bus sint berandi. Porro 3. *Post nonum mensem pueri*
exu- *fere varias sorbitiones, præter lac mamma-*
vendæ. *rum, admittunt, & ex varia diata facilius*
in victus errores labuntur. 4. *Tarditas mo-*
tus hujus morbi non impedit quin post nonum
mensem in actum prorumpat. Etenim mo-
tus, præ tarditate imperceptibilis, tractu
aliquot mensium, manifesta sua vestigia
profert. Ultimo dentitionis mala huc
etiam non parum contribuunt. Incipit
enim

Glissonius de Rachitide. 221

enim dentitio fere circa septimum men-
sem, variaque symptomata secum adfert,
quæ facile tenella corpora ad hunc affec-
tum disponant.

III. Causa cur morbus hic post sesqui-
annum ætatis inter cunas frequentissime
grassetur, sunt;

1. *Quod recitata prius causa propellentes
hunc affectum in junioribus, sub hac ætate
plane sublata sint, vel saltem inefficaciter ad
modum agant.*

2. *Dentitionis mala*, licet, quoad symp-
tomata immediata quæ proferunt forte
ante hoc tempus evanuerint; ut pluri-
mum tamen in partibus primo affectis
dispositionem quandam post se relin-
quunt, quæ clam se in illis occultans, post
aliquot menses hunc morbum proferat.
Eruptio vero dentium caninorum sive
ocularium dictorum hinc maxime spectat;
cum hi paulo ante sesquiannum ætatis
erumpant, eorumque eruptio laboriosis-
sima esse soleat.

3. *Accidentia qua eveniunt causa ablacta-
tionis* huc etiam faciunt. Etenim tempus
solemne ablactationis non longe antece-
dit sesquiannum ætatis: atque isto tem-
pore magna mutatio circa diætam, pueris
contingit, quam ægre ferre solent. Quip-
pe hinc irascuntur, plorant, cibum præ
animi motu averfantur, haud facile pla-
cantur, neque satis placide dormiunt.
Quæ omnia præviam saltem dispositio-

Cur
morbus
hic fre-
quen-
tissime
pueros
post
sesqui-
annum
ætatis
usque
secun-
dum di-
midio
affligat;

222 *Glissonius de Rachitide.*

nem ad hunc morbum (licet forte multum postea actuandam) partibus primo affectis facile imprimunt.

Atque ita tandem percurrimus hanc secundam etiam collationem , juniorum nempe puerorum inter se , causasque breviter explicuimus , cur isti pueri sub aetate magis , sub alia minus , huic malo exponantur.

Restat adhuc tertia pars quaestionis, quam nos reservasse diximus in calcem hujus disputationis examinandam. viz. *An forte aetate grandiores aliquando (etsi rarissime) in hunc affectum incidant ?*

Dicimus primo , Quod ad illam partem essentiae hujus morbi attinet , quae consistit in intemperie humida , aliqualem differentiam expectandam esse inter illam intemperiem in junioribus pueris , & grandioribus , juvenibus , viris , maxime senibus. Etenim eadem differentia , quam supra posuimus inter intemperiem humidam juniorum puerorum & senum , secundum magis & minus observari potest inter aetates intermedias , magisque ideo cocta ac genuina erit humiditas juniorum , minus seniorum ; ut ex eodem ratiocinio , mutatis mutandis , obvium est colligere.

Dicimus 2. Quod ad vitia organica attinet , necessario vasta occurrit differentia inter hujusmodi morbos pueris & grandioribus aetate forte incidentes. Ossium enim

An aetate grandiores aliquando in hunc affectum incidant ? Affirmativa asseritur sub certis limitationibus.

enim tumores in carpis & talis, ut & illa pectoris acuminatio, nec non capitis ac pectoris improporionate aucta moles, aut multo minus eminenter deprehenduntur, vel plane aberunt, præsertim in adultis. Etenim crescente ætate partium figura & proportio indies confirmatio, stabilior & immobilior redditur; neque facile contingit unam partem præ altera tam insigniter per veram augmentationem excrescere.

Dicimus 3. Exceptis duabus conditionibus præmissis, idque eo modo, quo proponuntur, posse hunc affectum secundum cæteras ejus essentia partes (licet admodum raro, & non nisi gravissimis de causis) grandioribus pueris, juvenibus, viris, & senibus accidere. Nam 1. Intemperies frigida procul omni dubio iis contingere potest, licet non æque facile ac puerulis. 2. Intemperies humida similiter, sed sub limitatione modo proposita. 3. Penuria spirituum insitorum, licet non nisi potentissimis de causis, iis etiam incidere potest. Etenim morbi longi simulque colliquantes habitum partium, aut eum in auras dissipantes, aut longiori inedia & atrophia conficientes, spirituum insitorum inopiam necessario post se relinquunt. Videmus partes externas etiam in adultis ab ejusmodi causis extenuatas & absumptas enervari, languescere, flaccescere, & omnino sufficienti spirituosi-

tate destitui. Concedimus tamen in adultis evicto morbo emaciante, ob vigorem pulsum cito reparari spiritus absumptos huiusque morbi posita rudimenta intrinsecam vel alteram septimanam eradicari & per consequens rarissime ea in adultis reperiri. Interim si forte contingat, ut absumptis spiritibus insitis impedimentum aliquod interveniat, quod retardet eorundem reparationem, fieri potest, hunc morbum, modo quo dictum est, succrescere. Torpor vero spirituum inopiam necessario consequitur. 4. Partes essentialis secundariae cum multum à vitiis primariis dependeant, ubi hæc diutius perseverant (exceptis tantum vitiis organicis) suo ordine supervenire queunt. Adeo ut non dubitemus quin morbus hic datis restrictionibus modo propositis & gravissimis urgentibus causis iisque diu persistentibus, cuiusvis ætati ultra pueritiam contingere possit.

Histo- Apud Anglos morbus quidam senibus
ria mō- aliisque extreme debilitatis nonnunquam
bi adul- accidit, qui huic morbo admodum simili
is apud lis est, si non ejusdem plane speciei, sal-
nos in- vis tantummodo exceptionibus prædictis,
terdum vernacula lingua ita affectos *bedridden*,
contin- quasi dicas *lecto affixos* vocamus. Hi neque
gentis de dolore, neque de alio alicujus mo-
huic menti malo queruntur; nisi quod eorum
puerili partes motui inservientes, illæ ipsæ nem-
morbo pe quas primo affectas in hoc morbo vo-
multū camus,
adsimi-
lis.

extreme sint debiles, molles, laxæ, flaccidæ, enervatæ, ita, ut vix sufficiant corporis oneri sustinendo; cum interim eæ neque sint paralyticæ, neque sensu aut motu penitus destituantur. Dum hi in lecto recumbunt, alacriter quasi sani loquuntur, surgere autem vel incedere neque possunt neque cupiunt. Non minus enim averfantur motum, quam ad eum obeundum inepti sunt. Edunt, bibunt, dormiunt, ferme instar sanorum. Videtur morbus hic multum saltem affinitatis habere (si non sit ejusdem familiæ) cum hoc affectu puerorum.

Porro testatur aliquis nostrum se sub
manibus habuisse curandum virum gene-
rosum 30 circiter annos natum, qui ex
immoderato vini & Tabaci usu quotidie
fere per aliquot annos continuato, ne-
glecta debita cibi assumptione, in eam
ventriculi debilitatem incidit, ut quotidie
mane vomuerit, omnemque plane cibum
averfatus sit, atque ubi eum invitatus ad-
mitteret, vomitu rejecerit. Coactus tan-
dem est pro sedanda ventriculi irritatione,
ad quotidianum aquæ vitæ vulgaris usum
confugere: postea autem ex hac & cere-
visia lupulata veteri; adjecto saccharo,
confecit sibi potum; quo solo per tres fer-
me menses vitam sustinuit. Interim om-
nes partes quas in hoc morbo primo af-
fectas vocamus, extrema macie conficie-
bantur, simulque molles, laxæ, flacci-

Observa-
tio
Trige-
narii
morbo
huic
per-
quam
simili
labo-
rantis.

226 *Glissonius de Rachitide.*

da & languida reddebantur, adeo ut neque se in lecto vertere, neque surgere, neque incedere, aut erectus stare potuerit; nullus tamen comitatus est dolor, neque ulla aut sensus aut motus privatio, non tussis, non respiratio difficilis. Facies partesque circa caput floridæ, bene habitæ, beneque coloratæ conspiciebantur, ut ex solo vultus intuitu vix suspicareris hominem ægrotasse. In lecto decumbens sedate cum sociis fabulabatur, per vices peti fumum exfugens, potumque prædictum ebibens. Eventus morbi non quidem ad hunc locum pertinet; breviter tamen in eorum gratiam, qui eum scire expetunt, annectimus. Medicus advocatus, interdicta intemperantia; & præter alia remedia, exhibito præcipue gr. β . *Laudani Londinensis*, compescuit nauseam, tum ventriculi tumultum, quam partem etiam internis tum externis roboravit; cibum probum facilisque coctionis præscripsit. Loco exercitii frictionibus matutinis calorem ad externas partes sollicitavit, porrecta prius exigua quantitate elect. roborantis & aperientis cum tantilla portione chalybis confecti, & propinatis $\mathfrak{z}\text{ij}$ vini absinthio & mentha conditi, & cum croco in modulo suspensio parum tincti; immixtis $\mathfrak{z}\text{ij}$ cerevisia tenuioris adjecto sacch. ad gratiam. Porro purgatus est per intervalla benignis medicamentis, & vesperi cordialibus resectus. Intra 20 dies in tantum conva-

luit, ut foras prodire, per horæ spatium obambulare, scalas cum ascendere, tum descendere sine sustentaculo valuerit. Postea vero à simili intemperantia recidivam passus, absente medico defunctus est. Sed è diverticulo redeamus in viam, & ad scopum propositum sermonem nostrum dirigamus. Affectus ipse jam confirmatus qualis erat, cum medicus advocaretur, præter ventriculi mala, visus est includere maximam partem essentiae huius morbi, de quo agimus. Etenim in partibus motui inservientibus, iis nempe quæ in hoc morbo primo affectæ sunt, intemperies frigida, sive ob defectum motus, sive ob imminutum vitalis sanguinis affluxum, tactu manifeste deprehendebatur. Deinde in iisdem partibus intemperiem humidam ostendebat earum mollietates, lubricitas, laxitas, flacciditas. Inopiam spirituum insitorum satis evincebat extrema istarum partium macies, torporem ineptitudo ad motum, & affectatio quietis. Inæqualem sanguinis distributionem arguebat habitus plenior & floridior partium circa caput, dum cæteræ partes essent extenuatæ. Peculiaris autem causa huius inæqualitatis in hoc ægro potuerit fuisse frequens vomitio, qua uberior sanguinis affluxus ad partes circa caput concitatus fuit, cæteris eo propemodum destitutis.

Ex jam dictis facile est cuivis perspicere

maximam saltem partem essentiae hujus morbi in memorato affectu conclusam fuisse. Unde tandem probabiliter inferre licet, possibile esse hunc affectum adultis etiam sub propositis limitationibus accidere; licet is rarissime in illas occurrat, quod gravissimas causas per longum tempus superstitie vita continuatas ad sui introductionem postulet. Atque ita demum disquisitioni super hac priori quaestione terminum imponimus.

C A P. XIX.

Quaestio posterior.

Cur in Anglia frequentius hic morbus occurrat, quam in aliis regionibus? & An sit Anglis vernaculus.

D Ari morbos *Endemios* five *vernaculos* & *patrios*, qui nempe certae alicujus regionis incolas ob communem causam, frequentius, quam aliorum locorum incolas infestent, communi medicorum consensu est. At cum relatio regionis ad morbos in ea frequentius grassantes diversimoda observari possit; & cum viri etiam cordati morbis nonnullis denominationem à certis regionibus improprie adscripserint; denique cum illi, qui hactenus de morbis vernaculis tractarunt,

runt, omnes morbos in quavis regione frequentiores indiscriminatim (ac si de morbi vernaculi natura ex æquo participarent) vernaculos nuncuparint; operæ pretium duximus nonnulla de horum morborum inter se differentiis præsentis disquisitione præmittere.

I. Ergo, morbi à regione denominantur uel *proprie*, vel *minus proprie & abusive*, vernaculi.

Morbi *proprie* vernaculi dicti 4 conditiones, ut sic dicantur, postulant.

I. Conditio est, *ut sit morbus frequentior in illa regione, cui attribuitur ut vernaculus, quam in ulla alia regione, cui non attribuitur ut talis.* Etenim morbus vernaculus perpetuo supponitur diversas regiones inæqualiter respicere; unamque magis (illam nempe cui adscribitur) aliam vero minus infestare.

II. Est, *ut dependeat morbus ab aliquali loci inclementia.* Morbus enim *proprie* vernaculus quoddam crimen & vitium ipsi loco imputat. Quando ergo locus ipse peculiaris cujusdam vitii non reus est, improprie certe, imo falso, atque injuste stigma tale ei inuritur.

III. Conditio, *ut regionis inclementia tanta sit, ut etiam cautiore eosque qui debitum sanitatis regimen locoque appropriatum diligenter observant, afficiat.* Certis quippe regionibus peculiare quid in sanitatis regimine debetur. Ubi ergo populus,

Quatuor conditiones, ut morbi dicantur *proprie* vernaculi.

post

posthabita ejusmodi peculiari loci observatione, ex errore in 6 rerum non-naturalium usu, in morbum aliquem epidemicum inciderit, non is pro Endemio seu vernaculo habendus est, sed errori, imprudentiæ, aut incogitantæ & negligentæ incolarum adscribendus est. Morbus enim hic, quem supponimus, præcaveri poterat, modo regimen sanitatis loco appropriatum fuisset rite observatum.

IV. Est, *ut vitiosa ista regionis constitutio aliquandiu permanens & durabilis sit, aut ad minimum frequenter recurrens.* Vitium enim loci, quod fugax est, neque diu durat, nec sæpius recurrit, ut extraneum quid & mere adventitium respectu regionis habendum est, ut morbum patrium proprie non denominet. Exempli causa, Si perniciofa quædam & insolita aura ex aliis regionibus huc forte afflaretur, morbumque communem produceret, eaque non ultra menses aliquot vigeret; certe morbus ille non proprie vernaculus, at fortuitus casuque eveniens dicendus esset. Quapropter Febris Ungarica, tum sudor Anglicus, licet ab istis regionibus respective nomen sortiti sint, minus proprie jam saltem vernaculi nuncupantur, cum careant durabili fomite in istis locis persistente, & cum vel plane cessarint, vel saltem non magis hic aut illic, quam alibi impræsentiarum dominantur.

Morbi

Morbi improprie vernaculi includunt Qui
quidem primam conditionem propositam morbi
proprie sic dictorum? scilicet, Quod fre- impro-
quentius in regione, cui adscribuntur, prie di-
quam in aliis occurrunt: (alias enim ne cantur
improprie quidem vernaculorum appella- verna-
tionem mererentur.) Carent tamen 2. 3. culi.
vel 4. Vel enim carent fomite in regione
radicata; vel fomes, quem habent, ad-
modum debilis est, & inconsiderabilis,
quique ex regimine diætæ loco appropria-
to superari potest; vel denique fomes non
permanens & durabilis est, neque fre-
quenter recurrit. Per fomitem autem hic
intelligimus aliquid respectu sanitatis cul-
pabile in ipsius regionis conditione fun-
datum. Quando ergo morbus aliquis
communis & frequens oritur ex abusu a-
licujus commoditatis regionis, ut si gens
aliqua propter uberiores frugum vel
fructuum proventus similemve fertilita-
tem regionis, vel propter diuturnam ac-
feram pacem intemperantiæ, socordiæ,
aliisve vitiis se addiceret, indeque mor-
bum aliquem communem incurreret,
morbus is non proprie vernaculus censen-
dus est. Occasio enim istius morbi, quam
suppeditavit patria, in se laudabile quid
est; ideoque quodcunque ejus abusu ac-
cidit non patriæ, ast soli incolarum errori
jure imputandum est. Similiter, si fomes
morbi sit culpabilis, neque tamen is in
ipsa constitutione regionis fundetur, ve-
rum

23 *Glissonius de Rachitide.*

rum in aliqua hominum actione, ut quando ex clade belli inhumata cadavera putredine sua aërem inquinant, indeque morbum Epidemicum produciunt, non est hic morbus vernaculus dicendus cum ab arbitrio hominum, non proprio loci vitio, dependeat.

Morbus etiam nonnunquam per calumniam & abusive genti vel loco adscribitur, ex pravo & malevolo animo aliqujus gentis vicinam defamare cupientis. In hunc modum Neapolitani Luem Veneream morbum Gallicum vocant, quasi is Gallis esset vernaculus; è contra Galli calumniam illam in Neapolitanos retorquent, & eum morbum Neapolitanum nuncupant. Verum de his satis.

Morbus
proprie
dictus
verna-
culus
duplex
est.

Morbus proprie dictus vernaculus, vel *originalis est & antiquus, vel adventitius & novus* Originalis is est, qui, prima loci inhabitatione, incolas infestavit: hujus generis forte est *Bronchocele* apud Alpinos: Febris illa ardens; quam *Calenturam* vocant, sub Zona torrida; *mortificatio* sive *Sphacelus partium à frigore* sub Zonis frigidis *versus Poles,*

Verna-
culus
adven-
titius
seu no-
vus
rursum
triplex
est.

Morbus vernaculus adventitius seu novus is est, qui ob communem aliquam causam de novo regioni supervenit. Hic triplex est. Nam, *vel provenit a b originali aliquo vitio regionis, tractu temporis, in incolarum sanitatem prevalente; vel ab alteratione seu innovatione aliqua ipsi Regioni acciden-*

cidente, vel ab incongruitate loci cum complexione novorum incolarum.

1. Morbus vernaculus novus regioni supervenit ab originali aliquo vitio, tractu temporis, prævalente. Fieri enim potest, ut firmiora corpora primorum incolarum alicujus loci influxui regionis valide insalubti resistent, & morbi vernaculi invasionem per multa secula repellant, licet postea progenies illorum, tractu temporis, paulatim immutata in ista peculiari ratione complexionis, qua ante resistebant, in morbum aliquem vernaculum demum labantur. Etenim plica Polonica Sarmatis & Polonis, scorbutus incolis littoris maris Baltici morbi sunt vernaculi, iidemque morbi novi sunt, (ut omnes fatentur) veteribus plane incogniti. Jam vero nondum constat ullam notabilem aut insignem immutationem vel innovationem, istis regionibus accidisse ante illorum morborum eruptionem, cui possis novi morbi originem probabiliter adscribere. Quare dicendum potius videtur novos istos morbos ab antiquo & originali locorum vitio profluxisse, non tamen eos prius exortos ob peculiarem vim primorum incolarum iis resistendi. Nam & in hunc usque diem nonnullas familias in prædictis locis ab istis morbis immunes, regionumque injuriæ nec dum cedentes, perseverare credibile est.

2. Mor-

234 *Glissonius de Rachitide.*

2. Morbus vernaculus novus provenire potest ab immutata vel innovata regionis constitutione. Hujusmodi innovationes locorum accidunt, aut ab inundationibus aquarum, aut terræ motibus, aut eruptionibus vel novarum scaturiginum perniciosarum, vel novarum exhalationum forte mineralium é cavernis terræ, à maligno aliquo siderum aspectu, similibusque causis.

3. Morbus novus vernaculus provenire potest ab incongruitate loci cum incolarum complexione. Hujusmodi morbi maxime accidunt gentibus, quando ab una regione in aliam migrant, præsertim ubi constitutiones regionum, in quas se conferunt, admodum diversæ sunt ab iis, à quibus recedunt. Sic Angli qui primum Virginiam inhabitaverunt, tumore Abdominis & Hypochondriorum frequenter affligebantur: qui ubi in Angliam redierunt, haud difficulter curabantur: ast illic permanentes, non æque facile.

Alia
morbi
verna-
culi di-
feren-
tia.

Porro morbi vernaculi inter se differunt, quod alii *ex toto* dependeant ab inclementia regionis, alii *ex parte* tantum. Prioris generis videtur sphacelus membrorum à frigore in septentrionalibus tractibus Polo vicinioribus: integra quippe morbi essentia inclementiæ loci adscribi potest. Posterioris generis videtur Lues venerea apud Indos occidentales. Putatur enim illic contrahi partim ex impuro

puro concubitu, partim ex peculiari insalubritate loci. Similiter in Hybernia dominatur dysenteria, quæ partim dependet à constitutione loci, partim ab erroribus diætæ. Atque hæc in genere de morborum vernaculorum differentiis dicta sint. Proxime jam inquirendum, *Cur in Anglia frequentius quam in aliis regionibus morbus hic occurrat?* & obiter notandum an, & quatenus idem sit Angliæ vernaculus?

I. Sciendum est Angliam esse insulam, & nonnihil humiditatis à vicinia maris, tum frigiditatem à distantia ab æquatore mutuare; deinde eam innumeris prope fontibus ubivis fere locorum scaturientibus abundare; denique multis pluviis iisque frequentioribus quam plerasque alias regiones irrigari: Quæ omnia frigiditatem atque humiditatem loci satis attestantur. Cum ergo intemperies frigida & humida sit pars essentia huius morbi, facile iuferre licet corpora incolarum magis hic ad istas intemperies inclinari quam in aliis regionibus calidioribus & siccioribus.

Si ergo quæras, an hic morbus, ex hac faltem sui parte recte dicatur Angliæ vernaculus?

Respondemus, eum quodammodo sic dici posse (licet forte non proprie) eate-nus nimirum, quatenus aliis regionibus pariter humidis ac frigidis (etsi in iis forte nondum observetur) idem, ut vernaculus.

Angliæ
tempe-
ries fri-
gida &
humi-
da.

An, &
quate-
nus hic
morbus
dici
possit
Angliæ
verna-
culus.

226 *Glissonius de Rachitide.*

lus attribuitur. Siquidem illæ regiones etiam, æque dispositæ sunt ad frigidam & humidam intemperiem suis incolis imprimendam ac ipsa Anglia. Notandum autem est intemperiem frigidam & humidam esse partem essentiæ hujus morbi communem, & per se solam eundem non specificare, neque omnem intemperiem frigidam & humidam hunc morbum inferre. Quapropter licet concedamus excessum frigiditatis, & humiditatis Angliæ vitio verti posse, negamus tamen inde recte inferri morbum integrum esse Anglis vernaculum.

Porro reperiantur forte regiones, quæ, respectu tum frigiditatis, tum humiditatis Angliam longe excedant, ut *Scotia*, *Hollandia*, *Zelandia*, *Hybernia*, *Dania*, similesque in quibus tamen nondum hic morbus frequenter gassari notatus est; si ergo hic morbus non recte imputetur his regionibus, in quibus viget communis illa causa, excessus nempe frigiditatis & humiditatis, certe neque Angliæ propter istam communem causam, quæ hic levior est, jure imputetur. Ad hæc, frigiditas & humiditas Angliæ non eo usque à mediocritate recedunt, quin extra admotis, intus assumptis, exercitiis & similibus, recto nempe usu 6 rerum non-naturalium satis superque corrigantur, quo minus imputatio ei altius inuratur. Quapropter si hæc ita se habeant, si nimirum

rum intemperies frigida & humida sint tantum communis pars morbi, si aliæ regiones, in quibus nondum viget morbus, sint ad minimum æque obnoxia frigiditati & humiditati, si denique istæ intemperies regimine diætæ loco appropriato præcaveri possint, certe ratio ab humiditate & frigidity climatis desumpta, quam modo reddidimus, cur Angli frequentius hoc morbo tententur præ aliis, valde manca & insufficiens erit, ut nobis in hac sola acquiescere minime liceat; ideoque nihil aliud illam assignando volumus, quam Angliam hinc magis disponere incolarum corpora ad hunc affectum, quam calidiores ac ficciores regiones suorum incolarum corpora. Atque adeo ad alias hujus frequentia causas investigandas procedimus.

II. Loco annotare possumus Angliam ^{Anglia regio} esse *admodum proliferam*, & tum conceptioni tum gestationi satis favere, neque ^{admodum proli-} abortibus ita obnoxiam. Hinc autem evenit, ut non tantum viri robustiores validioresque, & integra sanitate præditi, sed & languidiores, debiliores, ac valedudinarii generent, sceminaque infirmæ, cachecticæ, cacochymicæ, imo & in Tabem pronæ concipiant, ad nonum mensem gestent, legitimeque pariant. Minime autem mirandum est, si fœtus è tali seminio genitus, quique soli fere clementia loci vitalitatem suam debet, minus

nus vegetus & vicens, minusque nervosus, & in hunc affectum plane pronus in lucem edatur. Etenim ipsa benignitas regionis hoc respectu nonnullius infirmitatis in genere occasio esse potest. Quemadmodum enim barbari olim populi inhumaniter tractando recens natos infantes, eos nempe nudos prægelidis lymphis sub dio immergendo, infirmiores frigore ipso enecarunt, robustiores vero solos, qui injuriæ ejusmodi tractationis non succumbebant, educarunt, unde universa gens ab ista inhumanitate valida tandem ac robusta evasit; ita quoque è contra ipsa clementia loci infirmiores factus promiscue una cum robustioribus præservando mixtam quandam gentem ex infirmis & validis conflata proferendi occasionem ministrat. Ne quis tamen errer, non volumus omnes in hac regione pueros in hunc affectum pronos ab infirmis parentibus & veletudinariis sotos fuisse. Licet enim parens uterque vel alteruter infirmus ut plurimum similem prolem edat, frequenter tamen videmus parentes satis validos etiam prolem huic morbo facile obnoxiam generare. Quare necdum in hac secunda causa acquiescimus, sed alia adhuc adinvenienda est, à qua sufficiens ratio frequentia hujus morbi apud nos derivari possit.

Diuturnitas
pax

III. Ergo loco dicimus frequentiam hujus morbi in Anglia multum fuisse promotam

motam à diuturna ac securâ pace regionis occasio
 primam ejus eruptionem præcedente. est ef-
 Per hanc enim ditiores familiæ, quas pri-^{fœmi-}
 mas hic morbus infestavit, & adhuc præ-^{natio-}
 aliis infestat, otio se ac delicatiori mol-^{nis cor-}
 liorique vitæ generi addixerant, indeque ^{porum}
 in constitutionem humidiores, laxio-^{incola-}
 rum.
 rem, molliorem, effœminatam, & ab
 excrementitiis humoribus minus per-
 purgatam inciderant, adeoque liberos
 huic morbo facile obnoxios procreant.
 Dicas, Scotiam ac septentrionales partes
 Angliæ ipsius, licet pari pace & securita-
 te potitæ fuerint, non pariter tamen,
 imo rarissime hoc affectu affligi observa-
 tas.

Respondemus, revera Scotiam & septen-
 trionales partes Angliæ quam australes &
 occidentales rarius ac mitius hoc morbo
 affici. Interim forte prima ejusdem vesti-
 gia & quasi rudimenta longe frequentiora
 sunt etiam in locis dictis, imo & nonnul-
 lis exteris, quibus vix dum morbus no-
 tus est, quam vulgo creditur. Etenim li-
 cet hic morbus australibus & occidentali-
 bus Angliæ tractibus admodum familiaris
 sit, vulgoque satis notus, sæpe tamen vi-
 dere licet pueros eo leviter affectos, de
 quibus neque parentes, neque alii ejus-
 dem familiæ vel conqueruntur, vel quid
 mali suspicantur: imo multos novimus
 solo beneficio aucti caloris five incremen-
 to ætatis sive exercitiis sanatos absque
 ope

Mor-
bus hic
longius
latius-
que ex-
tendi-
tur
quam
vulgo
credi
solet.

ope medica, quos nemo amicorum af-
fectos putaverat. Quanto ergo facilius
prima rudimenta huius morbi illos la-
teant, quibus minus familiaris est, &
apud quos rarissime ad eum gradum al-
cendit, ut opem medicam opus habeat
implorare. Susplicamur ergo hunc affec-
tum frequentiore esse quam credi solet,
tum in Scotia, tum in septentrionalibus
Angliæ partibus, imo & in nonnullis re-
gionibus, in quibus hactenus ignoratur;
verum in iis locis mitius & remissiori gra-
du affligere, ut in medicorum manus non
facile deveniat. Is enim mos vulgi est,
medicum non accersere (præsertim ad in-
fantes & puerulos) nisi morbus satis ve-
hementer urgeat. Utcunque se res ha-
beat, nondum quidem videmur satisfac-
cisse propositæ objectioni, cur Angli oc-
cidentales & australes gravius & frequen-
tius septentrionalibus & Scotis cum hoc
morbo conflictentur, etsi pax & securi-
tas utrique regioni par fuerit. Concedi-
mus ergo ulteriorem adhuc rationem hu-
jus differentiæ succenturiandam esse.

Austra-
les &
Occi-
denta-
les An-
gliæ
partes
multo
sunt
fertilio-

IV. Itaque & ultimo dicimus huius dif-
ferentiæ causam esse *affluentiam omnium
bonorum in australibus hisce & occidentali-
bus Angliæ partibus.* Est enim hæc pars
Angliæ multo florentissima opulentissi-
ma, feracissima, voluptatis omnimodæ
illecebris instructissima. Haud mirum
ergo si hic primo hominum vivendi genus
mol-

mollescere, vires labescere, corporis robur & tonus exsolvi coeperit. Versus septentrionem durius vivitur, frequentius exercitium corporis obitur, luxui & voluptatibus minus indulgetur. Jam vero quod mollior ac delicatior vitæ ratio, tractu temporis, familias enervet, satis superque nobis historiae testantur, ut alia probatione opus non sit. Observare enim licet nobilissimas generosissimasque familias ob hanc ipsam causam serius aut citius degenerasse, aut etiam extinctas fuisse, eoque citius quo magis aversatae fuerint labores & mascula exercitia, seque molitiei, otio, lufibusque foeminis addixerint. Neque unquam in majori periculo degenerationis familiae versantur, quam ubi bonis omnibus affluunt, & ob copiam securitatemque parentes ad molliem, otium, vitamque effœminatam, procul omni labore, cura, & sollicitudine, quam maxime invitantur. Quis opulentior, securior, aut effœmrior Solomone? filium hic post se reliquit Rehoboam degenerem. Henrici octavi linea extincta forte est ob similem causam. Innumera prope exempla in hanc rem accumulare, si opus esset liceret. Ut ut sit, videmus hunc morbum ditiores familias frequentius & gravius affligere quam pauperes; quare neque mirandum cum ditiores atque amœniores quoque partes Angliæ, australes nempe & occi-

242 *Glissonius de Rachitide.*

dentales prius invasisse quam septentrionales. Sed de hac re hæc dicta sufficiant. Restat tantum inquiramus an & quoque tres ultimo assignatæ causæ respiciant denominationem morbi vernaculi, & an propter illas morbus hic Angliæ attribui possit ut vernaculus.

Morbus
hic non
proprie
dici po-
test An-
glis
verna-
culus.

Sciendum igitur est tres hæc causas in quantum à regione dependent, non esse causas per se, neque ex natura sua morbum hunc producere; verum esse tantum occasiones ob quas per accidens morbus hic oriri possit. Per se enim laudabiles regionis condiciones denotant, tantum quid culpandum in ea inferant. Quis enim patriam suam criminari possit, quod ea procreationi liberorum faveat, multo minus id improbare, quod longa securaque pace fruatur: denique minime omnium accusare amœnitatem regionis, fertilitatem, bonorumque omnium affluentiam. Hæ enim omnes ex se benedictiones sunt; conditionesque patriæ exoptandæ. Cum ergo supra monuerimus morbum proprie vernaculum notam aliquam constitutionis vitiosæ loco, cui adscribitur, inurere; fieri non potest, ut propter regionis commoditatem, ei morbus aliquis, ut proprie vernaculus, attribuat. Quapropter (ut verbo, quæ dicta sunt fusius, complectamur) licet hic morbus ex parte frigiditatis & humiditatis fomitem in ipsa regionis constitutione habeat, licet

licet etiam tres alias occasiones invadendi à regione mutuet, cum tamen, per debitam observationem regiminis sanitatis, loco appropriati, intemperies istæ præcaveri possint; & cum tres reliquæ occasionalis causæ per se minime culpabiles ast exoptabiles sint, morbum hunc non esse proprie Angliæ vernaculum dicendum est. Atque ita finem imposuimus disquisitioni nostræ de causis hujus morbi.

CAP. XX.

Differentia morbi Rachitidis.

Plures sunt hujus morbi *differentia* ob variorum malorum concursus, quam quis facile putaret; quarum alia majoris, alia sunt minoris notæ. Præcipuas hic breviter proponere decrevimus. Earum enim cognitio non modo ad signa prognostica definienda utilis est, quo varii morbi eventus distincte, secundum illas differentias, prædicentur; sed & insuper ea conducit tam ad præcautionem, quam ad curationem morbi, viz. ut ex earum consideratione opposita & proportionata præsidia eligantur,

Desumuntur autem hæ differentia vel *Divisio* ab ipsa *essentia morbi*, vel ab *eius causis*, vel *differe-* denique ab *aliis morbis cum eo complicatis*. *rentia.* Morbi *essentia* diversimode variare po-
rum.

144 *Glissonius de Rachitide.*

test. Viz. 1. *Ratione partium essentia secundaria presentium vel absentium.* 2. *Ratione magnitudinis.* 3. *Ratione vehementia.* 4. *Ratione temporum.*

Concedimus equidem nonnullas differentias hisce titulis subjectas aliquo modo coincidere : cum tamen formales earum conceptus distincti sint , diversas certe merentur considerationes. Licet enim morbus eo ipso etiam respectu dicatur major , quod plures essentia secundaria partes in eodem aegroto complectatur ; diversa tamen & distincta est hac consideratio ab illa magnitudinis. Etenim magnitudo proprie respicit gradum recessus a naturali statu , non naturam partis essentia presentis vel absentis. Hinc quippe differentia plusquam gradualis resultat. Similiter nonnullae reliquarum differentiarum idem forsan in concreto significant ; at vero in abstracto & formaliter diversum quid & separatae considerationis designant. Sed pergamus.

1. Diff. 1. Differentia hujus morbi illa est, quae oritur a praesentia plurium vel pauciorum partium essentia secundariae ejusdem. Etenim licet omnes partes essentia primariae perpetuo adsint praesente ipso morbo , non tamen necesse est omnes partes secundariae essentia semper adesse. Siquidem haec accessoriae sunt essentia primae , eique paulatim superveniunt : imo nonnullae earum intervenientibus causis im-
- pe-

pedientibus ita plane intercipi possunt, ut omnino non appareant. Huc referas illam differentiam, quam in calce præcedentis disputationis proposuimus, quamque adultis possibile esse accidere, etsi rarissime, demonstravimus. Verum cum nostrum institutum sit de morbo, quæ puerili; hic tantum tractare, suffecerit hanc differentiam sic obiter notatam præterire. Sed & in ipsis etiam pueris contingit aliquando nonnullas essentia secundariæ partes, quæ cum essentia primaria etiam conjunctissimæ sunt, saltem ordine naturæ succedere. Primaria enim essentia causæ vicem sustinet, quæ semper natura prior est causato. Veruntamen ordine temporis nonnullæ partes essentia secundariæ simul quasi cum essentia primaria invadunt, aliæ autem tractu temporis superveniunt. Quæ hoc loco veniunt distinguendæ. Illæ enim plane inseparabiles sunt hæc vero separabiles ab hoc morbo.

Partes essentia secundaria inseparabiles reduci possunt ad hæc capita. 1. Ad Tonum partium primo affectarum vitiatum. 2. Ad inaequalitatem & imperfectam distributionem vitalis influxus in partibus primo affectis. 3. Ad vitia secundaria constitutionis animalis. Vitia hæc superius, ubi de essentia secundaria hujus morbi, egimus, satis explicantur; ubi quoque, propter arctam eorum connexionem cum essentia primaria, quivis facile percipere potest ea simul

246 *Glissonius de Rachitide.*

tempore (licet non sine causali dependentia ab essentia primaria) incipere.

Verum Organica vitia omnia supra quoque memorata , separabilia & nunquam actu separata ab hoc morbo comprehenduntur. Etenim magnitudo Capitis , macies artuum , incurvationes sive Tibiæ sive ulnæ , inflexiones articularum , pectoris angustia , non statim ab initio hunc affectum necessario concomitantur , sed tractu temporis paulatim morbo succrescunt. Et licet ἀλογιστεοφία partium, quæ quodammodo in jam dicta vitia influit , levissimo gradu dici possit adesse ab initio morbi; illa tamen ipsa ex se tantum symptoma est , & non morbus , neque mox a principio istos morbos magnitudinis , figuræ , & situs producere valet. Porro non necesse est , ut simul , & ex æquo vitia hæc organica Rachitide laborantem invadant. Concedimus quidem extenuationem partium i. affectarum , ubi morbus aliquandiu durat , semper & necessario ei succedere , neque postmodum perseverante morbo amoveri posse ; esse præterea partem principem inter partes essentiæ secundariæ separabiles ; imo extenuationem fientem immediate consequi imminutam nutritionem partium primo affectarum , haud aliter ac immunuta nutritio sequitur immediate primam essentiam morbi in dictis partibus ; Interim dicimus extenuationem factam , quæ secundaria morbi

pars

pars ipsa est, de qua loquimur, necessario præsupponere morbi motum ac tempus, atque in primo momento existentia morbi existere non posse. Dicimus insuper medicos non agnoscere ullam mutationem factam in partibus sensui expositis, quæ sensui nondum compareat, & per consequens neque extenuationem factam in partibus primo affectis, donec ea sensibus obvia fiat, quod certe durationem aliqualem morbi necessario prærequirit. Improportionata vero Capitis magnitudo, simul fere incipit cum ista extenuatione partium primo affectarum; verum fieri potest, si Phthisis colliquativa cum hoc morbo forte complicitur, ut ejusmodi magnitudo capitis ante obitum evanescat, quemadmodum supra in observationibus Anatomicis exemplo uno probavimus. Magnitudo ergo capitis magis separabilis est ab hoc affectu quam extenuatio partium primo affectarum: hæc quippe amoveri non potest absque ipsius morbi curatione. Ossium protuberantia nunc citius nunc serius apparent, modoque magis, modo minus intra æquale tempus excrescunt: diu vero perseverante morbo rarissime (si nunquam) abesse cernuntur. Angustia pectoris non, nisi post longum tempus, confirmato jam morbo, supervenit, & Phthiseos ferme prodromus est. Tandem curvitas Tibiæ & Ulnæ, ut & inflexio Articulorum, tum abesse potest

248 *Glissonius de Rachitide.*

per totum morbi decursum, tum secundum magis & minus adesse, atque inter ea, quæ hunc morbum sequuntur, maxime est fortuitum. Concludimus ergo partes hæc organicas essentia secundaria separabiles esse isto modo, quo jam diximus, & prout plures vel pauciores adsunt, morbi differentiam constitui, qua alius magis, alius minus est compositus.

2. Diff. 2. Differentia huius morbi desumitur à magnitudine ejusdem. Magnitudo aestimatur ex maiori vel minori ejus recessu à naturali statu. Vasta quidem occurrit differentia morbi huius respectu magnitudinis. Alii enim adeo leviter eo afficiuntur, ut vix diceret eos omnino ægrotare: de nulla re queruntur; edunt, bibunt, dormiunt sanorum similes; tantum ludunt segnius, & nonnulla alia leviora morbi stigmata gerunt. Et solo fere naturæ beneficio absque arte convalescunt, neque parentes, nutrices, aut adstantes facile sibi persuaderi patiuntur eos hoc morbo detentos fuisse. E contra, alii tam atrociter affliguntur, ut etiam optimis præfidiis ab imminenti mortis periculo vindicari non possint.

3. Diff. 3. Differentia est à morbi vehementia, hæc autem aestimatur ex violentia motus morbi, & natura renitentia, tum ex magnitudine pugna harum inter se. Morbus licet alis satis magnus sit, tardi tamen motus est,

est, vixque, nisi febris aliufve morbus
urgens jungatur, naturam ad violen-
torem pugnam proritat. Utcunque ta-
men motus ejus aliquando concitior,
aliquando segnior est; unde morbus qua-
lemcunque differentiam mutuatur.

4. Differentia est à viribus Infantis vel
Pueri ægrotantis. Hæ æstimantur *ex ma-
jore vel minore presentia eorum quæ sunt se-
cundum naturam.* Huc spectat conditio
temperamenti; spirituum insitorum co-
pia, & activitas, firmitas toni, vigor
constitutionis vitalis & animalis organo-
rum structura. Nam prout hæc magis vel
minus secundum naturam se habent, ita
robustiores vel minus robustæ æstimandæ
sunt vires, & sec. eas morbus vel peri-
culosior vel minus periculosus judicandus
est. Juniores pueri ob hanc causam cæte-
ris paribus periculosius laborant, quam
seniores.

4. Dif-
ferentia
à viri-
bus.

5. Differentia est à morbi temporibus. Diffe-
rentia à
Tem-
pori-
bus.
Atque hæc differentia quodammodo in
concreto includit omnes præcedentes.
Quicquid enim differentia cuivis morbo
accidit, necesse est id in aliquo morbi
tempore accidere. Quatuor morbi Tem-
pora à Medicis numerari solent; *Princi-
pium, augmentum, status, & declinatio.*
Sciendum vero est Medicos paullo cras-
sius in temporibus rerum distinguendis
procedere, quam Philosophos. Non enim
restringunt principium morbi ad id punc-

tum temporis, quo morbus incipit; sed extendunt id eo, quousque tanta alteratio morbi accidit, quanta certis ac sensui manifestis indiciis dignoscatur. Etenim principium indivisibile non est tempus, quo actio medica perficiatur. Et quorsum utilis esset ea morbi temporum distinctio quæ in nulla ejus alteratione nobis nota fundaretur?

Appro-
batio
divisio-
nis
Tem-
porum
morbi
Galen.

Recte ergo Galenus tempora febrium & inflammationum ex cognoscibili earum alteratione deduxit: principium nempe à cruditate materiæ morbificæ; augmentum à manifesta ejusdem coctione; statum ab excretionem; declinationem à reductione reliquiarum ad naturalem statum computavit. Atque hæc quidem tempora à cruditate & coctione, &c. discriminata febribus & inflammationibus apprimè quadrant. Verum distinctio hæc temporum in multis aliis morbis non æque feliciter succedit.

Ejus-
dem
defec-
tus no-
tatus.

Natura enim in his non ita regulariter à cruditate ad coctionem inde ad expulsionem, & demum ad reductionem progreditur, neque ex his morbi progressum certo & tuto dignoscere possumus. Aliæ igitur morborum horum alterationes clariiores ac cognitu faciliores attendendæ sunt. Concedimus tamen hosce etiam morbos, ubi ad salutem terminantur, quatuor ista tempora, principium, augmentum, statum & declinationem percurrere. Verum

ubi

ubi ad interitum ægrotantium tendunt, vix ad statum perveniunt, sed indies ad extremum usque vitæ diem augentur. Quare in his augmentum maximam latitudinem admittit, atque ulteriorem discriminationem seu subdivisionem meretur. Cum vero mediocris status morbi ejusdem generis sit quasi medius terminus inter principium & finem hujusmodi augmenti; commodè inde distinguere possumus augmentum in augmentum citra, seu infra, vel ultra seu suprastatum Augmentum citra statum appellare possumus augmentum citerius, seu inferius vel augmentum simpliciter, cum non differat ab ipsa re isto nomine communiter recepta. Augmentum ultra seu supra statum, vocamus augmentum excrescens, excedens, vel transcendens, item deploratum.

Nova
divisio
Aug-
menti.

Porro duos modos declinationis morbi observare licet. Prior legitimus, quando morbus simpliciter versus sanitatem declinat. Posterior notus, quando morbus remittens migrat in alium diversi generis. Atque ita quamvis in convalescentibus 4 tantum sint morbi tempora, in aliis tamen duæ aliæ differentiæ discerni possunt. Notandum tamen est hæc 6 tempora in eodem morbo & in eodem ægrotato nunquam inveniri; ast ubi idem specie morbus est, in diversis subjectis. Hæc jam ad præsentem affectum applicemus. Dicimus ergo 6 occurrere differentias

Diffe-

rentia
hujus
morbi
sec.
tempo-
ra pro-
posita.

hujus morbi respectu ejus temporum. Est enim in principio, & dicatur *incipiens*; in augmento, & dicatur *confirmatus*; in statu, & dicatur *consistens*; in augmento supra statum, & dicatur *deploratus*; in declinatione vera, & dicatur *declinans simpliciter vel remittens*: in declinatione notha, & dicatur *migrans in alium morbum*. De quibus ordine proposito dicemus.

3. Morbus Rachites vocatur *incipiens*, quando prima morbi rudimenta & quasi vestigia, licet ea obscura, & quasi adhuc latentia observentur, nondum tamen manifesta partium primo affectarum extenuatio facta est.

2. Morbus hic *confirmatus* dicitur, quando jam evidens & manifesta extenuatio partium primo affectarum facta sensibus occurrit. Atque hic videt lector nos non distinguere hæc duo tempora ex cruditate & coctione, aut ex alia alteratione corporis; viz. extenuatione in partibus primo affectis facta. Etenim ex cruditate & coctione nullo modo discerni potest hujus morbi principium ab augmento. Alias autem, quantum natura rei patitur, libenter exemplum Galeni sequimur, & quemadmodum ille ex manifesta coctione augmentum à principio distinguit, ita quoque & nos ex manifesta alteratione, nimirum extenuatione in partibus dictis facta, tempora hæc in hoc affectu discriminamus.

3. Mor-

3. Morbus hic *in statu consistens*, seu *statum attingens*, is est, qui, ad summum suum vigorem proventus, sistitur, & ad tempus neque sensibilibiter augetur, neque imminuitur, sed sibi æqualis permanet.

4. Morbus hic *excedens statum mediocrem*, sive *deploratus*, is dicitur, qui magnitudine & vehementia superat ipsum ejusdem morbi statum in alio ægroto mediocriter affecto, simulque continue augetur, neque spes est quin indies auctus sit futurus ad extremum usque vitæ terminum. Ob quam causam conditio hæc morbi deplorata etiam cognominatur.

5. Morbus hic dicitur *vere & legitime remittens* seu *declinans*, quando essentia ejus sensim imminuitur, & signa ejus ac symptomata indies mitiora fiunt.

6. Morbus hic *illegitime declinans*, seu *migrans in alium morbum diversi generis* dicitur, quando ita essentia ejus, signaque & symptomata minuuntur, ut in eorum locum nova & forte graviora diversi generis subinde surrogentur. Hoc modo morbus hic migrare solet in Tabem, in febrem Hecticam, & forte in lentam putridam; ut plurimum tamen idem morbus hos super-venientes ad interitum ægri usque concomitatur. Atque hæc dicta sint de differentiis hujus morbi ab essentia deductis.

Morbus hic similiter *respectu causarum* Diff. 2
in partes quasi dirimitur, scilicet in mor- causas.
bæm

254 *Glissonius de Rachitide.*

bum nativum, & adventitium, seu de novo contractum. Porro morbus hic dici potest nativus duplici sensu: priori proprie, quando æger hoc morbo actu eo affectus nascitur; posteriori improprie, quando æger non actu eo affectus in lucem prodit, sed dispositus solummodo à nativis principiis ad eum facile incurrendum. Si libeat lectori in memoriam revocare ea quæ supra de causis hujus morbi ex parte parentum dicta sunt, differentia hujus fundamenta ac rationem facile percipiet, ut ulteriori ejus explicatione opus non sit: solum addimus hanc differentiam maximi esse usus in prophylaxi, non tanti autem in therapeia. Morbus hic similiter mere adventitius est, qui, nulla nativa dispositione promotus, de integro, seu de novo post partum contrahitur: atque hic quoque duplex est; vel enim *alium morbum antecedentem consequitur*, vel ex *errore in 6 rerum non naturalium usu immediate producitur*. De utroque satis disseruimus, ubi de causis hujus morbi post partum egimus, quo lectorem remittimus.

Diff. à
morbis
complicatis.

Denique morbus hic nonnullas differentias admittit *ex parte aliorum morborum, cum quibus in eodem subjecto complicatur*. Non expectandum, ut omnes morbos, cum quibus possibile est hunc morbum complicari, impræsentiarum enumeremus? eos solos commemorabimus,

mus, qui frequentes hujus morbi comites solent deprehendi. Ex his alii dependentiam quandam ab hoc morbo ejusve causis habent; alii nullam vel perquam exiguam, vixque separata consideratione dignam.

Prioris generis sunt *Hydrocephalus, dentitionis vitia, asthma, phthisis, febris hectica, febris lenta, erratica, ascites.*

Hydrocephalus magnam obtinet affinitatem cum hoc affectu; cum hic etiam affectus molem capitis præternaturaliter auctam, affluxumque sanguinis debito uberiores ad cerebrum ob arteriarum eotendentium amplitudinem ut plurimum supponat. Atque hinc facile evenit, ut cerebrum sanguinis copia oppressum nonnunquam necesse habeat permittere seriosorem ejus partem (quippe maxime permeabilem) in ventriculos suos & cavitatem intra meninges exsudare, adeoque cerebri hydropem producere. Verum non hoc perpetuo contingit, ut supra monuimus.

Dentitionis etiam mala nonnunquam huic morbo antecedenti merito adscribuntur. Notum enim est hoc morbo affectis laboriosam dentitionem plerumque contingere, ipsosque dentes frustulatim excidere. Hoc autem vitium supra ad inæqualem partium nutritionem retulimus, ubi plura de eo videantur. Notandum interim est laboriosam dentitionem posse etiam hunc affectum præcedere, & ejusdem

dem subsequenter esse causam, ut supra quoque ostendimus.

Asthma similiter huic morbo familiariter supervenit, quod sanguis in transitu suo per partes i. affectas nonnihil refrigeratus, crassior, viscidior, torpidiorque redditus, non semper perfecte corrigatur ante ejus reditum ad dextrum ventriculum cordis. Unde à dextro ventriculo per venam arteriosam in substantiam Pulmonum ineptior ad transitum refunditur, facileque eo nomine obstructions illic frequenter, durosque tumores, asthma, nonnunquam inflammationes, abscessus, ulcera & phthisin, hydropem Pulmonum, febrim Hecticam, aut etiam lentam erraticam infert.

Ascites etiam huic morbo interdum comes est. An ex copioso affluxu sanguinis ad viscera abdominis, nondum audeamus certo statuere. Certum tamen est affluxum sanguinis ad hunc ventrem satis copiosum & concitatum esse in hoc morbo. Hepar enim magnum est, reliquaque viscera potius pleniora quam macilentiora debito deprehenduntur. Unde fieri potest, ut serosa exsudatio è visceribus plenitudine oppressis in cavitatem abdominis excitetur; sed hoc minus confidenter asserimus, quippe qui nondum in hac re nobis ipsis satisfecerimus.

Possunt tamen hi memorati morbi puerili aetate accidere absque Rachitide præ-

ce-

cedente, & causæ esse ejusdem supervenientis. Quin & insuper possunt huic morbo supervenire ab aliis causis, puta erroribus regiminis sanitatis: quamvis etiam in hoc casu affectus hic forte ex parte reus esse possit, si præcesserit. Atque hæc de morbis complicatis prioris generis.

Posteriores autem, qui nempe nihil aut parum saltem dependentiæ ab hoc affectu habent, sunt *febris maligna, lues venerea, scorbutus, struma*.

1. Certum est *febrim malignam* huic morbo supervenire posse, quod ea à contagio plerumque producat, à quo affectus hic præsens infantes immunes non præstat. Tantum addimus *febrim* hanc raro, aut nunquam originem suam huic morbo debere.

2. *Lues venerea* si forte cum hoc affectu complicetur, vel à nutricibus per contagium, vel à parentibus hæreditario jure derivatur. Est enim morbus ab hoc plane distinctus, nihilque prope commercii cum eodem habet.

3. *Scorbutus* cum hoc affectu interdum conjungitur. Estque vel *hæreditarius*, vel forte etiam in tam tenella constitutione *per contagium contractus*, vel denique *de novo ex malo regimine infantis, & imprimis ex inclementia aëris & loci, ubi educatur, productus*. Vix enim majorem habet cum hoc affectu cognationem quam cum cæteris aliis morbis longioris durationis, in

258 *Glissonius de Rachitide.*

quibus similiter, tractu temporis, sanguis hoc peculiare inquinamentum ut plurimum contrahit. Id tamen concedendum est, propter averfationem motus & exercitii, affectum hunc plusculum ad scorbutum disponere.

4. Et ultimo *strumosa affectio* aliquando huic associatur. Sed credibile est eam plus debere aliis causis sibi propriis, quam huic morbo præcedenti. Quamvis non diffiteamur hunc aliquam invadendi occasionem posse ei subministrare, quatenus hic crassiores ac viscidiores humores reddit.

Nonnulli forte alii morbi cum hoc interdum complicantur; verum cum ii rarissimi sint, & vixdum in certam nostram observationem venerint, eos impræsentiarum præterimus, & ad signa morbi, tum differentiarum proximo loco progredimur.

C A P. XXI.

Signa morbi Rachitidis & primo Diagnostica.

Signa hujus morbi distinguimus in tria capita. Primum Continet ea signa, quæ ipsius affectus præsentiam demonstrant, & appellantur *Aggredientia*. Secun-

Glissonius de Rachitide. 259

Secundum continet ea quæ distinguunt inter se morbi differentias, & vocantur *Διαζεύξις*, sive *discrepantia*. Tertium complectitur signa, quæ præsagiunt morbi eventum, dicunturque *Παθognomonicá*. Hoc capite de diagnosticis agendum.

Signa *Διαζεύξις* dividimus in *παθognomonicá* & *συνοδόμενα*. Atque hic videntur Autores medici paullo strictius, quam necessitas naturæ rei requirit, signum

παθognomonicόν definire. Volunt enim *Signum* esse inseparabile & proprium quarto modo *Pathognomonicum* convenire, scilicet *omni, soli, & semper*. Equidem omnino concedendum est, signum ita inseparabile, sive proprium quarto modo, esse secundum maxime proprium sensum, signum *pathognomonicum*. Nam sive præsens id; sive absens sit, semper demonstrative significat: præsens quidem præsentis morbi speciem certo testatur, eam morbi speciem abesse demonstrat.

Verum, cum perpendimus quam raro hujusmodi signa occurrant, & quam angustii propterea usus sit futura eorum notio sic restricta; de vocis usitata significatione amplianda cogitare inducimur. Licet enim veteres, ut huic defectui subvenirent, *συνοδόμενῃ παθognomονικῇ* in locum veri unius pathognomonici strictè dicti substituerint, atque nosmetipsi eandem *συνοδόμενῃ* lubentissime recipiamus & compemus; cum tamen ea ipsa *συνοδόμενῃ* raro

P. XXI.

Rachitidis & prædiagnostica.

morbi distinguuntur. Primum Continetur ipsius affectus prædicti appellantur *Διαζεύξις*.

raro ab ipso initio morbi appareat, & per consequens raro sit signum *inseparabile*, necessario sequitur eam ipsam quoque raro officio signi, *quarto modo* proprii, defungi posse, adeoque hanc etiam notionem ad angustiores usum esse repactam. Cogimur ergo ut huic incommodo plene subveniamus, nonnihil extendere significationem signi pathognomonici, ita, tamen ut de valore & certitudine significandi nihil remittamus.

Definimus itaque signum Pathognomicum esse *quid apparens in vel circa agrotum, quod certo & infallibiliter morbi speciem demonstrat*. Atque in hoc extenso sensu dividi potest in *inseparabile* sive proprium *quarto modo*, & *separabile* sive proprium *tantum secundo modo*, nimirum quod soli uni morborum speciei competit, licet non semper. Similiter & *syndrome pathognomica* in 2. species prædictis respective analogas dirimatur. Aliquando enim hæc cum ipso morbo incipit, & eum inseparabiliter ad extremum ejus terminum comitatur. Ita dolor lateris punctoriæ, febris acuta, respiratio difficilis & tussis, si collective sumantur, syndrome quidem sunt, at quæ uni simplici pathognomonico primi generis, proprio scilicet quarto modo æquivalet, & pleuritidem à principio ad finem usque inseparabiliter comitatur. Aliquando vero non statim ab initio morbi completa est syndrome, postea tamen aliis

signis

signis supervenientibus perfecta fit, morbi que speciem infallibiliter denuntiat. Ex. gr. In variolis, incipiente jam morbo, syndrome ipsa adeo incompleta est, ut nondum morbi speciem certo determinet: postea vero erumpentibus sparsim in cute exanthematis ad maturationem tendentibus, consummatur syndrome, speciesque morbi extra dubium posita est.

Quod autem signum uni soli morbo (licet non quarto modo) proprium, sive id solitarium & simplex sit, sive ex syndrome conflatum, sufficiat, quando adest, conficere signum vere pathognomonicum, ex eo liquet, quod, quando adest, æque certo ac infallibiliter morbi speciem designet, ac ipsum signum quarto modo proprium. Quod enim uni tantum speciei convenit, quando adest, præsentiam istius quoque speciei necessario infert. Licet ergo signum secundo modo proprium inseparabile non sit, &, ubi abest, non concludat de absentia morbi, quemadmodum signum quarto modo proprium; quando tamen adest, ejusdem est cum eo valoris ac certitudinis, ut diximus. Medici enim ex certitudine significandi æstimant dignitatem signi. In eum quippe finem morbi signa quærunt, ut in certam ejus notitiam deveniant. Cum ergo signa secundo modo propria æquivalent quoad certitudinem quando adsunt, signis quarto modo propriis, ea sub extensa signorum

262 *Glissonius de Rachitide.*

norum pathognomonicorum significatio-
ne hic complectemur.

Dicas hoc modo multa signa ἐπιφανόμενα ad παθολογίαν reducì, & cum iis confundi. Esto: modo infallibiliter morbi speciem designent. Digna enim sunt, quæ hoc modo ab aliis epiphænomenis segregentur, neque ulla hic confusio in artis sesemeioticæ methodo sequetur, sed potius valor & dignitas signorum facilius & apertius inde notabitur.

De signis Συμπίπτουσι, sive assidentibus, nihil fere alicujus momenti habemus, quod præmoneamus, quin recta ad signa, ipsa in ordinem redigenda procedamus. Verum non hic expectanda est exacta aliqua methodus, cum signa plerumque è tam vatiis fontibus permanent, ut vix in accuratum ordinem sese cogi patiantur. Quare, ut ea quæ cognatæ sunt naturæ juxta se invicem constituentur; ad sequentem qualemcumque methodum signa hujus morbi reduximus. Proponemus ergo.

1. *Signa quæ ad actiones animales spectant.*
 2. *Quæ spectant ad irregularem nutritionem.*
 3. *Quæ respirationem respiciant.*
 4. *Quæ ad vitalem influxum pertinent.*
 5. *Vagæ quædam & extra certas classes.*
- Valorem signorum singulis titulis subjun-
gemus.

I. Signa

Glissonius de Rachitide. 263

3. Signa diagnostica ad actiones animales spectantia. Hæc sunt 1. *laxitas & mollities partium.* 2. *Debilitas & languor.* 3. *Ignavia & torpor.*

1. *Laxitas* quædam & *mollities*; si non *flacciditas*, omnium partium primo affectarum in hoc affectu observari solet. Cutis tactu mollior, & ut plurimum lævior deprehenditur, caro musculosa minus rigida & firma; articuli facile flexiles sunt, sæpeque corpori sustinendo impares; unde erecto corpore antrorsum id, vel retrorsum, dextrorsum vel sinistrorsum nonnihil inflectitur.

2. *Debilitas* quædam & *languor* sive *enervatio* omnibus partibus motui intervenientibus accidit. Debilitas hæc multum dependet à laxitate, mollitie, & flacciditate partium jam jam dictis; quo nomine ea signa huic præmisimus, ut & hoc ignaviæ ac torpori proxime enumerandis; quæ multum debent tum laxitati & mollitiei. Porro debilitas hæc incipit ab ipsis primis morbi rudimentis. Si enim intra primum ætatis annum, aut circiter; pueri hoc morbo infestentur, tardius solito pedibus insistant præ ista debilitate, & plerumque prius loquuntur quam incedunt; quod vulgo apud Anglos mali ominis haberi solet. Sin, postquam ambulare cœperunt pueri, hoc affectu corripiantur, paullatim infirmius pedibus insistant, atque inter incedendum sæpius vacillant,

264 *Glissonius de Rachitide.*

cillant, levique de causa titubant, aut etiam cadunt; neque æque diu se pedibus sine interposita sessione sustinent, aut æque alacriter se motitant. Demum multum aucto morbo destituuntur plane usu pedum, imo vix sedere possunt erecti, col- lumque debile, ægre, aut non omnino onus capitis sustinet.

3. Ignavia quædam & torpor statim ab initio morbi artus invadit, sensumque augetur, ut magis magisque indies omnem motum averfentur. Juniores pueri qui adhuc ulnis nutricum gestantur, si quando lætentur, non æque profuse rident, neque tanto cum vigore excitant se, artusque vibrant ac si é tractantium manibus exsilire gestirent: irati etiam non ita ferociter calcitrant, neque tanta cum animositate plorant ac solent sani coartanei. Grandiores facti, jamque pedibus commissi minus alacriter huc illuc cursitant; citius defatigantur, potiusque sedentes quam pedibus insistentes ludere amant, neque sedentes quidem cum vigore corpus suum erigunt, sed id inclinantes modo antrorsum, modo retrorsum, modo ad alterutrum latus, quærunt sustentacula, quibus recumbentes ignavie suæ auxilium præbeant. Jactatione corporis ab aliis præstita motuque violentiore non perinde ac alii pueri oblectantur, imo prævalente morbo omnem jactationem averfentur; tum plorantes non vehementiore

tioe aliquo lusu, aut molli placidaque tractatione & quiete placantur. Interim nisi alius aliquis morbus, symptoma, vel causa morbifica interveniant, moderate tum dormiunt, tum vigilant, ingeniosi sunt, non stupidi, imo præcoci solent esse ingenii, nisi aliud quid obstet. Vultum videre est magis compositum & severum, quam ætas postularet, ac si in rem aliquam seriam meditabundi essent.

Signa hæc simul sumpta, nisi ab evidenti lassitudine prægressa, aut à primario aliquo cerebri affectu proveniant (quod certe rarissime in hac ætate contingit) sufficientem hujus morbi, *ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ παθόντος* primi generis constituunt, & ubi simul adsunt, morbi præsentiam; ubi simul absunt, morbi absentiam certo attestantur. Si quando vero lassitudo sive febrilis, sive alia similia signa proferat, facile ab his distingui possunt, tum quod causæ lassitudinis præcesserint, tum quod signa inde orta subito effulgeant, citoque evanescant, in hoc affectu vero signa sensim ingruunt, permanentque, aut ulterius indies intenduntur. Primarii autem cerebri morbi suis signis innotescunt.

Atque hæc de signis, quæ ad actiones animales spectant.

Signa quæ spectant ad irregularem partium nutritionem.

Supra monstravimus quanti momenti sit *ἀλογοτεροφία*, sive *inequalis nutritio partium* in hoc affectu; hic ergo signa ab eadem magna ex parte pendentia prosequemur, eaque uno quasi intuitu conspicienda præbebimus.

1. Occurrit *caput justo majus*, facies quoque *plenior & floridior*, si conferatur cum cæteris corporis partibus. Licet autem signum hoc præsupponat aliqualem motum morbi antequam elucescat, adeo tamen obscurus est morbus ante ejus apparitionem, ut vix perceptibilis habeatur: à primo ergo fere principio signum hoc plus minus se ostendit, & ad exitum usque morbi continuatur, nisi forte aliunde istarum partium colliquatio superveniat, ut supra monuimus.

2. *Partes carnosæ*, imprimis *musculosa infra caput*, quas inter primo affectas supra numeravimus, in progressu morbi magis magisque *indies atteruntur, extenuantur, macieque conficiuntur*. Hoc signum non statim à morbi initio elucescit quod notabilem morbi motum priusquam evidenter appareat, prærequirat; certissime tamen, tractu temporis in conspectum venit, morbumque ad extremum terminum, seu ad vitam, sive ad mor-

mortem comitatur; optimeque motum ac gradum morbi ex incremento suo demonstrat. Porro hoc signum cum priori junctum constituit signum saltem pathognomicum secundi generis, sive huic morbo soli proprium: &, ubi simul adfunt, infallibiliter denotant morbi præsentiam, licet non æque significant eundem abesse, quando absunt.

3. *Protuberantia quædam & nodi circa nonnullos articulos*, maximeque in *carpis* conspicuæ, paullo minus in *talis* observantur. *Similes quoque tumores videas in extremitatibus costarum*, quibus cum sterni cartilaginibus committuntur. Notavimus supra in observationibus anatomicis tumores hosce non in partibus, ast in ipsis ossibus sitos esse; licet hæc consideratio, cum ex se vix satis innotescant, eos ut signa vix tangat. Hoc signum quoque aliqualem motum morbi supponit, neque a principio principiante emergit; prius tamen se conspiciendum præbet quam notabilis partium extenuatio. Ubi vero adest, pathognomicum secundi generis conficit, certoque morbi speciem significat.

4. *Ossa nonnulla incurvantur*, præcipue *ossa Tibiæ & Tibulæ*, hinc *ossa Ulnæ & Radii*, sed paullo minus & infrequentius; aliquando etiam *ossa femoris & humeri*. Porro nonnunquam *decurtatio quadam ossium* deficiensque eorum *accretio secundum longitudinem*

dinem observatur. Supra, ubi vitiorum organicorum rationem reddidimus, hoc casu, plane omisum fuit. Videtur autem hic affectus ab eadem irregulari nutritione dependere; quatenus nempe alimentum intus assumptum ossa sec. longitudinem adauget. Hinc nonnulli pueri affectu hoc diutius afflicti Pulmiliones fiunt. Huc forte referri potest *plica illa in carpis*, quod cutis forsan sec. longitudinem magis nutriatur & excrescat, quam ossa Ulnæ & Radii; unde necesse est eam sese in plicam quandam & rugam in carpis contrahere. Demum *irregularis quadam ossium capitis protuberantia*, maxime *ossis frontis antrosum*. huc quoque referri potest. Spectat enim ad commune genus vitiatae figurae ossium eorumque *αλογος φία*. Videtur autem hæc in osse frontis evidenter pendere à liberaliori nutritione istius ossis in ambitu suo, quo cum ossibus sincipitis committitur, futuramque coronalem constituit, quam in partibus ejusdem anterioribus. Hinc enim necesse habet antrosum protrudi. Et facilius quidem istic liberalius nutritur, quod hoc os versus futuram in pueris cartilagineum sit. Atque hoc etiam, quod nuperrime tantum observavimus, superius, ubi de vitiis organicis egimus, prætermisum fuit.

5. *Dentes tum tardius, tum molestius erumpunt, levi occasione vacillant, aliquando nigrescunt, aut etiam frustulatim excidunt.*

Glissonius de Rachitide. 269

*dunt. In horum locum plerumque novi tarde ac laboriose succrescunt. Hoc genus signi, ut & illud in priori articulo notatum, ad *ῥαχίτις* referri potest, quod neutrum horum vel perpetuo adsit, vel, ubi adest, certo morbi præsentiam confirmet.*

Conjectarunt aliqui ossa in hoc affectu interdum esse flexibilia instar ceræ; sed nos nusquam id vidimus, neque ab oculato teste fide digno relatum audivimus. Quare ut fabulosum hoc signum plane rejicimus.

6. *Pectus in ulteriori morbi progressu, à lateribus angustius redditur, antè acuminatur, ita, ut non incommode comparetur figuræ carinæ navis inversæ, aut pectoris caponis. In medio enim utrinque in cacumen quasi compressis lateribus assurgit. Si quis quærat an signum hoc sit huic morbo soli proprium? Respondeamus, fieri quidem posse in atrophiam aut phthisi ut pectus parum augeatur, minusque quam aliæ corporis partes, adeoque reddatur angustum: quoad figuræ mutationem, absque *ἀλογοςτοφία*, ea ipsa viz. quæ huic affectui propria est, vix contingere posse. Quare hoc quoque signum quando adest, licet serius invadat, pathognomonicum secundi generis reputamus, quod scilicet, ubi adest, certo morbi speciem ostendit, quamvis non è contra. Atquæ hæc de signis quæ spectant ad inæqualem nutritionem.*

Signa quæ respiciunt Respirationem.

1. Huc referri potest *angustia pectoris* modo memorata, de qua tunc fufius egimus.

2. *Subtumida quadam Abdominis repletio, & hypochondriorum tensio*; quæ liberum motum diaphragmatis deorsum, atque adeo respirationem nonnihil impedit. Notandum tamen est Abdomen & hypochondria quoad partes externas satis macra & extenuata apparere, ab intus vero, ab iis nimirum quæ in Abdominis cavitate continentur, intumescere, unde plenitudo hæc atque tensio exsurgit. Tumor hic partium à flatulentia ventriculi & intestinorum, partim à magnitudine Hepatis aliorumque viscerum provenit. Aliquando etiam huc conspirat serosa exsudatio in cavitatem Abdominis, Ascitem invehens. Hoc signum perpetuo fere adest, neque tamen pro pathognomonico habendum, cum multis aliis morbis sit commune.

3. *Tussis* frequenter in hoc affectu adest, tum *respiratio difficilis*, multa quæ alia pidentur vitia, ut & eorum insarctus, tumores duri, abscessus, inflammationes, eorum coalescentia cum pleura; & similia: Hæc tamen vix inter signa recenseri debent, quod per se non satis evidenter in sensus (dum vivunt ægri) incurrant.

4. Pueri

4. Pueri hoc morbo afflicti sæpe lateralem decubitus modo dextrum modo sinistrum versantur, aut saltem ægrius ferunt; nimirum vel ob coalescentiam pulmonum cum pleura, vel tumorem in adverso latere; supino vero decubitu ut plurimum delectantur. Atque hæc signa etiam simul sumpta pathognomonicum neutrius generis efficiunt, sed *Cwedgévovce* tantum sunt, morbisque aliis communia.

Signa quæ spectant ad vitalem influxum.

Vena & arteria in partibus primo affectis graciliores sunt debito, minusque conspicua quam in emaciato corpore expectares. In facie vero (habito respectu prædictæ gracilitatis in aliis partibus) excedunt proportionem debitam. Hoc signum fortasse pathognomonicum est, quamvis observatu difficile, necdum nobis satis exploratum.

2. Pulsus in carpis, tum aliis partibus primo affectis exilis est & debilis, alioquin forte moderatus, nisi una febris adfuerit.

3. Ligatura moderata supra cubitum aut genu injecta, non aequè cito partem infra seis extra ligaturam sanguine turgidulam & coloratam reddit, ac solet in aliis pueris sanis coætaneis.

Signa quedam vaga.

1. *Appetitus cibi & potus vel moderatus, vel iusto debiliior est, nisi febris forte adfuerit.*
2. *Excrementa tum alvi, tum vesicae sanorum fere similia sunt, nisi alius morbus prohibuerit.*
3. *Observatum est hoc morbo laborantes dulcia, ut syropos, tum bellaria, melitoque sacch. aut melle condita (quæ aliis pueris in delitiis esse solent) averfari: forte hæc iis quoque noxia sunt, quemadmodum & scorbuticis, quod humores incrassent.*
4. *Observarunt aliqui se pueros nonnullos hoc morbo affectos ponderosioresprehendisse, quam alios ætate & staturapares. Si hoc ita se habeat, tribuendum id est partim facilitati, partim inæqualitati nutritionis ossei generis in hoc affectu. Etenim cum auctum hoc pondus carnibus adscribi vix possit, quippe quæ hic extenuatæ sunt videtur id osseo generi attribuendum; cumque ossa in hoc morbo nondum observata sint sec. longitudinem præter modum excrescere, restat, ut id eorum crassitie superflue auctæ imputetur. Hæc etiam signa communia sunt, neque digniorem æstimationem merentur. Atque hæc de dianogsticis, sequuntur-diacritica.*

C A P. XXII.

*Signa differentiarum Rachitidis,
sive ejus diacritica.*

E Idem methodo hic insistendum videtur, quam supra proposuimus, ubi de differentiis egimus, quarum signa hic quærimus. Supra 5 differentias ab ipsa morbi essentia diduximus. 1. Erat à partibus essentiae secundariæ separabilis præsentibus vel absentibus. Verum hujus differentiae signa nulla alia expectanda sunt præter ipsas partes præsentis vel absentes, quæ ipsæ per se in sensus iucurrunt, & propterea inter signa diagnostica capite præcedenti classis secunda adnumerantur.

2. Differentia erat à magnitudine morbi. Hujus indicia sunt *plura & graviora, vel pauciora & mitiora symptomata & signa præsentia*, nempe ex diagnosticis supra descriptis petita.

3. Differentia à vehementia desumpta erat; hæc distinguitur *ex tardiore vel concitatore incremento signorum diagnostico- rum.*

4. Erat à viribus ægrotantis. Virium æstimandarum rationem supra exhibuimus: morbi vero differentia hinc orra-

374 *Glissonius de Rachitide.*

respicit *periculum*, ideoque ejus signa ad prognostica referimus.

5. Differentia ducebatur à morbi temporibus; quo respectu sex hujus morbi diversas phases supra enumeravimus: scilicet *principium*, *augmentum*, *statum*, *augmentum supra statum*, *declinationem veram*, *declinationem notam sive migrantem in alium morbum*.

Sciendum est principium hujus morbi præter signa hoc tempus ab augmento determinantia, requirere etiam quædam peculiaria signa præsentia ipsius morbi: Est enim tempus maximæ obscuritatis, quo morbus quasi delitescit, neque ex signis diagnosticis supra relatis ab inexperto vel parum attento medico facile apprehendi potest. Per hoc quippe tempus plurima diagnostica prædicta nondum in apertum erumpunt; & quæ se produnt, obscuriora tantum adhuc sua vestigia observanda offerunt. Postulat ergo hujus temporis indicium *peculiarem collectionem signorum primo apparentium*, eorumque accuratam considerationem; reliqua vero tempora, præter signa diagnostica supra data, *sola indigent discriminatione inter se*, quæ levi negotio perficitur. Quare primo loco signa præsentia hujus morbi adhuc incipientis hic exhibenda, indeque discriminationis ejus ab augmento.

Signa

Signa præsentis morbi rachitis in principio adhuc existentis.

1. Diligentur attendendum est ad 3. signorum genera superius actionibus animalibus adscripta: laxitatem nempe & molliem partium, debilitatem & languorem, ignaviam & torporem. Hæc quippe subobscuræ & remissiori gradu statim à principio principiante (ut loquuntur) advertenti observanda se præbent.

2. Aspiciendus est color, tum habitus capitis & faciei in relatione ad artus. Si enim color aut habitus illis floridior sit quam his, validam suspicionem hujus morbi radices jam agentis exhibet. Licet enim moles capitis evidenter aucta, partiumque affectarum manifesta extenuatio antequam apparent considerabilem morbi motum tempusque prærequirant; à principio tamen differentia quædam ratione coloris & habitus harum partium inter se collatarum ab accurato inspectore notari potest.

3. Observandi sunt carpi & extremitates costarum. In carpis quippe ante finem principii quædam nodorum rudimenta ut & plicæ se ostendere incipiunt. similiterque nodi in extremitatibus costarum.

4. Subtumida quædam plenitudo & tensio ventris maxime circa hypochondria statim à principio occurrit. Magnitudo

276 *Glissonius de Rachitide.*

enim ventris cum magnitudine pectoris collata justam proportionem excedere comperitur.

Atque hæc quædam signa simul sumpta præsentiam morbi etiam in ipso principio, certo demonstrant. Si vero eodem tempore nulla notabilis seu manifesta partium 2. affectarum extenuatio appareat, eo ipso ab ejusdem augmento clare discriminatur. Hæc de principio.

Reliquorum temporum signa ex ipsorum temporum descriptionibus supra datis inter se nullo negotio distinguuntur; cum tamen ea huc spectent, verboque expediri possint, non gravabimur ea obiter annotare.

In augmento omnia signa quæ in principio apparuerant *intensiora & evidentiora* se præbent, pluraque alia & graviora indies accumuluntur. Distinguitur hoc tempus, ut dictum, à principio manifesta extenuatione partium primo affectarum jam facta; à statu vero continua aggravatione symptomatum & signorum dictorum.

In statu signa ac symptomata *gravissima & maxime obvia* adsunt; durante vero hoc tempore ab ulteriori manifesto seu incremento seu decremento cessat.

In augmento supra statum signa & symptomata *tum ratione magnitudinis ac vehementia, tum ratione dejectionis virium superant suam conditionem, quam in statu mediocri*

mediocri habent, atque interim indies in dete-
rius vergunt; quibus respectibus hoc tem-
pus distinguitur tam ab augmento ordi-
nario, quam à statu mediocri.

In declinatione vera simplex quadam re-
missio symptomatum ac signorum ad inte-
gram sanitatem tendens affulget, nullis in-
terim signis apparentibus alterius cujus-
dam morbi ingruentibus.

In declinatione notha è contra, cum
remissione symptomatum & signorum hujus
morbi involvuntur alia novi morbi successuri,
quæ variantur pro varia ejus conditione,
& ex suis fontibus petenda sunt, neque
hic expectanda. Porro si quæ specialia
signa cujusvis horum temporum occur-
rant; quæ ad morbi eventum spectant,
ad prognostica reservanda sunt. Atque
hæc de signis differentiarum hujus morbi
ab essentia deductis.

Differentiæ causarum, morbum in na-
tivum & adventitium distingunt, & na-
tivum quidem in proprie & minus proprie sic
dictum. Morbus proprie natus dictus,
cum ab ipso partu supponatur actu præ-
sens, non alia requirit signa quam dia-
gnostica superiori capite recitata. Siquidem
illa statim à partu apparentia morbum
proprie nativum adesse demonstrant.

Sin vero illa signa non statim à partu
appareant, dispositio tamen nativa ad
morbum facile incurrendum ab ortu ad-
sit, quæ postea in actum erumpit, mor-
bus

278 *Glissonius de Rachitide.*

bus inde productus natus quoque (licet minus proprie) nuncupari potest, propter illam à nativo vitio dependentiam. Morbus hoc sensu natus alia signa quam quæ supra referuntur, postulat, quibus distinguatur ab eodem morbo plane adventitio, quæ jam damus.

Signa morbi nativi improprie sic dicti.

1. *Valetudinaria debilisque constitutio, & morbi parentis utriusque vel alterutrius; ut intemperies frigida & humida, cacochymia præsertim pituitosa, cachexia, hydrops, vel atrophica & phthisis, vel gonorrhæa, fluor albus, lues venerea, scorbutus, similesque affectus.*

2. *Segnities & sedentaria parentum vita mollietatesque.*

3. *Errores matris tempore imprægnationis; quæ omnia fusius supra de causis huius morbi ad parentes spectantibus prosecuti sumus.*

4. *Débilitas ipsius infantis recens nati quando ea à labore parturitionis non provenit.*

4. *Invasio morbi ante exactum primum ætatis annum.* Hæc enim arguit nativam aliquam ad eundem dispositionem.

6. *Si fratres vel sorores seniores eodem morbo prius correpti fuerint.* Tum quippe suspicari licet labem à parentibus contractam esse.

7. Si

Glissonius de Rachitide. 279

7. Si nullus alicujus nota error in tractatione infantis post partum, atque ante praesentis morbi invasionem commissus fuerit. De quo supra capite de causis post partum.

8. Si morbus hic non supervenerit alteri praegresso qui aptus est hunc post se relinquere. De cujus generis morbis supra quoque differuimus.

Signa morbi noviter & ex integro post partum contracti contraria propemodum sunt & levi idcirco pede percurrentia.

1. Si morbus nulli infirma seu morbosa constitutioni parentum, aut eorum vita generi, aut erroribus, imputari possit.

2. Si nulla debilitas statim à partu apparuerit.

3. Si morbus post sesquiannum aetatis coeperit.

4. Si fratres aut sorores à morbo immunes fuerint.

5. Si notabiles errores post partum in tractatione infantis commissi fuerint.

6. Si morbus aliquis praecesserit, cui suspicio est, hunc insequentem adscribi posse. Haec signa si vel omnia vel plura confluant, satis testantur morbum hunc non labi alicui nativæ, aut erroribus postea commissis attribuendum esse. Atque hac de differentiis hujus morbi ex parte causarum.

Denique differentiarum quædam huic morbo accidunt propter alios morbos, cum quibus forte complicitur: in quo casu præ-

280 *Glissonius de Rachitide.*

præter signa diagnostica supra enumerata, alia insuper desiderentur quæ morbo complicato in specie sunt propria. Non tamen accurata horum descriptio hic expectanda est, cum eadem fere sint quæ à scriptoribus practicis passim istis morbis tribuuntur. Sed cum aliqui morbi frequentius quam alii hunc comitari soleant, eorum signa breviter innuemus.

1. Ergo *Hydrocephalus* cum hoc affectu complicatus aliquando nullis signis, ut innotescat, opus habet; sed ex se satis superque manifestus est, nempe vel ex ipsa enormi capitis magnitudine, vel ex aqua exterius sub *Pericranio* contenta (quod tamen rarissime contingere putamus) vel insigni suturarum hiatu aqua in capite conclusa duram matrem inter suturas attollente, ita ut tumor mollis & aquosus in ossium interstitiis exterius tactu percipiatur. Aliquando hydrocephalus obscurior est, signaque, quibus indicetur, postulat. 1. Ergo omnes sensus cum exteriores tum interiores hebetiores sunt, quam alias in hoc affectu esse solent. 2. Moles capitis aliquanto major quæque est quam alias. 3. Sutura in locis consuetis vel magis dehiscunt, vel tardius solito clauduntur. 4. Os frontis antrorsum magis prominet, reliquaque ossa capitis quasdam inæqualitates & protuberantias solito majores præ se ferunt.

3. Dentitionis mala conjuncta dignoscuntur, 1. Si solemne dentitionis tempus
inset

Glissonius
inset aut jam
picio aliqua
provenientia
tu mensi in
num ætatis
dus dentitio
tu frequentia
tem ubi nun
paret. 2. P
digito frequ
illud quod
dolor ibi digi
te qua dens
solum calen
do nigrescunt
sulatim exa
ci profluvia
men fortui
3. Asth
quando ea
pletionem in
to una adfi
ma, idque
ferunt decul
atroque, si
petunt. Id
matione ca
pleura, ut
fibre acuta,
tude insup
innotesc
& aliquan
culpuant,

Glissonius de Rachitide. 281

*instet aut jam advenerit ; Hinc quippe suspicio aliqua ingruit laboris alicujus inde provenientis. Tempus hoc septimo à partu mense incipere solet, & ad sesquiannum ætatis protendi, & ultra, ubi tardius dentitio procedit ; quod in hoc affectu frequentissime accidit, terminatur autem ubi numerus dentium completus apparet. 2. Pueri ad dolorem mulcendum digitos frequenter in os induunt, secundum illud quod communi verbo dici solet, *ubi dolor ibi digitus*. 3. *Albicant gingivæ ea parte qua dens erupturus est, & ad tactum plusculum calent*. 4. *Dentes prodeuntes aliquando nigrescunt, aut vacillant, aut etiam frustulatim excidunt*. 3. His adde vigilias, alvi profluvia, febres, convulsiones, quæ tamen fortuita sunt symptomata.*

3. *Asthma ex ipsa spirandi difficultate, quando ea non provenit à tensione & repletione infimi ventris, percipitur. Si vero una adsit tumor, abscessus, vel Empyema, idque in altero latere pulmonum, aggreferunt decubitus in adversum latus ; sin in utroque, supinum aut erectum decubitus expetunt. Idem plerumque accidet in inflammatione cum coalescentia Pulmonum cum pleura, ut & in pleuritide : sed additis tum febre acuta, tussis & sputo sanguineo in Pleuritide insuper dolore latera pungente. Phthisis innotescit ex diuturna tussi, sputo globoso & aliquando purulento (et si Pueri rarius exspuant, quod materiam tussi in os elevatam*

vatum per OEsophagum deglutiant) item ex febre putrida conjuncta & ex festina partium eliquatione. Ascites deprehenditur ex mole Abdominis præter morem aucta.

4. Febris Hæctica se prodit ex calore continuo, acriori paullo illo qui in Ephemera solet esse, præsertim circa arterias, & auctiori post assumptum cibum; item ex rapidiori partium consumptione; putrida cognoscitur ex urina in principio cruda, deinde magis coctum etiam ex colore ejus justo intensiore. Ad hæc, si intermittens fuerit, ex inæqualitate caloris, frigentibus nempe extremis in principio, postea plus satis incalescentibus; item ex Paroxysmis sive statis, sive erraticis; tandem ex Pulsu contractiori incipiente Paroxysmo, postmodum auctiori debito. Continua Febris ex intenso continuoque calore, tum siti, oris scabritie, linguaque colore mutato, & similibus.

5. Lues venerea conjuncta indicatur, si Parentum alteruter aut nutrix prius infecti fuerint; si ulcera in Capite, Ore, ac Naribus, aut pustula eminentes vel crustosa exorta fuerint, præsertim quæ ordinariis remediis non cedunt: si tumores duri aut nodi ossa carie foedantes in digitis, tibiis, aut aliis partibus apparuerint; si dolores & inquietudo nocturno tempore acerbiores ægrum infestaverint; si bubones obliqui in inguine exorti fuerint.

6. Scorbutus cum hoc affectu complicatus hæc signa habet. 1. Utroque affectu laborantes ægrius purgationes ferunt, sola ve-

Glissonius
ro Rachitide
2. Exercitius
tur, neque m
tem in hoc af
& averlatioe
exercitio mar
manifeste le
fectio simul
quemlibet con
spirandi labor
discurrentia
primunt, pul
aliquando pal
thymia super
placido nempe
etiam plane
varum tumo
bre solito in
7. Strum
si externa sit
tibus satis m
frequentior
suspicio est
delitescere
tum gene
ni possun
runt aliqu
fronte bre
pressis, &
strumis ol
fallax; ade
ta justa ali
parum m

Glissonius de Rachitide. 283

ro Rachidite afflicti easdem facile tolerant.

2. *Exercitiis violentioribus multum læduntur, neque omnino ea ferre possunt. Et si autem in hoc affectu solo, ignavia quædam & averlatio exercitii adsit, non tamen ab exercitio manifeste aut saltem non æque manifeste læduntur, nisi scorbutica affectio simul conjuncta sit.* 3. *Ad motum quemlibet concitatiolem magna difficultate spirandi laborant, doloribus variis per artus discurrentibus vexantur, quod ploratu exprimunt, pulsus frequentior & inæqualior sit, aliquando palpitatio cordis, aut etiam Lypothymia supervenit, & hac fere sola quiete, placido nempe decubitu, cito mitigantur, vel etiam plane sedantur.* 4. *Frequenter Gingivarum tumores adsunt.* 5. *Urina absente febre solito intensiores redduntur.*

7. *Strumosa affectio cum hac complicata si externa sit, tumoribus in sensus incurrentibus satis manifesta sit, imo ubi exterius frequentiores strumæ occurrunt non levis suspicio est similes tumores in visceribus delitescere; alias vero si strumæ intus tantum generentur, vix certo indicio discerni possunt. Regula enim illa quam notarunt aliqui, viz. eos qui curto sunt collo, fronte brevi & angusta, temporibus compressis, & maxillis amplis præditi, esse strumis obnoxios, nimis incerta est ac fallax; addunt alii purgantia medicamenta iusta alioquin dosi propinata strumosos parum movere; sed & hoc quoque aliquan-*

284 *Glissonius de Rachitide.*

quando tantum, non semper autem verum esse experti sumus. Hæc de signis differentiarum.

C A P. XXIII.

Signa prognostica in morbo Rachitide.

MOrbus hic specie sua lethalis non est, imo nonnunquam adeo levis mitisque est, ut pueri eo affecti solo ætatis beneficio, calore vitali aucto, eoque, vi frequentiorum exercitiorum, ad partes externas evocato, absque medicamentis convaluerint. Aliquando tamen adeo graviter affligit, ut optimis etiam adhibitis præsidiis, vix, imò ne vix quidem, imminens vitæ periculum præcaveatur. Quare ut medicus varios eventus morbi prævideat aut prædicat, signa ejus prognostica diligentius prius contemplari necessum habet.

In genere vero ea quæ à partibus morbi militant, ea nempe omnia, quæ contra naturam faciunt, ex adverso pensitanda sunt, & quo hæc potentiora, illa infirmiora, eo gravior & perniciosior morbus habendus est. Verum cum non cuius obivium sit ex generali hoc monito singula satis accurate contra æstimare, non erit abs re speciales nonnullas regulas & obser-

Glissonius
servationes
nectere.

1. Morbus
ante partum
rarissime, si
tur. Indicat
laxa, indequ
causarum præ
ficat.

2. Quo cit
iores hic mor
periculosior est
sunt vires. Si
ribus, pedibus
facilius curant

3. Morbus
qui nempe e
tione nativa
errore tractari

4. Morbus
tedentibus pro
silo regiminis
enim antece
dejectionem.

5. Observ
crime rubras
tum magis e
lam hanc fal

6. Alii dic
masculos hoc
vari. Nondum
adeo comper
puellas pueri

Glissonius de Rachitide. 285

servationes huc spectantes insuper subnectere.

1. *Morbus hic proprie natus, sive qui ante partum invadit, periculosissimus est, & rarissime, si unquam, ad salutem terminatur.* Indicat enim ipsa principia seminalia læsa, indeque vires valde esse debiles: caussarum præterea vehementiam significat.

2. *Quo citius à partu (hoc est) quo juniores hic morbus invadit, eo ceteris paribus periculosior est; tanto quippe debiliores sunt vires. Similiter ætate grandiores junioribus, pedibus incedentes non incedentibus facilius curantur.*

3. *Morbus natus improprie sic dictus, qui nempe ex parte dependet ab inclinatione nativa, periculosior est eo qui ex mero errore tractantium contrahitur.*

4. *Morbus hic ab aliis magnis morbis præcedentibus proveniens, periculosior est eo qui solo regiminis errore contractus est. Arguit enim antecedaneam quamdam virium dejectionem.*

5. *Observarunt aliqui, infantes, qui crine rubras nutrices sugunt, in hunc affectum magis esse proclives. Nos tamen regulam hanc fallacem esse suspicamur.*

6. *Alii dicunt puellas frequentius quam masculos hoc morbo laborare, faciliusque curari. Nondum equidem hoc nobis usque adeo compertum est. Concedimus tamen puellas plerumque frigidioris ac humidioris*

ris esse temperamenti, cui magis congener est hic morbus, ideoque non est à ratione alienum eum sexum leviori de causa hoc morbo affici posse, & ab eodem quoque facilius liberari.

7. Morbus hic potissimum infestat generosorum cunas, præsertim eorum qui molliter vivunt; deinde eorum qui sedentariam & securam vitam agunt; hinc infima plebs, propter varios errores, quos necessitas tam in parentum diæta quam infantium regimine infert, tandem minime omnium cunas eorum qui mediocris sunt fortuna, & qui laboribus ferendis assueti sunt, neque competenti victu & necessariis ad vitam sustentandam mediis destituuntur.

8. Quo partes primo affectæ magis extenuantur, eo morbus, cæteris paribus, difficilioris est curationis.

9. Quo enormior est moles capitis, eo longior & difficilior curatio. Itaque os frontis multum antè protuberans longitudinem saltem morbi portendit; similiter etiam aliæ irregulares cæterorum ossium capitis prominentiæ.

10. Quo debilior est spina dorsi, eo gravior & periculosior est morbus. Quare qui vix libenter erecti sedent, multo magis qui ne erecti sedere valent, & maxime quibus debile collum non sustinet capitis onus de vita periclitantur. Quinetiam à diuturniori debilitate, & inflexione spinæ, pueri modo gibbosi, modo aliter incurvi

curvi re
postea h

11. A
extremis
giunt.

Fibula v
articulor
difficile
enim no
masculis
sunt.

12.
tum &
tiem pot
gitudinen
evadunt.

13.
libenter
rantur.

14.
cidere,
est, quo
sunt.

15.

nempe
tracter
sit con
egrum
Declina
tius san

16.
junctu
Quo

curvi

curvi redduntur, truncusque corporis postea haud facile denuo erigitur.

11. *Majores ossium in carpis & costarum extremis tumores morbi longitudinem praesagiunt.* Porro incurvationes ossium Tibiae & Fibulae vel Ulnae & Radii; item inflexiones articularum quo majores, eo longiorem ac difficiliorem curationem praenuntiant. Hæ enim non subito amoveri possunt, & masculis exercitiis obeundis impedimento sunt.

12. *Quibus ossa Crurum & Tibiae multum & diu secundum latitudinem seu crassitiam potius augentur, quam secundum longitudinem, hi demum pumiliones plerumque evadunt.*

13. *Qui crura sursum trahunt, neque ea lubenter extendi patiuntur, difficulter curantur.*

14. *Dentes nigrescere aut frustulatim excidere, periculo non vacat, atque id eo pejus est, quo tardius alii in eorum locum succrescunt.*

15. *Qui statum morbi attingunt, quo nempe is non amplius augetur, omnes si recte tractentur, evadunt, nisi forte alius morbus sit conjunctus, aut casu aliquo superveniat, agrumquo in augmentum ulterius deturbet. Declinatio symptomatum similiter, sed certius sanitatis restitutionem pollicetur.*

16. *Hydrocephalus cum hoc morbo conjunctus semper periculum non leve importat. Quod si eo usque praevaleat, ut suturae cranii*
multum

288 Glissonius de Rachitide.

multum dehiscant, atque in earum interstitiis aqua in capite conclusa duram matrem in mollem & aquosum tumorem attollant, lethalis est.

17. *Dentitio labariosa, nonnunquam gravissima symptomata secum adfert, mortemque ipsam minatur. Plerumque tamen minus ferocit, atque intra paucos dies terminatur. Utcunque, dum conjungitur, multum morbi motum accelerat. Dentes vero Canini, qui oculares vulgò nuncupantur, cæteris molestius erumpunt, plusque periculi portendunt.*

18. *Asthma (praesertim Orthopnoea, atque ea spirandi difficultas in qua decubitus in neutrum latus admittitur) valde periculosum. Suspicio enim est tumoris alicujus abscessus, Empyematis, Pleuritidis, Peripneumoniæ aut adnascentiæ pulmonum cum pleura, qui omnes affectus periculosi sunt.*

19. *Phthisis cum hoc affectu complicata lethalis ferme est, praesertim si unum idemque ulcus pulmonum ultra 40 dies perseverarit.*

20. *Morbus hic diuturnior facile in Phthisin vel Tabem migrat, vel saltem ante obitum Tabem sibi comitem perpetuo fere adsciscit, nisi forte alius morbus aut symptoma grave interveniens accelerata morte. Tabem adveniantem prævertat, ut convulsio, tussis clangosa dicta, intumescencia Pulmonum (quam Angli the rising of the Lights vocant) febris continua, pleuritis, &c.*

21. Hy.

Glissonius de Rachitide. 289

21. *Hydrops Pulmonum, ut & Ascites, si forte huic morbo associantur, eundem reddunt deploratum.*

22. *Febris Hæstica, Lenta, Putrida, maximeque continua partes primo affectas depascendo, hujus morbi motum vehementer accelerant, eumque periculosum efficiunt.*

23. *Lues Venerea cum hoc morbo conjuncta siue hæreditaria, siue ex contagio contracta difficilem admodum, si ullam, curationem admittit.*

24. *Scorbutus complicatus multum quoque difficultatis in curatione secum adfert, licet minus quam Lues venerea.*

25. *Struma siue externa, siue minores internæ non ex se tantopere obstant curationi, licet alias ipsæ aliquando in hac ætate difficillime percurentur. Externæ enim exulceratæ, aut inflammatæ simulque dolorificæ, vehementer naturam laceffunt, viresque dissipant, multo autem magis internæ, præsertim si partes nobiles occupaverint, aut ipsa mole vicinis partibus molestæ fuerint.*

26. *Quicumque ante annum quintum ætatis completum non perfecte sanantur, postea miseri ac valetudinarii ferme vivunt, & vel Asthmatici, vel Cathectici, vel Phthisici facti ante consistentem ætatem moriuntur, vel saltem gibbosi, nani, curvi, aut aliter deformes postmodum supersunt.*

27. *Scabies & pustula in cute, pruritusve,*
N
huic

290 *Glissonius de Rachitide.*

huic morbo supervenientes, ad curam ejusdem multum conferunt.

28. *Qui facilius tolerant omnimodam jactationem corporis, ceteris paribus, facilius curantur.*

Atque ita tandem absolvimus trium generum signorum, quæ hætenus in nostram observationem occurrerunt, historiam. Proximum est ut ad methodum praxeos, quæ præcautionem & curationem hujus morbi complectitur, deveniamus.

C A P. XXIV.

Methodus ad Praxin, tum Indicationis in genere.

Methodus ad praxin in *ἡγεγυῖα* & *ἀεφύλακτικῇ*, in partem Curatricem & Præservatricem dividitur. De priore nobis hoc capite agendum, quamvis forte hic quoque nonnulla in genere proponenda sint, quæ cum Prophylacticæ, tum *ὑγιεινῇ* sint communia. Prophylacticen autem in specie ad calcem hujus tractatus reservamus.

Pars Curatrix appellari solet *Methodus medendi*, cujus, ut cujuslibet alius Artis, duo sunt generalia instrumenta, *Ratio* scilicet atque *Experientia*; quarum conjunguntur

gium omnem artificis peritiam exhaurit. Per experientiam autem intelligimus non tantum historiam morbi unius aut plurium, successusque medicamentorum; sed & observationem, hoc est, applicationem historiarum ad ea, quæ in eodem affectu dictat ratio, idque per viam comprobationis vel improbationis. Similiter per Rationem omnem mentis operationem volumus, ita, ut non tantum tertium nempe ratiocinationem seu demonstrativam, seu probabilem & analogisimum, verum insuper & primam & secundam, hoc est, simplicem apprehensionem tum compositionem ac divisionem hoc instrumento complectamur. Etenim, pars hæc medicinx præsupponit Physiologiam, Pathologiam, & Semeioticem, quæ certe unius cujusque operationis intellectus exercitium multifariam exigunt. Deinde, nemo aliquam propositionem intelligat, qui non prius simplices ejusdem terminos apprehenderit; neque syllogisimum, qui ignarus fuerit propositionum è quibus conflatur: ut manifestum jam sit omnem mentis operationem hic exerceri.

Indicatio, ἰνδείξις, nobile illud methodi medendi instrumentum, (cujus usu Dogmatici sectam suam ab Empiricis maxime discriminari volunt) partibus Rationis etiam venit accensenda. Quandoquidem autem nonnulla cum difficilia tum obscura occurrunt circa hoc instrumentum ab ipsis neotericis vix dum enodata

data & illustrata, operæpretium duximus hic paucis examinare.

I. *Quid sit Indicatio?*

II. *Ad quam intellectus operationem pertineat?*

III. *In qua genera & differentias distribuatur?*

Quod ad primum attinet, licet forte plures hujus nominis significaciones apud Autores occurrant, illa tamen prima & maxime propria est quam tradit Galenus *Meth. Med. 7.* *Ἐνδειξις ἐστὶν ἐμφασις τῆς ἀγγελίας.* Indicatio est *insinuatio* seu *declaratio consequentia*, id est, *rei agenda*. In hoc sensu definiri & describi potest indicatio, *Actio objectiva Indicans relative considerata quæ representat intellectui Indicatum, hoc est, quid conferat, quid noceat, & per consequens, quid prosequendum, quid fugiendum sit.* Ut definitio hæc seu descriptio clarior reddatur, expendamus ulterius *quid sit Indicans? quid indicatum? qualis sit actio Indicans? quo spectet distinctio Indicati iuvantis & nocentis, sive prosequendi & fugiendi?*

I. Quamvis termini illi *Indicatio, Indicans, & Indicatum*, extendi forte ad alias artes & scientias possit; cum tamen hætenus industria medicorum (præsertim Galeni) soli methodo Praxeos approprientur, eorum definitiones, quæ hic exhibendæ, hanc solam methodum, omisso omni alieno eorum usu, respiciunt.

Generalis igitur Indicantis definitio à *Quid*
 natura generalissima, quæ in nostra arte Indi-
 indicat, petenda est. Definiri ergo potest *cans.*
Indicans in genere, *status corporis quæ*
fluxilis, vel mobilis, seu potius, quæ actu
est in fluxu vel motu, relative consideratus,
prout insinuat quid sit agendum sui causâ.

Dicimus primo Indicans semper ali-
 quem *statum* vel *conditionem corporis* in-
 nuere; quare quod extra corpus est, ac
 nondum id afficit, cum non sit conditio
 seu status corporis, haud recte dicitur
 indicare. Causa ergo externa, & nondum
 corpus afficiens, non est Indicans, licet
 forte ejus averfio possit esse Indicatum.
 Secundo *status corporis quæ fluxilis, vel*
quæ mobilis, seu potius quæ actu est in motu,
 ad essentiam Indicantis requiritur. Ete-
 nim ut luculentissime probat Gal. 1. ad
 Thrasymb. si corpus nostrum esset immu-
 tabile & perpetuum, nullus locus Arti
 medicæ relinqueretur: ast vero cum calor
 continue humidum depascit, cumque
 sanitas ipsa vel in statu perfectissimo fra-
 gilis sit ac fluxilis, imo actu fluens, & ex
 aliqua parte jam defluxit, patet subsidium
 Artis medicæ officiumque medici practi-
 cum postulari. Tercio ad Indicantis etiam
 naturam pertinet *relativa ejus consideratio.*
 Nam si status corporis ejusve mutatio ab-
 solute tantum consideretur, nuda tan-
 tum speculatio inde resultat; sin vero in
 ordine ad id quod agendum est, quo me-

dicus officio suo circa illum statum recte fungatur consideretur, statim instrumentum practicum evadit, atque Indicantis naturam induit. Indicat quippe ejusmodi status qua fragilis & in motu est; omni modo sanitatis habendam esse rationem, eamque esse assequendam. Adeoque quod generalis medici scopus querebat, hoc ipsum generale Indicans commonstrat. Non autem expectandum est, ut consideratio generalissimi Indicantis quidquam aliud repræsentet quam actionem generalissimam scopo generali respondentem. Si vero medicus particularem scopum ulterius prosequi voluerit, oportet ad Indicantia particularia magis descendat.

Quid
Indica-
tam.

II. Indicatum est *Actio medica ex parte Indicantis requisita*. Nam primo & formaliter Indicans denotat *actionem*, secundo vero & per consequentiam instrumentum, quo *actio perficitur*. Itaque appendicis loco addamus propositæ definitioni, quod *secundario, ex consequenti atque in concreto, includat instrumentum, quo ista actio exercetur*.

I. Dicimus Indicatum esse *actionem*. Eo enim fine Medicus utitur Indicatione, ut inde quid agendum sit, eliciat. Dicit, instante crisi aut ea legitime procedente; ipsum Indicatum esse abstinentioniam ab actione, non autem actionem.

Respondemus, Abstinentioniam hanc eo ipso

ipso quod consulto & secundum artem imperatur, sub aliquali notione actionis medicæ evidentè contineri: atque idem dicendum est de quavis actionis in arte nostra prohibitione.

II. Dicimus Indicatum esse *actionem medicam*, hoc est, *actionem ad sanitatem facientem*. Etenim finis Medicinæ sanitas est; ideoque actio illa quæ ad sanitatem collimat, recte actio medica nuncupatur.

III. Dicimus Indicatum esse *actionem saltem respectu Indicantis requisitam*. Omnis enim actio Indicata non statim exequenda est, neque dici potest simpliciter, sed tantum ex parte Indicantis requisita; quocirca ea ulteriori examini subjicienda est priusquam decernatur exercenda: & si neque vires prohibeant, neque aliud contra indicans potentius repugnet, tum demum simpliciter requisita est, suoque tempore, siqua fieri potest, exequenda. Atque hinc recte distinguitur Indicatum in *inutile & utile*. Redditur autem Indicatum *inutile* vel ex defectu materiæ medicæ, qua id exequendum est, vel ex præsentia validioris *Prohibentis*; aut *contra Indicantis*. Indicatum *utile* adhuc recte subdividitur in *circumstantiatum* & *non circumstantiatum*. Indicatum *circumstantiatum* sive actio rite circumstantiata quamprimum absque mora exequenda est. Indicatum *non circumstantiatum* tam diu dif-

ferendum est, donec debitas circumstan-
tias perfecte nactum fuerit. Dicimus
quarto Indicatum *concreto & secundario*
includere quoque Instrumentum, quo actio
Indicata perficitur. Verbi gratia, status
sanitatis indicat primo & formaliter ac-
tionem conservandi eam, secundario vero
& per consequens indicat simul instru-
mentum, quo eam conservemus, viz.
similia. Hæc transitio Indicationis ab ac-
tione ad instrumentum non videtur pen-
dere à sola virtute Indicantis, aut ex parte
etiam à generalibus quibusdam certisque
& vulgo receptis principiis, *similia simili-*
bus conservari, contraria contrariis curari;
ideoque consulto diximus instrumentum
ejusmodi esse secundarium Indicatum, &
per consequentiam illatum, & quod simul
actionem cum instrumento includat In-
dicatum esse concretum.

Cogna- Porro, quum *officium medici practicum*
tio offi- magnam habeat cognationem cum *actione*
cii me- *Indicata*; quousque hæc convenient, &
dici qua ratione inter se differant, hic confi-
cum deremus. Officium medici generale est,
actione assequi, quantum fieri potest, finem artis
Indica- suæ, nimirum *sanitatem*. Atque eadem
ta. assecutio sanitatis propemodum est gene-
ralissima actio Indicata. Hæc tamen eo
distinguitur à generali medici officio,
quod assecutio sanitatis non perpetuo sit
possibilis. Quamvis ergo assecutio sanita-
tis semper indicetur; quando tamen ea
im-

impossi-
cum ne-
lia, ac
Similit-
est ob r-
non pe-
hæc, a
fit exeq-
stantia-
medici.
utilia i
tempo-
conditi-
opem
Deniqu-
suis ci-
exhauri-
quippe-
tem ubi
exequi-
Præ-
cum ad
dici div-
que alie
pectu h-
randa-
limine
notione
quod vi-
na. F
sunt qu-
gatione
tot pa-

impossibilis est, non obligat medicum, cum nemo teneatur præstare impossibilia, adeoque nulla pars est ejus officii. Similiter actio indicata aliquando inutilis est ob rationes modo allatas, in quo casu non pertinet ea ad officium medici. Ad hæc, actio Indicata, utilis licet suo loco sit exequenda, quamdiu tamen incircumstantiata manet, non exhaurit officium medici. Etenim medici est non tantum utilia in specie, sed & habita ratione temporis, ordinis, modi, cæterarumque conditionum juxta administrationis utilia opem ejus implorantibus præscribere. Denique actio Indicata utilis, omnibus suis circumstantiis debitis stipata vere exhaurit officium medici. Hujusmodi quippe, & solas hujusmodi actiones (saltem ubi eæ innotescunt) tenetur medicus exequi.

Præterea scopi sive intensiones medica, cum actiones Indicatas, tum officia medici diversimode respiciunt, & cum utrisque aliquid habent commercii, quo respectu hic quoque veniunt leviter consideranda. Verum in ipso hujus discursus limine videntur scopi distingui posse in *notionales sive formulas inquisitionis circa quodvis officium medici, & res ipsas quærendas*. Formulæ inquisitionis nihil aliud sunt quam aptæ *quæstiunculae*, vel *interrogationes*, quæ quodvis medici officium in tot partes resolvunt, quot distincte inquiras

rendas & examinandas continet. Novem hujus generis formulas enumerat Argenterius, 1. *An?* 2. *Quid?* 3. *Qua materia?* 4. *Quantum?* 5. *Quale?* 6. *Quo modo?* 7. *Quando?* 8. *Ubi?* 9. *Quo ordine agendum?* Alii has ad pauciora capita contrahunt, de qua re consulantur Autores, Scopi reales sive res ipsæ quærendæ sunt partes ipsæ, in quas quodvis officium medici apte distinguere potest, suntque idcirco totidem numero, quot in isto officio reperiuntur partes distinctæ inveniendæ aut examinandæ. Hi scopi jam inventi, non re, sed sola ratione ab iis quærendis discriminantur, respectu nempe diversæ relationis ad intellectum quærentem & actu intelligentem. Ex his patet, quam cognationem habeant scopi cum officio medici, & actionibus Indicatis. Etenim scopi notionales sive formulæ scoporum, & res ipsæ sub illis formulis quærendæ in eandem metam collimant, viz. distinctam omnium partium cujusvis officii medici inventionem: Verum res quærendæ sunt partes ipsæ officii à se invicem faciliores inventionis aut examinationis gratia apte disjunctæ.

Porro illæ partes hujus officii, quatenus sunt vi indicationis inventæ, ipsæ sunt actiones Indicata; ita ut scopi ex Indicatione inventi, & actiones Indicata realiter idem significant. Dicimus *realiter*, quod scopi etiam inventi qua scopi ab illis ratione differant, quandoquidem præter action-

action
tentio
ficuri
tentio
de In
III
Indic
dicari
Miret
jectum
tet.

Re
ut
impl
Eten
confic
natur
lectu
Dica
relat
tur,
tem.
Re
instr
scien
Eten
virt
tium
tum
tus r
tes,
vos
alt

actiones Indicatas videntur connotare intentionem easdem actiones prosequendi, sicuti scopi nondum inventi innuunt intentionem in illas inquirendi. Atque hac de Indicatis.

III. *Actio Indicantis objectiva est, & Indicans, ut objectum præter seipsum, Indicatum intellectui, quodammodo insinuat.* Miretur forte aliquis, qui eveniat, ut objectum aliud quid, præter se ipsum representet.

Resp. Eam esse naturam relativorum, ut (qua talia) concipi non possint absque implicatione suorum correlativorum. Etenim relativum aliquod in propria sua consideratione oblique saltem involvit naturam alterius, ideoque facile intellectum deducit ad alterius cognitionem. Dicat aliquis, si Indicationis vis in mera relatione Indicantis ad Indicatum fundetur, qui fiat quod ejus usus ad solam artem medicam restringatur?

Resp. Nos non negare, quin usus hujus instrumenti extendi possit ad alias artes & scientias; ut supra quoque monuimus. Etenim in morali philosophia licet dicere virtutem indicare sui protectionem, vitium sui suppressionem. Neque vero tantum consistit hujusmodi relatio inter status rerum, actionesque, eosdem spectantes, sed & inter terminos mere speculativos: ut bis duo sunt quatuor; homo non est equus. At vero hic consideramus In-

dicationem & efficaciam Indicantis tan-
 tummodo in ordine ad methodum medi-
 cinæ, ut hic non opus sit huius instrumen-
 ti usum ulterius extendere, quod neque
 fecit Galenus, cum id ad ejus scopum
 parum contribueret. Afferimus tamen
 non quamlibet relationem sufficiens esse
 fundamentum Indicationis, sed oportet
 fit talis, quæ evidentem præ se ferat con-
 formitatem & congruentiam inter indi-
 cans & Indicatum, unde in proposi-
 tionem indubitatae veritatis apte componan-
 tur; seu disparitatem & repugnantiam
 eorundem inter se; unde à se invicem
 apte dividantur, hoc est, in proposi-
 tionem negativam æque certam disponan-
 tur. Quod autem propositiones hac In-
 dicatione elicita sint certæ & evidentes,
 neque ulteriori probatione opus habeant,
 ex eo elucescit, quod quivis intellectus
 sui compos, nulloque præjudicio occu-
 rus, neque scepticis nugis ac fallaciis de
 Industria irretitus, necessum habeat iis
 mox assentiri ubi earum terminos intel-
 lexerit. Quinetiam ipsi sceptici, licet in-
 ter disputandum quamlibet veritatem,
 ut manifestam, susque deque habeant, &
 certissima quæque principia rebus quam
 maxime dubiis æquiparare satagant: in
 vitæ tamen muniis obeundis dum inedia
 succurrunt assumpto cibo, dum pecunias
 sibi annumerant, dum plagas fugiunt,
 atque hæc & similia constanter absque
 ulla

ulla mentis fluctuatione agunt, satis testantur se ex prava quadam animi dispositione vel gloriolæ studio, vel victoriæ in contentione spe duci potius quam re ipsa de istiusmodi propositionum veritate dubitare. Interim hic notandum est, Indicationem ipsam necessario fallacem esse ac infidam, ubi absoluta natura vel Indicantis vel Indicati prius non exacte cognita fuerit. Etenim in hac Indicationum arte, præsupponimus semper medicum antea didicisse probeque nosse quid sint res illæ omnes, quas secundum naturam nuncupamus, ut & in quo consistant morbi essentia, omnesque ejus partes, nec non causas omnes morbi perspectas habere: imo necesse est etiam sciat cunctas medicas actiones, puta quid sit alteratio, quid calefactio, quid frigefactio, &c. quid evacuatio, purgatio, venæ sectio, &c. quid conservatio, & similia. Non enim Indicatio manifestam reddit absolutam naturam vel Indicantis, vel Indicati; sed hæc prius nota præsupponens, mutuam tantum relationem repræsentat, viz. aut *arctam connexionem & conformitatem, quam inter se habent, vel disparitatem & oppositionem*; unde in propositionem certam formari possint. Verum certitudo propositionis indicatæ non potest superare certitudinem cognitionis Indicantis. Siquando igitur hæsitamus de certa naturæ Indicantis notitia, vix tutum est

est soli Indicationi fidere, donec alio ratiocinio ut analogismo, vel experientia ulterius ea confirmetur. Sed hæc dubitatio, non naturæ Indicationis, aut ignorantiae rei Indicantis tribuenda est.

Adhæc, sciendum est relationem indicantis in methodo Praxeos, præter evidentiam, connotare etiam *quid debiti aut requisiti officii* respectu actionis Indicantæ, propositionesque ex Indicatione formatas istud debitum insinuare vel explicite, vel saltem implicite. Ut in hac propositione; *morbus indicat sui ablationem*; decernitur ablatio, ut actio requisita ex parte Indicantis scilicet morbi, ac si diceretur, morbus requirit seu postulat sui ablationem; exprimitur autem frequentius & forte elegantius hoc debitum actionis officium per participium in *duis*, ut, *morbus est tollendus*: quæ propositio manifeste significatione coincidit cum prioribus.

Object. Objectio, *quædam circa actionem Indicantis restat adhuc solvenda. Nimirum, si Indicatio sit ipsa Indicantis actio, quomodo vocari possit operatio Intellectus? omnes enim Indicationem ad aliquam intellectus operationem referunt.*

Resp. Indicationem esse quidem actionem Indicantis, sed objectivam, eamque uniri facultati Intellectivæ, atque in eadem esse quasi in subjecto: porro intellectum esse potentiam, & ab objecto suo actuari, & quasi informari. Quare actio

Indicationis, licet *objective* tribuatur Indicanti, *subjective* tamen tribuitur Animæ ejusque præsertim intellectivæ parti, cujus actus & quasi forma est. Atque hinc facillimum est Galenum sibi ipsi conciliare ubi aliquando Indicationem *ἐμφασιν*, aliquando *κατέληψιν* definit.

IV. Examinandum est quo respiciat illa actionis Indicatae distinctio in *actionem conferentem*, & *nocentem*, sive *prosequendam* & *fugiendam*. Urgeat enim aliquis Galenum perpetuo affirmare ab uno Indicante unum tantum insinuari Indicatum; & in *l. Meth. 11.* asserere eos frustra Methodum curandi tentare, qui unum ab uno Indicari ignorant: atque omnes qui de hac materia scripserunt; videntur idem attestari.

Resp. Galenum intelligendum esse de tribus distinctis Indicantium generibus, quæ nullo modo sunt confundenda; ut neque eorum Indicata. Quod enim proprie indicat morbus, nontribuendum causis aut viribus; similiter quod indicant causæ, non applicandum id vel viribus, vel morbo ipsi; denique quod vires indicant, nec morbo neque causis adscribendum. Hoc enim respectu uni Indicanti unum Indicatum respondet, & qui hoc non observat, necessario omnia confundit, frustra que secundum Galeni mentem hoc instrumento in artis operibus utitur, veruntamen sciendum est, in quovis genere

nere prædicto, Indicatum in duas partes dividi posse, quarum altera *actio conferens & prosequenda est*, altera *noxia & fugienda est*; utraque vero ad idem genus è tribus dictis pertinet, & quasi media pars est totius Indicati: Nam vires jubent eligere ea, quæ illas tueri queant; ea vero vitare, quæ illas amplius lædere apta sunt, & utraque actio concurret ad completam conservationem præstandam. Similiter cum in curatione, tum in præservatione reperitur actio tam prosequenda, quam fugienda: neutra tamen excedit sui generis terminos, ut nulla inde confusio metuenda sit. Dum enim curamus, ea eligimus quæ morbum demoliuntur; ea fugimus, quæ illum fovent. Similiter dum præservamus, causas tollimus, & ea simul cavemus quæ quovis modo ad earum continuationem aut repullulationem contribuunt. Atque ob hanc rationem in definitione Indicationes supra data, distinguimus actionem Indicatum in *prosequendam & fugiendam*: quod idem quoque in enumerandis particularibus hujus morbi indicationibus facturi sumus.

Ad
quam
intel-
lectus
opera-
tionem
Indica-
tio per-
tineat.

Tempestivum jam est ut ad secundum quæsitum ab initio propositum, viz. ad quam intellectus operationem Indicatio spectet, transeamus. Dicimus I. Indicationem quodammodo includere simplicem apprehensionem utriusque termini, Indicantis & Indicati. Nemo enim propositionem in-

intelligat ignotis terminis ejus simplicibus. Verum hæc cognitio tantum præparatoria est, & præsupposita in arte Indicationum, ut supra quoque notavimus. Dicimus secundo *compositionem & divisionem esse explicitam operationem intellectus in perceptione Indicationis*. Etenim Indicans vi relationis suæ repræsentat Indicatum secum in propositionem relativam apte connectendum. Quod vero propositio sic conflata natura sua adeo sit manifesta & evidens, ut de ejus veritate dubitari non possit, neque ulteriori egeat probatione, expresse dicit Gal. — καὶ ἀληθεῖς ὁ ἀνευ τη-
ρήσεως ἢ λογισμῶν, Item l. de opt. Sect. ad Tras. c. 11. — ἀνευ ἀποδείξεως, καὶ ἀναγκαστῆσεως. Hic aliqui Galenum calumniantur, quasi artem extruxisset ab omni ratione & experientia alienam — cum tamen nil aliud voluerit Galenus quam propositiones Indicatione elicitas per se certas esse, neque comprobatione seu experientiæ seu rationis indigere. Objicit quidem Sennertus Indicationem pertinere non posse ad secundam mentis operationem, quod Indicatum neque affirmetur neque negetur de Indicante. Sed videtur vir doctissimus in hoc lapsus. Licet enim directe, & per nudum verbum substantivum sive copulam (est) forte neque affirmetur neque negetur Indicatum de Indicante; indirecte tamen & in casu obliquo manifeste de eodem prædicatur eo modo, quo

quo fieri solet in propositionibus relationis; v. gr. *Indicans est Indicati Indicans*; vel *status sanus est sua conservationis Indicans*; *status morbosus est remedii Indicans*, &c. Et si quis velit exprimere Indicatum cum relatione sua ad Indicans per principium in *du*s, ejus prædicatio erit directa: Ut, *status sanus est conservandus*; *status morbosus est curandus*; *morbis est tollendus*, &c. Si negare possit doctissimus Sennertus has esse propositiones, pari facilitate negaverit Indicationem spectare ad hanc operationem intellectus; sin necesse habeat illud confiteri, etiam hoc una agnoscere tenetur. Afferuimus vero Indicationem explicite spectare ad secundam mentis operationem, quod intellectus, quoad ordinem temporis, simul comprehendat mutuam relationem Indicantis & Indicati, indeque propositionem conficiat, quæ propositionis formatio ipsa est Indicatio, atque explicite secunda intellectus operatio. Quod autem intellectus simul tempore Indicans & Indicatum in Indicatione complectatur, eleganter exprimit Galenus ficta voce de composita, qua in ejus definitione utitur, — *συμπερσπίπλσαι κατὰ ληψιν*. Item in alia definitione, — *συμπερσπίπλαι τὸ συμπερσπιν*.
 99v.

Dicimus 3 Indicationem implicite quæ referri posse ad tertiam intellectus operationem: quoniam ordine Naturæ videtur

In.

Intellectus prius evidentem relationem Indicantis ad Indicatum percipere, quam de certitudine propositionis inde resultantis concludat, licet ordine temporis hæc simul Intellectus complectatur, ut modo dictum, neque necesse sit explicitum syllogismum conficiat. Nam revera potest intellectus simul tempore comprehendere ea, quæ ordine naturæ successiva dicantur, ut solem & lucem, ignem & calorem, &c. Eo ipso vero quod hæc simultanea comprehensio Indicationis includit dependentiam quandam notitiæ Indicati à relatione Indicantis percepta, supponit quoque relationem dictam saltem ordine naturæ prius percipi, Indicatum vero posterius & per illationem implicitam innotescere. Nam transitio quædam, respectu ordinis naturæ, hic implicari videtur à relatione Indicantis, tanquam medio termino, ad propositionem ex Indicante & Indicato conflata tanquam ad conclusionem; quæ implicita quædam augmentatio dici potest.

Dicimus 4. *Posse per ambages Indicationem reduci ad explicitam augmentationem sive syllogismum*, seu potius, idem quod Indicatione assequimur posse etiam per viam syllogismi inveriri & comprobari. Nam ratio evidentæ propositionis Indicatæ explicitè applicari potest, ut medius terminus ad istam propositionem inferendam. Interim syllogismus sic confectus vel me-

re nugatorius, vel ad summum tantum explicatorius erit. Ut si quis vellet probare morbum esse tollendum, sic procederet. *Quod est contra naturam est tollendum; morbus est contra naturam; ergo morbus est tollendus*: medius terminus (*quod est contra naturam*) est ratio relationis morbi ad sui ablationem, sed tantum est expositorius generalis naturæ morbi. Quisquis enim intelligit quid si morbus, necessario simul concipit esse quid præter naturam. Ideoque talis syllogismus tantum expositorius est. Non tamen eum semper inutilem putamus, cum ad convictionem pertinacis, vel informationem ignorantis aliquando inserviat. Huc quoque referre possumus translationem Indicationis ab actione ad instrumenta virtute generalium regularum, *similia similibus conservantur, contraria contrariis curantur*; quæ supra quoque memorantur.

Dicimus 5. *Collationem Indicationum inter se, quo ex consensu & dissensu Indicationum quid simpliciter & absolute agendum sit eliciamus, necessario involvere tertiam Intellectus operationem.* Etenim limitatio cuiusvis Indicationis supponit medium terminum isti Indicationi extraneum, quo prius intellecto limitatio ut conclusio infertur. Qui enim necesse habet (quo de veritate propositionis alicujus statuatur) terminum extraneum ut medium consulere, hic certe manifeste argumentatur. Cum
ergo

Glissonius
ergo ad limit
indicans &
eiusque con
tur, patet.
operationem
ergo simplic
menta Meth
ad compleme
tio socia est a
Dicimus
in specie, e
non tantum
sed & in sup
nim quis ab
teriusve cuju
quosve hum
intelliget?
forte qualite
tanti noxia
possit. Sta
propria vi u
medicina m
tio, quide
possint.
Procedet
titulum ab
licet gener
tribuat.
lectis facile
area omitt
indicatione
& specificam
te petatur,

ergo ad limitationem Indicationis præter Indicans & Indicatum tertius terminus ejusque consensus vel dissensus requiratur, patet ad ejus inventionem tertiam operationem Intellectus postulari. Licet ergo simplices Indicationes prima rudimenta Methodi ad Praxin subministrant, ad complementum tamen artis ratiocinatio socia est adsciscenda.

Dicimus 6. *Electiorem materia medica in specie, ejusque aptam administrationem non tantum omnem operationem intellectus, sed & insuper postulare experientiam.* Etenim quis absque hac dosi scammonii alteriusve cujusvis medicamenti purgantis, quosve humores in specie educat, satis intelliget? In alterantibus etiam lateat forte qualitas aliqua non explorata, agrotanti noxia, quæ sola experientia percipi possit. Statuimus ergo (Indicationum propria vi usuque servatis) ad completam medicinæ methodum requiri quidquid ratio, quidquid experientia contribuere possint.

Procedendum tandem est ad tertium titulum ab initio propositum, in quæ scilicet genera & differentias Indicatio distribuat. Differentiæ quidem è supra dictis facile elici possunt, quas hic propere omittimus. Hic autem distinguimus Indicationem in *genericam*, *subalternam*, & *specificam*. Generica à generali Indicante petitur, subalterna à generibus Indi-

Differentiæ
Indicationum.

can-

Duo
Indica-
ta ab-
tracta
genera-
lissima.

eantium intermediis, specifica ab infima
eorum specie. Supra notavimus generale
Indicans esse ipsum statum corporis in ge-
nere consideratum, quæ fragilem & in
motu: status hic indicat sanitatem esse
assequendam, quæ generalissima est actio
medica, & generalissimum Indicatum.
Verum tamen hæc actio quodammodo
concreta est, & duas æque generales ac-
tiones in abstracto includit, scilicet *Con-*
servationem & Correctionem. Quippe status
generalis prædictus etiam concretus est,
duasque similes considerationes in ab-
stracto complectitur, alteram nimirum
partium secundum naturam adhuc se ha-
bentium, quæ puram putam conservatio-
nem postulant; alteram partium de in-
tegritate sua nonnihil jam lapsarum, quæ
similiter puram putam correctionem exi-
gunt. Hæ duæ actiones in omni artis ope-
ra perpetuo conjunguntur. Qui enim
conservat, simul corrigit, hoc est, vitia
quædam emendat, & qui corrigit seu vi-
tia emendat, simul Conservationi prospici-
cit. Complicatio harum actionum adeo
est, subtilis, ut videatur imposuisse ipsi
acutissimo Argenterio qui l. 1. de Off.
med. c. 2. affirmat Conservationem esse
ipsam illam Correctionem, quæ in arte
tuendæ sanitatis exercetur. Verum dupli-
citer errat. 1. Quod Correctionem &
Conservationem in *ὁμοῦν* unam & ean-
dem actionem esse putet, cum re ipsa duæ
sint

Gliff
sint distinctæ
exercitio. E
nibus genera-
tum, indica-
ea quæ sec. n
Naturæ. Qu
maliter disti-
tur. Nam C
tuendæ sanite-
tio per simi-
in hac arte
inanitioni q
nutriendis si
gantur hæc ad
tamen forma-
tincte ab int-
dus error A
rectionem
totius Med
servatio æ
omni Med
Nemo de
vemus: qu
monstrat C
An res tue
neant. Dic-
tionem m
samque C
Correction
ia accipien
Correction
cum, ut n
ratio & C

sint distinctæ, ut ut conjungantur in artis exercitio. Etenim à diversis considerationibus generalis Indicantis, ut modo dictum, indicantur, & Conservatio respicit ea quæ sec. naturam sunt; Correctio vitia Naturæ. Quinetiam per instrumenta formaliter distincta, imo opposita perficiuntur. Nam Correctio in ipsa etiam arte tuendæ sanitatis per contraria, Conservatio per similia peragitur: Ut, inanitioni in hac arte succurrimus assumpto cibo, inanitioni quidem contrario, aut partibus nutriendis simili; Quamvis ergo conjungantur hæ actiones in executione, re ipsa tamen formaliter distinctæ sunt, & distincte ab intellectu concipiendæ. Secundus error Argenterii, quod solum Correctionem vitiorum generalem actionem totius Medicinæ esse contendat, cum Conservatio æque sit universalis pariterque in omni Medicinæ parte exerceatur.

Nemo dubitat quin in *ὀψιων* conservemus: quod vero simul corrigamus, demonstrat Galenus L. ad Thrasylb. & lib. An *res tuendæ sanitatis ad medicum pertineant*. Dicas Gal. ibi probare omnem actionem medicam esse Correctionem, ipsamque Conservationem sub latitudine Correctionis comprehendi. Non tamen ita accipiendus est Galenus, quasi veller Correctionem esse genus Conservationis, cum, ut modo monstravimus. Conservatio & Correctio vel in hac arte tuendæ sani-

sanitatis sint formaliter diversæ & contra distinctæ actiones : id vero tantum voluit Galenus omnem actionem Medicam, quando actu administratur, in se Correctionem includere, eoque respectu Correctionem appellari posse, adeoque Correctionem esse generalem actionem totius Medicinæ : non tamen negat Gal. quin conservatio sit æque generalis. Quid enim prohibeat duas esse generales actiones abstractas in Medicina? Non id destruit, si quis forte putet, unitatem Artis; quin potius eam confirmat. Unitas enim Artis in communitate aliqua, quæ omnibus ejusdem partibus tribui potest, consistit? atque eo firmior unitas hæc censenda est, quo pluribus communitatibus omnes Artis partes inter se connectuntur. Si ergo duæ sint actiones generales, exque omnibus partibus Medicinæ communes, eo firmitus partes istæ in unam Artem coalescunt. Quare non repugnat ratiocinio Galeni, si quis dicat conservationem quoque esse generalem actionem totius Medicinæ, cum scopus Galeni tantum fuerit ostendere Medicæ Artis unitatem ex communitate istius generalis actionis, viz. Correctionis : potuisset autem id æque ostendisse, si natura rei postulasset, ex communitate Conservationis. Etenim in Ὑγιεινῇ nobilissima pars totius concretæ actionis est Conservatio : indeque tota actio à potiori parte Conservatio, &

Ars

Glissonius
 Ars ipsa Co
 alias, ut d
 que includ
 cipua pars
 est, scilicet
 minentis :
 per ea me
 mittant; n
 ealdem def
 quoque rat
 conservati
 similiter p
 dictum. C
 dat) Præse
 Denique in
 tota actio
 Curatrix a
 minetur;
 Curandi i
 distinctas
 causæ, in
 servatione
 Conservati
 Medicinæ
 consensu
 tione priu
 suli debet.
 Medicinæ
 in omni C
 remedio pr
 quant, qua
 per morbi
 gnationem

Glissonius de Rachitide. 313

Ars ipsa Conservatrix denominatur, licet alias, ut dictum est, Correctionem quoque includat. In Prophylactica vero præcipua pars actionis Medicæ præservatio est, scilicet Correctio causæ morbi imminentis: ita tamen hæc perficitur, & per ea media, quæ vires præsentis permittant; nullo autem modo per ea quæ easdem destruant. Ideoque in Prophylaxi quoque ratio habetur virium, earumque conservatio indicatur. Verum à potiori similiter parte tota actio concreta (etsi, ut dictum. Conservationem quoque includat) Præservatio & Præcautio appellatur. Denique in Therapeutica, licet similiter tota actio concreta Curatio, & ipsa Ars Curatrix à principe actionis parte denominetur; re ipsa tamen tota hæc actio Curandi in tres partes abstractas beneque distinctas dirimi potest: in Curationem causæ, in Curationem morbi, & Conservationem virium. Vitalis quippe sive Conservatrix Indicatio ad hanc quoque Medicinæ partem evidenter & omnium consensu spectat, & in omni Curativa actione priusquam ea exequenda est, consuli debet. Unde patet hanc etiam partem Medicinæ perpetuo conservare, hoc est, in omni Curatione prospicere, ne vires à remedio præscribendo plus detrimenti capiant, quam emolumentum id est, quod per morbi ejusve causæ à remedio impugnationem iisdem accidit. His omnibus
O igitur

314 *Glissonius de Rachitide.*

igitur perpenſis, concludimus generale Indicatum Concretum quid eſſe, apteque diſtingui in duas generales actiones abſtractas, quæ in omni parte Medicinæ exercentur, idque in Artis opera unam actionem completam ſive complexam perpetuo conficere.

Porro generale Indicans, viz. ſtatus corporis, qua fragilis & in motu; præter partes ſive conſiderationes abſtractas jam propoſitas, dividi poteſt in tres ſpecies, ſeu potius tria genera ſubalterna pariter concreta: ſcil. in *ſtatum ſanum*; in *ſtatum morboſum*; & *neutrum*. Hæ tres ſpecies ipſæ ſunt ſubjecta trium ſpecierum Methodi ad praxin: nimirum *ſtatus ſanus*, ὁ ὑγιεινός; *ſtatus morboſus*, ὁ παθολογικός; *ſtatus neuter*, ὁ μεσολογικός. Tres hi ſtatus etiam concreta Indicantia ſunt, & concrete quid ſit agendum, vel quodnam ſit officium Medici in ſingulis iſtis Artibus reſpectively indicant: viz. ſtatus ſanus, ſanitatē eſſe conſervandam; ſtatus morboſus, morbum eſſe tollendum; ſtatus neuter, morbi imminentis cauſam eſſe corrigendam, ne in morbum erumpat. Atque hæc tria Indicata ſimiliter concreta ſunt, eorumque quodlibet, ut ſupra probavimus, in abſtracto tum Conſervationem tum Correctionem includit.

Denique in ſtatu morboſo actio Corrigendi in duas ſpecies reſolvitur; in Correctionem cauſæ, & Correctionem morbi;

Glissonius
morbi; atque
tarum gener
morboſus in
tur, in mor
& vires, ſive
ſecundum na
naturam ſun
indican, in
abeunt, viz
bi cauſas;
ſtatus, qu
mode indic
huic finem
num in hoc
nempe ab e
cauſis, Præ
ſeu Conſervo
quælibet in
ſymptoma
nem ad ſe
naturam
genere de
ciant.

C
A Beſſ
rior
om

morbi; atque adeo tria actionum abstractarum genera hic reperire est. Status enim morbosus in tres species abstractas finditur, in morbi essentiam, morbi causas, & vires, sive ea quæ supersunt in hoc statu secundum naturam. Ea enim quæ præter naturam sunt & correctionem in genere indicant, in duas species, ut dictum, hic abeunt, viz. in morbi essentiam, & morbi causas; ideoque tres sunt partes hujus status, quæ singulæ formaliter diversimode indicant. Tria ergo (ut negotio huic finem imponamus genera Indicationum in hoc statu veniunt considerata: nempe ab essentia morbi, *Curativa*; à causis, *Præservativa*; à viribus, *vitalis*, seu *Conservativa*. Ad causas referimus quælibet impedimenta curationis; ut & symptomata urgentia, quæque curationem ad se trahunt, hoc enim respectu naturam induunt causarum. Hæc in genere de Indicationibus dicta sufficiant.

C A P. XXV.

Curativa Indicationes.

A B essentia morbi deduci has Indicationes modo asseruimus. Hic ergo omnes essentiae hujus morbi par-

316 *Glissonius de Rachitide.*

tes levirer percurrendæ sunt, ut, quid
quælibet agendum insinuet, percipi
possit.

Indica-
tio pri-
ma.

1. Ergo; morbi huius essentia ex parte
consistit in intemperie frigida & humida:
indicat ergo morbus hic, respectu huius
partis essentia suæ, non tantum ea om-
nia vitanda esse, quæ quovis modo istam
intemperiem aut fovere aut intendere
apta nata sunt; sed & in subsidium advo-
canda esse ea, quæ eandem infringant,
viz. calefacientia & siccantia.

Secun-
da.

2. Consistit hic morbus etiam ex parte
in inopia spirituum insitorum: non modo
ergo ea omnia fugienda sunt, quæ quovis
modo spiritus ulterius dissipare, eliqua-
re, vel in auras dissolvere queant; sed &
ea insuper eligenda sunt, quæ eisdem
instaurare; fovere, ac multiplicare pos-
sint. Respuenda igitur hic validiora dis-
cussiva, quod spiritus una discutiant; item
impense calida, quod eisdem in auras re-
solvant: multo magis, quæ vim eliquan-
di partes habent, ut violentiora putgan-
tia. Eligenda vero alimenta optima, &
coctu facilia medicamenta, quantum
fieri potest, spiritibus insitis amica & be-
nigna.

Tertia.

3. Morbi huius essentia ex parte in
torpore spirituum consistit: Insinuat hic
torpor vitanda esse ea omnia, quæ nimi-
rum figunt ac densant spiritus, aut aliter
eos stupefaciunt; qualia sunt narcotica,
mul-

multaque mineralia, quæ de plumbi natura participant, qualia sunt *Minium, Cerrussa, Lithargyrus*, &c. Vocanda autem in usum esse *exercitia, motus, frictiones*, eaque omnia quæ spiritus infitos excitare, eorumque torporem excutere, atque eos agiles reddere valeant.

4. Tonus, quæ justo mollior, laxior, Quarta flaccidior, indicat vitanda esse ea, quæ emollire, laxare, aut enervare partes solent, eaque applicanda aut intus exhibenda, quæ easdem firmiores, solidiores, magisque tensas præstent. Idem Tonus, quæ nimis interne lubricus, suspecta reddit ea omnia quæ interna lubricitate multum abundant, videturque nonnihil asperitatis aut etiam adstrictionis in iis quæ vel assumuntur, vel applicantur, desiderare.

5. Vitalis constitutio læsa ex parte generationis vitalium spirituum non adeo multum refert: verum ex parte distributionis vitalium spirituum inæqualitas ejusdem magni momenti est, atque indicat ea esse cavenda, quæ sanguinis affluxum versus caput promoveant, ut & ea quæ ejusdem affluxum ad partes primo affectas remorentur. Eligenda vero esse ea, quæ arteriarum pulsus in partibus primo affectis proritare, in capite vero potius sedare valeant. Idem propemodum indicat diminutior & tardior decursus sanguinis per partes primo affectas, ni-

mirum pulsus ad istas partes evocationem. Transitus vero sanguinis per habitum partium nimis lubricus & facilis, indicatione sua coincidit cum lubricitate Toni modo notata. Defectus constitutionis vitalis ex parte unionis satis vigorosæ & jucundæ inter spiritus vitales & infitos, indicat ea quæ utrumque spiritum tum nutrire ac fovere; tum excitare ad majorem activitatem possunt, contraria autem esse fugienda. Calor vitalis, quæ deficiens idem fere indicat quod intemperies frigida, modo simul habeatur respectus tum roboris cordis & arteriarum, tum vigoris vitalium spirituum.

Sexta. 6. Inæqualis nutritio ea indicat, quæ æqualem distributionem alimenti & caloris, aut certe eam liberaliorem ad partes minus debito nutritas promoveant. Partium extenuatio plenior nutritionem postulat: Irregularis capitis magnitudo, extenuantia potius, quæque fluxum ab illa parte avertant, exigit. Idem indicant tumores ossium. Ossia incurvata indicant ea quæ alimentum attrahunt ad latus cavum, ut frictiones moderatas; at vero reprimantia potius secundum latus gibbum, ut ligaturas comprimantes. Articulorum inflexio, artificiosam eorundem erectionem, quoad fieri potest, insinuat. Pectoris angustia, pectoralia, & quæ pectus dilatare apta nata sunt, innuit; ejusdem acuminatio vero ea, quæ

quæ ad æqualem nutritionem faciant.

7. Imperfecta animalium spirituum *Septi-*
distributio, & nonnihil in partibus primo ma-
affectis imminuta, indicat cephalica, ea-
que quæ istam distributionem facili-
ut exercitia, frictiones, & similia. De-
fectus debitæ tensitatis nervorum par-
tiumque nervosarum sive fibrosarum, in-
dicat ea, quæ nervos roborant partesque
firmant. Hæc de Indicationibus Curati-
vis. Sequuntur Præservativæ.

C A P. XXVI.

Indicationes Præservativæ.

Indicationes hæc à causis morbi vel ante- *Earum*
cedentibus, vel præsentibus deducuntur. *divisio.*
Quæ à priori causarum genere fluunt
ad Prophylacticam spectant: hic autem
eas tantum proponimus, quæ à causis
præsentibus & in corpore contentis, nem-
pe vel communibus, vel huic morbo propriis
proveniunt.

Quamvis autem causæ communes non
videantur productionem essentia morbi
immediate attingere; vel eo ipso tamen
quod *impedimenti vicem* subeant, curam-
que remorentur, suam ablationem indi-
cant.

Sunt vero hæc causæ, vel impuritates, aut
excrementitii humores in primis viis congesti

320 *Glissonius de Rachitide.*

& retenti, qui, nisi tollerentur, non modo alimenta assumpta contaminarent, sed & appropriata medicamenta nonnihil retunderent, aliterve impedirent. Indicant ergo sui evacuationem sive per blandiorem vomitum, sive per lenitivam purgationem, prout occasio hanc vel illam viam magis suaserit: vel sunt causa communes altius a partibus corporis inhibita: & hæ quoque suam evacuationem postulant. Verum quandoquidem secundum hoc causarum communium genus iisdem propemodum medicamentis, simulque exigitur, quibus causæ huic morbo propriæ, utrumque hoc genus in præsentī consideratione conjungemus.

Causæ igitur huic morbo propriæ, ut & communes istæ quæ altius in corpus penetrarunt, dividi possunt in sanguinem & humores cacochymicos. Sanguis quidem, etsi in partibus primo affectis deficiat potius quam redundet, in capite tamen plerumque particularem sui evacuationem postulet, quæ scarificatione venarum in *Aurium concha* peragi solet. Huc quoque ex parte fonticulos inter primam & secundam vertebram colli excitatos referre possumus, licet hi forte respiciant insuper ex parte humores Caco-chymicos.

Humores Caco-chymici dividuntur in eos, qui adhuc in venoso genere fluitant; & in eos, qui certis corporis partibus impacti sunt. Causæ seu humores in venoso genere

re

re fluitantes indicant (primo & quoad intentionem) sui evacuationem , verum si ad motum inepti sint , (quoad executionem) præviā præparationem. Quoniam autem plerumque evenit , ut non omnes humores æque sint inepti , sed alii satis , alii minus , quam par est , fluxiles , & medicamento obsequentes , in hoc casu primo indicant evacuationem minorativam , & deinde præparationem.

Porro hi humores in venoso genere subdividi possunt in *febriles* (nimirum si adsit febris putrida) & *non febriles*. Humores febriles vel sunt *turgentes* , vel *non turgentes*. Turgentes , hoc est , inquieti seu impetuose commoti , indicant quamprimum evacuationem , saltem minorativam , nisi forte natura sua ferantur ad partes externas & ignobiles , puta cutaneas , quemadmodum accidit in variolis & morbillis , similibusque morbis. Sin vero adsit febris , eaque acuta , neque humores turgeant , indicant primo illam peculiarem præparationem , quam *coctionem* vocant , ut reddantur pharmaco propinando obediētes , dein *evacuationem*. At si febris non acuta sed lenta sit , & etiam si materia non turgeat , ejusdem tamen pars aliqua satis sit fluxilis ; in hoc casu , quovis tempore morbi indicatur evacuatio minorativa primo , & postea reliquiarum coctio , ut illæ quoque suo tempore evacuentur.

322 *Glissonius de Rachitide.*

Humores in venoso genere contenti non febriles, si fluxiles sint, indicant primo evacuationem: cum autem in hoc affectu perpetuo fere adsint humores lenti & crassi parumque sequaces, præparatio (saltem ubi jam præmissa est evacuatio minorativa) primo indicatur: & quidem viscerum humores incidentia, crassi attenuantia indicant. Adhæc cum morbus sit admodum chronicus & ad plures menses, imo forte ad annum & ultra extendatur, non existimandum est totam materiam morbificam posse simul præparari aut evacuari; quare hoc respectu indicat, ut, per vices, modo præparantibus, modo evacuantibus insistamus. Præterea sciendum est aliam præparationem & evacuationem exigere humores biliosos, aliam melancholicos, aliam pituitosos & serofos: & pro diversitate humorum sanguini commixtorum variam indicari tum præparationem, tum purgationem.

Humores certis corporis partibus im-
 pacti multo magis requirunt præparationem antequam evacuentur; juxta illud Hippocr. *Corpora quum quis purgare volet, ea fluxilia faciat oportet.* Neque vero humoribus his generalis quædam præparatio sufficit, sed talis requiritur præparatio, quæ peculiari jure ipsam partem, in qua hærent, respiciat; adeoque aliam præparationem humoris in Pulmone, aliam in Hepate, aut Liene, &c. postulant.

Depi-

Denique quum omnium humorum genera proposita, postquam evacuata sunt, denuo possint succrescere, indicant ea esse vitanda, quæ ad similes humores facile generandos faciant. Atque hæc de Indicationibus Præservativis, restat nunc vitalis sive conservativa consideranda.

C A P. XXVII.

Indicatio conservativa, sive vitalis.

O Ritur hæc Indicatio ab iis rebus quæ sunt secundum naturam. Ipsa enim vita in his consistit: in triplici nimirum corporis constitutione, Naturali, Vitali, & Animali, supra memoratis.

Naturalis sub se continet.

1. *Temperamentum.*
2. *Spiritus insitos, eorumque copiam & vigorem.*
3. *Tonum partium.*
4. *Organorum structuram.*
5. *Continuitatem.*

Vitalis continet.

1. *Generationem & vitalium spiri-*
2. *Distributionem } tuum.*
3. *Participationem eorundem ab iis partibus, quibus distribuuntur, scilicet, ex unione eorum cum dictis*

partibus & calore communicato.

Animalis similiter continet.

1. *Generationem & animalium spi-*
2. *Distributionem rituum.*
3. *Debitam Tensitatem partium à ce-*
rebro influxu pendentium.

Hæc omnia, quod in iis vita consistat, vocantur *indicantia vitalia*: apud Autores vero ut plurimum communi nomine *virium* veniunt, sed paullo crassior, est hæc nuncupatio, cum, si proprie loquamur, vires in dictis constitutionibus radiceantur, earumque facultates sint. Non autem in animo habemus usum loquendi innovare, modo res ipsa, uti est, intelligatur.

Indicantia hæc, quamdiu sana atque integra manent, generalem tantum ac ordinariam conservationem per rectum *sex rerum non naturalium* usum postulant. Ubi vero ea omnia ex æquo vel læsa vel imminenti læsioni obnoxia sunt, non tantum generalem conservationem, sed & curationi, aut præservationi commixtam requirunt. Porro, ubi una aliqua constitutio, vel quædam ejus pars præ cæteris læsa fuerit, vel læsioni obnoxia, præter generalem conservationem, specialem quoque postulat similiter peculiari curationi aut præservationi associandam: Denique ubi constitutio læsa; vel læsioni obnoxia certæ parti est affixa, ulterius eam conservationem specificat, ut nimirum

rum habeatur simul respectus partis sic præ cæteris laborantis.

Quod autem aliqui dicunt Indicatio- Vita-
nem vitalem esse unicam & Conservatio- lem In-
nem esse simplicem finem, neque ulte- dicatio-
rius subdividi posse, cum omnia quæ sec. nem
naturam sunt uno virium nomine com- esse in
prehendantur, unamque actionem viz. plures
sui tutelam indicent. Nos quidem conce- species
dimus vires, si (ut supra monuimus) im- divisi-
proprie pro causis suis, nempe constitutio- bilem.
nibus tribus prædictis sumantur, uno no-
mine complecti posse omnia quæ sec. na-
turam sunt; sed nomen hoc tunc generi-
cum erit, atque in tres species, tres nem-
pe constitutiones divisibile, in vires, na-
turales, vitales, & animales. Concedimus
porro finem sive actionem indicatam, viz.
Conservationem, esse unam, sed unitate
generis, non ultimæ speciei. Nam ea ip-
sa, quæ sunt sec. naturam, ut ut genere
convenient, specie tamen inter se differre
possunt, & diversimodam conservatio-
nem exigere: imo fieri potest, ut quæ
vires ex una parte conservant, ex alia eas
impugnent: Ex. gr. Vinum exhibitum
vires vitales seu potius constitutionem vi-
talem erigit & roborat; interim vero vires
animales, seu constitutionem animale-
m impetit & debilitat. Similiter aliam con-
servationem requirit temperamentum,
aliam organorum structura, aliam con-
tinuitas; Quin & partium diversa consti-
tutio

tutio variam conservationem indicat, neque eodem modo aut iisdem actionibus conservationi speciali Hepatis, Pulmonum, Cerebri, &c. prospicimus. Quare una aliqua constitutio præ cæteris debilis, seu una pars aliis infirmior, specialem sibi que propriam conservationem indicat, adeoque dividi possunt tum conservatio tum conservantia in species suas. Etenim Conservatio & Conservantia, animali constitutioni appropriata, differunt ab iis, quæ vitali aut naturali destinantur; atque hinc primæ tres species conservationis petendæ sunt; viz. *Conservatio constitutionis animalis, conservatio constitutionis vitalis, & conservatio constitutionis naturalis*; similiter Conservatio Hepatis, Hepaticorum, Lienis, Spleneticorum, Pulmonum, pectoralium usu perficitur: imo omnes partes insigniter diversæ conservationem ulterius in species dirimunt. Hæc de divisione conservationis in suas species.

Esse quoque divisibilem in partes.

Porro eadem Conservatio videtur ulterius dividi posse in suas partes. Etenim Conservatio hæc quodammodo complexa est, & non tantum *similia* respicit, sed & suo modo *contraria*, nimirum indicatio tum curativa tum præservativa, eaque cum viribus æstimata, vel *permittit*, vel *prohibet*: Videtur ergo in tres partes absumi: in *Electionem similium*; in *Permissionem contrariorum sub certa conditione*;

in Prohibitionem eorundem sub diversa conditione.

Electio similium maxime propria conservationis actio est, videturque adhuc duogeneta similium respicere, viz. Similia quæ facile assimilari possunt, & proprie alimenta sunt, & similia, quæ licet quoad substantiam forte haud assimilari queant, continent tamen in se qualitates quasdam debitæ constitutioni certarum partium similes, quarum respectu naturæ familiaria & amica reputantur, certasque partes fovent ac roborant.

Dicas, hæc revera esse alterantia & ad genus contrariorum spectare. Object.

Respondemus, ad utrumque genus diverso respectu referri posse (quatenus autem obtinent qualitates debitæ naturæ partium similes, licet alias tantillum alterent, ad genus similium referenda esse. Nam & ipsa alimenta tantundem quoque alterant, & inanitioni directe sunt contraria, ipsaque conservatio implicite includit quandam correctionem, ut supra probavimus. Vocantur autem hæc, ob mediam naturam inter similia & alterantia, medicamenta quidem, sed *Conservantia, Corroborantia, & Cordialia*: indicantur vero hæc à peculiari virium debilitate ut conservantia, & ut eligenda, non vero tantum ut Permittenda, & in libris Practicorum communiter sic recensentur.

Resp:

Per-

328 *Glissonius de Rachitide.*

Permissio remedii natura nonnihil contrarii etiam ad hanc Indicationem spectat. Ea enim est hujus Indicationis dignitas & valor; ut indicata tum curativa tum præservativa ad examen priusquam exequenda sint, revocat, & non tantum remedii qualitatem quantitatemque, sed & tempus repetendi, imo quicquid ad ejusdem usum aut utendi modum pertinet, eo usque moderetur ac limitet, ne ullatenus vires patientis excedat, iisve injuriam inferat: neque vero hic se sistit, aut amplius exigit, ut plus emolumenti ex morbi impugnatione, quam detrimenti ex vi naturæ illata, rebus secundum naturam accrescat. Et sub hac lege & conditione vitalis Indicatio multa permittit fieri, quæ viribus per se sunt adversa, semper tamen in favorem sanitatis, nunquam in vitæ præjudicium.

Prohibitio contrarii imperialis plane hujus Indicationis actus est, & imperio quodam dictat hoc vel illud (licet alioquin indicatum fuerit) non esse exequendum, quod ipsi vitæ forte periculum minetur, aut quod non plus emolumenti partibus sanitatis conferat, quam certi detrimenti. Atque hæc tertia & ultima hujus Indicationis vis & usus est. Hæc jam verbo uno ad morbum præsentem applicanda sunt.

Constitutiones omnes in hoc affectu esse admodum debiles & infirmas, vel ex ipsa teneræ ætatis consideratione facile

elucescunt.

Gl
elucescit.
essentia
etiam vitæ
animalis
stravimus
constitutio
ratio est,
in permissi
onem.

1. Igitur
alimenta
dini, et
fieri potest
ria, quæ
difficulte
porique

2. Eli
nes deb
fectas se
separati
medicam
neque a
alias in
da.

3. P
gna &
quantit
us inter
quantia
que par
ma qua
hibita p
4. P

elucescit. Naturalis vero insuper vi primæ
essentiæ morbi ulterius impetitur; hinc
etiam vitalis nonnihil patitur; sed neque
animalis impune evadit, ut supra mon-
stravimus. Quare tum generalis harum
constitutionum, tum specialis habenda
ratio est, tam in electione similium, quam
in permissione vel prohibitione contra-
riorum.

1. Igitur Eligenda sunt in hoc affectu
alimenta optima, coctu facilia, consuetu-
dini, ætati, annique tempori, quantum
fieri potest, congrua. Respuenda contra-
ria, quæ nempe parum nutriunt, quæ
difficulter coquuntur, insueta, ætati tem-
porique incongrua.

2. Eligenda sunt ea, quæ constitutio-
nes debiliores partesque præ cæteris af-
fectas fovent & corroborant, eaque vel
separatim exhibenda, vel alimentis aut
medicamentis admiscenda; ea vero quæ
neque ad hunc scopum faciunt, neque
alias indicantur, in totum sunt fugien-
da.

3. Permittenda sunt evacuantia beni-
gna & mitiora aut alias satis correctæ,
quantitate moderata, & interpositis ius-
tis intervallis. Contraria vero nempe eva-
cuantia, violentiora & fera, præsertim
quæ partes eliquare apta sunt, item in ni-
mia quantitate, vel frequentius justo ex-
hibita prohibentur.

4. Permittenda quoque sunt alteran-
tia,

tia, five humores præparantia, five morbum ipsum corrigentia, talia quidem quæ simul sint naturæ familiaria & amica, vel talium admixtione satis correctæ. Prohibenda sunt alterantia violentiora, valde discutientia, imperfe calida, aut quovis modo partes eliquantia vel dissipantia.

CAP. XXVIII.

Usus rectæque administratio Indicationum prædictarum.

PROPOSITIS jam tribus simplicium Indicationum generibus, iisque in infinitas species deductis, earum *usus rectæque administratio* proximo loco venit consideranda: cujus exacta cognitio videtur absque ratiocinio & experientia obtineri non posse. Descendit enim ad individua, & non modo *selectionem* inter tot Indicata rei simpliciter agendæ in specie, sed & *inventionem quantitatis, loci, formæ, temporis, ordinis, materiæque remedi adhibendi* complectitur.

Consensus & Dissensus Indicationum multum ad hanc inventionem contribuunt. Consensus autem duplex esse potest: *Coindicationis*, & *Permissionis*. Permissio vel *lucro* esse potest permittenti, vel *damno*, vel horum *neutri*. Permissio *damnosa* semper *cum circumspectione* admittenda

Quæ
com-
prehen-
duntur
sub usu
Indica-
tionum.

Con-
sensus
Indica-
tionum
species

G
da est,
jus dam
Permitt
de suo p
per tam
nitur.
Diss
rum vel
Contrad
vocatur
mum ap
semper
tius Co
simplici
ratione
Indicar
I. U
Coind
Indica
dum:
dicam
quæ p
leopis
huius
apta
positi
Par
modu
inter
magn
dicam
possi
te ad

da est, eoque tanto majori, quanto majus damnum permittenti inde adveniat. Permittens enim etsi in bonum publicum de suo privato jure nonnihil cedat, semper tamen respectu totius lucrari supponitur.

Dissensus Indicantium duplex est; nimirum vel *Contradictorius* vel *Contrarius*. *Contradictorius* apud Autores *Prohibitio* vocatur & *Interdictio*, & viribus ut plurimum appropriari solet, cui hoc respectu semper obsequendum. *Dissensus Contrarius* *Contraindicatio* dicitur, iisque non simpliciter prohibet, nisi quatenus subit rationem impediendi, aut urgentioris Indicantis.

Dissensus earundem species.

I. Ubi consentiunt Indicantia, sive *Quid* Coindicando sive Permittendo, omnibus Indicatis simul (si fieri possit) satisfaciendum: Sin hoc forte perfici nequeat, medicamenta ejusmodi cæteris præferenda, quæ pluribus, aut saltem urgentioribus Indicis simul respondeant. Quod si autem hujusmodi simplicia non reperiantur, apta diversorum simplicium inter se compositio institueuda est.

Quid agendum ubi consentiant Indicantia.

Partes essentiaæ hujus morbi, licet admodum variæ sint, haud multum tamen inter se dissentiunt, nihilque obstat quin magna ex parte simul possint respici. Medicamenta enim temperate calida & sicca possunt una spiritus infitos fovere, & forte ad excutiendum eorum torporem con-

Non multum inter se dissentiunt partes essentiaæ hu-

jus
morbi.

ducere, simulque tonum partium nonni-
hil firmare: tum ad æqualem sanguinis
distributionem, adeoque ad nutritionis
æqualitatem facere: Item spiritibus vi-
talibus atque animalibus vigorem con-
ciliare, arterias in partibus primo affectis
proritare, nervos roborare: ad quæ ca-
pita non inepte omnia Indicata essentia
morbi fere reduci possunt. Porro vires
quoque, licet impense calida aliaque om-
nia violentia prohibeant, hæc tamen ut
moderata, satisque naturæ familiaria per-
mittunt. Causæ similiter his Indicatis in
specie parum repugnant, licet quoad
tempus & exequendi ordinem nonnullus
notetur disensus, quemadmodum infra
suo loco videbimus.

Quare quatenus & quousque hæc inter
se consentiunt, dum curationi operam
damus, una opera respicimus simul non
tantum vires, sed & nonnihil earundem
causas, eligendo ea remedia curatoria,
vel iis illa admiscendo, quæ una possint
crassa attenuare, viscida incidere, ob-
structa aperire, & similia. Similiter, dum
in præservatione aut eradicatione causa-
rum maxime occupati sumus, talia eligi-
mus evacuantia aut talia pharmacis ad-
miscemus, quæ simul ex parte morbo
sint contraria. Atque hæc omnia eo con-
silio agimus; ut quamplurimis intentio-
nibus (uti dictum) simul subserviamus.

Cir-

Inventis autem actionibus in specie
sim-

simplicit
rum de
sunt

1. Et

magnam
exigit.

eum ex
medican

adquat
tantam

beri ne
tem ist

re opo
est, tal

curation
vis vires

majori
per in

diorum
vices,

quantil
robora

2. C
net, g

morbi
bere.

os aff
tum i

ciendu
res faci

exigan
miser

ratione

simpliciter requisitis, proximo loco earum debita Circumstantia exquirendæ sunt.

1. Ergo, cum morbus hic magnus sit, magnam remedii Quantitatem ex parte sui exigit. Nam remedium morbo impar inven-
eum extirpare nequit. Oportet igitur ut medicamento dosi morbi magnitudini adæquata sit. Atqui vires in hoc affectu tantam remediorum molem simul adhiberi non permittunt. Quare quantitatem istam partiri & per vices administrare oportet. Morbus enim hic chronicus est, tardique motus, neque præcipitem curationem necessario exigit, &, quamvis vires neque fortiora remedia, neque majori quantitate exhibita facile ferant, per *ἐπιεργασίαν* tamen evacuantium remediorum usum permittunt. Quare, per vices, modo præparantibus, modo evacuantibus, modo alterantibus, aut corroborantibus insistendum est.

2. Quod ad locum administrandi attinet, generalis regula est, Remedium ad morbi ejusve causæ sedem pertingere debere. Si ergo in vasa penetrare debeat, per os assumendum; sin sufficiat crassa tantum intestina attigisse, per anum injiciendum. Si naturæ propensione humores facilius ad superiora ferantur, vomitu exigantur; sin contra, per secessum. Similiter pro Naturæ inclinatione, per salivationem, per mictum, per sudationem exter-

cum-
stantia-
rum ac-
tionum
Indica-
tarum
tio.
I.
quan-
titate.

2. Loci.

exterminantur. Particulares evacuationes in ipsis partibus affectis vel vicinis instituendæ. Ita enim vis remedii ad morbi causæque sedem certius peruenit : atque ob eandem rationem externa & topica loco proximo convenienti applicanda. Sciendum tamen est, inter nonnullas partes sympathiam quandam observari, in quo casu frequenter parti, cum qua consensus intercedit, non autem affectæ parti, vel vicinæ admoventur remedia.

3.
Formæ
medi-
camen-
ti.

3. *Forma medicamenti* ex parte quoque à regula modo proposita dependet. Si enim scopus sit lenire fauces, aut asperam arteriam, linctus formam eligimus, ut remedium sensim partes affectas perlaboratur, easque diutius tangat, Similiter, laborante ventriculo, sæpe Pilulas, Pulverer, aut electuaria præscribimus, quo diutius in eo commorentur; Renibus liquida potius designamus, quo facilius ad eos cum sero deferantur. Formæ insuper nonnihil etiam ab ipsa morbi natura pendent : ut in febribus ardentibus liquida fere tantum conveniunt, sicca vix admittuntur; contra in morbis humidis, alvoque nimium fluente, formæ solidiores præferuntur. Denique formæ medicamentorum nonnihil quoque à materia medica dependent; sic Cassia, forma Boli, Cornu cervi, Corallium, & similia, forma pulveris; alia infusa felicius operantur. Similiter amara, nauseam mo-

ven-

ventia, foetida, Pilularum forma celantur, interdum quoque deaurantur, aut etiam boli forma nebulis involuta exhibentur.

Notandum hic est non tanti momenti ut plurimum esse remedii formam, quin ea cedat faciliori aut commodiori administrationi, respectu admissionis vel receptionis ægotantis. Multi enim Pilulas nequeunt deglutire, alii potiones vomitu statim rejiciunt, alii alias forte formas averfantur. In hoc affectu, cum pueri ferme omnes medicamenta respuant, ea præ cæteris præferenda est forma, quæ iis minus molesta minusque nauseam creare deprehendetur.

4. Quod ad *tempus agendi* attinet, danda opera est, ut ita administrentur medicamenta, ut quam minimum tempora cibandi, exercendi, dormiendi, interturbentur. Per hanc enim ætatem vires vix integræ conservantur, absque his per justa intervalla interpositis.

4.
Tem-
poris
agendi.

Evacuantia, aperientia, attenuantia, incidentia, primo mane & jejuno ventriculo propinanda; & si repetenda eodem die, hora quarta pomeridiana, similiter jejuno ventriculo. Roborantia, adstringentia, partes firmantia, quietem procurantia, vesperi potius sumenda vel admovenda, nonnulla autem ex his post cibum etiam forte conveniant.

Quæ cibo admiscantur medicamenta, palato

palato grata esse debent, ne ventriculo
nauseam moveant, & coctionem impe-
diant, aut cibi fastidium pariant, viref-
que deiciant.

5.
Ordinis
proce-
dendi.

5. Quod ad *Ordinem procedendi* attinet,
duæ occurrunt generales regulæ. Prior
est, Id agendum esse prius, quod præ-
missum viam sternit ad sequentia reme-
dia, ideoque id prius esse removendum,
quod rationem impedimenti habet res-
pectu deinceps agendorum. Posterior est,
Urgentiori Indicanti semper prius esse
subveniendum, nisi aliquod obstat impe-
dimentum.

An
morbus
vel ejus
causa
prius à
medico
invadi
debeat.

Si ergo quæstio sit, utrum morbus, an
morbi causa prius operam medicam exi-
gat, facilis erit secundum priorem regu-
lam responsio: Causas nempe habere ra-
tionem impedimenti respectu curationis
morbi: Eam quippe fovent, vimque me-
dicamentorum infringunt. Quare prius
quam morbum ipsum pressius impugna-
mus, causæ, quantum fieri potest, aver-
runcandæ, aut saltem ita minuendæ, ci-
curandæque, ut quam minimum morbi
expugnationi obstant. Interim tamen,
dum in amovendis causis satagimus, non
plane negligenda est morbi essentia, ut
infra monuimus. Imo ita domita nonni-
hil morbi causæ, ut ad tempus curationem
non insigniter impediat, licet (nondum
penitus evictis ejectisque causis) essentia
morbi impugnationem paullo pressius
aggre-

aggredi
bus iteri
menti in
actione
vertend
affectu
morbus
hanc ac
lius tol
nandis
contin
Por
affectu
forte in
tum; l
cuentur
randæ
prius fa
liter cr
mater
incide
tuto p
circa p
cum m
tur, f
vel sal
retund
pedime
vendæ
Deni
cularib
præfert
incomb

aggredi; ea tamen lege, ut, insurgentibus iterum & de novo rationem impedi-
menti induentibus causis, ad earum sub-
actionem, evacuationemque protinus re-
vertendum sit; adeoque in Chronico hoc
affectu, per vices, modo causæ, modo
morbus ipse impugnandus venit: atque
hanc actionum vicissitudinem vires faci-
lius tolerant, quam si solis causis expug-
nandis, donec penitus exterminentur,
continue insisteremus.

Porro quum causæ morbificæ in hoc
affectu ob visciditatem, crassitiem, &
forte impactionem, ineptæ sint ad mo-
tum; liberandæ sunt, priusquam eva-
cuentur, ab hoc impedimento & præpa-
randæ: Siquidem *quæ movenda sunt fluida*
prius facere oportet, ut dicat senex. Simi-
liter crassities ista, visciditas, & impactio
materiæ, si adsit, indicant attenuantia,
incidentia, & deobstruentia; sed hæc non
tuto propinantur impuritatibus adhuc
circa primas vias restagnantibus, quæ
cum medicamentis in venas forte rapiantur,
sanguinemque ulterius inquinant,
vel saltem efficaciam medicamentorum
retundant. Habent hæc ergo rationem im-
pedimenti, & omnino primo sunt amo-
vendæ.

Denique universalia evacuantia parti-
cularibus & topicis sunt præmittenda,
præsertim ubi utrique intentioni simul
incumbere non licet. Na $\exists$ causæ univer-
saliales

sales in corpore fluitantes facile in locum particularium evacuatarum surrogantur, affluxumque ad partem prius affectam renouant: causarum vero particularium tenuior & ad motum aptior pars evacuat, crassior vero forte magis impingitur. Quare universales causæ adhuc in corpore latent rationem impedimenti habent respectu evacuationis particularis, & per consequens prius sunt exigendæ.

Posterior regula erat Indicanti urgentiori, si nullum interveniat impedimentum, primo succurrendum esse. Urgentius Indicans id dicitur, *quod majus periculum minatur*. Omne autem Indicans urgens supponitur graviter corpus affligere, viresque cum periculo atterere. Hoc itaque respectu, aliquando morbo est optulandum primo, neglecta causa; aliquando etiam graviori symptomati, neglectis tum morbo tum ejus causa; ut in concitatori alvi fluore, diuturnis vigiliis, profusiori sudore, & similibus. Sed vel in hisce casibus habenda simul ratio est, quousque fas est, tum morbi tum causæ, & ubi tantummodo correctum est urgentius symptoma, impetusive morbi representus, ad regularem procedendi methodum redeundum est. Hæc enim regula non ad ordinarium legitimumque curandi ordinem, sed ad methodum necessitatis pertinet.

Adhæc, ad rectam Indicationum admi-

ministr
materiæ
in sequ

Mater
ti
x

M
cunqu
putem
inepte
hic si
Ch
recep
sa, d
catio
vero
insti
guis
Fasci
toler
ad æ
exte
tem

ministrationem absolvendam, accurata materia medica cognitio requiritur: de qua in sequentibus agendum.

CAP. XXIX.

Materia medica propositis Indicationibus respondens. Et Primo
χειρουργική.

Materia medica experientia potissimum & analogismo adinvenienda est, quamvis neque aliud qualecunque ratiocinium plane excludendum putemus. In tria genera vulgo, neque inepte, distribuitur: in præsidia *χειρουργική*, *φαρμακολογική*, & *αἰσθητική*, quæ hic suo ordine prosequemur.

Tria
 summa
 genera
 præsi-
 diorum
 medi-
 corum.

Chirurgica in hoc affectu communiter recepta ac probata, & præ cæteris famosa, duo præsertim sese offerunt: *scarificatio Aurium*, & *Fonticulus*. De pluribus vero aliis (ut infra videbimus) inquisitio instituetur; viz. de *Cucurbitulis*, de *sanguisugis*, de *vesicantibus*, de *Ligaturis*, & *Fasciis*. *Vena sectionem* vero ipsam vires non tolerant, ut cuius facile innotescit, qui ad ætatis fragilitatem, habitus partium extenuationem, venarumque gracilitatem attendere velit.

1.
 Chirur-
 gica
 Scarifi-
 catio
 Au-
 rium.

Agmen ducet scarificatio Aurium. Em-

pirici nostrates, qui hunc affectum tractant, eam pluris faciunt quam quis facile putaret. Solemniter quippe in sua praxi eam celebrant, absque ea vix felicem curationem sperant. Nos vero, licet hoc remedii genus non improbemus, vidimus tamen absque ejus usu nonnullos pueros feliciter sanatos. Et illi ipsi, qui ei plurimum tribuunt, maxima ex parte vix notabilem quantitatem sanguinis eliciunt. Aliqui tamen testantur se vidisse satis largam sanguinis copiam cum euphoria hac operatione eductam. Ut ut sit, credibile est eos pueros facilius hoc remedium ferre, plusque emolumenti ex ejus usu obtinere, qui sanguinei sunt & habitiores; quique *alogotrophia* potius quam *atrophia*, aut *tabe*, *aliave magna partium extenuatione* detinentur. Practici nostri plerumque bis vel ter, interpositis septem circiter dierum intervallis, hanc operationem repetunt. Rarius lanceola, aut acutiori scalpello, frequentius ordinario obtusiorique cultello id perficiunt, nihil dolorem equatumque Infantis morantes. Porro, in concha Auris ut plurimum hanc scarificationem instituunt; aliqui vero eam ad anteriorem & posteriorem Alæ sive Pinnæ Aurium circumferentiam, imo ad Helicem usque extendunt. Nemo haftenus, quod scimus, posterioris lateris Auriculæ scarificationem tentavit: quamvis revera haud obviū sit rationem reddere, cur

G
illic adm
in ipsa A
Adfer
tem nos
ris ejus
garur,
ter adstru
mum sus
rum sit i
Hildam
vo quin
vationi
eaque se
jectura
tione &
memora
commo
qualicu
ejusder
re pote
ei proxi
Quare
menten
diatē d
rendo
que to
remqu
hic (u
Chirurg
medull
medull
ramul
cturur

illic administrata minus conducere quam in ipsa Auris Concha.

Adferre tamen libet conjecturam salutem nostram, cur concha Auris præ cæteris ejus pertibus ad hanc operationem eligatur, quam tamen nondum confidenter adstruimus; etsi probabiliter ad minimum sustinere posse putemus, modo verum sit id, quod diligentissimus *Fabricius Hildanus*, (*Observ. 4. Centur. 1.*) de nervo quinti paris retulit: huic enim observationi conjectura hæc funditus innititur, eaque forte vacillante una corrui. Conjectura ipsa hæc est. Suppositis distributione & usu nervi quinti paris loco citato memoratis, scarificatio in Concha Auris commode cum liberare istum nervum à qualicunque oppressione tum torporem ejusdem excutere, eique vigorem præstare potest. Est enim Concha Auris locus ei proximus, quam ferro licet attingere. Quare evacuatio hic facta materiam prementem fere originem illius nervi immediate derivare, simulque dolorem inferendo caloremque augendo, qualemcunque torporem ejusdem excutere, vigoremque ei addere poterit. Si ergo nervus hic (ut ibidem asserit celeberrimus ille Chirurgus,) aut pars ejus ad spinalem medullam distribuatur, neque spinalem medullam unquam deferat, sed continue ramulos cum nervis spinalis medullæ ad crurum & pedum extrema emittat; facile

Conjectura cur concha Auris præ cæteris ejus partibus in hoc affectu scarificetur?

concedi potest, nervum hunc ab obstructione sic liberatum, excitatum, ac vigorem nactum, ipsam spinalem quoque medullam, omnesque inde ortos nervos, quos ex ista sententia ad extrema concommitatur, nonnihil excitare, iisque vigorem aliquem imprimere. Quare necesse est scarificationem hoc loco factam, in concha nempe Auris, longe majoris esse efficaciam, quam si in ulla parte ejusdem Auris à nervo quinti paris remotiore administraretur. Idem fere dici potest de vulnuscule hic facto per obtusorem cultellum. Etenim affirmant nonnulli Practici præstanciam hujus operationis non tam quantitatem sanguinis extrahendi, quam doloris in ista parte excitationem respicere: quod ad excitationem vigorisque conciliationem nervo quinti paris facile quis reducat.

Utilitas Sed, missa hac conjectura, alias pro-
Scarifi- ponamus considerationes, quarum res-
cationis pectu Scarificatio hæc ex usu esse possit in
Au. hoc affectu. 1. Hinc obtinemus particu-
rium in larem quandam capitis evacuationem:
hoc af- quæ pars, si quæ alia, in hoc morbo par-
fectu, ticulari plenitudine gravatur. 2. Ipsa san-
guinis evacuatione ejusdem crassitiem &
visciditatem nonnihil corrigimus, adeo-
que æqualiorem ejus distributionem, æ-
qualioremque partium nutritionem pro-
movemus. 3. Hinc non nihil excutimus
partium torporem.

Notandum, hanc operationem, quum evacuationem particularem & topicam præstet, non simpliciter primum locum in methodo curandi mereri, sed, præmissis universalibus, suo loco subsequi debere.

Denique ridiculum quid, & superstiosum sapit, quod aliqui in hujus scarificationis administratione factitant; dum dextræ Auris sanguinem lana exceptum sinistro hypochondrio, sinistræ dextro alligant. Hæc de Aurium scarificatione.

Fonticulus in hoc affectu multum probatur, atque hoc solo fere præsidio nonnullos pueros liberatos fuisse novimus. Etenim non tantum ea omnia præstat, quæ scarificationi Aurium modo adscripsimus; sed & specialiter Hydrocephali potens cum curativum, tum præservativum remedium est, & ad enormem capitis magnitudinem paullatim imminuendam; ejusque superfluam serositatem evacuandam, tum inordinatum ossium augmentum reprimendum multum conducit. Manifeste quoque nimiam spinalis medullæ humiditatem exsiccat, calorem suscitatur, nervos roborat, eorumque torporem excutit.

Quum vero hoc remedii genus per se ulcus quoddam sit, & nonnihil doloris puero gestanti inferat, nutricique insuper aliquid molestiæ indies creet. non id præscribendum, nisi ea morbi magnitudo

Fonticuli utilitas.

Ad hoc remedium non accedendum.

nisi ne-
cessitas
urgeat.

do sit, ut eam aliis remediis absque hoe
satis domari posse vix speremus.

Excitandus est Fonticulus inter securi-
dam & tertiam Colli vertebam. Aliqui
eum *cauterio actuali* inurunt, sed hunc
modum ob doloris vehementiam minus
probamus: alii cauterio potentiali; sed
neque hic arridet, quod caustica infantu-
li naturæ nimis sint adversa, & nescio
quid venenosi insinuent, spiritusque sal-
tem nimio opere dissipent, partesque debi-
litent. Probamus ergo potius Fonticuli
excitationem per *simplicem incisionem* acu-
to scalpello factam.

Modus
com-
modus
Fonti-
culum
ad nu-
cham
exci-
tandi.

Aliqui utuntur *forcipe ferreo* in hunc
usum concinnato, quo cutem, loco in-
cisionis prius atramento notato, com-
prehendunt, moderataque compressione
sensum partis obtundunt, dein per forcipis
medium quod oblongo foramine per-
tusum est, scalpellum adigunt, incisionemque
perficiunt. Facto vulnere pisum
seu artificiale, seu naturale intrudunt, su-
per imposito Emplastro digestivo; huic
chartam vel linteam multoties complica-
tum imponunt, eique scutum parvulum
ex materia aliqua solida factum adhibent,
cui fasciæ quatuor assuuntur, quarum duæ
superiores fronti circumductæ aciculis ca-
pitis integumentis annectuntur; quæ in-
feriores involucris pectoris similiter aci-
culis affiguntur, atque hoc modo deliga-
to vulnere pisum non excidit, sed fonticu-

culum format. Aliqui loco Fonticuli *setaceum* surrogant, quod non plane impro-
bamus, nisi quod nimis molestum ac do-
lorificum videatur, solusque Fonticulus
ut plurimum sufficiat. Hæc de Fonticulis.
Sequuntur jam aliæ nonnullæ Chirurgicæ
operationes examinandæ.

Primo loco *Hirudines* se offerunt. Ha-
rum certe applicatio quid in hoc morbo
curando præstet vix dum satis experti su-
mus. Si rationem solam consulamus, sus-
picamur plus damni quam emolumenti
ab hoc remedio expectandum esse. Ete-
nim, si alicui capitis parti admoverentur,
ob continuam suctionem facile affluxum
sanguinis eo versus concitatiorem effice-
rent. Sin aliis partibus applicarentur,
sanguinem à partibus ejus inopia prius la-
borantibus detraherent.

Hirudi-
num u-
sus plus
nocere
quam
prodes-
se vide-
tur.

II. *Cucurbitulas* non tam noxias quam Cucur-
bitulæ
inutiles existimamus. Equidem eas quæ
cum *scarificatione* adhibentur plane rejici-
mus, non tantum argumentis modo al-
latis de sanguisugis ducti, sed & metu
dejectionis virium ob dolorem, & admi-
nistrationis molestiam, moti. Cucurbi-
tulas *sine scarificatione*, ut dicere cœpera-
mus, neque vires, neque morbus, ejusve
causæ videntur respuere. Verumtamen
parum hæc efficaces sunt, & perpenden-
dum relinquimus, an utilitas, qualis qua-
lis, ex earum usu emergens, applicationis
molestiam satis compenset.

Cucur-
bitulæ
cum
scarifi-
catione
impro-
bantur
ut no-
xiæ; si-
ne sca-
rifica-
tione
ut inu-
tiles.

Nisi al-
terutras
efflagi-
ret alius
aliquis
compli-
catus
affec-
tus.

Nihilominus fieri potest, ut respectu alterius morbi conjuncti earum usus aliquis sit momenti; ut in Pleuritide, Phrenitide, atque ubi imminet periculosus aliquis fluxus in partem quandam principem. In quo casu, forsitan istæ, quæ cum scarificatione adhibentur, in grandioribus & robustioribus puellis admitti possint. Applicentur autem vertebris Colli, Humeris, Natibus, interioribus Femoris partibus, plantis Pedum, aliisque locis, prout peculiaris affectus complicatus postulaverit.

Notandum interim in tam tenera ætate multo minores eligendas esse Cucurbitulas, easque minori cum flamma admoendas, quam alias in adultis solent, scarificationemque, si omnino admittatur, leviori manu infligendam esse.

Vesica-
toria
inter-
dum
utiliter
hic ad-
hiben-
tur.

III. Quod ad *vesicatoria* attinet, licet eorum etiam usum nondum satis experti simus, & licet tum *συμπληγῇ*, quod partes eliquent; tum *καυστηγῇ*, quod altius penetrent, crustamque inducant ab hoc affectu arceamus: illa tamen *πυρεγνηγῇ*, quæ vesicas tantum in cute excitant, utiliter interdum admitti posse conjectamus.

Object.

Dicas, *Cantharides* (è quibus fere conficiuntur) impense esse calidas, & præterea venenosa cujusdam qualitatibus suspectas.

Resp.

Respondemus, Ne quid de Cantharidum qualitatibus hic interseramus, concedimus id quod asseritur. Verum cum

ex.

externa
ejus non
statim
caloris
ticularum
que sine
hoc adhuc
hinc con
efficacite
midam
medulla
que nervi
nes parte
re, pul
tibus pro
fectus
menti.

Aliqui
puello, c
quoque
rat, quic
fuerat, p
rium vert
festum h
visus est
ratus est.
barbari,
expectat
diis, hui
rum enim
dum, qu
hat, ita
parte cul

externæ tantum cuticulæ, & particulæ
ejus non adeo extersæ adhibeantur, & cum
statim excitata vesica amoveantur, earum
caloris excessus, virusque, vix ultra cu-
ticulam altius in corpus penetrat, adeo-
que sine notabili detrimento remedium
hoc adhiberi potest. Sed quæras, quid Eorum
utilitas
notatur
hinc commodi exspectare liceat? Dicimus,
efficaciter intemperiem frigidam & hu-
midam corrigere, torporemque spinalis
medullæ, cerebri, nervorum, partium-
que nervosarum excutere, simulque om-
nes partes firmiores ac rigidiores præsta-
re, pulsusque fortiolem in externis par-
tibus proritare: quæ omnia in hujus af-
fectus curatione non parvi sunt mo-
menti.

Aliquis nostrum testatur se bienni Obser-
vatio.
puello, qui hoc morbo affectus in febrim
quoque continuam & malignam incide-
rat, quique jam prope phreneticus factus
fuerat, præscripsisse inter alia vesicato-
rium vertebrae colli adhibendum. Mani-
festum hinc levamen puellus mox sentire
visus est, & post aliquot dies à febre libe-
ratus est. Postea bis vel ter infusione *Rha-*
barbari, &c. purgatus, præter omnium
exspectationem, fere absque aliis reme-
diis, hunc affectum quoque excussit. Ve-
rum enimvero, ut vix reperias commo-
dum, quod nulla secum incommoda tra-
hat, ita neque hoc remedium ab omni
parte culpa sua vacat. Molestum quippe Tum

348 *Glissonius de Rachitide.*

etiam
incom-
modas.

& dolorificum atque ingratum pueris est :
eorum porro lusus & exercitia ad tempus
interturbat ; cuius rei respectu , nisi forte
alius morbus complicatus exercitia una
interdixerit , vix pius utilitatis , quam dam-
ni præstare poterit. Adhæc , vis ejus su-
bito exeritur , & mox paullatim exhausta
est , quod non usquequaque chronico
morbo quadrat. Denique Fonticulus , qui
chronicis morbis proprius est , in hoc af-
fectu ejus vicem supplere posse videtur.
Quocirca , vix medicamenti vesicatorii
applicationem in hoc curando morbo ad-
mittimus , nisi acutus una complicetur
morbus , qui sui causa hoc remedii ge-
nus exigat ; ut in casu modo proposito
evenit.

Locus

com-
modis-
simus
appli-
cationis
vesica-
torii in
hoc af-
fectu.

Ubi autem res postulat ; ut applicetur
vesicatorium , commodissime id fieri pos-
se videtur super vertebrae Colli , nisi forte
Fonticulus illic excitatus locum præoccu-
paverit ; in quo casu , vel pone Aures , vel
4 digitos infra Fonticulum admoveatur.
Non negamus , illud , respectu aliorum
morborum complicatorum , aliis atque
aliis locis adaptari posse : hic vero designa-
mus locum , qui maxime respiciat præsen-
tem morbum.

Ligatu-
ræ hic
ex usu
esse
possunt.

IV. *Ligatura* quoque ad hunc titulum
referri posse videntur , & quidem conce-
dimus eas aliquando in hoc affectu non
plane esse inutiles , nimirum , si eæ valde
moderatae . si per justa intervalla , si locis
con-

G
convenie
vendum
plicantur
sint , si
terdu au
conficta
bus supra
adaptentur
Vident
re ad sang
dum , eu
tas exter
dum ; pr
guinis reg
adhibent
V. Hu
tium *Fa*
ris affini
ad firma
fovendur
des umi
moris pa
mis stric
impedia
Alii
panno l
vero no
tia effin
offium r
ticulos e
aur part
Veru
tura sui

convenientibus adhibeantur; verum cavendum, ne incremento partis, cui applicantur, obstant; quod fit, si satis laxæ sint, si ex lana molliori confectæ, si interdiu aut aliqua diei parte, leviterque constrictæ, noctu vero solutæ, si cruribus supra genu, brachiis supra cubitum, adaptentur.

Sed
um
cautio
ne usur-
pandæ.

Videntur autem Ligaturæ hic conducere ad quid re ad sanguinis affluxum à capite revellendum, eundemque versus partes extenuatas externasque & extremas promovendum; præterea ad nimis lubricum sanguinis regressum in illis partibus, quibus adhibentur, retardandum.

Ad quid
ex con-
ferant,

V. Huc quoque spectat certarum partium Fasciatio, quippe quæ cum Ligaturis affinitatem habet. Solent enim aliqui ad firmandas partes earumque calorem fovendum fasciis laneis eas involvere; pedes nimirum, tibias, genu, & vicinas femoris partes. Cavendum vero, ne eas nimis strictæ liberam partium accretionem impendant.

Fascia-
rum u-
sus &
modus
cas
concin-
nandi.

Alii loco Fasciarum Ocreas fibulatas panno laneo succinctas conficiunt; has vero non sola firmitatis; aut caloris gratia effingunt, sed etiam ad curvitatem ossium reducendam, vel ad inflexos Articulos erigendos. Aliqui Ferulas addunt, aut particulas fissi ossis Ceti.

Verum tria potissimum in harum structura sunt notanda.

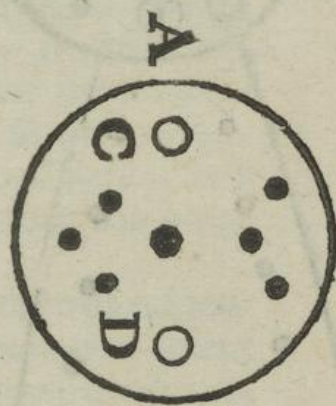
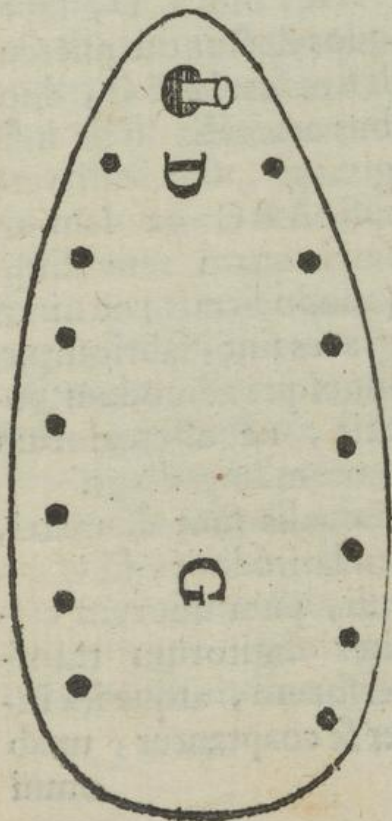
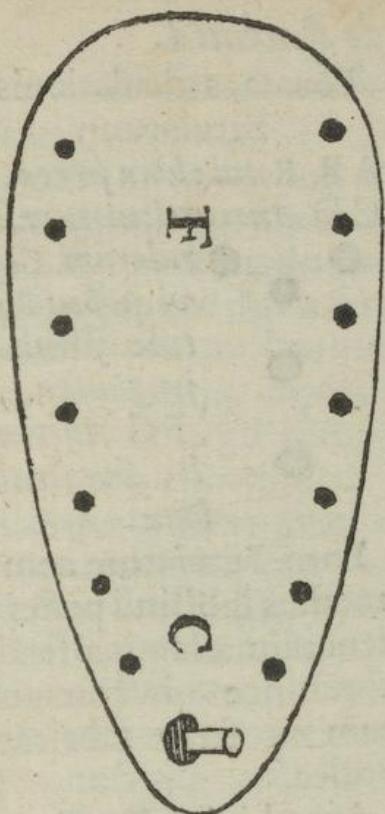
i. Ut

350 *Glissonius de Rachitide.*

1. Ut premant aliquantulum extantem & convexam ossis partem.
2. Ut cavam vix tangerent, quin potius à compressione defendant.
3. Ut parti sint bene adaptatæ, & articulorum motum quam minimum impediant.

minus de Rachide.
 mant aliquantulum
 am ossis partem.
 n vix tangant, quin
 e defendant.
 sint bene adaptatæ,
 tum quam minimu

In hunc finem istæ
 ocreæ anteriori parti,
 qua genu spectant,
 tranversim secari pos-
 sunt. Similiter, si opus
 sit ut Ferulæ supra ge-
 nu extendantur, ad sus-
 tinendam & erigen-
 dam ejusdem deflexio-

nem, requirunt, ut
 cum duplici articulo
 formentur in loco fle-
 xionis, in hunc mo-
 dum.

For-

Forma articulationis
Ferularum.

AB Rotula bina ferrea.

CD Axes articulorum ferularum. Clavi quibus Rotula firmiter junguntur.

FG Asserculi, sive ferula bina.

Loco Ferularum commodius substitui possent tenuissimæ laminæ ferri, totumque instrumentum ex ferro fabricari posset.

Axes bini CD, super quos flectuntur asserculi sive ferulæ FG, duobus orbiculis dictis infiguntur. Orbiculi vero ipsi ABC ex laminis ferri quam tenuissimis (modo firmis) ne nimis graves sint, fabricantur; simulque admodum politis, ne asserculorum motum impendant.

Æqualis sunt diametri, seu latitudinis, hi Orbiculi, puta duorum circiter digitorum transversorum, atque ita inter se coaptantur, ut ab omni

G
omni part
ro inter
rum cap
culi hi,
fed & qui
punctulis
di, firmi
tota instr
randa est
prominer
tam exte
flexioni
ad alteru
minens,
plici orbi
qua jund
nti cedant
Similit
frequent
extrorsu
colligant
neos tal
digiti ped
tali, im
jores ped
Denic
dum, a
thorace
interposi
ita corpe
spinam
tia repri
pressio

Forma articulorum
Ferularum.

AB Rotula bina ferulae

CD Axes articulationum

EF Ferulae

GH Ferulae

IK Ferulae

LM Ferulae

NO Ferulae

PR Ferulae

ST Ferulae

UV Ferulae

Loco Ferularum
modius substitui potest
tenuissimae laminae
totumque instrumen-
tum ex ferro fieri
posset.

Axes bini CD, et

quos flectuntur ad

li sive ferulae FG, et

bus orbiculis distan-

guntur. Orbiculi

ipsi ABC ex lamina

ferri quam tenuis

(modo firmis) me-

graves sint, fabri-

simulque admodum

litis, ne afferculi

motum impediant.

Aequalis sunt diam-

seu latitudinis, li-

culi, puta duorum

citer digitorum tu-

versorum, atque in-

ter se coaptantur, et

Glissonius de Rachitide. 353

omni parte paralleli sint. Interstitium ve-
ro inter illos tantum sit, ut afferculo-
rum capita apposite excipiat. Porro orbi-
culi hi, non modo duplici axe C & D,
sed & quinque clavis ferreis, in schemate
punctulis minoribus notatis, transfigen-
di, firmiterque copulandi sunt. Denique
tota instrumenti compositio ita compa-
randa est ut commodè alligari possit ad
prominens latus genu inflexi, simulque
tam extensioni quam ordinariae ejusdem
flexioni inserviat, deflexionem vero ejus
ad alterutrum latus, praesertim ad pro-
minens, coërceat: quae causa est cur du-
plici orbiculo axes infigantur, scilicet ne
qua junctura vacillent, & deflexioni ge-
nu cedant.

Similiter torsio pedum fasciis quoque
frequenter emendatur. Si digiti pedum
extrorsum distorquentur, nocte fasciis
colligandi sunt, interposito inter calca-
neos talosque pulvinari. Sin introrsum
digiti pedum torqueantur, colligandi sunt
tali, immitendumque pulvinar inter ma-
jores pedum digitos.

Denique ad truncum corporis erigen-
dum, aut erectum servandum, solent
thoraces ex duplici panno consutos conficere,
interpositis exiguis afferculis ossis ceti, quos
ita corporibus Infantium adaptant, ut
spinam erectam sistant, ossa prominen-
tia reprimant, incurva ab ulteriori com-
pressionem defendant; curandum quoque
ne

354 *Glissonius de Rachitide.*

ne sint, aut saltem quam minimum, puellis gestantibus molestæ, atque ut super spinam dorsi funiculo in hunc usum accommodato fibulentur.

C A P. XXX.

Materia φαρμακωδίκη. Et I. Eluentia primas vias.

Materia hæc multiplicis ac nobilissimi usus est, plurimisque Indicationibus satisfacit. Omnia quippe medicamenta, quæ vel morbi causas, vel morbum ipsum, vel symptomata primo respiciunt, exceptis solis Chirurgicis, complectitur.

Dividitur in remedia *Interna & Externa*; & utraque in *Simplicia & Composita*. Interna demum subdividi possunt in *Eluentia primas vias*, in *Præparantia*, in *elective Evacuantia*; in *Alterantia specifica*, & *Roborantia*, denique in *Corrigentia symptomata*.

Primum locum inter hæc merentur *Interna*, atque ex illis *Eluentia* impuritates primarum viarum: cum hæ, ut supra monuimus, habeant rationem impedi-menti respectu remediorum sequentium, & simpliciter primo sint amovendæ. In singulis autem titulis, quantum reinatura

Gl
tura fert
mus.
Eluentia
prehend
Cathartica

Enema

Enema
sua cura
tissimum
stricta est
flatus inte
testinorum
quibus ca
præparati
imo ipsa
nunquam
quam hæ
frequente
aliquando
flatus dif
pastu inj
quot sub

R. L.

liij. vel
commun.
vitellum
super po
R. I
munc,
ol. chan
repide.

Glissonius de Rachitide. 355

tura fert, simplicia compositis præmittimus.

Eluentia hæc tria genera adhuc comprehendunt, viz. *Enemata, Emetica, & Cathartica lenitiva.*

Enematum usus, eorumque formula quadam.

Enematum injectio, priusquam pref-
tissimum prærequiritur, cum alvus ad-
stricta est, fæcesque induratae; aut cum
flatus intestina torquent, aut quævis in-
testinorum tormina ægrum affligunt. In
quibus casibus non modo ante quamvis
præparationem, sed & ante vomitionem,
imo ipsam lenitivam purgationem non-
nunquam utiliter præmitti possunt. Nun-
quam hæc è violentioribus purgantibus,
frequenter vero è lenitivis & benignis,
aliquando etiam è solis lubricantibus &
flatus discutientibus constant. Longius à
pastu injicienda sunt tepide. Formulas ali-
quot subnectemus.

Quan-
do Ene-
mata
profi-
ciunt.

Cautio
in co-
rum
præ-
scrip-
tione ob-
servan-
da.

R. *Lactis vacc. rec. calfact.* Uncias iij.
iiij. vel v. *semin. anis. pulv. gr. x. sacch.*
commun. Unc. j. Unc. j. Semis vel Unc. ij.
vitellum unius ovi. M. F. Enema. Addi in-
super potest *butyr. recent.* Unc. Semis.

R. *Decocti emoll. q. s. elect. lenit.* Se-
munc. *syr. ros. solut. viol. an.* Drachm. vj.
ol. chamem. Unc. j. M. F. Enema. Injic.
tepide. Resp.

356 Glissonius de Rachitide.

R. Rad. alth. contus. Unciam Semis vel ejus loco fol. malv. vel flor. ejusdem M. Semis fl. chamam. p. j. semin. carminant. Drachm. ij. Coq. in f. q. seri lactis cerevisiati. Colatura Unc. iiij. vel v. adde diacassia vel Elect. passulati Unc. Sem. syr. rosat. solut. simpl. sacch. culinaris an. Unc. j. butyr. recent. Drachm. vj. Addi potest, si visum fuerit, vitellus unius ovi.

R. Fimi equi non castrati recentis Unc. j. Semis semin. anis. foenic. malva contus. an. Dr. j. Semis fl. chamam. p. j. Coq. in f. q. seri lactis cerevisiati. In colatura Unc. iiij. vel v. solve syr. viol. Drachm. x. sacch. communis, ol. rosat. an. Semunc. M. F. Eucema.

Emeticorum usus, & quadam eorum exempla.

Emeticorum
utilitas.

Emetica: seu vomitoria, tria potissimum præstant. 1. Humores sive crudos, sive corruptos, & quascunque impuritates in ventriculo contentas evacuant, idque per viam breviorē & expeditiorē, quam si per ambages & anfractus Intestinatorum circumducerentur. 2. Agitando omnes partes, imprimis viscera, humores crassos viscidosque iis adherentes, aut iisdem impactos magis fluxiles reddunt, & frequenter excutiunt, præsertim in ventriculo & Intestinis collectos: quo nomine Colicis doloribus subveniunt, & ad ob-

ob-

Gl
obstructio
runt. 3.
maxime v
tem effica
tes morbo
mittentia
vice exhibi
mendum
nem per
Porum Bi
liare suum
dem vas
Lien quoq
ventriculu
uberius ex
teres; Pu
ta pus mu
Cerebrum
per palatu
suis solito
pus ad dia
sudorem,
transpirat
ditur. Ne
ra quæqu
fortiora
statim ha
men sua
ribus & c
mare, &
data, tre
tingere.
Ex pr

obstructiones referendas multum conferunt. 3. Omnium partium corporis, & maxime viscerum, excretricem facultatem efficaciter stimulant, hincque latentes morborum, imprimis febrium intermittentium, fomites & causas sæpe unica vice exhibita eliciunt. Enimvero inter vomendum Intestina quoque ad excretionem per sedem stimulantur; Hepar per Forum Biliarum bilem; Pancreas peculiare suum excrementum per novum ejusdem vas profusius in intestina effundit; Lien quoque forte suum excrementum in ventriculum per vasa nondum satis nota uberius exonerat; Renes serum per ureteres; Pulmones efficaciore tussi concitata pus mucumve per trachæam arteriam; Cerebrum, pituitam, & falsum serum per palatum, per nares, oculosque copiosius solito excernit. Denique totum corpus ad diaphoresin, sive manifestam per sudorem, sive occultam per insensibilem transpirationem, pronius plerumque redditur. Notandum interim est, non leviora quæque vomitoria, neque etiam ipsa fortiora, si imminuta dosi exhibeantur, statim hæc omnia plene perficere; attamen sua operatione plus minusve pro viribus & quantitate medicamenti eo collimare, & fortiora quidem, plena dosi data, tres metas propositas efficaciter attingere.

Ex prædictis facile cuivis innotescit Cir-
for-

cum-
spectio
adhi-
benda
in eo-
rum
usu,

fortiora Emetica, pleniori quantitate præscripta, puellis hoc morbo correptis competere non posse, neque teneras eorum vires tantos in corpore tumultus, & tam universalem evacuationem subitoque factam perferre posse. Quapropter circumspecte admodum hoc remedii genus puellis præscribendum est, tum etiam atque etiam vires & medicamenti efficacia ac quantitas contra sunt pensitandæ. In hunc ergo finem aliquot cautiones juniorum gratia hic subnectere non erit inutile.

1. Vomitus in hoc affectu concitandus non est, nisi humores sponte sua nonnihil sursum vergant, iique per superiora non difficulter exigi possint.

2. Nisi puelli per se ad vomendum sint proclives, vomitumque facile ferant.

3. In sputo sanguinis, Phthisi seu Tabæ, Hæmorrhagia Narium in quavis interna venarum apertione, similibusque casibus ab hoc remedio abstinendum.

4. Potentiora Emetica liberaliori dosi exhibita hic interdiciuntur. Etenim metus est; ne insitos spiritus nimium depopulentur, ipsasque partes solidas plus æquo prius extenuatas ulterius eliquent.

Qualia
vomi-
toria
hic
conve-
niant.

Oportet ergo, ut vomitaria, hic in usum vocanda, vel natura sua leniora sint, vel saltem fortiora satis correctæ & parca dosi administrata.

Object. *Dicas si leniora sint aut diminuta quan-*

Gliss
quantitate
mores evaca

Resp. R

omnino,

bemus, i

negamus

benda: sup

morum tur

nem (ut in

quiritur) e

res in pri

queunt:

est de for

que manu

tionem &

multum c

laccessunt,

morumqu

tisfacere v

subjungat

R. Sum

Corinth. U

lupulata

Colatura

Unciam

R. I

Hispan.

me depur

Dragm. i

syr. acetos

cerevisiat

x. vel ej

quantitate exhibita, vix efficaciter posse humores evacuandos educere.

Resp. Revera, ubi naturam, aut non omnino, aut parum adminiculantem habemus, ita rem se habere; in quo casu negamus vomitoria omnino esse exhibenda: supposita vero aptitudine tum humorum tum corporis ad hanc evacuationem (ut in prima & secunda cautione requiritur) etiam leniora vomitoria humores in primis viis stabulantes evacuare queunt: quod idem dicendum quoque est de fortioribus probe correctis parcaque manu exhibitis. Etenim ob correctionem & diminutam quantitatem haud multum corpus exagitant, aut naturam laceffunt, atque interim ob ventriculi humorumque proclivitatem huic scopo satisfacere valent. Paradigmata jam aliquot subjungamus.

R. Summitat. Erigeri M. Semis passul. Corinth. Unc. j. Coq. in lib. j. cerevisiae non lupulata ad medietatis absumptionem. Colatura Uncias iij. adde syr. acetos. simpl. Unciam Semis M. & exhib. tepide.

Vel.

R. Infusionis croci metallor. in vino Hispan. loco frigido facta & per subsid. optime depurat. Dragm. j. Dragm. j. Semis, Dragm. ij. (pro ratione ætatis ac roboris) syr. acetos. simpl. Unciam Semis, seri lactis cerevisiati Unc. j. Semis aq. cinnam. gutt. x. vel ejus loco, si convulsionem metuuntur,

360 *Glissonius de Rachitide.*

tur, aq. antepilept. Lang. Scrup. j. M. & ebibat tepide mane cum regimine.

R. Succ. fol. Asari Dragm. Semis, Scrup. ij. vel Dragm. j. syr, acetosi simpl. Dragm. ij. seri lactis cerevisiati q. l. M.

R. Salis vitrioli prep. à gr. v. ad gr. x. Exhibe similiter in sero lactis cerevisiato.

Cathartica Lenitiva.

Cautio-
nes cir-
ca u-
sum
Leniē-
tium
obser-
vandæ.

Hæc evacuantia cum effectus suos pla-
cide sine tumultu exequantur, non illam
Medici circumspectionem quam Emetica
aut elective Purgantia postulant. Tria ta-
men circa illorum usum cavenda sunt.
1. Ne ingrato sapore eam ventriculo nau-
seam inferamus, ut postmodum omnia
medicamenta aversetur & abhorreat.
2. Ne nimia pharmaci quantitate ventri-
culum gravemus. 3. Ne assumptum phar-
macum vomitu statim rejiciatur. In hunc
ultimum scopum solent aliqui os puelli
grato aliquo liquore statim colluere; alii
tantum in os ejusdem ingerunt, vel cera-
sa condita, vel pruna Brigniolensia, vel con-
servam Berberorum, vel succum Aurantio-
rum saccharo admixtum, aut similia.

Leniē-
tium
divisio.

Dividi hæc Lenitiva possunt in *Simplicia*
& *Composita*; & hæc iterum in ea quæ in
Pharmacopoliis exstare solent, & ea, quæ
pro re nata de novo parantur.

Simplicia, quæ huic scopo per se satis-
faciunt, admodum pauca reperiuntur; ut

Manna,

Manna,
Tamarind
minus ef-
bus aliis
indolem
ut Uva pa-
juba, Seb-
na, Ficus
torum, E-
Parietaria
cyrrh. ser-
Amygdal-
Butyrum
serum La-
parum ef-
gantium
vim lenit
Comp
prostant;
Diacassia
lenitivum
mune pro
syr. & me-
curiale, n-
pallidaru
mulas n-
jungere
R. 2
cremor. 1
(Posset
ferbuerit
mane.
test jus)

Glissonius de Rachitide. 361

Manna, Cassia fistularis, Aloë socotrina, Tamarindi, Polypodium quercinum. At vero minus efficacia, quæque (nisi purgantibus aliis fortioribus acuantur) lenitivam indolem non induunt, plura occurrunt; ut *Uva passa majores, tum Corinthiaca, Fijuba, Sebestena, Pruna duleia & damasce- na, Ficus, Dactyli, Pulpa Pomorum assa- torum, Flores Malva, Violarum, Herba Parietaria, Mercurialis, Rad. Althæa, Gly- cyrrh. semina 4. frig. maj. semina Malva, Amygdala dulces, Ova sorbilia, Pinguedines, Butyrum, Oleum olivar. ol. amygd. dulc. serum Lactis, & similia.* Hæc licet per se parum efficacia sint, aliorum tamen pur- gantium admixtione non contemnendam vim lenitivam acquirunt.

Composita lenitiva hæc in Officinis prostant, *Cassia extracta cum vel sine Senna, Diacassia, Elect. Lenitivum, Diaprunum lenitivum, Elect. passulatum, Decoctum com- mune pro Medicina, Decoctum fl. & fruct. syr. & mel Violarum, syr. rosar. sol mel Mer- curiale, mel Passulatum, Conserva Rosarum pallidarum, Florum Malva, Violarum.* For- mulas nonnullas extemporaneas his sub- jungere possumus; Ut.

R. *Manna Calabrina opt Dragm. vj. cremor. tartari gr. vij. feri lactis cerevisiati (Posset-Ale dicti) in quo parum sem. anis. ferbuerit Unciam j. Semis. Misce, & exhib. mane.* Loco feri ejusmodi substitui po- test jusculum aliquod, vel Decoct, com-

362 *Glissonius de Rachitide.*

mun. pro Medicina, vel Decoct. fl. & fruct.

R. *Elect. Lenitiv.* Dragm. j. Semis vel, Dragm. ij. *syr rosar. solut.* Dragm. ij. Semis *viol.* Dragm. j. *cremor. tart. gr. x. feri lactis cerevisiati* Unciam j. Semis, M. & capiat in aurora. Aliqui parant *syr. lenitivum* in hunc modum.

R. *Polypod. querc.* Uncias ij. *tart. alb. prapar.* Dragm. ij. *Poma dulc. N. xij. Uvar. passar. exacinat.* Unc. j. Coq. in f. q. aq. font. ad lib. j. In Colatura infunde per noct. *fol. senn. elect* Unc. j. Semis, *rhab.* Dragm. ij. *pulpa Cassia reconter extract.* Unc. Semis *tamariud.* Unc. j. *glyc. semin. anis. coriand. an.* Dragm. j. Semis, mane per pannum laneum densum exprimantur.

Resp. *Expressionis* Unc. viij. *sacch. alb.* Unc. vj. *Cop. parum, tum adde manna opt. syr. ros. solut. an. Un. ij. viol. Unc. j. F. syr. Lenitivus.* Capiat Puellus Unc. j. aq. *cichor. vel parietar.* Unc Semis, & *succi limon.* Dragm. j. *dilutam.*

Resp. *Aloes lota, vel Pil. Aloephang gr. vij. F. Pilulae 2. cum syr. ros. solut.* Immittantur in 2. *cerasa condita exemptis officulis, qua integra deglutiantur, ne sapor offendat hora somni vesperi.* Mane superbibat *syr. ros. solut. Unc j. in sero lactis cerevisiato.*

Vel.

R. *Syr. ros. solut.* Dragm. vj. *violar.* Unc. Semis, *succi limon.* Dragm. j. *elect. passulat.* Dragm. .: aq. *cichor. vel parietar.* Dragm.

Dragm. j. capiat in aurora. Aliqui parant *syr. lenitivum* in hunc modum.

Prap

R. bus stabu tem eva perficitu nem pra thartictis

I. Hu vel Pitui attempe incidend urentes, compelo cholici, tarei, cendi & serofi, rigendi mictum vel ad pa facilius

Glissonius de Rachitide. 363

Dragm. j. Semis. M. F. Haustus, quem
capiat mane jejunus. Atque hæc de Elu-
entibus primas vias: sequuntur Præpa-
rantia.

C A P. XXXI.

Præparantia, eorumque Usus.

R Emedia hæc partim humores præ-
parandos, partim vias, per quas ii
educendi, partim ipsas partes in qui-
bus stabulantur, respiciunt. Sciendum au-
tem evacuationem illam, quæ Emeticis
perficitur, minime omnium præparatio-
nem prærequirere; illam vero quæ Ca-
tharticis aut Expectorantibus, maxime.

Præpa-
rantium
genera.
Quæ e-
vacua-
tio ma-
gis, quæ
minus
præpa-
ratio-
nem
exigat.
Quæ
præpa-
ratio
quibus
humo-
ribus
debe-
tur.

I. Humores præparandi in genere sunt,
vel Pituitosi, nimirum frigidi, qui calidis
attemperandi, crassi attenuandi, viscidi
incidendi; vel Biliosi, viz. acres, amari,
urentes, corrosivi, qui lenientibus &
compescentibus cicurandi; vel Melan-
cholici, scil. terrestres, fæculenti, tar-
tarei, qui benigniori materiæ commif-
cendi & fluxiles reddendi; vel denique
serosi, qui disponendi & quasi manu di-
rigendi sunt, vel ad vias urinarias, ut per
mictum; vel ad alvum, ut per secessum;
vel ad partes cutaneas, ut per sudationem
facilius exigantur.

Q 2

II. Via.

Viarum
præpa-
ratio.

II. *Via, per quas Evacuatio decernitur,* muniendæ quoque sunt ac adaptandæ, & non tantum communes, sed & ipsæ speciales, per quas materia peccans in specie ad communes vias deducatur. Alia enim præparatio est vasorum Renum, (quæ scilicet lubricantibus & laxantibus maxime perficitur) alia vasorum Hepatis, quæ fit aperientibus, abstergentibus, & non nihil simul adstringentibus: alia vasorum Pulmonum, quæ potius lenientibus & maturantibus peragitur, admixtis forte pro ratione materiæ vel incidentibus & attenuantibus, vel contra incrassantibus & fluxionem avertentibus.

Præpa-
ratio
respec-
tu par-
tium.

III. *Partes ipsæ, in quibus præ ceteris humores vitiosi impinguntur vel fluitant,* medicamenta sibi appropriata admiscenda postulant; & prout hoc vel illud viscus plus minusque afficitur, modo cephalica, modo hepatica, modo pulmones respicientia, &c. dominium in præparantibus obtinent, & liberalius sunt admiscenda.

Condi-
tiones
Præpa-
rantium
in hoc
affectu

Porro (ut simul omnes prope qualitates præparantium in hoc affectu requisitas complectamur) dicimus hæc remedia ex Arte præscripta ut plurimum esse moderate calida, (nisi scilicet febris adfuerit) esse attenuantia, incidentia, & deobstruentia. simulque peculiari jure nonnihil Hepar, Pulmones, & Caput respicere, quæ partes plerumque humorum copia in hoc morbo gravari solent; Esse adhuc huic affectui in specie

specie
occurra
præpara
prientur
paranti
Tand
est, mo
teriamq
tamque
continua
donec
quippe
reddita
via fort
Quare
modo r
exigend
adminis
mus, t
sensim)
hic, qu
morbifi
fuerint
cificam
propri
& in
nec cau
runt.
Hisc
plicia,
macop
exemp
subjun

Glissonius de Rachitide. 365

specie nonnihil appropriata : si vero non occurrant talia , quæ simul sub censum præparantium cadant ; morboque approprientur , saltem alia tunc specifica præparantibus admiscenda.

Tandem in memoriam revocandum *Per e-* est , morbum hunc esse Chronicum , ma-
teriamque ejusdem esse tardi motus , to-
tamque simul vix præparari , aut non
continue insistendum esse præparantibus ,
donec tota materia fuerit præparata ; ita
quippe pars præparata , & jam fluxilis
reddita , vel alios affectus , vel etiam gra-
via forte symptomata , facile concitet.
Quare per vices modo præparandum ,
modo materia jam præparata pharmaco
exigenda. Qua sane alterna remediorum
administratione , tum viribus prospicie-
mus , tum causæ morbificæ tuto (ut ut
sensim) occurremus. *Notandum* quoque
hic , quod & supra monuimus , ubi causæ
morbificæ eousque diminutæ ac edomitæ
fuerint , ut ad tempus non impediant spe-
cificam curationem ; huic quam primum
propriis alterantibus esse incumbendum ,
& in eadem persistendum esse , do-
nec causæ denuo processum interturbave-
rint.

Hiscæ jam præmissis , *Præparantia Sim-*
plicia , ut & *Composita* illa , quæ in Phar-
macopolis asservari solent , nec non
exempla quædam *Decompositorum* , ordine
subjungere ulterius visum est : Monemus

366 *Glissonius de Rachitide.*

tamen haud expectandum esse, ut singula simplicia, (aut forte eorum aliquod) omnes qualitates, quas modo exquisitis illis & appropriatis præparantibus attribuimus, complectantur; (ita enim nulla compositione foret opus) sed tot & talia è simplicibus à nobis enumeratis à prudenti Medico seligenda, ac inter se contemperanda sunt, quæ simul juncta remedium omnibus istis qualitatibus donatum concinnent.

Simplicia, & Composita in Officinis asservata sunt sequentia. Herba omnes capillares, imprimis, Trichomanes. Ruta muraria; Spica radice Osmundæ regalis; Gemma vix-dum erumpentes Filicis maris; Polypodium murale; Phyllitis, seu Lingua Cervina, Ceterach, Hepatica, Agrimonia, Cuscuta, Scabiosa, Betonica, Veronica mas; folia & cortex Tamarisci; cortex radicum Capparum; rad. Cichor. Endiv. Gramin. Asparag. Myrrhidis; Glycyrr. Tartarum; (quanquam forte ejus lubricitas minus congruit) Pas-sula, imprimis Corinthiaca; Pruna Damas-cena; semin. Anis. Fœnic. dulc. Coriandr. Carui; Anethi; Syr. Capill. Vener. de Beton. simpl. & compos. Byzantin. Cichor. de Eupa-tor. de 5. radic. de Scolopend. de Stach.

Ex his ulterius *Decomposita* pro re nata formari possunt; Ut,

R. *Spicas, vel Gemmas Rad. Filicis maris N. v. Coq. in lib. Semis, lactis ad Unc. iij. Colaturam blbat mane, jejuno* stomac-

stomach
lacti assa

R.
rum è t
maris,
fl. Tama
Semis M
extenter
q. f. E.
lus Un
pomeri
Tart. gr

R. C
ta, an.
min. A
p. j. P
prap. D
Macis S
latura l
iij. Syr.
Apozer
mane,
potissim
Mesem

R.
vin. H
Aspar
Dragr
Unc.
incis.

Glissonius de Rachitide. 367

stomacho. Convenit maxime junioribus & lacti assuetis.

Vel.

R. *Gemmarum Felicis maris tenellarum* è terra modo erumpentium M. j. *Veron. maris*, Ling. *Cervin. Hepat. an. M. Semis fl. Tamarisci p. j. Passul. minor*, Unc. j. *Semis Macis Dragm. Semis. Pullum unum extenteratum*, &c. & cum farina avenacea, q. s. F. jusculum, ut artis est. Capiat Puellus Unc. iij vel iiij. mane, & hora quarta pomeridiana; addendo, si lubet. *Crem. Tart.* gr. x.

Vel.

R. *Capill. Vener. Hepat. Agrimon. Cuscuta*, an. M. *Semis. Radic. Filic. maris, gramin. Asparag. an. Unc. Semis, fl. Tamarisc. p. j. Passul. Corinth. Unc. j. Tartar. alb. præp. Dragm. . Glycyrrh. Dragm. Semis. Macis Scrup. j. Coq. in lib. ij. aq. font. Colatura lib. j. adde vini alb. vel Rhenan. Unc. iij. Syr. de Scolopendr. Unc. j. Semis, M. F. Apozema*; de quo bibat Puellus haustum, mane, & hora quarta pomeridiana. *Valet potissimum, ubi pertinaces obstructiones, in Mesenterio, Hepate, &c. adsunt.*

Vel.

R. *Tussilag. Capill. Vener. Ling. Cervin. Hepat. an. M. Semis, Radic. Myrrhid. Asparag. an. Unc. Semis. Glyc. Hispan. Dragm. ij. Macis Scrup. j. Passul. exacinat. Unc. j. Fufub. N. vj. Sebesten. N. viij. Fic. incis. N. ij. Coq. in f. q. aq. Hord. Colatura*

Q 3

clara

368 *Glissonius de Rachitide.*

clara lib. j. adde syr. *Capill. Vener.* Unc. j. Semis, M. *Huius* Apozematis usus prae-
cipuus est, infarctis simul aut obstructis Pul-
monibus.

R. Musti *Cerevis.* lib. ij. *Hepatica,*
Capill. Vener. Phyllit. Scabios. Tussilag. Ma-
tricar. *Artemis.* an. M. j. *Fic. incis.* Passul.
exacinat. an. lib. j. *Glyc. sem.* Anis. an.
Dragm. ij. Coq. lento igne per horas 6.
Colatura servetur in usum. In eodem prope
casu conveniens est.

Vel.

R. *Sarsa parill. incis.* Unc. iij. *Radic.*
Chin. ras. *Cornu cervi,* Ebor. an. Unc. j. fol.
Veron. maris. Phyllit. *Hepat. Scabios.* an.
M. iij. *spic rad.* *Osmund. regal.* *Filic.* an.
Unc. ij. Coq. in 4. Congiis musti *cerevisia*
non lupulata (*Alie dicta*) lento igne per horas
4. vel 5. Dein post aliquot horas coletur liquor
per setaceum; tum adde succi *Cochlear.* Be-
cabung. an. lib. Semis, fermenti *cerevis.* q. s.
Fermentetur more solito, & in doliolum re-
ponatur, è quo ad usum pro Potu ordinario
depromatur. Conducit praecipue, ubi adest
suspicio Luis Venerea, vel Scorbuti compli-
cati.

P
remus
peccar
medic
tes in
singuli
tio.
Viol
optime
teque a
dem pu
vel mir
joribus
rique d
permit
paulo i
vel tan
affectu
quam
rum p
Hur
tes sibi
ut Bilia
Melan
que ac

C A P. XXXI.

Evacuantia electiva.

PRæparata materia morbi, apertif-
que viis; per quas evacuatio insti-
tuitur, proximum est, ut confide-
divisto.

remus quæ pharmaca humores in specie
peccantes electiva educant. Hæc autem
medicamenta partim *humores*, partim *par-*
tes in quibus stabulantur, respiciunt: in
singulis vero iusta virium habenda est ra-
tio.

Violentiora vel plane abdicanda, vel
optime correctæ & parca dosi circumspec-
teque adhibenda sunt: & junioribus qui-
dem pueris ac infirmioribus vel mitiora, *Quæ*
vel minori dosi, magisque correctæ; ma-
joribus & robustioribus fortiora plenio-
rique dosi (modo non transcendant vires)
permittenda. In utroque casu tutius est
paulo infra vires subsistere, quam easdem
vel tantillum excedere; & omnino in hoc
affectu satius est *per epicrasin* procedere,
quam simul & semel plenarium humo-
rum peccantium evacuationem tentare.

Humores porro in corpore dominan-
tes sibi appropriata pharmaca desiderant;
ut Bilia *Cholagoga*, Pituita *Phlegmagoga*,
Melancholia *Melanogoga*, serum Humor-
que aquosus *Hydragoga*.

Qs

Ad-

370 *Glissonius de Rachitide.*

Adhæc, si Hepar præ aliis partibus humoribus gravetur, talia sunt eligenda purgantia, quæ peculiari jure Hepar respiciunt. Similiter, obsessis multum Pulmonibus, aut Cerebro, aliisve visceribus, ejusmodi sunt eligenda purgantia, (quantum quidem fieri potest) quæ hisce partibus respective sunt appropriata. Sin vero non occurrant simplicia purgantia nonnullis partibus satis speciatim dicata, apta aliorum ingredientium istis partibus familiarium admixtione eorum defectus supplendus est.

Rhabarbari
in hoc
affectu
usus.

Denique (quoad fieri poterit) purgantibus directe morbi essentiaæ oppositis insistere conandum est. Hoc nomine *Rhabarbarum* præ aliis simplicibus commendamus. Est enim *medicamentum moderate calidum & siccum*, spiritibus insitis omnium partium satis familiare, & amicum, torporem spirituum benigne excutit, molliem laxitatemque partium firmat, internam lubricitatem nonnihil corrigit; pulsum ad artus evocat, calorem externarum partium auget, internarum & imprimis earum, quæ nutritioni inserviunt, vigorem & activitatem fovet. Adde quod rarissime (modo juxta dosi exhibeatur) super purgationem invehit, *medicamentum profecto omni ætati & complexionis satis tutum.*

Hisce jam præmissis, nonnulla simplicia purgantia, quæ huc spectant, nec non paradigmata quædam compositorum pro-

G
proponer
quam pro
supra cit
respectu
ciuntur
hic vero
fortiora.

Purga

Mann
robalano
syr Ros
Augusta
Cartham
thum, 1
Agar Ep
Syr. Mag
Sapor. D
Solut. El
Hamech.

Extemp

R. S
Dragm
tione. F
macho.
R. R
Cichor.
Solut. D

Glissonius de Rachitide. 37

proponenda sunt. Neque etiam quidquam prohibet, quin multa ex lenitivis supra citatis, huc quoque, diverso tamen respectu, referantur: Illic enim respiciuntur, *ut acuunt lenitiva alias ignaviora;* hic vero potius, *ut temperant purgantia fortiora.*

*Purgantia Simplicia, tum Composita
Officinalia.*

Manna, Cassia fistularis, Tamarindi, Myrobalanorum genera, Rhabarbarum, Aloë, Syr. Ros. solut. de Cichor. cum Rhab. dupl. Augustan. Scammonium, Agaricus; sem. Carthami, Mechoacana, Jalappa, Turpethum, Mercur. dulcis; Syr. Ros. solut. cum Agar Epithymum Polypod. quercin. Senna; Syr. Magistralis ad Melanchol. de pomis Reg. Sapor. Diabalzemer, Elect. lenit. de Prunis. Solut. Elect. passulatum, Diacathol. Confectio Hamech. Bened. laxativa, &c.

Extemporaneorum Compositorum exempla quædam.

R. Syr. Augustan. Unc j. Ros. solut. Dragm. ij. aq. Cichor. Unc Semis pro dilutione. F. Potio. exhibenda mane jejuno stomacho.

R. Rhap. opt. pulverat. gr. xvij. Syr. de Cichor. cum dubl. Rheo Dragm. vj. Rosat. solut. Dragm. ij. aq. fol. Filicis Dragm. vj.

§72 *Glissonius de Rachitide.*

M. F. *Haustus. Biliosis, ut & Hepaticis, maxime convenit.*

R. *Folior. Senna, Polypod. querc. Epithym. an. Dr. j. Rhab. opt. Scrup. j. Chrysell. Chrysell. Tartar. semin. Fenic. dul. an. Scrup. j. F. Infusio in f. q. aq. fumar. f. a. pro Unc. j. S. Colatura expressa adde Syr. Magistral. ad Melanchol. Dr. vj. aq. Cinnam. gut. vij. vel Antepilept. Lang. Scrup. S. M. F. Haustus. Melancholicismaxime designatur.*

R. *Fol. Senna Dragm. ij. pulp. Tamarind. Dragm. vj. semin. Anis. an. Dragm. Semis. Cremor. Tart. Scrup. Semis, F. Infusio in f. q. aq. fontan. per noct. Cum express. Unc. iij. F. sec. art. Emulsio ex Amygd. dulc. decortic. Unc. Semis, semin. 4. frig. maj. an. Scrup. ij. pro 2. dosibus; addendo singulis Syr. de Cichor. cum quadrupl. Rheo. Manna opt. an. Dragm. iij. Humores acres, & adustos, evacuat, & contemperat.*

R. *Elect. lenit. Dragm. iij. Rhab. Scrup. j. Crem. Tart. semin. Anis. an. Scrup. Semis fl. Borrag. Anth. an. p. Semis, aq. fumar. q. f. F. Infusio per aliquot horas. Colatura, per pannum laneum densum facta, Unc. j. Semis, adde Syr. de pomis Regis Saporis Unc. Semis, M. F. H.*

R. *Folior. Senna Dragm. j. Semis, vel Dragm. ij. Agar. trochisc. Dragm. Semis, sem. Fenic. dulc. Dragm. Semis, fl. Chamam. N. x. Coq. in f. q. aq. font. f. a. Express. Dragm. x, vel Unc. j. Semis, adde Syr. Ros. solut. cum Agar. Dragm. v. Man-*

Glissonius de Rachitide. 373

*na opt. Dragm. iij. M. F. Haustus Humori-
kus crassis, & pituitosis, potissimum dica-
tur.*

*R. Fl. Sambuci p. j. Rhab. Scrup. ij. Fa-
lapp. Mechoacan, an. Scrup. j. Crem Tart.
Scrup. Semis. Nucis Moschat. gr. xv. F. In-
fusio & levis ebullitio in aq. fl. Sambuci, &
vini Rhen. an. q. f. Colatura Unc. j. Semis
adde Syr. Ros. solut. Unc. Semis, vel Dragm.
vj. F. Potio, Pituitosis, Cachecticis, & Hy-
dropicis convenit.*

*R. Fol. Senna Dragm. j. Semis. Rhab.
Scrup. ij. Agar troch. Scrup. j. pulpa Ta-
marind. Dragm. ij. semin. Anis. Crem. Tar-
tari, an. Scrup. j. fl. Anth. p. Semis. F. In-
fusio in f. q. aq. font. & levis ebullitio. Ex-
pressionis Unc. j. Semis, adde Syr. Ros. solut.
cum Agar. Magistral. ad Melanchol. an.
Dragm. iij. M. F. Haustus. Mixtos humo-
res evacuat.*

*R. Mercurii dul. gr. xv. conserv. Viol.
Dragm. j. pulv. Tragac. gr. j. M. F. Bolus
cum Syr. Viol. quem capiat mane, superbi-
bendo mox Unc. j. Syr. Ros. solut. in haustulo
seri lactis cerevisiati solutam. Commendarz
potest Pueris, qui vermibus simul cum hoc
affectu laborant, uti & Lue Venerea una in-
fectis: item Strumosis.*

*R. Mercur. dulc. gr. xij. Falapp. gr. xj.
nucis myrist. gr. Semis pulpa passul. Dragm.
j. M. F. Bolus cum syr. viol. sumendus in
Aurora. Loco Falapp. substitui possunt
scammon. præp. vel resin. jalapp. gr. iij. vel
iiij.*

374 *Glissonius de Rachitide.*

iiij. *Conuenit Pueris simul strumosis; ut & iis, qui Lue venerea suspecti sunt laborare, iisque qui difficulter purgantur, & ingrata plane respuunt.*

R. *Mercur. dulc. Dragm. j. resin. Jalapp. Scrup. Semis sacch. puriss. in aq. beton. vel simili dissolut. Dragm. iij. vel Unc. Semis. F. sec. art. Tabella pond. Scrup. ij Semis vel Dragm. j. Capiat unam pro dosi.*

R. *Aloës socotrin opt. gr. vij. rhab. pulv. gr. xj. syr ros solut. q. i. F. Pilula, quas capiat Puellus in cerasis conditis abditas exemptis officulis. Possunt & deaurari Pilula commodioris exhibitionis ergo.*

R. *Rhab. opt. Dragm. j. Semis uuar. passar. exacinat. M. j. cerevis. commun. lib. j. Infund. per 12. horas, de colatura huiusmodi bibant Puelli. qui noctu auide potum expetunt.*

C A P. XXXIII.

Alterantia Specifica.

Preparatis iam atque ex parte euacuat^{is} morbi causis, vel saltem ita edomit^{is}, ut ad tempus ulteriorem curationem non impedian^t, statim ad hæc *alterantia specifica* procedendum est; quæ quidem jugulum quasi ipsius morbi petunt, & quorum gratia ista cum præparantia tum euacuantia præmissa fuerunt.

Gl
Defini
Remedia,
contraria
gnant.
Sunt
posita;
hactenus
dixi Osmu
eiusdem a
maris,
eiusdem
ces Gra
Eryng.
Cervina
folia Lan
marisci,
lidon. m
parill. S
Guajaci
prepar.
Chalybe
Gallicua
schas,
terrestre
Corvi,
siccate
Si q
action
essenti
Ref
ad Afy
litates
monia

Glissonius de Rachitide. 375

Definiri autem possunt hæc specifica, Eorum Remedia, quæ ipsi essentia morbi è diametro defini- contraria sunt, adeoque eam directe impu- gnant.

Sunt autem ea vel Simplicia vel Com- & Di- posita; & simplicia quidem quæ nobis visio. haftenus innotuerunt sunt sequentia. Ra- dix Osmunda regalis, seu potius spica radice ejusdem abjecta media parte; Radix Filicis maris, item Turiones vel potius Gemma ejusdem vixdum è terra prorumpentes; Radi- ces Graminis, Cichor. Asparag. Rub. tinct. Eryng. Herba capillares, Ceterach, Lingua Cervina, Hepatica, Veronica mas, flores & folia Lamii, Borrag. salvia, Roris mar. Ta- marisci, Abrotonum, Absinth. pontic. Che- lidon. maj. Crocus, Radic. curcuma, Sarsa- parill. Sassafr. China, Tria santala, Lignum Guajaci ejusque cortex; flor. Sulph. Chalybs præpar. Crocus Martis, Sal Chalyb. vinum Chalybeatum, syr. Chalyb. vinum album Gallicum & Rhenanum, sperma ceti, Mo- schæes, Ambra Grisea, Castoreum, vermes terrestres, Fecora Ranarum & Pullorum Corvi, Millepedes vino albo lota & in clibano siccata ac pulverata, & similia.

Si quis autem quærat quo modo quave Opposi- actione medicamenta hæc affectus hujus tio in- essentiam specialiter impetant: ter

Respondemus forte non necesse esse, ut mor- ad Asylum istud ignorantia, occultas qua- bum & litates, statim confugiamus; sed in me- hæc speci- moriam revocandas esse partes essentia cæ. hujus

XXXIII.

antia Specifica.

376 *Glissonius de Rachitide.*

hujus morbi cum primaria, tum secunda-
ria supra descriptas: Siquidem facta col-
latione inter illas partes & hæc medica-
menta, haud obscuram contrarietatem
ac repugnantiam erga illa invicem depre-
hendemus. Morbus enim hic consistit in
*intemperie frigida & humida, in spirituum
insitorum inopia ac torpore, in toni partium
enervatione*: E contra remedia hæc calefa-
ciunt & siccant, spiritus insitos foveant, tor-
porem eorum excutiant, tonumque firment.

Porro, quandoquidem cum caliditate
ac siccitate remedia insignem obtinent
friabilitatem ac tenuitatem partium, fit,
ut non tantum viscida incidant, crassa at-
tenuent, sed & æquationem quandam
omnium succorum in massa sanguinea
fluitantium concilient, æqualemque (ha-
bita ratione distantia à fonte caloris) dis-
tributionem tum caloris tum sanguinis
procurent. Hinc partes externæ prius ex-
tenuatæ liberaliori alimento caloreque
fruantur; parenchymata viscerum, mole
nimium aucta, à crassioribus & viscidio-
ribus succis alimentariis liberantur, &
nonnihil inde imminuuntur: hinc irra-
tionalis illa partium nutritio, seu ἀλογο-
σοφία, à qua tanta vitiorum organico-
rum series dependet, emendatur. Deni-
que remedia hæc partes nervosas quoque
ipsamque spinam dorsi nimis debilem ro-
borant, ac foveant.

Dicas, omnia simplicia à nobis supra
citata

Glissonius de Rachitide. 377

citata non hæc omnia plene perficere.
Concedimus. Nam *Santalorum* genera,
licet sua siccitate, friabilitate ac tenuitate
partium, fortiter hunc affectum impu-
gnent, sua tamen frigiditate videntur
potius ad morbi partes accedere. Dicimus
ergo huiusmodi simplicia per se sola non
esse administranda, sed aliis duntaxat ad-
mixta, quæ qualitatem noxiam satis cor-
rigant. Similiter nonnulla Simplicia im-
pense calida, ut *Crocus*, *Castoreum*, *flores*
Sulphuris, &c. huic morbo multum re-
pugnant: sed in usum non sunt vocanda,
nisi prius contemperata. Porro *Sarsa pa-*
rilla, *Sassafras*, *Osmunda regalis*, *Filicis*
genera, *Herba capillares*, *Ceterach*, *Lingua*
cervina, & similia, (caliditate ac siccitate
simul junctis cum insigni friabilitate ac te-
nuitate partium) plurimum ad æquatio-
nem sanguinis, tum ad multas alias mor-
bi partes subigendas contribuunt. Verum
partes nervolas ac fibrosas vix satis robo-
rant firmantque; quare Cephalicorum
admixtionem desiderare videntur. Ad-
hæc, *Lignum Vita*, suo calore, siccitate,
friabilitate resinosa ac Balsamica substan-
tia, tonum partium multum firmat, non-
nullisque aliis morbi partibus contraria-
tur: cum tamen parum conferat ad æqua-
tionem succorum in massa sanguinea con-
tentorum, quin potius eam forte impe-
diat; non sine summa cautione, correc-
tumque, & exigua quantitate est præscri-
ben-

378 *Glissonius de Rachitide.*

bendum. Denique ex simplicibus hic recitatis nonnulla, magis ad vires omnes corroborandas, quam ad morbi essentiam debellandam, recipiuntur; ut *Salvia*, *Moschus*, *Ambra Grysea*, & similia: quæ non nisi aliis efficacioribus magisque appropriatis admixtum in usum veniunt.

Quæ
ex spec-
ificis
sint no-
bilia.

Quod si quis ulterius quæsierit quænam Simplicia è propositis efficaciora ac nobiliora sunt æstimanda: huic regulis sequentibus respondemus.

1. Illa sunt nobiliora medicamenta, quæ simul pluribus essentia morbi partibus opponuntur.

2. Illa, cæteris partibus, nobiliora habenda, quæ primarias essentia morbi partes directe impetunt, præsertim si simul faciant ad æqualem distributionem sanguinis & caloris, quæ tot vitia organica corrigantur.

3. Quæ cæteris morbi essentia partibus eminentiori gradu, ita tamen ut vires ea ferant; contrariantur.

4. Quæ una & morbo adversantur & natura similia ac familiaria sunt, eique quam minimam vim inferunt.

5. Quæ magis grata puello laboranti sunt, minoreque cum molestia atque aversione admittuntur.

His jam præmissis Paradigmata quædam medicamentorum compositorum subjicienda sunt.

Apoze-

Apoze-

R. R.
Herb, v.
Capill. V.
thrus, an.

glyc. His
coq. in li
lib. iij.

F. Apo-
jus quot.
tum etia

Imo si v
rio. Tuss
cum hoc
convenit

R. F.
pat. Cete
ris. an.

alb. & r
semin. C

fol. Sal
sec. art
Sacch. r

ticis ho
R. 4
Unc. ii

j. Infu
fort. ad
safras

Cervin
M. Se

Apozemata & Cerevisia Medicata.

R. Rad. *Osmunda regal. spicas* N. vj.
Herb. veronic. maris. ling. cerv. ceterach,
Capill. Vener. Hepatic. an. M. j. salvia, an-
thus, an. M. Semis, passul. minor. Unc. iij.
glyc. Hispan. Unc. Semis macis Scrup. ij.
coq. in lib. vj. aq. fontan. f. a. Bz. Colatura
lib. iij. Adde syr. capill. vener. Unc. iij. M.
F. Apozema. Capiat puellus haustulum hu-
jus quotidie mane, hora quarta pomeridiana,
tum etiam noctu, si potum tunc petierit,
Imo si voluerit, utatur eo pro potu ordina-
rio. Tussi & obstructione Pulmonum simul
cum hoc affectu graviter afflictis maxime
convenit.

R. Fol. *Osmunda regal. ling. Cervin. He-*
pat. Ceterach, fl. tamarisc. radic. filic. ma-
ris. an. M. j. passul. minor. Unc. ij. santal.
alb. & rubr. ligni sassafras, an. Dragm. ij.
semin. Coriandr. Dragm. j. Macis Scrup. j.
fol. Salvia M. Semis, Coq. in f. q. aq. font.
sec. art. ad lib. iij. Colatura edulcoretur
Sacch. vel melle, pro Potu ordinario. Hepa-
ticis hoc affectu laborantibus, succurrit.

R. *Sarsa parill. incis. & optime contus.*
Unc. iij. radic. China in taleol. concis. Unc.
j. Infund. & coq. f. art. in lib. vij. aq.
font. ad lib. iij. Semis tum adde radic. Sas-
safras Drachm. ij. Osmund. regal. Ling.
Cervin. Ceterach, Capilli Vener. Lamii, an.
M. Semis Glyc. Hispan. Dragm. ij. Macis
Dragm.

380 *Glissonius de Rachitide.*

Dragm. j. Coq. ad lib. iij. Colatura adde Mell. vel Sacch. Unc. iij. M. pro Potu ordinario. Conducit precipue iis, qui Lue venerem laborare suspecti sunt; ut & strumosis.

R. Flor. Tamarisci recent. M. j. Veronic. maris M. Semis. Leviter contund. & infund. frigida per 6. horas in lib ij. Cerevisia commun. in lagena lapidea vel vitrea, subere optime clausa; pro Potu ordinario.

R. Radic. Sarsa parill. Unc. viij. radic. China Unc. j. ligni Sassafras Unc. Semis. Eboris Unc. ij. Osmund. regal Veron. maris, Lingua Cervin. Ceterach, Capill. Vener. Hepat. summitat. Lamii. an. M. ij Concisa & contusa sec. art. coq. in Cong. iijj cerevisia recentis, ad unius absorptionem; sublatis ab igne adde Cong. j. ejusmodi Cerevisia; agitentur simul baculo, & deinde colentur. Ingredientia eadem sacculo ex tela rara includantur cum frusto ferri in ejus fundo reposito, & suspendantur in cerevisia; tum, addito fermento, F. fermentatio Cerevisia ad perfectam usque depurationem. Liquor limpidus post aliquot dies depromatur pro Potu ordinario. Deinde, ubi ad medietatis exhaustionem deventum fuerit, excipiatur reliquum Lagenis lapideis, vel vitreis; quae, subere optime clausa, reponantur in loco frigido ad usum.

R. Vini Chalyb. Dragm. Semis syr. de Cichor. cum Rhab. Dragm. ij Bibat ager quotidie mane, per v, vel vij. dies, aut plures; nisi fluor alvi, aut ventriculi delilitas pro-

G.
prohibuer
chor. cum

R. Sa
Vener. Sal
Santal. ra
tri Pulli
veteris, &
Passul. m
quant. f
tum perfe

R. Ra
Sarsa. pa
me contu
aq. font.
colatura
j. Macis
cum carn
addita fa

Quod
loco fari
crassiore
admisce
coction
quot vi

Pana
iterumq
tandem
tyro &
quoque
forte q

Glissonius de Rachitide. 381

prohibuerint. In quo casu, loco syr. de Cichor. cum Rhab. addatur syr. de Rosis siccis.

Juscula, & Panatellæ.

R. Scolopendr. Ceterach, Hepat. Capill. Vener. Salvia, an. M. Semis cort. Tamarisci. Santal. rubr. an. Dragm. ij. Indantur ventri Pulli majusculi, aut Gallina, vel Galli veteris, & consuto ventre, coq. cum Unc. ij. Passul. minor. in s. q. aq. font. additaque suff. quant. farina avenacea purioris. F. Jusculum perfecte coctum.

R. Radic. China in taleol. concis. Unc. ij. Sarsa. parill alb. & medullosa. incis & optime contus. Unc. iij. Infunde per noct. in lib. x. aq. font. Mane, post levem ebullitionem, inde colaturæ Ling. Cervin. Veron. maris, an. M. j. Macis Dr. Sem. Passul. Corinth Unc. j. & cum carne vervecina, vitulina, vel capon. addita farina avenacea, F. s. a. Jusculum.

Quod si tenuiora juscula desiderentur, loco farina crusta panis incoqui; sin vero crassiores, mica panis cum vitellis ovorum admisceri poterit. Porro ob debilem Puelli coctionem nonnunquam cochlearia aliquot vini addantur.

Panatella ex ejusmodi jusculis colatis, iterumque cum mica panis coctis, additis tandem, ubi ab igne sublata fuerint, butyro & saccharo q. s. conficiantur. Eadem quoque è decoctis modo præscriptis, nisi forte quid amarum aut aliter ingratum con-

382 *Glissonius de Rachitide.*

contineant, concinnentur. Præterea *Panatella*, *Palticulaque* communes, uti & *Fuscula* ordinaria, pulveribus modo scribendis alterari, adeoque huic morbo curando appropriari queunt. Sin vero ex lacte *Pulticula* parentur, & farina tritici incrassentur, præter istos pulveres tantillum *Croci* inter coquendum addi convenit. Quod si quid in Pulveribus minus gratum, aut quod nauseam moveat, deprehendatur, id omittatur, aliudque, (si res ita exigat) quod gratius est, in ejus locum substituendum.

Pulveres & Electuaria.

R. *Radic. Filicis maris* (vel, potius, *Gemmarum ejusdem vixdum è terra prorumpentium, & in umbra siccatarum*) *spicar. Osmund. regal. an Dragm. ij. Macis, semin. Anis. an. Scrup. Semis. Croci gr. Semis, F. Pulvis. Dosis à Scrup. Semis ad Scrup. j. in lacte, sero lactis cerevisiato, Apozemate aliquo, Fusculo, Panatellis, &c.*

R. *Medullosæ part. radic. Sarsæ p. Dr. ij. radic. China Dragm. j. radic. Sassafras. Scrup. j. semiv. Carui & Coriandr. an. Scrup. Semis radic. Filic. mar. Osmund. regal. an. Scrup. ij. M. F. Pulvis; qui usurpandus, ut prior.*

R. *Milleped. aqua prius, deinde vino alb. lot. in clibano post extract. panem sicc. q. v. F. Pulvis. Dosis similiter Scrupulum Semis*

G
mis ad Sc
Eodem r
rum, &
scribunt
R. Fl
rhod. Ab
croci gr. S
Pulverata
l. F. Past
ubi usus f
ad Drag
R. C
fl. Borra
Semis. C
Glyc. Hi
Scrup: S
verat. pu
Cich. cum
Semis. Sc
ne, vel
visati,
tiam vi
R. C
Salvia,
robalan.
Semis.
an. Dra
loco, C
l. F. Ele

Glissonius de Rachitide. 283

mis ad Scrup. j. in iusculis, &c. ut supra.
Eodem modo præparata jecinora Rana-
rum, & Pullulorum corvi pulveris, præ-
scribuntur.

R. Flor. sulph. Dragm : ij. spec. diar-
rhod. Abbat. diatr. santal. an. Scrup : Semis
croci gr. Semis, Sacch. ChrySTALLINI Unc: iij.
Pulverata subtilissime cum aq. Ros. rubr. q.
s. F. Pasta lento calore siccanda, qua denuo,
ubi usus fert, in pulverem redacta exhibeatur
ad Dragm : j.

R. Conserv. Rosar, rubr. Unc : j. Semis,
fl. Borrage, Lamii, Salvia, Anthus, an. Unc:
Semis. Chalyb. præp. Dragm : j. Cinnam.
Glyc. Hispan. an. Dragm. Semis. Croci
Scrup : Semis. Santal. rubr. Scrup : j. Pul-
verat. pulverand. F. s. art. Elect. cum syr. de.
Cich. cum Rhab. q. s. Capiat æger Dragm :
Semis. Scrup : ij. vel Dragm : j. quotidie ma-
ne, vel per se, vel in cochl. feri lactis cere-
visiati, vel decocti alicujus appropriati, vel
etiam vini.

R. Conserv. fl. Lamii Unc : j. fl. Borrage.
Salvia, Caryoph. rubr. Anthus, cortic. My-
robalan. in Ind. condit. cortic. Citr. an. Unc :
Semis. Santal. rubr. Cinnam. Glyc. Hispan.
an. Dragm : Semis. Salis Chalyb. vel, ejus
loco, Croci Scrup : Semis syr. de Absinth. q.
s. F. Elect. Dosis & modus utendi, ut prioris,

C A P. XXXIV.

Corrigentia Symptomata.

Symptomata nonnulla, huic affectui supervenientia, aliquando legitimam curandi rationem anticipant, peculiaremque tractandi rationem exposcunt. Hujus generis sunt *Fluxus Alvi*, ut *Diarrhœa*, cui frequenter aliquid *Lienteria* est admixtum; *sudores profusi*; *Dentitio laboriosa*, dolorque *Dentium*.

Fluxus Alvi. *Fluxus alvi* hunc affectum frequenter sequitur; qui cum ubi diutius perseverat, aut paullo violentior est, facile vires dejiciat, ipsasque solidas partes eliquet & absumat; manifeste naturam causæ induit, & ut causa suam indicat correctionem. *Dysenteria* rarius huic morbo accidit, *Diarrhœa* vero cum *intestinorum torminibus*, vel cum *Lienteria* complicata satis frequens. Etenim ob *partium coctioni inservientium debilitatem*, cum *Diarrhœa*, tum *Lienteria* facile, non item *Dysenteria*, supervenire possunt. Concurrent tamen frequenter & aliæ causæ, ut *ingesti cibi vel quantitate nimii*, vel *qualitate vitiosi*, *febris aliqua*, *vigilia*, *dentitio laboriosa*, *lumbrici*, &c. Quæ omnia quoque *Diarrhœam* vel *Lienteriam*, potius quam *Dysenteriam*, facile pariunt. Ad curam quod attinet, per-

Glissonius de Rachitide. 385

perficitur ea partim purgantibus, partim
sedantibus & adstringentibus, partim ape-
rientibus simulque partes roborantibus.

Purgantia hic conveniunt ea quæ evi-
dentem adstrictionem post evacuationem Ejus
relinquunt; ut, *Rhabarbarum*, *Senna*, *Ta-* curatio.
marindi, *Myrobalani*, &c. Ex quibus, pro
re nata, ut plurimum, vel *Bolus* vel *Potio-*
nes concinnamus; quod sub illis formulis
facilius deglutiantur; Ut,

R. *Conserv. Rosar. rubr.* Unc. Semis.
Rhab. opt. pulv. gr. ij. *Syr. de Corall.* q. f. F.
Bolus deglutiendus mane.

Vel.

R. *Pulp. Tamarind.* Dr. j. *Rhab. pulv.*
gr. vij. *Sacch. Ros.* Dr. Semis. *Syr. Cydon.* q.
f. ut F. *Bolus*. Loco hujus *syrupi* substitui
possunt *syr. Myrtil Granat. de Corall. Men-*
tha.

Vel.

R. *Fol Sennæ elect.* Dragma. Semis. *Rhab.*
Scrup. j. pulpæ Tamarind. Dr. j. Sem. *semin.*
Anis. contus. gr. x F. *Infusio* in f. q. aq. *fon-*
tan. levisque ebullitio. R. *Colaturæ* Unc. j.
Semis. *Syr. de Rosis siccis* Unc. Sem. *Misce,*
F. *Haustus.*

Vel.

R. *Aq. Plantag. vel aq Cichor. vel Saxi-*
fræ. Unc j *Rhab. pulv.* gr. x. *Syr. de Rhab.*
Augustan. Syr. de Rosis sicc. an. Dragma: ij.
M. F. *Potio.*

Notandum, aliquando paulo plenio-
rem evacuationem requiri posse; nimi-
rum, ubi fluxus ipse parcius processerit,
vel non diu perseveraverit, & interim ma-

R

teria

386 *Glissonius de Rachitide.*

teria peccans copiosa in corpore collecta fuerit. In quo casu, loco *Syrupi Rosis siccis*, drachmæ aliquot *Syrupi Rosarum solut. Syr. August.* vel de *Cichor.* cum *Rhab* vel *Manna*, substituantur: tutius vero plerumque est dosin *Rhabarbari*, aut etiam *Senna* augere; non omisso *syrupo de Rosis siccis*.

Vesperis, post purgationem, grana x. *Diascordii in vino cum Caryophyllis*, & tantillo *Cinnamomi cocto*, & tertia parte aq. *Papav. Rhead. diluto*, *syrupoque aliquo cordiali*, (ut *Caryophyllorum*) edulcorato, virium instaurandarum, fluxûsque sedandi gratia, concedantur: vel, si fluxus pertinacior sit, Dr. ij. *Diacodii* pro vice, loco *syrupi prædicti*, admisceantur.

Vel.

R. *Posseti*, è lacte & vino albo parati, detracto coagulo, quod aromatizetur tantillo *croci in nodulo ligati*, in id immersi, leuiterque expressi, donec pallida flavedinis tincturam acquisiverit, Unc. j. Semis. confect. *Alcherm.* Scrup: j. Semis cortic. *Granator pulv* gr. vij. *Diacodii* Unc. ij M. F. Potio, hora somni propinanda.

Vel.

R. *Laudani dispensatorii Londinens.* gr. Semis. *Magister. Corall.* gr. xij. *conserv. Caryoph.* vel *Rosar. rubr.* Scrup. j. *Syr. Cydon.* q. s. ut F. *Bolus, deglutiendus vespere*, hora somni

Quod si obstructions adfuerint, *Crocus Martis*, vel *Sal Chalybis*, mane præscribantur: Ut,

R. Con-

R. C
condit. c
Unc. Se
Croc. A
Coral. v
Syr. de
Elect. de
In hunc
gui pote
In Fl
Syrupi,
miscer
tur ing
Sudo
culiare
hoc aff
tum di
moratu
Cave
adfucri
calorve
re coër
esse po
pori ex
danni
mus
etiam
quam
Int
prate
queat
crudi
bus g

Glissonius de Rachitide. 387

R. *Conserv. Ros. Unc. j. radic. Cichor. condit. cortic. Myrobolan in India condit. an. Unc. Semis. Salis Chalybis Scrup. Sem. vel Croci Martis Scrup. j. Cinnam. Glycyrrh. Coral. rubr, an. gr. xviii. Croci gr. j. Semis, Syr. de Cichor. sine Rhab. q. l. F. sec. art. Elect. de quo Capiat quotidie mane Dr. Sem.*
In hunc etiam usum ferrum candens extingui potest in potu ordinario.

In Fluxu pertinaci aliquid *conserva*, vel *Syrupi*, *Prunellorum sylvestrium* eduliis admisceri potest; itz tamen, ne ea reddantur ingrata.

Sudor profusus, modumque excedens, pe- Sudor
culiare aliquando Medico negotium in imm-
hoc affectu faceffit: quippe qui vires mul- dicus.
tum dissipat, morbique curationem re-
moratur.

Cavendum tamen est, si forte febris Cautio
adfuert, aut Paroxysmus aliquis febrilis in ejus
calorve immodicus præcesserit, ne teme- restric-
re coërceatur. In his enim casibus criticus tione.
esse possit, vel saltem plus utilitatis cor-
pori ex mitigatione febris calorifve quam
damni ex virium jactura adferat. Nesci-
mus enim an quidquam potentius, aut
etiam suavius febrilem calorem solvat,
quam ipse sudor.

Interim, quando inordinate fluit, &
præter causam, (quam scilicet amovere
queat) arguit corpus obstructionibus,
crudis inutilibusque succis & superfuitati-
bus gravari, quos dum regere ac domare

388 *Glissonius de Rachitide.*

fatagit natura, ex ipso labore (concurrente una laxitate partium cutanearum) in sudorem profunditur, & quidem inutilem ac laboriosum viresque depopulantes, qui idcirco quamprimum corrigendus est. Huc respexisse videtur Hippocrates, ubi dictat, *Sudorem illum, qui prater causam fluit, purgationem postulare.* Quid enim commodius has superfluitates minuat & eliminet? Deinde motus hic sudore contrarius est. Unde inter remedia huic symptomati opposita primum locum meretur, & cum viam sternat aperientibus eutemque firmantibus & coctionem promoventibus (quæ ultimam partem curæ absolvunt) iis jure præmittendum est.

Purgantia huc spectantia sunt; illa quæ naturæ amica & familiaria observantur, quæque simul obstrueta aperiunt, visceraque roborant ac firmant: quæ omnia an ex simplicibus quidquam efficacius quam ipsum *Rhabarbarum* præstet, dubitamus. Omnia tamen, cum simplicia, tum composita supra cap. *De electivæ evacuantibus* proposita, pro varia ægrotantis conditione, huc à prudenti medico transferantur. Aliqui *Cerevisiam Rhabarbaro medicatam* hic multum commendant; Ut,

R. *Rhabarb. in taleol. incis.* Unc. ij. *uvær. passar. exacinar.* & *incis.* Unc: j *cerevisia tenuiores lib. .ij.* Indantur *lagena lapidea vel vitrea subere optime clausa, quæ in loco frigido*
rebo-

reporat
iterum
promat
sto liqu
visia,
Por
coction
rem rep
nanum.
ra ætat
mis ass
charo.
pinent
tantur
Sunt
non ta
mul o
visceru
præ ca
ut vim
tum su
licet C
quæ c
aliis f
non u
non
quan
circa
I.
bus i
rosæ
bus
farc

Glissonius de Rachitide. 389

reponatur, sepius agitata; ante usum vero iterum subsidant per diem unum, deinde depromatur liquor pro potu ordinario. Exhausto liquore Lagenae denuo repleatur cerevisia, sed absque novo Rhabarbaro.

Porro nobiliora aperientia, quæ simul coctionem promovent: inutilem sudorem reprimunt; ut *vinum Gallicum & Rhenanum*. Quod si horum calor in tam tenera ætate metuatur, temperari possunt *potus assatis, aq. Ros. rub. Borrage. Addito saccharo & tantillo nucis moschat, rasa*; propinentur etiam in minori quantitate, & tantum tempore pastus.

Sunt & aperientia efficacissima, quæ non tantum coctionem juvant, sed & simul omnium partium tonum, præcipue viscerum, firmant ac roborant. Inter quæ, præ cæteris *Chalybeata* commendamus; ut *vinum Chalybeatum, Elect. Chalybeatum supra descriptum, & similia*. Verum licet Chalybs reipso ea efficaciter præstet, quæ diximus; cum tamen is nonnullis aliis scopis magni in hoc affectu momenti non usquequaque respondeat, quin potius nonnunquam ex una parte plus noceat, quam ex altera profit, *Cautiones* sequentes circa ejus usum hic proponere visum est.

1. Quandoquidem Chalybs *Pulmonibus* inimicus est, facileque sævum pituitosæ materiæ fluxum in tenellis corporibus concitat; ubi Catarrhus, Tussis, Infarctus Pulmonum, multoque magis In-

*Cautio-
nes cir-
ca Cha-
lybis
usum in
hoc af-
fectu.*

inflammatio quævis, Pleuritis, Sputum sanguinis, aut dispositio ad quemvis horum affectuum adest, ab ejus usu plane abstinendum est.

2. Cum Chalybs parum aut nihil ad æquationem sanguinis contribuat, quin potius contra (ut ut attenuet caleosam & pituitosam sanguinis partem) ad ejus tamen separationem à reliqua massa sanguinis ob vitriolatam aciditatem simul faciat, omnino circumspicte admittendus est; præsertim vigente illa massæ sanguineæ inæqualitate.

3. Cum vis attenuandi, incidendi & aperiendi in Chalybe cum insigni siccitate & adstrictione conjuncta sit, illosque idcirco humores, quos forte non dissolvat & discutiat, magis adhuc impingat; in alogotrophia ossium notabili ejus usus est suspectus. Etenim metus est ne curtas ossium partes minusve debito nutritas nimium constringat & consolidet; unde postea minus prompte secundum longitudinem accrescant: partes autem protuberantes (ut & convexa ossium latera) liberalius nutritas cum dissolvere non valeat, amplius confirmet & contumaciores reddat; eas nimirum plusculum condensando & indurando.

4. In omnibus acutis febribus Chalybis usus noxius est; quod nimium partes desiccet & constringat: imo eo ipso, quod sudores reprimat, humoresque acriores ac ferociores præstet.

Hisc

Hisc
lybis u
rum c
quean
non fu
ti usun
que M
præser
betur.
scopo
Cicho
radic.
fol. C
ter co
rhod.
R.
Ros. e
tiam:
Dr. j
bat. l
De
milia
bres
mal
rent
giva
pue
aliq
fuer
dol
tur
tur
nu

Glissonius de Rachitide. 391

Hiscæ Cautionibus rite observatis, *Chalybis usum* in hoc affectu admittimus: verum cum *Medicatræ*, *Empiricique* nequeant usum ejus ab abusu distinguere, non suaderemus tam nobilis medicamenti usum sine consilio exercitati prudentisque Medici: quoniam nisi circumspecte præscribatur, tanto cum periculo adhibetur. Alia minoris notæ aperientia huic scopo etiam inservire possunt; Ut, *radic. Cichor. Borrag.* vel *Conserv. flor. eorundem*; *radic. gram. Asparagi, Filic. Rubia tinctor. fol. Ceterach, Asplen. Capill. Vener. &c.* Inter composita *species, Diatr. Santal. Diarrhod. Abbat. &c.* Vel.

R. *Sacch. opt. Unc iij. Solvantur in aq. Ros. & coq. paululum ultra Syrupi consistentiam: Deinde adde Conserv. Berberorum Dr. j. specier. Diatr. Santal. Diarrhod. Abbat. Dr. j. Croci pulv. gr. j. M. F. Elect.*

Dentitio laboriosa, dolorque dentium, faciliari Rachitidis symptomata, cum febres, inquietudinem, vigilias, aliaque mala producant, peculiarem quoque merentur mitigationem. Itaque si dens gingivam pertusus insignem molestiam doloris puello creet, statim ab initio universalis aliqua evacuatio, nisi ea paullo ante facta fuerit, instituenda est; Ut, vomitus, qui dolori dentium potenter subvenire creditur. Proritari autem is potest, vel sola gutturis titillatione, immissa penna, vel digito nutricis in fauces puelli, vel etiam frictione

Dentitionis laboriosa, & dentium

392. *Glissonius de Rachitide.*

*dentis erupturi cum folio Tabaci circa nutricis digitum obveluto, & cerevisia parum madefacto; vel denique propinato haustu aliquo Emitico supra descripto. Non est autem remedium hoc frequenter iterandum, ne ventriculum nimium debilitet. Sequenti die (dolore persistente vel recurrente) portio aliqua chatarctica, bolusve ex supra præscriptis aut similibus exhibenda. Facta hoc modo universali evacuatione, ad Topica deveniendum. Solent nutrices dentem erupturum frusto Corallii in hunc usum polito perfricare. Medici potius commendant radices *Althææ*, quæ emolliunt & laxant gingivas, quo facilius pertundi possint. Aliqui pro secreto habent frictionem dentis dolentis cum radice *lapathi acuti*. Alii plurimum commendant frictionem gingivæ, è qua erupturus est dens, cum *crista galli recenter abscissa*, aut sanguine calido ex isto vulnere exstillante. Quæ in aures instillari solent, in hac ætate non experti sumus; similiter neque emplastra *Mastichis*, *Olibani*, vel de *minio*, quæ in adultis fluxionem sistere observantur. Aliqui parva *Empl. Epispastica* pone aures applicant, quæ forte materiam dentibus dolorem inferentem revellunt. Sed neque de his judicium nostrum interponimus. Tandem non proficientibus universalibus, solemus ad *hypnotica* confugere; quæ quidem extra applicata parum efficiunt; intro vero assumpta, ubi rite præparata & correctæ*

recta fuerint, plurimum juvant. Urgente ergo inquietudine, & vigiliis, hæc, vel similia, præscribimus.

R. *Diascordii* gr. vij. *Syrupi de Meconio* Dr. j. *Semis*, vel Dr. ij. *Posseti ex lacte & vino albo parati*, paucoque *Croco tincti* Unc. j. vel Dr. x. *Misce, & capiat hora somni, nocte ista, qua purgationem proxime subsequitur.*

R. *Laudani dispensatorii Londinensis* gr. *Semis pulv. Cord. è Chelis Cancror* gr. x. *Conserv. Caryophyll. Scrup. j. Syr. Meliss. q. f. f. Bolus, deglutiendus vespere, hora somni.* Atque hæc de corrigentibus symptomata.

CAP. XXXV.

Remedia externa.

Absoluta tandem disquisitione de materia & speciebus *internorum* medicamentorum, ad *externa remedia* sermo noster dirigendus est. Quæ quidem ad ultimum locum reservavimus: non, quod ea perpetuo ultimo sint exequenda, sed quod diversi plane generis sint ab internis: administranda vero immediate post evacuantia universalia, aut saltem post elective purgantia, simulque cum alterantibus specificis, ad quorum genus pertinent, licet quatenus externa

R 5 sunt,

394 *Glissonius de Rachitide.*

sunt, ab iis, ut dictum est, differant
Monendum hic autem Externi remedi
nomen paulo latius hic à nobis accipi
adeo ut *omne medicamenti genus, quod pro-*
prie neque ad Chirurgica, neque ad intus as-
sumpta referatur (modo in hujus affectus cu-
ratione usum habeat) sub se complectatur.

Dividimus ergo id in duo genera, viz.
Exercitii modos, & Extrinsecus applicanda.

Exercitii modi, seu genera.

Exercitii modi, seu genera omnia pue-
ris consueta, seu loco & tempore in usum
venire possint. Quandoquidem autem
Puelli Rachitide laborantes motum non-
nihil averfantur, atque ob virium languo-
rem & exercendi desuetudinem, statim à
curationis principio, vix, aut ne vix qui-
dem violentiores motus perferunt; à mi-
rioribus exercitiis perpetuo ordiendum,
& dein paulatim gradatimque ad fortiora
progrediendum: similiter breviori tem-
pore ab initio, postea autem longiori abs-
que intermissione sunt continuanda.

Eorum *Distinguiamus ergo Exercitia in leniora,*
Divisio. *& fortiora, seu mascula. Leniora referimus,*
1. ad morem Decubitûs: 2. ad Agitationem
in Cunis: 3. ad Gestationem vel tractatio-
nem in ulnis, vel manibus Nutricum: 4. ad
Lusus sedentarios.

Varii *1. Decubitus supinus inter omnes cor-*
decubi- *poris positiones maxime ab exercitio re-*
tûs mo- *cedit, & in extrema virium debilitate fe-*
res. *re*

re solus convenit; ut in febribus acutis, exhaustis jam viribus. Solus etiam in multis Thoracis & Hypochondriorum casibus convenit; ut frequenter in Inflammatione Hepatis, Lienis, Pulmonum in Pleuritide, in Adnascentia Pulmonum cum Pleura, in Empyemate, &c.

Decubitus lateralis versus supinum, sive dexter, sive sinister, quamproxime ad hunc decubitum accedit, & tantillum de natura exercitii participat. Quare convenit etiam in magna virium debilitate, saltem positionis corporis mutandæ causa, ut & quando profundior somnus non expectatur. Porro & proficius est satis robustis, tempore primi, vel secundi somni, mutatis post justa intervalla lateribus. Sed non æque forsitan iis postea convenit, præfertim corpore somno satis refeito. Tunc enim decubitus, qui propius accedit ad exercitii naturam, potior est.

Decubitus simpliciter lateralis plusculum exercitii continet, & debilibus ac insuetis tempore profundioris somni vix quadrat; alias autem familiaris iis reddi poterit, si paulatim ei assueverint. Robustis omni tempore, modo justa ratio debitæ variationis habeatur competit.

Decubitus lateralis versus prorum laboriosus admodum est ac molestus, vixque ipsis robustis insuetis diu continuandus. Attamen paulatim per consuetudinem superata molestia, facilius toleratur; &

Decu-
bitus
præcæ-
teris
exerci-
tiis in
certis
casibus
præro-
gativa.

cum dolores capitis sedet, concoctionem
ventriculi promoveat, Colicos dolores
mitiget, alvumque adstrictam lubricet,
peracto somno naturæ debito, in usum
nonnunquam vocari, & in hoc affectu
exercitii vicem supplere potest. Accidit
enim interdum in hoc morbo, ut Pueri
ad tempus aliquod vix citra damnum pe-
dibus committantur, imo ut plus emo-
lumentum ex ipso decubitu, quam ex deam-
bulatione percipiant. Etenim inflexos ar-
ticulos deambulatione confirmat potius,
quam curat; decubitus autem, ubi par-
tes debito modo fasciis munitæ sunt, non
parum ad eorum erectionem conducit.
Deinde ad curtas partes proceriores red-
dendas, multum ipsa decubitus positio
confert, quemadmodum cernere licet ex
partium secundum longitudinem per
morbos accretione. Tertio, Decubitus,
ratione communium totius corporis in-
volucrorum, facit ad caloris in omnibus
partibus æquationem. Ultimo, Decubi-
tus, si iusta ratio sternendi lectum obser-
vetur, multum contribuere potest ad spi-
næ truncique corporis incurvationem eri-
gendam. Etenim ubi in latus gibbosum
decumbunt, parvus pulvillus, in hunc
usum apte formatus, sub exstantibus par-
tibus immitti potest, atque ita adaptari,
ut partes gibbæ magna ex parte totius
corporis onus sustineant, adeoque ad rec-
titudinem repellantur. Quando autem
Puelli

Puelli in alterum latus devolvuntur, ita lectum sterni oportet, ut detracto pulvinari pars cava lectum vix tangat, nisi se ad rectam lineam conformet, quo pondere suo ad rectitudinem deprimatur. Atque hæc de Decubitu.

II. Decubitum proxime æmulatur exercendi illud genus, quod *Cunarum agitatione* ^{rum} *perficitur*. *Cunæ* binis arcubus, seu ^{agita-} *portionibus* ^{tio.} *rotæ*, seu circuli, sustentantur: quo autem majoris circuli portiones sunt hi arcus; eo efficacius exercitium Puello præstant. Motus hic profundioris somni tempore intermittendus, aut saltem remittendus est; tempore vero vigiliarum, per vices modo intendendus, modo remittendus est. Convenit maxime debilioribus, vix dum pedibus insistentibus, aut aliter ab incessu impeditis.

III. *Gestatio in Nutricum obambulantium ulnis*, iisdem prope Puellis, & ^{Gestatio in} *sub* ^{Ulnis,} *iisdem conditionibus competit*. Similiter ^{&c.} *Gesticulatio Puelli ad rhythmum cantûs, sive dum Nutricis genibus insidet, sive dum ejus manibus sustentatur, ut & ejusdem horum illorsum jactatio, frequensque elevatio & demissio, leniter apprehensis manibus, si puellus fortior sit, aut axillis, si debilior, ita quidem, ut crura & truncus intermovendum dependeant*. Præterea *tractio & retractio Puelli super lectum vel mensam inter binas nutrices; altera manus, altera pedes apprehendente*. Duo ultimi ^{moj}

398 *Glissonius de Rachitide.*

motus aliquid videntur contribuere ad spinæ curvæ seu inflexæ erectionem, præsertim si manus, quæ humero depresso, & pes, qui coxendici elevato inarticulatur, paulo fortius quam altera manus vel pes trahantur. In eundem prope scopum collimare videtur *elevatio puelli, apprehensis solis pedibus, ita ut truncus & caput puelli inverso situ aliquandiu dependeant*; licet hæc actio videatur quoque nonnihil respicere Hepatis adnascantiam, siqua adfuerit: ut & convolutio illa corporis, qua demissio capite attolluntur pedes, iterumque elevato capite corpus totum invertitur. Huc quoque refertur rotatio illa Puelli, à nonnullis usurpata. *super lectum vel mensam corpore lateraliter reclinato*; quam magis probamus, si non integre circumvolvatur: sed tantum volvatur ac revolvatur corpus: supposito duriusculo pulvinari, cui pars gibba incumbat, onusque corporis sustineat. Hoc exercitium recte administratum multum ad corporis deflexi erectionem confert.

Lusus
feden-
tarii.

V. *Lusus sedentarii* minimum inter omnia exercitia emolumentum pueris Rachitide detentis adferunt, iisque placandi causa potissimum permittuntur, Utiliores vero erunt, quo magis eos ad movendos pedes provocant, ut, verbi gratia, si à nutrice, erecto vel projecto coram pedibus corpusculo aliquo, irritentur ad id calcitrando evertendum, vel abigendum. Quod si Puelli corpus incurvum sit, il-
lus

sus ad
corpu
allicia
est de
ostent
num
tender
Innun
exerci
induf
Ma
tulos
I.
ris sus
chond
nem.
I. I
ter n
Eten
busti
curre
facil
hoc
mitt
talo
eo u
ris f
ex i
præ
fit,
ext
def
in

sus adinveniendi sunt, quibus Puellus ad corpus in partem contrariam movendum alliciatur. Ubi ergo alter humerus altero est depressior, alliciantur ab isto latere, ostensis superne pupis vel crepundiis, manum humerumque simul elevare & extendere, quo oblatum objectum arripiant. Innumera prope ejusmodi particularia exercitia fingi possunt, quæ Nutricum industriæ relinquimus.

Mascula exercitia majoris notæ ad tres titulos reducimus.

1. Ad *Incessum*; 2. ad *Artificialem corporis suspensionem*; 3. ad *Frictionem*, & *Hypochondriorum atque Abdominis contractionem*.

I. *Incessus, Gressus*, sive *Obambulatio* inter nobiliora exercitia numerari potest. Etenim puelli ætate grandiores, ut & robustiores, quique huc illuc quotidie discurrere solent, hoc ipso, cæteris paribus, facilius affectum hunc excutiunt. Verum hoc exercendi genus iis non temere permittendum, quorum articuli genuum, talorum, aut vertebratum dorsi, nondum eo usque confirmati sunt, ut oneri corporis sustinendo sint pares. Ubi enim Pueri ex incuria Nutricum (ut supra monuimus) præmature pedibus committuntur, facile fit, ut articulos istos vel introrsum, vel extrorsum, antrorsum, vel retrorsum, deflecti finant, adeoque deformitati illi in debita corporis erectione occasionem præ-

Exercitia

mascula.

Gressus.

præ-

præbeant. Porro illi puelli, qui vel ex nativa debilitate & laxitate ligamentorum, vel ex incuria Nutricum, malove usu, articulorum deflexionem jam contraxerunt non sunt pedibus exercendi, donec ferulæ aliave munimenta, quæ articulos deflexos erigere erectosque servare valeant, iis adaptentur: atque aliis interim proficuis exercitiis, saltem non nocivis, partim superius, partim inferius descripris, assuefaciendi sunt. *Discursus Puerorum in suis curriculum*, ita constructis ut eos à titubatione & casu inter incedendum defendant, in eundem scopum collimat, iisdemque legibus subjicitur.

Artificialis corporis suspensio.

II. *Artificialis corporis suspensio* perficitur ope instrumenti cujusdam pensilis ex fasciis ea arte formati, ut pectus sub axillis complectatur, caputque sub mento alia fascia circumdet, manusque binis ansis excipiat, unde corporis onus partim à pueri manibus, partim à capite, partim ab axillis in aëre pendulum sustineatur ita, ut ab adstantibus non sine voluptate huc illuc impellatur. Hoc exercendi genus multis modis in hoc affectu conducere creditur. Etenim ad ossa curva restituenta, ad articulos deflexos erigendos, ad curtam corporis staturam elongandam, conducit, Quinetiam, quod & alia præstant exercitia, calorem vitalem excitant, unaque uberiores alimenti ad partes externas primoque affectas distributionem

pro-

Glissonius de Rachitide. 401

promovet : atque interim puellis huic exercitio assuetis voluptatem potius, quam molestiam creat. Aliqui, ut magis distendantur partes, calceos plumbeos pedibus adaptant, & contractiori corporis lateri pondus adjiciunt, quo facilius partes ad æqualem longitudinem extendantur. Hoc autem exercitium solis robustioribus competit.

III. *Frictio* quoque ad mascula exercitia suo modo referri potest : non quidem respectu activi alicujus motus in Puella ad ejus administrationem requisiti (siquidem Nutricis potius actione quam Pueri perficitur) sed ob consimilem vim & efficaciam, quam habet in morbi hujus curatione. Videtur autem Frictio dubii esse generis, & partim ad exercitii, partim ad *exterius applicandorum genus* pertinere, quo respectu ad hunc locum eam reservavimus, ut simul exercitiorum agmen claudat, & extrinsecus applicanda immediate præcedat. Administranda hæc est (hyberno saltem tempore) coram luculento igne, puella undique bene munito, ne afflatu frigidi aëris lædatur. Perficiunt hanc frictionem Nutrices, aliæ manu calida, aliæ linteis siccis & calefactis, aliæ pannis laneis, aliæ verriculo. Et quidem aliquæ plurimum laudant verriculum, exterisque modis præferunt : verum cum tantillum interesse videatur quo ex his modis peragatur, singulos probamus, electionemque

402 *Glissonius de Rachitide.*

que penès Nutrices sagaces permittimus. Cæterum ordiantur hanc frictionem à spina dorſi corpore puelli prono collo- cato, & manum modo ſurſum, modo deor- ſum, modo lateraliter promoveant, dein- de illinc ad clunes, femora, furas, talos, plantas Pedum descendant; poſtea reſu- pinato corpore, pectus, ventrem, hypo- chondria, & latera, nec non anteriora cru- rum, tibiarum, pedum, moderate fricent, abſtinendo tamen à frictione, qua parte oſſa prominent, & liberalius fricando partes eorum cavas. Non continuanda eſt hæc actio ultra levem ruborem in parti- bus extitatum, ne magis diſſipetur, quam ſuſcitetur nativus calor. Hoc exercitii ge- nus maxime infirmioribus puellis conve- nit; quique alias ſtatione aut grefſu vix ſatis valeant ſeſe exercere. Supplet enim vicem huiusmodi exercitii, & calorem in- ſitum excitat, vitalem evocat, alimentum ad parres affectas attrahit. Concedimus tamen frictionem paulo minus ad muſcu- lorum carnes, licet forte magis ad partes cutaneas, nutrimentum ad calorem alli- cere, quam exercitium proprie ſic dictum, adeoque eam veris evercitiis dignitate ac præſtantia cedere. Ad Frictionem quam

Contre-
ſtatio
Abdo-
minis.

proxime accedit illa nonnullis uſitata *Con-
tractatio ventris, ſeu Hypochondriorum &
Abdominis; qua viſcera modo ſurſum, modo
deorſum, modo dextrorſum, modo ſiniſtror-
ſum premunt intrudendo nonnunquam digi-
torum*

torum
Præſt
actio
Adna
qua ſi
notar
hoc a
chond
accide
arctes
brana
eader
tu te
centi
rum
mus
tiam
teſt
cenſe
caſu
ſum
Exe
canc

I

eorum apices sub costis nothis. Et sperant
Practici, neque præter rationem, se hac
actione Hepar à præternaturali quavis
Adnascentia cum Peritonæo liberare, si-
qua forte talis adfuerit. Atque hic obiter
notamus, talem *Hepatis Adnascentiam* in
hoc affectu facile ob tensitatem Hypo- ^{Fre-}
chondriorum & magnitudinem Hepatis ^{quentis}
accidere posse, unde presse admodum ^{Adna-}
arcteque Peritonæum & Hepatis mem- ^{scientiæ}
brana conjungantur, conjunctaque diu in ^{Hepatis}
eadem positione maneant, adeoque trac- ^{in hoc}
tu temporis prompti coalescant. Coales- ^{affectu}
centia hæc quatenus ab Hypochondrio- ^{Causa}
rum tensitate, & mole Hepatis, ut dixi-
mus, dependet, non incongrue ad essen-
tiam hujus morbi secundariam referri po-
test, *viz.* ad vitia Organica, inter quæ re-
cenferi meretur, quamvis supra suo loco
casu à nobis fuerit omissa, ideoque hic vi-
sum est ejus mentionem facere. Hæc de
Exercitiis, sequuntur Extrinsecus appli-
canda.

C A P. XXXVI.

Extrinsecus applicanda.

REmedia hæc non tantum, ut dixi-
mus, frictionem prærequirunt,
sed & plerumque cum ipsa fric-
tione,

Eorum **divisio.** tione, at leviori, administrantur. Sunt autem vel *generalia*, seu *universalia*, omnes partes ex æquo respicientia; vel *particularia* certisque regionibus corporis dicata.

Generalium materia. Generalium materia eadem fere est, quam supra proposuimus *cap. alterantibus specificis*; particularium vero varia, pro varietate regionum corporis, quibus applicanda sunt. Formulæ utriusque generis prope omnes communes videntur; & quin-

Formulæ: que numero occurrunt; *Liquores*, *Olea*, *Linimenta*, *Unguenta*, *Emplastra*: quamquam *Emplastra* certis potius partibus dicata, nunquam universo corpori simul applicanda veniunt.

Liquores. *Liquores* in hoc affectu longo usu probati, sunt omnia prope *vini genera*; imprimis vero *vinum Moscatellinum*. Aliqui vero potius commendant vinisque præferunt *Cerevisiam Gedanensem*, seu *Prussiacam*: quæ quidem ad consolidandas & firmandas partes plurimum, ad sanguinis autem æquationem ejusdemque æqualem distributionem parum aut nihil potest. Idem quoque judicium esto de *vino Alicantico*, ut & de *vino rubro*. Aliqui loco vini utuntur *aqua vita vulgari*, quæ nihilo inferior vino creditur. *Decocta* quoque in eundem usum parari queunt

Ut,

R. *Radic. Osmunda regalis*, fol. *Salvia*, fl. *Calend* fol. *Lauri*, *Scolopendr. Veron. maris*, an. M. Semis. *Roris mar. Ros. rubr. sicc.* an.

Glissonius de Rachitide. 405

an. p. j. Coq in aq. fontan. & aq. vitæ vulgari, an. lib. j. ad tertiæ partis absumptionem. Colatura servetur ad usum

Vel.

R Radic. Filic. maris Unc. j sol. Osmunda regal. Hormini, Lauri, Salvia, Veronica mar. an M. Semis F. Infusio in vino aliquo, & Liqueor colatus servetur in usum.

Cæterum liquorcs hi raro, aut nunquam, soli adhibentur, sed Oleis, Lini-
mentis, vel Unguentis, æquis fere partibus admixti; & quidem coram luculento igne tepidi usurpandi, calida nutricis manu donec exsiccantur affriciti.

Olea composita, & probata in hoc affectu, pauca admodum, eaque vix satis efficacia, in Officinis parata servantur. *Simplicia* vero paulo plura; ut, *Oleum verumium terrestrium*, *Chamamili*, *florum Calendularum*, *Veronica maris*, è pedibus *Bovinis*: quibus etiam addere possumus *Oleum Vulpinum*, *Catellorum*, *Hirundinum*; modo hæc ultima simpliciora, & saltem absque impense calidis parentur.

Oleum Excestrense (licet eo nonnulli Practici utantur) videtur calidius, quam ut per se solum in tam tenera ætate facile probemus. Idem iudicium esto de *Oleo Castorei Jacobi de Manliis*; ut & de plurimis *Unguentis anti-Paralyticis*, *Unguento Nervino*, *Martiato*, *Aregon*, & similibus. Torpor enim in hoc affectu non Paralyticus est; neque, perinde ac in vera Paralyfi,

406 *Glissonius de Rachitide.*

lysi, impense calida expetit; neque etiam conjuncta partium flacciditas talia, absque spirituum infortiorum dissipatione, facile admitteret. Quare, cum hic morbus

Un-
guento-
rum in
hoc af-
fectu
compo-
nendi
ratio,
& for-
mulæ.

novus sit, si velimus *Olea*, *Unguenta*, vel *Linimenta* ei appropriata, ad manum habere, oportet recta methodo compositionem instituiamus; nimirum *specifica alterantia*, supra usitata, *Oleis*, vel *Pinguedinibus*, debito modo admiscendo:

Ut;

Prima. R. *Fol. Salvia rubra*, *Veron. maris*, *Anagallid. fl. Calend. an. M. ij. radic. Osmund. regal. Unc. vj. Butyri Majal. lib. iij. Vini albi lib. Semis. Concisa herba, & contusa radices coq. sec. art. ad vini absorptionem: Dein F. Expressio, dum adhuc calet, cui adde Oleum Nucis Myrist. per express. Unc. j. Semis. Misceantur diligenter, & post subsidentium abjectis facibus, F. Ung. purum, quod in olla vitreata reponatur ad usum.*

Vel,

Secunda. R. *Fol. Chamem. Becabung. Nasturt. aquat. Cochlear. hortens. Veron. maris, Cardiacæ, Capill. Vener. Ling. Cervin. Ceterach, Lauri, summit. Menth. rubr. Salvia rubr. Roris mar. baccar. Hedera, an. M. Semis radic. Osmund. regal. Unc. iij. Vini Moscatellin. lib. Semis. Butyr. Majal. lib. iij. Incidenda incisa, & contundenda contusa, coq. omnia ad vini absupt. Exprimatur dum calet, & separato impuro sedimento. F. f. a. Unguentum.*

Vel,

Ter-
ris, Li-
Osmun-
Roris-
vulg. l-
lib. Se-
Medull-
Coq. ad
guenta
serveta
Qu-
tis M.
rubr. l-
aq. an
Semis
optime
lib. vj
dies i
Maria
Expre-
prius
purat
usum
Hi
nulla
nes f
Si
chona
rit;
purg
cessu
dum

Glissonius de Rachitide. 407

Vel,

Tertia, R. Fol. *Salvia rubra*, *Veron*, *maris*, *Lingua Cervin*. Xiris, an M. ij. radie. *Osmund. regal.* Unc. vj. *summitat.* *Lavend.* *Roris-mar.* fol. *Laur.* an. M. Semis. *Aq. Vitæ* vulg. lib. j. *Ol. è pedib. Bovin.* *Ol. Vulpin.* an. lib. Semis. *Sevi Cervin. vel Vervecin. vel Medulla Bovin.* *Ol. Lumbricor.* an. lib. j. *Coq. ad consumpt.* *Aq. Vit.* *Exprimatur Unguentum dum calet*, & *separatis facibus reservetur in usum.*

Quarta. R. Fol. *Osmund. regalis virentis* M. vj. *Anagallid. fl.* *Calend. fol.* *Salvia rubr.* *Hormin.* *Cardiaca*, *Becabungæ*, *Nasturt.* aq. an. M. j. fol. *Roris-mar.* *Laur.* an. M. Semis. *Concisa omnia minutim contundantur optime in mortario marmoreo, vel ligneo, cum lib. vj. butyri non saliti; dein macerentur per dies 14. tum paulatim liquecant in Balneo Mariae, & simul ac fervere incipiunt, F. Expressio, iterumque addantur Herba, ut prius Tandem Unguentum expressum, & depuratum. recondatur in vasibus idoneis, ad usum.*

Hiscæ generalibus externis remediis nonnulla particularia, certas corporis regiones spectantia, subjungi possunt; Ut, Si regio Abdominis, præcipue *Hypochondriorum* tensa, dura, tumidaque fuerit; neque durities, tensitas, tumorve, purgationi debito modo administratæ cesserit, ad hujusmodi Topica deveniendum est; Ut,

R. Olei

Remedia externa particularia.
1. Hypochondriis appropriata.

408 *Glissonius de Rachitide.*

R. Olei de Capparibus, Absynthio, Sambucini, an. Unc. j. Unguenti generalis primi supra descripti Unc. j. Sem. M. F. Linimentum.

Vel;

R. Unguenti è succis aperit. Foesii Unc. iij. Unguenti primi generalis Unc. ij. M. F. Unguentum. Commendatur, etiam Oleum. Saxifragia ex multiplici infusione & coctione herba concisa & contusa fact. In Oleo vulgari.

Tempore usus hæc, similiaque Unguenta, vel Linimenta, cum aliquo appropriato Liquore, facilioris penetrationis causa, misceri possunt, Ut,

R. Florum Sambuci, foliorum Salvia rubra contusorum, baccarum Lauri contusarum, Santali albi crassiuscula pulverati, an. Dr. ij. Vini albi lib. ij. Macerentur per tres dies in loco frigido, in ampulla vitrea, subere accurate clausa, bis in die concutienda. Tempore usus portio liquoris, quæ pro una vice suffecerit, effundatur colata, denuoque clausum vas reponatur in usum. Vel, (si fortio rem malis,)

R. Radicum Bryonia alba siccatarum & incisarum, baccarum Lauri, stercoris Anserin. an. Dr. ij. seminis Cymini Dr. j. foliorum Salvia rubra, florum Sambuci, an. p. j. Coq. in lib. j. Semis vini Rhenani. ad lib. j. Colatura servetur in vase clauso, loco frigido.

Liquores hi, simile sive, Unguento commixti, & ad ignem calefacti, calida Nutricis manu, Abdomini, & præcipue Hypo-

chor-

chondriis, ad ficcitatem usque affricentur: simulque Nutrix istas partes molliter contrectet; viscera modo sursum, modo deorsum, dextrorsum, vel sinistrorsum premendo, ut supra dirigitur.

Egregie etiam hic confert *Balsamum de Tolu*, *Unguentis*, vel *Emplastris* admixtum. Potest & ex eo fieri *Emplastrum*, quod spinæ debili utiliter applicatur.

Emplastra quoque huc nonnihil contri- buere posse videntur: Ut,

R. *Cerati Santalini* Unc. iij. *Gummi Ammoniaci in Vino Rhenano*, vel *Vino aliquo Medico modo descripto*, soluti, depurati, & ad spissitudinem iterum cocti Unc. j. F. s. a. *Emplastrum*. Hujus porro sufficiens extendatur super alutam, & dextro Hypochondrio coaptetur; vel etiam sinistro, si durities (quod raro accidere putamus) illic magis urgeat.

Vel,

R. *Succorum Becabunga*, *Nasturii aquatici*, *Cochlearis hortensis*, *Absynthii*, *corticum Sambuci*, *radicum Filicis maris*, an. Unc. j. *Succi*, depurati lento Calore, ad crassitiem ferme *Extracti* redigantur; tunc adde in pulverem subtilissimum comminuta *Santalii Citrini* Dr. ij. *Macis* Dr. j. Sem. R. *Mixtura* hujus Unc. j. Semis. *Gummi Ammoniaci in Vino soluti*, & ad spissitudinem cocti, Unc. iij. Misceantur calide, & continue agitentur, donec incipiant frigesce- re & indurari: & F. *Emplastrum*, applicandum, ut prius.

S

Por-

2. Pul-
moni-
bus di-
cata.

Porro, Pulmonum male affectorum gra-
tia, frequenter quoque peculiare Unguen-
tum pectorale ex usu est. In quo casu.

R. Olei Violarum, Liliorum alborum, Un-
guenti è floribus Arantiacis, an. Unc. j. M. F.
Linimentum, calida manu pectori affrican-
dum, superimposita charta, mollique lana
interfuta, vel panno laneo. Adde huic Lini-
mento potest exigua quantitas Balsami Pe-
ruviani.

Vel,

R. Unguenti pectoralis Unc. ij. Unguenti
Glycyrrhizæ simplicis Unc. j. Semis. Olei
Violarum Unc. j. M. F. Linimentum, eodem
modo adhibendum.

Cæterum Unguentum Glycyrrhizæ sim-
plex sic conficitur;

R. Glycyrrhizæ recentis & succulenta
Unc. iiij. Butyri recentis, non saliti, in aqua
Rosacea loti, lib. j. Glycyrrhizæ incisa con-
tundatur optime cum Butyro in mortario la-
pideo; postea simul frignantur in sartagine;
tunc F. Colatura cum Expressione; idemque
labor ter iteretur, cum pari quantitate novæ
Glycyrrhizæ.

3. Spi-
na re-
media
exter-
na.

Denique propter summam Spinæ dorsi
debilitatem; quæ in hoc affectu frequens
esse solet, Emplastra quædam, isti appro-
priata, parari possunt. In Pharmacopœis
exstant Emplastrum de Betonica, & Diacal-
citheos; cui tamen, tempore usus, adden-
da est Mastiches, Olibani pulv. an. Dr. Sem.
Emplastrum quoque, Flos Unguentorum
dictum,

Glissonius de Rachitide. 411

dictum, huc referri potest, modo *Caphura* omittatur; Similiter & *Emplastrum Nervinum*.
Vel,

R. Unguenti primi generalis Unc. ij. Herbarum ejusdem compositionem ingredientium, minutim concisarum Unc. v. Cera Citrina Unc. iiij. Resina purissima Unc. viij. Unguento, Resina, & Cera liquatis, adde Herbas, & f. a. F. *Emplastrum*,
Vel,

R. Unguenti generalis tertii Unc. xv. Lithargyri auri triti & cribrati Unc. ix. Coque, simul spatula agitando ad *Emplastri consistentiam*. Tum adde Cera, Picis Burgundiacae, an Unc. iiij. Olei Nucis Myristicae expressi Dr. iiij. Mastiches, Olibani. Myrrha, an. Dr. j. Semis. Castorei Dr. Semis. Vitrioli albi pulverizati Unc. Semis. F. *Emplastrum secundum artem*.

Discrepant autem *Practici* in figura, & applicatione horum *Emplastrorum*. Aliqui oblongam & angustam figuram eligunt, & secundum longitudinem Spinae applicant. Alii potius figuram latiusculam, & prope triangulabant; quae hic vultibus deper Os Sa-Coccygem tendunt. existimant inferiores

rem prolem nemdes: & a orsum su-
crum ad usque ex-
Nos autem mus, ubi partes Spi-
na,

412 *Glissonius de Rachitide.*

na, tum *Crura*, ac *Tibia*, partes illæ nimirum, quæ ab inferiori *Spinæ* parte nervos suos mutuant, (præ *superioribus* infirmæ sunt, formam posteriorem convenire posse: ubi vero potius *superiores Spina partes* videntur debiliores, priorem & oblongam formam magis quadrare.

Similiter à nonnullis pro *Spina* debilitate *Linimentum* commendatur, quod constat ex *Gelatina Cornu Cervini*, facta cum *Nervinis*, & radicibus *Sigilli Maria*, floribus *Salvia*, & *Consolida*. Tempore Inunctionis admiscendum est aliquid Olei *Nucis Myristica* per expressionem, vel Olei *Lumbricorum terrestrium*, aut *Adipis humani*. Atque hæc de *Medicamentis externis*.

FINIS.

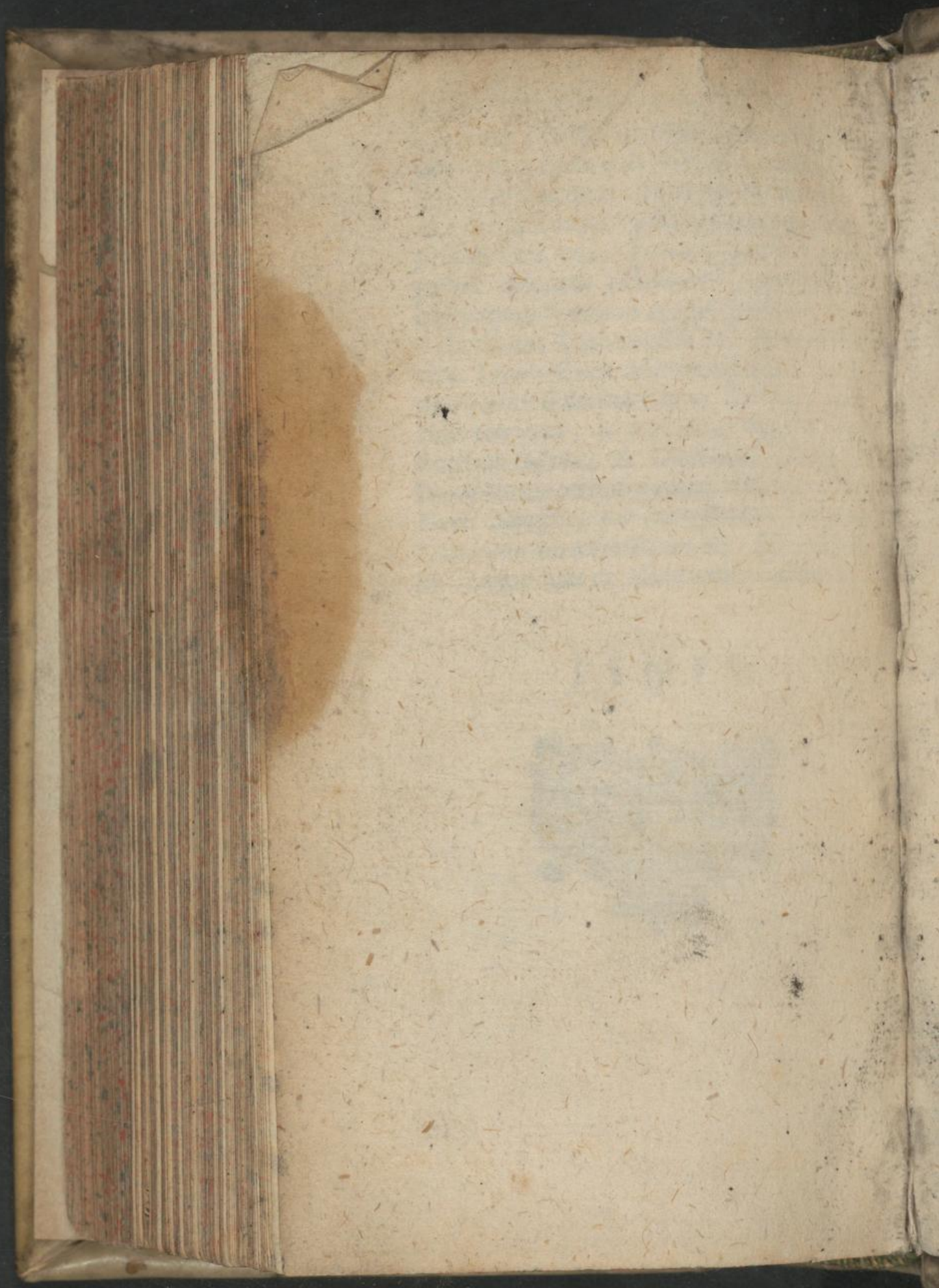

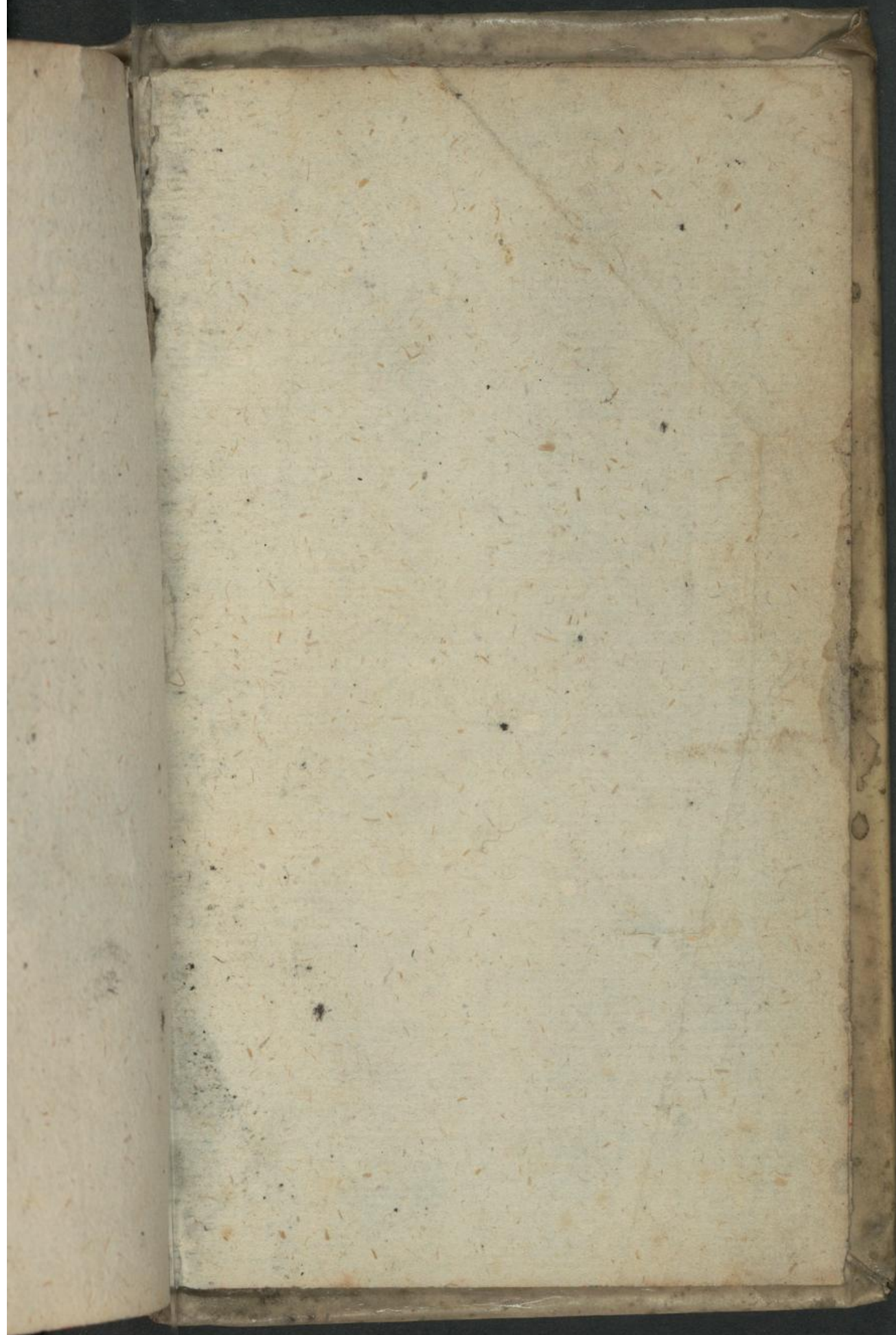
us de Rachitide.

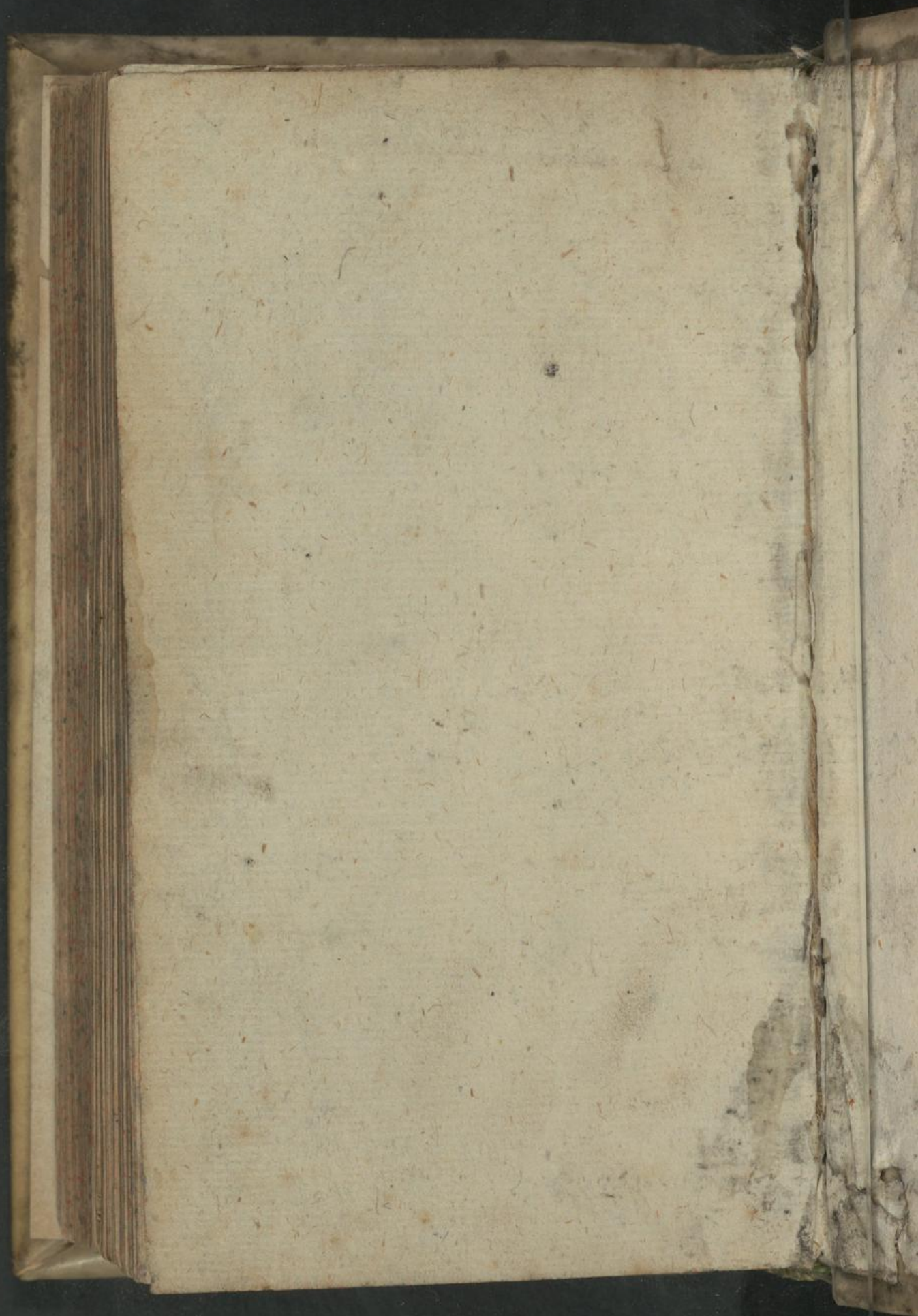
ac Tibia, partes
inferiori Spine par
it, (præ superioribus
in posteriorem con
o potius superioribus
debiliores, prout
iam magis quadrare
nonnullis pro Spina
n commendatur, qu
ina Cornu Cervini, &
& radicibus Sigilli Ma
& Consolida. Tem
niscendum est aliqui
per expressiorem, vel
restrum, aut Adipis
de Medicamentis extern

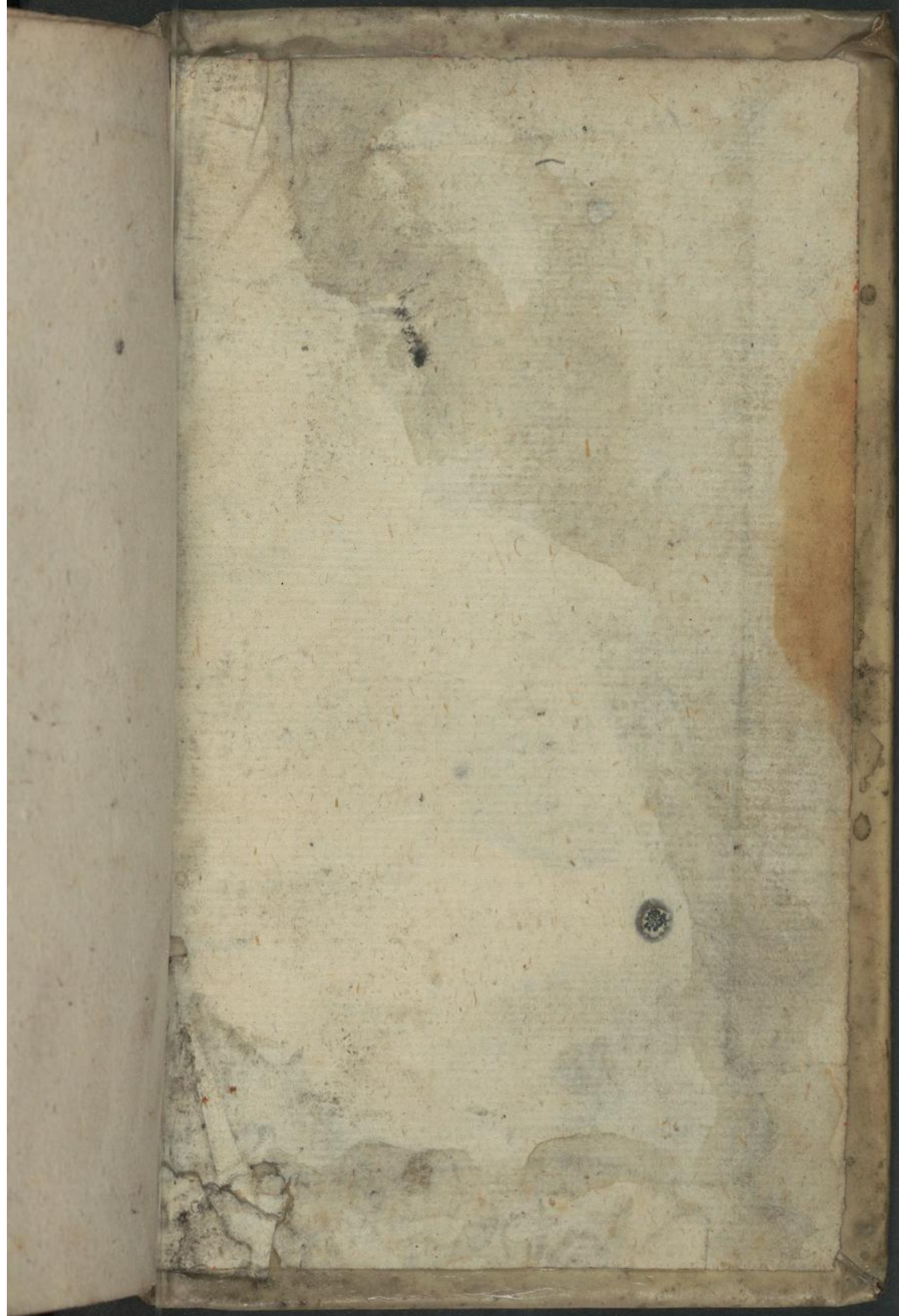
INIS.

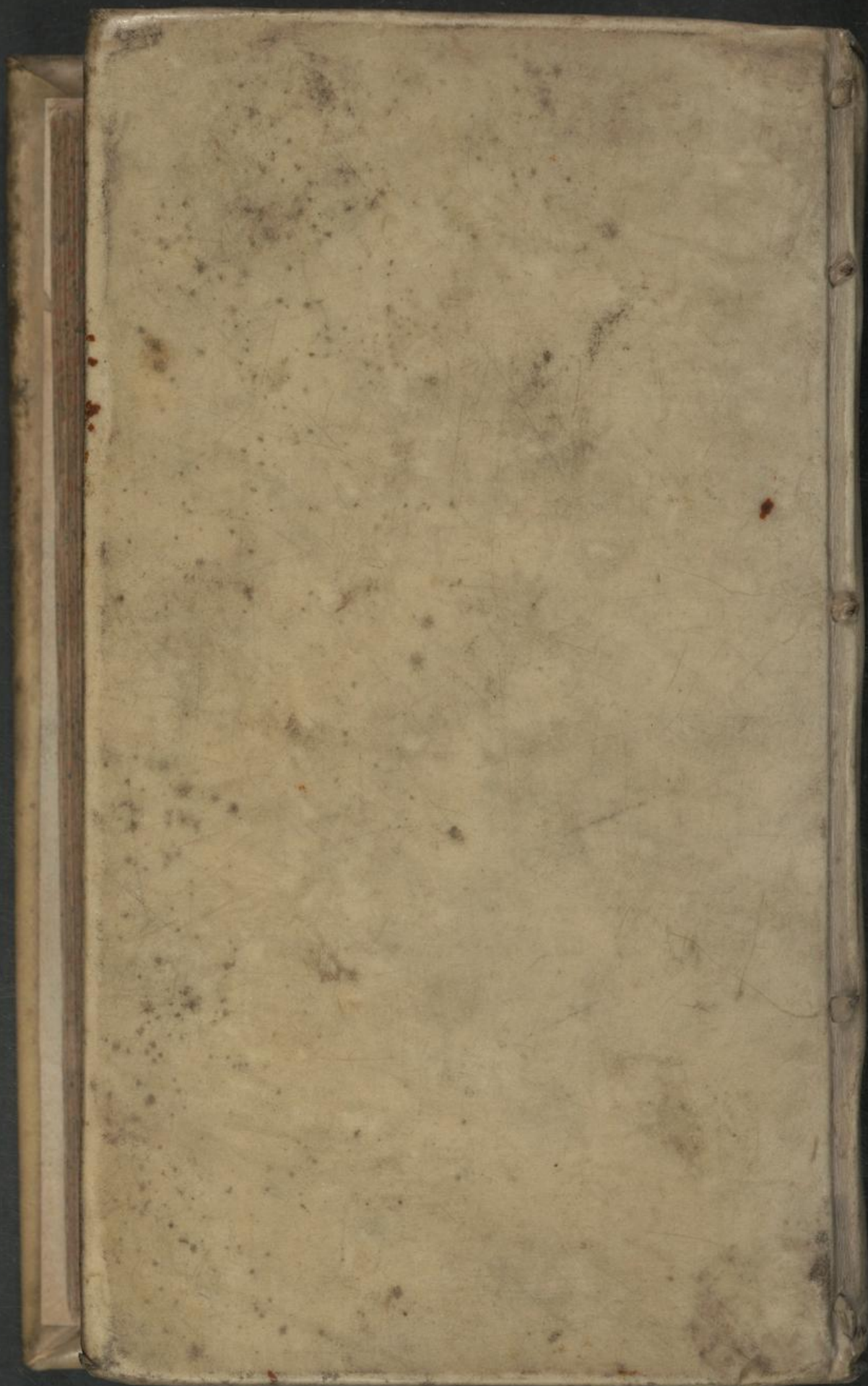

GLASSON
de
Rachitide.

